

Landbruks- og
matdepartementet

Klima- og
miljødepartementet

Høringsnotat

**Høring – forslag til lov om utøvelse av jakt, fangst
og felling av vilt mv. (viltressursloven)**

Innhold

1	Hovedinnholdet i høringsnotatet	9
2	Bakgrunnen for forslaget	9
2.1	Ansvarsdeling på viltområdet	9
2.2	Organisering og medvirkning i lovarbeidet	10
2.3	Behov for endring	11
2.4	Den teknologiske utviklingen	13
3	Om dagens viltforvaltning	15
3.1	Høsting av vilt – matauk, rekreasjon og næring	15
3.2	Annet uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18	16
3.3	Tall og statistikk på viltområdet	17
4	Rettsutvikling og rettslige rammer	22
4.1	Den rettslige utviklingen i reglene om jakt og fangst	22
4.2	Sentrale tilgrensende lover	23
4.3	Internasjonale forpliktelser	26
4.3.1	Bernkonvensjonen	26
4.3.2	Andre internasjonale forpliktelser	27
4.4	Sentrale forskrifter på viltområdet	31
5	Om departementenes lovforslag	31
5.1	Forslag til ny lov og kapitteinndeling	31
5.2	Fellestrekk i lovforslaget	33
6	Lovens formål, virkeområde og definisjoner	35
6.1	Lovens formål	35
6.1.1	Gjeldende rett	35
6.1.2	Departementenes vurderinger og forslag	36
6.2	Geografisk virkeområde	38
6.2.1	Gjeldende rett	38
6.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	38
6.3	Definisjoner	39
6.3.1	Gjeldende rett	39
6.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	40
7	Viltforvaltning	44
7.1	Viltmyndighetene	44

7.1.1	Gjeldende rett.....	44
7.1.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	45
7.2	Særlig om fylkeskommunens og kommunens oppgaver.....	46
7.2.1	Kommuneloven § 2-1 og særlovsgjennomgang	46
7.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	48
7.3	Jegerregisteret	51
7.3.1	Gjeldende rett	51
7.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	53
7.4	Viltfond, fastsetting av jegeravgift og fellingsavgift.....	56
7.4.1	Gjeldende rett	56
7.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	57
8	Adgangen til jakt og fangst, sanking av egg og dun mv.	59
8.1	Vedtak om å tillate jakt og fangst.....	59
8.1.1	Gjeldende rett.....	59
8.1.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	61
8.2	Sanking av egg og dun.....	62
8.2.1	Gjeldende rett.....	62
8.2.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	64
8.3	Lodden (vårjakt på ender av hensyn til samisk tradisjon).....	65
8.3.1	Gjeldende rett.....	65
8.3.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	69
8.4	Felling av vilt i innhegnet område eller på øy	71
8.4.1	Gjeldende rett.....	71
8.4.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	72
8.5	Dager med jaktforbud	72
8.5.1	Gjeldende rett.....	72
8.5.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	73
9	Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift mv. 73	
9.1	Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret mv.	73
9.1.1	Gjeldende rett.....	73
9.1.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	74
9.2	Betaling av jegeravgift	75
9.2.1	Gjeldende rett.....	75

9.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	75
9.3	Rapportering	76
9.3.1	Gjeldende rett	76
9.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	76
9.4	Skyteprøve og andre særskilte kompetansekrav	77
9.4.1	Gjeldende rett	77
9.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	78
10	Utøvelse av jakt og fangst	78
10.1	Forsvarlig jakt- og fangstutøvelse	78
10.1.1	Gjeldende rett	78
10.1.2	Departementenes forslag	80
10.2	Ettersøk	81
10.2.1	Innledning	81
10.2.2	Kategorier av ettersøk	82
10.2.3	Gjeldende rett	84
10.2.4	Departementenes vurderinger og forslag	87
10.3	Jaktvåpen og ammunisjon	93
10.3.1	Gjeldende rett	93
10.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	95
10.4	Fangst	97
10.4.1	Gjeldende rett	97
10.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	99
10.5	Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler	101
10.5.1	Gjeldende rett	101
10.5.2	Bernkonvensjonens rammer for bruk av kunstig lys	103
10.5.3	Departementenes vurderinger og forslag	104
10.6	Bruk av hund og jakthundtrening	109
10.6.1	Gjeldende rett	109
10.6.2	Departementenes vurderinger og forslag	112
10.7	Bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt	116
10.7.1	Gjeldende rett	116
10.7.2	Departementenes vurderinger og forslag	117
10.8	Forbud mot bruk av gift og kjemikalier	119

10.8.1	Gjeldende rett.....	119
10.8.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	120
10.9	Forbud mot avspilling av lokkelyder, nett, lim mv.	122
10.9.1	Gjeldende rett.....	122
10.9.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	124
11	Retten til jakt og fangst mv.	126
11.1	Grunneiers enerett til jakt og fangst.....	126
11.1.1	Gjeldende rett.....	126
11.1.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	128
11.2	Rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst.....	128
11.2.1	Gjeldende rett.....	128
11.2.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	130
11.3	Overlate retten til jakt og fangst til andre	132
11.3.1	Gjeldende rett.....	132
11.3.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	133
11.4	Jakt og fangst i sameie mellom eiendommer	136
11.4.1	Gjeldende rett	136
11.4.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	137
11.5	Retten til jakt og fangst på statens grunn som ikke reguleres av fjellova	139
11.5.1	Gjeldende rett.....	139
11.5.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	139
11.6	Retten til jakt og fangst i bygdeallmenning	140
11.6.1	Gjeldende rett.....	140
11.6.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	140
11.7	Reindriftssamenes rett til jakt og fangst.....	140
11.7.1	Gjeldende rett.....	140
11.7.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	141
11.8	Allmennhetens jaktadgang	141
11.8.1	Gjeldende rett.....	141
11.8.2	Departementets vurderinger og forslag.....	141
11.9	Ferdsl med skytevåpen eller feller på en annens eiendom	142
11.9.1	Gjeldende rett.....	142

11.9.2	Departementenes vurderinger og forslag	143
11.10	Jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder	143
11.10.1	Gjeldende rett	143
11.10.2	Departementenes forslag	144
11.11	Sammenslåing av eiendommer til felles viltområde	146
11.11.1	Gjeldende rett	146
11.11.2	Kort om sentrale regler i jordskiftelova	147
11.11.3	Departementenes vurderinger og forslag	148
11.12	Retten til å sanke egg og dun	150
11.12.1	Gjeldende rett	150
11.12.2	Departementenes vurderinger og forslag	150
12	Jakt på hjortevilt og bever	151
12.1	En arealbasert forvaltning	151
12.2	Jakt på hjortevilt (fellingstillatelse, minsteareal mv.)	152
12.2.1	Gjeldende rett	152
12.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	154
12.3	Sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal	156
12.3.1	Gjeldende rett	156
12.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	157
12.4	Svømmende hjortevilt	158
12.4.1	Gjeldende rett	158
12.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	158
12.5	Jakt og fangst av bever	159
12.5.1	Gjeldende rett	159
12.5.2	Departementenes vurderinger og forslag	159
13	Felling etter naturmangfoldloven § 18 mv.	160
13.1	Forholdet mellom felling etter naturmangfoldloven § 18 og reglene i viltloven om jakt og fangst	160
13.1.1	Innledning	160
13.1.2	Departementenes overordnede vurderinger og forslag	161
13.2	Lisensfelling	162
13.2.1	Gjeldende rett	162
13.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	165

13.3	Skadefelling	169
13.3.1	Gjeldende rett	169
13.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	171
13.4	Felling myndighetene iverksetter av eget tiltak	175
13.4.1	Gjeldende rett	175
13.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	177
13.5	Vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18	181
13.5.1	Gjeldende rett	181
13.5.2	Departementenes forslag	181
14	Diverse bestemmelser	182
14.1	Forbud mot hold av vilt i fangenskap	182
14.1.1	Gjeldende rett	182
14.1.2	Departementenes vurderinger og forslag	184
14.2	Oppbevaring og omsetning av fredet vilt	185
14.2.1	Gjeldende rett	185
14.2.2	Departementenes vurderinger og forslag	186
14.3	Eiendomsrett til fallvilt og ulovlig felt vilt med videre	187
14.3.1	Gjeldende rett	187
14.3.2	Departementenes vurderinger og forslag	189
14.4	Skuddpremie	191
14.4.1	Gjeldende rett	191
14.4.2	Departementenes vurderinger og forslag	192
14.5	Forskriftshjemmel om bestandsregulering	194
14.5.1	Gjeldende rett	194
14.5.2	Departementenes vurderinger og forslag	195
14.6	Merking, innsamling, felling mv. for vitenskapelig eller annet særlig formål 197	
14.6.1	Gjeldende rett	197
14.6.2	Departementenes vurderinger og forslag	199
14.7	Merke- og registreringsplikt	202
14.7.1	Gjeldende rett	202
14.7.2	Departementenes vurderinger og forslag	203
14.8	Innførsel og utførsel av levende vilt og egg	203

14.8.1	Gjeldende rett.....	203
14.8.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	204
14.9	Håndtering av dødt vilt, autorisasjon av taksidermister mv.	204
14.9.1	Gjeldende rett.....	204
14.9.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	205
14.10	Bruk av åte til jakt, fangst og felling mv.	206
14.10.1	Gjeldende rett.....	206
14.10.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	207
15	Håndheving og sanksjoner	208
15.1	Innledning.....	208
15.2	Overtredelsesgebyr	209
15.2.1	Gjeldende rett.....	209
15.2.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	210
15.3	Administrativt rettighetstap	211
15.3.1	Gjeldende rett.....	211
15.3.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	212
15.4	Forholdet mellom administrative sanksjoner og straff	214
15.5	Straff.....	214
15.5.1	Gjeldende rett.....	214
15.5.2	Departementenes vurderinger og forslag.....	215
16	Ikrafttredelse, overgangsbestemmelse og endringer i andre lover....	216
17	Administrative og økonomiske konsekvenser.....	218
18	Lovforslaget	220

1 Hovedinnholdet i høringsnotatet

I dette høringsnotatet foreslår Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet en ny lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven). Forslaget til ny lov vil erstatte gjeldende lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven).

Høringsnotatet inneholder også mindre endringer i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), samt endringer i andre lover av redaksjonell karakter.

Departementenes forslag til ny lov bygger på en videreføring av etablerte forvaltningsprinsipper på viltområdet. I tillegg er forslaget til ny lov utformet som en ressurs- og fullmaktslov, i likhet med gjeldende viltlov. Det foreslås endringer i lovstrukturen sammenlignet med gjeldende viltlov. I tillegg er det en rekke språklige endringer som blant annet innebærer en mer enhetlig begrepsbruk.

Departementenes forslag er ment å legge til rette for en mer moderne og fremtidsrettet lov.

Forslaget innebærer i stor grad en videreføring av gjeldende rett. Forslag til materielle endringer er i det vesentlige knyttet til reglene om utøvelse av jakt, fangst og felling.

Enkelte av de materielle endringene som foreslås vil ha en innvirkning på regler i forskrift. I tillegg foreslår departementene å flytte enkelte bestemmelser i gjeldende viltlov til forskrift, og enkelte bestemmelser i forskrift foreslås lovfestet. Det vil derfor være behov for å sende på høring forslag til forskriftsendringer i en egen prosess i etterkant av et eventuelt lovvedtak. Departementene foreslår også at enkelte bestemmelser i viltloven ikke videreføres.

I høringsnotatet foreslås det en tydeliggjøring av hvilke regler i forslaget til ny lov som gjelder ved felling av vilt etter naturmangfoldloven § 18.

Høringsnotatet har en avgrensning mot bestemmelsene som angir vilkårene for å tillate jakt og fangst, som er regulert i naturmangfoldloven § 16, og for å tillate annet uttak av vilt som har hjemmel i naturmangfoldloven § 18.

Lovforslaget vil ikke endre på føringer i Hurdalsplattformen om forvaltning av rovvilt eller rammene som følger av stortingsforlikene om rovvilt.

Høringsnotatet følger også opp Stortingets anmodningsvedtak nr. 1134 for 2020–2021, som handler om bruk av kunstig lys i jaktøyemed.

2 Bakgrunnen for forslaget

2.1 Ansvarsdeling på viltområdet

Landbruks- og matdepartementet overtok i 2018 ansvaret for forvaltning av høstbare viltressurser (unntatt gaupe) fra Klima- og miljødepartementet, jf. kgl.res. av 27. april 2018. Ansvaret omfatter nærmere bestemte oppgaver etter viltloven samt budsjettmidler knyttet til høstbare viltressurser, herunder jeger- og fellingsavgifter og

gebyrer. Dette gjelder også ansvaret for dialogen med relevante viltorganer i saker som gjelder høstbare viltressurser. Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for jakt- og fangstutøvelsen på viltarter som er fastsatt som høstbare etter viltloven § 9. Det vil si viltarter det er åpnet for jakt eller fangst på.

Klima- og miljødepartementet har fortsatt ansvaret for den overordnede forvaltningen av økosystemene, ansvaret for å ivareta viltets leveområder, samt oppgaver og ansvar knyttet til ikke-høstbare viltarter og gaupe. Det samme gjelder fredet rovvilt, andre fredede arter og fremmede arter. Med utgangspunkt i naturmangfoldloven § 16 og viltloven § 9, avgjør Klima- og miljødepartementet om det kan tillates høsting av en viltart gjennom jakt- og fangst, tidsrammene for jakt og fangst og hvor det kan utøves jakt og fangst av viltarten. Klima- og miljødepartementet har ansvaret for alle tiltak med hjemmel i naturmangfoldloven knyttet til bekjemping og begrensning av fremmede viltarter, herunder om det skal åpnes for jakt på slike arter eller uttak/felling utover ordinær jakt- og fangstutøvelse.

På direktoratsnivå forble det samlede ansvaret for viltforvaltningen hos Miljødirektoratet. Landbruks- og matdepartementet fikk ansvaret for etatsstyring av Miljødirektoratet innenfor saksområdet høstbare viltressurser.

Regjeringen besluttet våren 2023 å flytte direktoratsansvaret for forvaltning av høstbare viltressurser fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet. Beslutningen innebar å flytte årsverk og oppgaver på dette saksområdet fra Miljødirektoratet i Trondheim til Landbruksdirektoratet i Steinkjer. Direktoratene arbeider med en plan for overføring av ansvar og oppgaver. Det tas sikte på at tidspunktet for overføring av forvaltningsansvaret er 1. januar 2025.

På bakgrunn av regjeringens beslutning om overføring av direktoratsansvaret, ble det 19. oktober 2023 sendt på høring et forslag til endringer i viltloven om organer i viltforvaltningen. Forslaget gikk ut på å fastsette at det ene forvaltningsorganet på området er «direktoratet», ikke et bestemt direktorat, jf. viltloven § 4 første ledd. Lovendringen ble vedtatt av Stortinget 4. juni 2024, og vil tre i kraft 1. juli 2024. Se også Prop. 79 L (2023–2024) Lov om endringer i viltloven mv. (endret betegnelse på organ i viltforvaltningen og oppheving av lovvedtak om nydyrking og nedbygging av myr).

2.2 Organisering og medvirkning i lovarbeidet

Arbeidet med å gjennomgå og modernisere viltloven har vært organisert gjennom en prosjektgruppe bestående av representanter fra Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet. Fra mars 2023 har også Landbruksdirektoratet deltatt i prosjektgruppen. Lovarbeidet har vært ledet av Landbruks- og matdepartementet.

Departementene har arrangert to innspillmøter i forbindelse med lovarbeidet. Det første innspillmøtet ble avholdt i juni 2020, og var digitalt som følge av koronarestriksjonene. Formålet med innspillmøtet var å innhente synspunkter fra berørte aktører i en tidlig fase av lovarbeidet. Departementene ønsket blant annet innspill om 1) hvilke bestemmelser/prinsipper i dagens regelverk som bør videreføres, 2) hvilke bestemmelser som bør endres i lys av endrede

behov/utfordringer, 3) om det er behov for regulering av områder som i dag ikke er lovregulert og 4) om det er behov for bedre samordning av bestemmelser i viltloven opp mot annet lovverk, eventuelt behov for flytting av bestemmelser til annet lovverk.

Det ble fremført 16 muntlige innlegg fra ulike organisasjoner, og det ble åpnet for skriftlige innspill i etterkant av møtet. Departementene mottok 24 skriftlige innspill. På grunn av kapasitetsutfordringer var ikke kommunene invitert med på dette innspillsmøtet. Kommunene ble bedt om å gi skriftlige innspill i etterkant av møtet med utgangspunkt i de samme spørsmålene som fulgte av invitasjonen. Departementene mottok innspill fra 23 kommuner.

Det andre innspillsmøtet ble gjennomført i desember 2022. Departementene ønsket innspill særlig om regler for ettersøk, bestandsregulering av høstbart vilt og om jaktvåpen og utstyr. I tillegg til fysisk deltakelse var møtet åpent for digital deltakelse gjennom strømming. 20 muntlige innlegg ble presentert i møtet fra ulike organisasjoner og fagmyndigheter. Departementene mottok 36 innspill i etterkant av møtet fra privatpersoner, organisasjoner og fagmyndigheter.

I tillegg til innspillsmøtene har departementene hatt flere møter med ulike organisasjoner og fagmiljøer. Departementene har også mottatt en rekke skriftlige innspill uavhengig av innspillsmøtene.

Departementene har gjennomført et forberedende konsultasjonsmøte med Sametinget, og det legges opp til konsultasjonsmøter med Sametinget i det videre, i tråd med lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) kapittel 4. Det er gjennomført konsultasjoner med foreningene Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi om forslaget under punkt 8.3.

2.3 Behov for endring

Viltloven omtales som en ressurslov. Loven utgjør et rettslig grunnlag for bærekraftig forvaltning av viltressursene innenfor rammen av prinsipper og regler i naturmangfoldloven. For at loven skal fungere som det forvaltningsverktøyet den er tiltenkt, er det en forutsetning at regelverket er oppdatert.

Det er over 40 år siden viltloven ble fastsatt. Loven har vært gjenstand for endringer i flere omganger, men det har ikke vært foretatt noen helhetlig lovrevisjon. Som følge av innføringen av hundeloven i 2003 og naturmangfoldloven i 2009, ble en rekke bestemmelser endret eller opphevet. I dag er 14 paragrafer i viltloven opphevet, men disse opptar fortsatt paragrafnumre. Dette bidrar til at viltloven fremstår som fragmentert og noe utdatert.

Viltloven er også omtalt som en fullmaktslov, ved at loven gir de overordnede rammene og at lovreglene utdypes i tilhørende forskrifter. Det er en rekke forskriftshjemler spredt i loven, samt en egen forskriftsbestemmelse som samler 11 områder som kan reguleres nærmere gjennom forskrift. Forskriftskompetansen er i loven lagt til ulike forvaltningsorganer, men all forskriftskompetanse er delegert til Miljødirektoratet gjennom ulike delegeringsvedtak. Enkelte av forskriftshjemlene i loven er ikke blitt brukt.

Viltloven har en rekke grenseflater mot annet lov- og forskriftsverk. Disse grenseflatene finnes både i forbindelse med hvordan viltressursene skal forvaltes, og i forbindelse med selve utøvelsen av jakt, fangst og felling. I tillegg er rettsområdet berørt av folkerettslige prinsipper og regler nedfelt i konvensjoner som er ratifisert av Norge, hvor Konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen) står sentralt.

Viltforvaltning er i utgangspunktet ikke en del av EØS-avtalen, men EU-rettsakter knyttet til produktkrav, som for eksempel bruk av blyammunisjon, er EØS-relevante og gjennomført i norsk rett.

Både viltloven og tilgrensende regelverk har gjennomgått endringer gjennom årenes løp. Ofte er endringene skjedd på et avgrenset rettsområde. Det er etter departementenes vurdering behov for å oppdatere regelverket, slik at det kan sikres et bedre samspill mellom viltloven og øvrig regelverk som har grenseflater til viltloven.

Enkelte bestemmelser i viltloven viser seg å ikke ha vært i bruk, eller er kun blitt brukt i svært liten grad. Departementene har vurdert om det er behov for å videreføre disse reglene.

Før naturmangfoldloven trådte i kraft, var både jakt, fangst og felling av vilt regulert i viltloven. Lisensfelling, skadefelling og felling iverksatt av myndighetene er i dag hjemlet i naturmangfoldloven. Utøvelsesreglene i viltloven danner likevel utgangspunktet også for slik felling, og dette kan med fordel gjøres tydeligere. Videre vil et tydeligere skille i lovstrukturen mellom høsting av vilt gjennom jakt- og fangstutøvelse og felling av vilt, samsvare bedre med dagens inndeling av forvaltningsansvaret mellom departementene og direktoratene når det kommer til høstbare viltarter og ikke-høstbare viltarter.

Samfunnet er i konstant utvikling. Det innebærer at relevante samfunnsendringer også bør gjenspeiles i regelverket. Hensynet til dyrevelferd, ulike holdninger i samfunnet til jakt, fangst og felling, samt det offentliges rolle både som tilrettelegger for jakt og fangst og som konfliktløser mellom private parter, er eksempler på forhold som det er behov for å vurdere i forbindelse med utformingen av nye regler.

Mye har dessuten skjedd på det teknologiske feltet siden viltloven trådte i kraft 2. april 1982, se nærmere omtale i punkt 2.4 under.

Brudd på viltlovens regler kan sanksjoneres med straff. I henhold til legalitetsprinsippet, forutsettes det at lovens regler må være tydelige og forståelige for borgerne for at straffebestemmelsen skal kunne brukes. Departementene ser behov for å tydeliggjøre enkelte av viltlovens bestemmelser, slik at de rettslige rammene samsvarer med klarhetskravet som kan utledes av legalitetsprinsippet.

Departementene ser også behov for en modernisering av språk og enkelte begreper i viltloven, slik at lovens ordlyd kan oppfattes mer pedagogisk for brukerne av regelverket.

2.4 Den teknologiske utviklingen

Innledning

Viltloven inneholder få begrensninger knyttet til bruken av teknologiske virkemidler i jaktutøvelsen. Begrensningene er hovedsakelig knyttet til bruk av kunstig lys og motordrevne fremkomstmidler, og har sin bakgrunn i jaktformer og utfordringer som var vanlige før 1980. Etter at viltloven trådte i kraft i 1982, har det skjedd store endringer innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologi, og samfunnet har tilgang til mange nye elektroniske produkter. Reglene i gjeldende viltlov tar ikke i strekkelig grad høyde for den teknologiske utviklingen. Ved modernisering av loven er det derfor nødvendig å vurdere hva slags bruk av teknologi som skal være tillatt eller begrenset ved jakt, fangst og felling.

Motoriserte fremkomstmidler og droner

Motorkjøretøyer er i økende grad tatt i bruk i forbindelse med jakt, fangst og felling. Aktuelle fremkomstmidler er bil, traktor, ATV, amfibiekjøretøy, beltekjøretøy, snøskuter, motorbåt, småfly/mikrofly og helikopter. Siden 1980-tallet er det utviklet mindre terrenggående kjøretøyer til næringsformål, som også i økende grad kan nyttes til rekreasjonsformål. Innenfor rammene av motorferdselsregelverket er det først og fremst ATV, beltekjøretøy og snøskuter som benyttes i forbindelse med jakt, fangst og felling i dag. Tillatt bruk er oftest knyttet til uttransport av felt hjortevilt, og ellers avgrenses bruken av forbud i viltloven.

Militære formål drev utviklingen av droner frem mot og utover 2000-tallet, og droneteknologien ble raskt også tatt i bruk i det sivile samfunnet. Den voksende interessen for bruk av droner henger blant annet sammen med utviklingen av avanserte sensorer, eksempelvis høyoppløselig kamera, som bæres på dronen som mobil plattform, i tillegg til at dronene blir mindre, mer brukervennlige og billigere. Bruk av droner i jaktøyemed er forbudt, jf. viltloven § 21, men luftbårne droner har vist seg å ha nytteverdi innenfor enkelte deler av viltforvaltningen. Droner blir blant annet brukt i forbindelse med villreintellinger, viltforskning og offentlige tiltak for å skremme eller avlede vilt der de ikke skal være eller gjør skade. Droner har også vist seg å kunne være et nyttig og effektivt verktøy ved offentlige ettersøk på såret eller skadd vilt. Bruk av droner og andre luftfartøy reguleres gjennom luftfartsloven med tilhørende forskrifter.

Jaktvåpen og siktemidler

Rifler, hagler og ulike kombinasjonsvåpen er hovedtyper av jaktvåpen i dag, som det også var på 1980-tallet. Datateknologi, automatisering og ny materialbruk har hatt stor innvirkning på produksjon og mangfold av jaktvåpen, våpendeler og våpenutstyr. Bruk av lydtemper til jakt og skytetrening, bruk av syntetisk materialer i våpendeler, og våpen som med enkle grep kan tilpasses nye bruksområder ved å skifte ut løp til andre kalibre er mer vanlig nå.

Det er også utviklet nye optiske siktemidler til jaktvåpen, med bedre optisk kvalitet, kulebanekompensatorer og større zoomområde enn tidligere. Avansert teknologi gjør det mulig å måle avstand og korrigere siktepunkt for avstand, lufttrykk, vinkel og temperatur.

Den teknologiske utviklingen kan sies å være større for enkelte andre typer våpen som ikke bruker krutt som drivmiddel, blant annet for moderne luftvåpen og buer. Slike våpen er ikke tillatt til jakt i Norge. Luftvåpen er tillatt til jakt og skadedyrbekjempelse av enkelte småviltarter i for eksempel Danmark, Sverige og England. Bruk av pil og bue er tillatt i Finland og Danmark samt en rekke land i Europa og verden for øvrig. Buejakt er en kortholdsjakt og normale skuddavstander er mellom 20 til 30 meter. Også for sports- og jaktbuer er det tilgjengelig optiske siktemidler som raskt angir avstand til målet.

I løpet av de 40 årene som har passert siden viltloven ble vedtatt, har teknologiutvikling gitt nye produkter som anses å falle inn under begrepet kunstig lys. Viltloven § 20 inneholder et forbud mot bruk av kunstig lys i jaktøyemed, men med enkelte unntak. Jegerne har i utgangspunktet tilgang til en rekke ulike former for sterke lykter og avanserte siktemidler. Mulighetene spenner fra konvensjonelle kikkertsikter og rødpunktsikter til fosforbasert nattoptikk og digitale og termiske kikkerter og siktemidler. De senere årene har særlig nye termiske kikkerter og siktemidler (bildeomvendere) fått oppmerksomhet. Disse benytter sensorer som omdanner varmeutstråling fra omgivelsene til digitale bilder. Termiske enheter kan registrere små temperaturforskjeller som angis i bildet med ulike fargetoner. En termisk enhet, som også fungerer i dagslys, vil gi bilder av vilt som er skjult for det menneskelige øyet av mørket, i tåke eller bak lettere vegetasjon. I løpet av de siste årene har det kommet til digitale produkter som kombinerer termisk og restlysførsterkende sensorer i samme enhet, både som håndholdt kikkert og som siktemiddel. Enkelte digitale siktemidler har også integrert synlig lys og laser, tilpasset ettersøk og skudd på kort hold i dårlig lys.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Utviklingen av enheter med kommunikasjonsteknologi har vært formidabel siden 1980-tallet. Datidens walkie talkier og tunge mobiltelefoner er erstattet av lette jaktradioer og smarttelefoner. Hovedtyngden av informasjon i forbindelse med jaktutøvelse deles i dag via jaktradio på egne frekvenser, smarttelefon eller ulike applikasjoner over mobilnettet. I områder uten mobiltelefonsignaler kan satellittelefon benyttes til meldinger og samtale. Radiokommunikasjon reguleres av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) og omfatter frekvenser for jakt- og sikringsradioer og mobiltelefoner.

GPS-teknologi (Global Positioning System) benyttes av de fleste jegere i en eller annen form. Teknologien er tilgjengelig i smarttelefoner, klokker, kameraer mv. GPS brukes av mange som supplement til eller erstatning for kart og kompass. Dette er en bruk av GPS som i liten grad påvirker jakt og jaktutbyttet. GPS-enheter gjør det også mulig å lagre, vise og i enkelte tilfeller dele posisjoner i kart over eksempelvis dyretråkk, viltobservasjoner, beiteplasser, jakttårn og utplasserte feller. Dette kan i noen grad påvirke jakt og jaktutbyttet.

Radiopeiling ble tatt i bruk for å spore hund for rundt 30 år siden, og representerte den gang et betydelig fremskritt for jegeren til å holde kontakt med hunden. På begynnelsen av 2000-tallet kom hundepilere som benyttet GPS-mottaker på hunden, der hundens posisjon formidles med radiosignaler til jegerens håndenheter.

Springen ble med dette mer nøyaktig, med sikker retningsbestemmelse og avstand til hunden. Teknologien brukes fortsatt i stort omfang, og er i dag videreutviklet slik at jegeren på sin håndholdte GPS-enhet også får løpende informasjon på kart om hundens aktivitet. De siste tilskuddene på GPS-sporing av jakthund overfører data over mobilnettet fra GPS-mottaker på hunden til applikasjoner på smarttelefon. Applikasjonene kan ha funksjonalitet som, i tillegg til å vise informasjon om hunden, også kan brukes til å spore og kommunisere med jaktlagsmedlemmer. Bruk av hundesporsingsenheter kan bidra til å gjøre jakten mer effektiv og gi flere muligheter til å felle vilt.

Teknologiutviklingen har brakt frem mindre viltkamera med bedre optikk, deteksjon og respons på bevegelse, rekkevidde på blits i mørke, batteri og strømforsyning. Noen viltkamera må oppsøkes for å se eller laste over filene fra minnekortet til en annen enhet. Andre, såkalte MMS-kamera, har SIM-kort og kan sende bilder og video med lyd over mobilnettet som en bildemelding eller e-post. MMS-kamera kan fjernstyres til å ta bilder og videoer via applikasjon på mobiltelefonen. I dag benyttes viltkamera i stor utstrekning av jegere og andre naturinteresserte. I forbindelse med ordinær jakt og fangst, benyttes viltkamera ofte ved åtejakt eller ved kjente viltstier/-trekk for identifikasjon av for eksempel hjortevilt før eller under jakten. Et varsel fra åtekamera kan brukes til jaktforsøk direkte, eller for planlegging av jakt basert på informasjon om tider og åtesteder viltet benytter. Viltkamera kan også være et hjelpemiddel til overvåking av feller. Overvåking av feller og åter er i liten grad regulert i regelverket i dag. Regelverket gir anledning til å stille vilkår til slik bruk ved tillatelse til utlegging av åte eller bruk av bås. Viltkamera blir for øvrig benyttet mye i forskning og overvåking av ulike viltarter.

Parallelt med utviklingen av sosiale medier og plattformer for å dele bilder og videoer, har det utviklet seg et stort marked for små, robuste kamera til å dokumentere alt fra hverdagslige aktiviteter til ekstremспорт. Slike kamera omtales ofte som «action kamera», og blir stadig mer avanserte. Enkelte kameramodeller har funksjoner for bildestabilisering, opptak av høyoppløselige videoer og bilder, og kan - når det er tilstrekkelig mobildekning - kringkaste direkte til sosiale medier. Denne teknologien brukes i dag også av jegere og på jakthunder. Når kamera festes til jakthundens vest, vil kameraet filme fortløpende det som foregår foran hunden og opptak lagres på enheten. Etter hvert som teknologien og internettdekningen blir enda bedre, kan omfanget av direktesending fra jakthunden øke.

3 Om dagens viltforvaltning

3.1 Høsting av vilt – matauk, rekreasjon og næring

Høsting av vilt har lange tradisjoner i Norge. Høstingen har vært en del av veidekulturen hvor jakt, fiske og sankning fra naturen var avgjørende for menneskets overlevelse og som grunnlag for bosetting i Norge i forhistorisk tid. Senere ble høstingen av vilt til matauk også viktig for mange, selv om jordbruk, husdyrhold og fiske etter hvert var hovedkilden til matforsyningen til en voksende befolkning utover

på 1800-tallet. Industrialisering og velstandsvekst i deler av samfunnet og økt urbanisering ga opphav til jegere og fiskere som i mindre grad jaktet og fisket for nødvendig matauk, men i større grad for rekreasjon og opplevelser. I dag er eksempelvis sosialt samvær, rekreasjon, spenning, opplevelser, sunnhet, det å videreføre høstingskultur og -tradisjoner samt å bidra i viltforvaltningen viktigere for de fleste jegere enn selve utbytte fra jakten. Denne utviklingen har bidratt til at organisering og salg av jakt har vært og fortsatt er en inntektskilde for mange grunneiere og rettshavere.

Høsting av vilt kan styrke mulighetene for verdiskaping og næringsutvikling i landbruket. Landbruks- og matdepartementet utarbeidet for eksempel i 2007 «*Ta landet i bruk!*». Dette arbeidet var en strategi for blant annet å utvikle reiselivs- og opplevelsesprodukter basert på jakt. Også Meld. St. 31 (2014–2015) *Garden som ressurs – Marknaden som mål* bygger opp under næringsutvikling basert på landbrukets ressursgrunnlag utenom tradisjonelt jord- og skogbruk, og utmarksprodukter basert på viltressursene i form av jakt- og matopplevelser er sentralt. Temaet er også løftet frem i Landbruks- og matdepartementets reiselivsstrategi «*Opplevingar for ein kvar smak*» i 2017. Rapporten «*Handlingsplan for næringsutvikling basert på høstbare viltressurser*» ble publisert i 2019. Den beskriver trender, muligheter, tiltak og virkemidler for næringsutvikling med vekt på jakt som opplevelsesprodukt og viltkjøtt. Innovasjon Norge forvalter en rekke virkemidler innen dette området. Sentralt i den forbindelse er Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping.

Høsting av vilt kan også gi grunnlag for verdiskaping i bredere forstand. Formålet med programmet "*Villrein fjellet som verdiskaper*", som ligger til Klima- og miljødepartementet, er å stimulere til verdiskaping knyttet til de ti nasjonale villreinområdene. Programmet er særlig innrettet mot ulike deler av reiselivet, og forvaltes av Miljødirektoratet.

Det er gjort ulike beregninger som belyser den samlede økonomiske verdien av det høstingsbaserte friluftslivet og jakt. Norges Skogeierforbund (2010) oppga et potensial for en økt samlet omsetning fra 1,1 milliarder kroner i 2009 til 1,8 milliarder norske kroner i 2020 for småviltjakt, storviltjakt og jaktrelaterte tilleggstenester. Norsk institutt for naturforskning (NINA) anslo i en rapport (Andersen & Dervo 2019) at jakt sto for en samlet omsetning i Norge på over 2 milliarder kroner i jaktåret 2017-2018.

3.2 Annet uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18

Hensyn til for eksempel å avverge skade på natur eller privat eiendom, eller for å ivareta allmenne interesser knyttet til helse eller sikkerhet, kan medføre behov for å gjøre uttak av vilt fra naturen. Naturmangfoldloven § 18 gir hjemmel for å tillate annet uttak av vilt fra naturen enn ved jakt, fangst og sanking, for en rekke særlige formål.

Etter naturmangfoldloven § 18 kan uttak tillates for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer (bokstav a), for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom (bokstav b), for å

ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning (bokstav c), for innfangning til gjenoppbygging av bestander (bokstav d), for innfangning til lovlig oppdrettsvirksomhet (bokstav e), eller for forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet (bokstav f). I tillegg kan det tillates uttak av vilt som er fremmede organismer (bokstav g). «Uttak» er i naturmangfoldloven § 3 bokstav o definert som «enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål».

Naturmangfoldloven § 18 gir blant annet adgang til å tillate uttak av viltarter som det ikke er tillatt å drive jakt og fangst av, eller til å tillate uttak av arter som er jaktbare, men utenfor de fastsatte tidene eller områdene for jakt eller fangst. Bestemmelsen er blant annet hjemmel for å tillate lisensfelling av rovvilt og skadefelling av rovvilt og annet vilt. Bestemmelsen gir også myndighetene adgang til å på eget tiltak iverksette uttak av vilt for å ivareta formål som nevnt.

Den nærmere koblingen mellom viltloven og felling med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 er omtalt i punkt 13.

3.3 Tall og statistikk på viltområdet

Det høstbare viltet er et viktig grunnlag for jaktbasert friluftsliv, og for næringsutvikling og verdiskaping i distriktene. Den som skal utøve jakt må være registrert i Jegerregisteret og betale jegeravgift. Nye jegere må bestå en jegerprøve. De som skal jakte storvilt må i tillegg bestå en skyteprøve og betale fellingsavgifter til viltfond, som brukes til forvaltningstiltak.

Alle som har betalt jegeravgift må også rapportere til Statistisk sentralbyrå (SSB) om de har jaktet, og om resultatet av jakten. Det publiseres årlige statistikker som utarbeides av SSB etter avtale med Miljødirektoratet. Dette gjelder blant annet statistikk for hjortevilt, småvilt og jegerstatistikken. Enkelte oversikter går så langt tilbake som til midten av 1800-tallet. Formålet er å utarbeide offisiell statistikk over utbyttet fra både småvilt- og storviltjakt. I tillegg kartlegges antallet jegere som har deltatt i jakt på de ulike viltartene det er åpent for jakt på.

For hjortevilt er det etablert en egen nasjonal database «Hjorteviltregisteret» som ivaretar data fra jakt på hjortevilt, samt registreringer av hjortevilt og enkelte andre arter som dør utenom ordinær jakt – såkalt fallvilt.

Jaktstatistikken som er samlet i SSB benyttes også i noen grad for vurdering av jaktuttak og bestandsutvikling for småvilt. Bestandsstatus og utviklingstrender for jaktbare småviltarter bygger på ulike kilder, blant andre Naturindeks for Norge, Norsk rødliste for arter og fremmedartsliste for Norge, den ekstensive terrestriske naturovervåkingen (TOV-E), og Artsdatabankens faktaark og artskart. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl og SEAPOP gir bestandsdata for sjøfugl og andefugl.

I alt var om lag 537 400 personer oppført i Jegerregisteret ved utgangen av jaktåret 2022/2023. 16 prosent av dem var kvinner. Det var 192 800 norske jegere som betalte jegeravgiften, hvorav knapt 10 prosent var kvinner. I tillegg til norske jegere betalte 1 530 utenlandske jegere jegeravgiften for jaktåret 2022/2023. Av disse var

610 fra Danmark, 370 fra Sverige og 210 fra Tyskland. I alt var det jegere fra 36 land som betalte jegeravgiften, og som hadde lov til å jakte i Norge.

Av alle de som betalte jegeravgift jaktåret 2022/2023, deltok om lag 134 100 personer på jakt, noe som er nedgang på 2 prosent fra forrige jaktår. Til sammen ble det innbetalt nær 90 mill. kroner i jegeravgift i 2023.

Samlet sett var det 13 300 personer, 10 prosent flere enn året før, som besto jegerprøven i dette jaktåret. Hele 30 prosent av de som tok jegerprøven i 2022/2023 var kvinner, noe som kan bidra til at andelen kvinnelige jegere fortsetter å øke i årene fremover.

Tabell 3.1 Aktive jegere og hva de jaktet på i jaktåret 2022/2023

	2022-2023	2021-2022 – 2022-2023
	Antall jegere	Prosent
Jaktet, i alt	134 100	-2
Småviltjakt	76 400	-2,3
Rypejakt	43 900	-1,8
Hjorteviltjakt	90 500	-2,4
Elgjakt	57 300	-3
Hjortejakt	50 900	-1,2
Villreinjakt	7 200	-10
Rådyrjakt	43 700	-1,6

Kilde: SSB

SSBs statistikk for småvilt og rådyrjakt omfatter 36 småviltarter (fugler og pattedyr) og rådyr. Fellingstallene for rype dominerer i statistikken, som eksempelvis viser at det ble felt 157 500 ryper i jaktåret 2022/2023, jf. tabell 3.2 under.

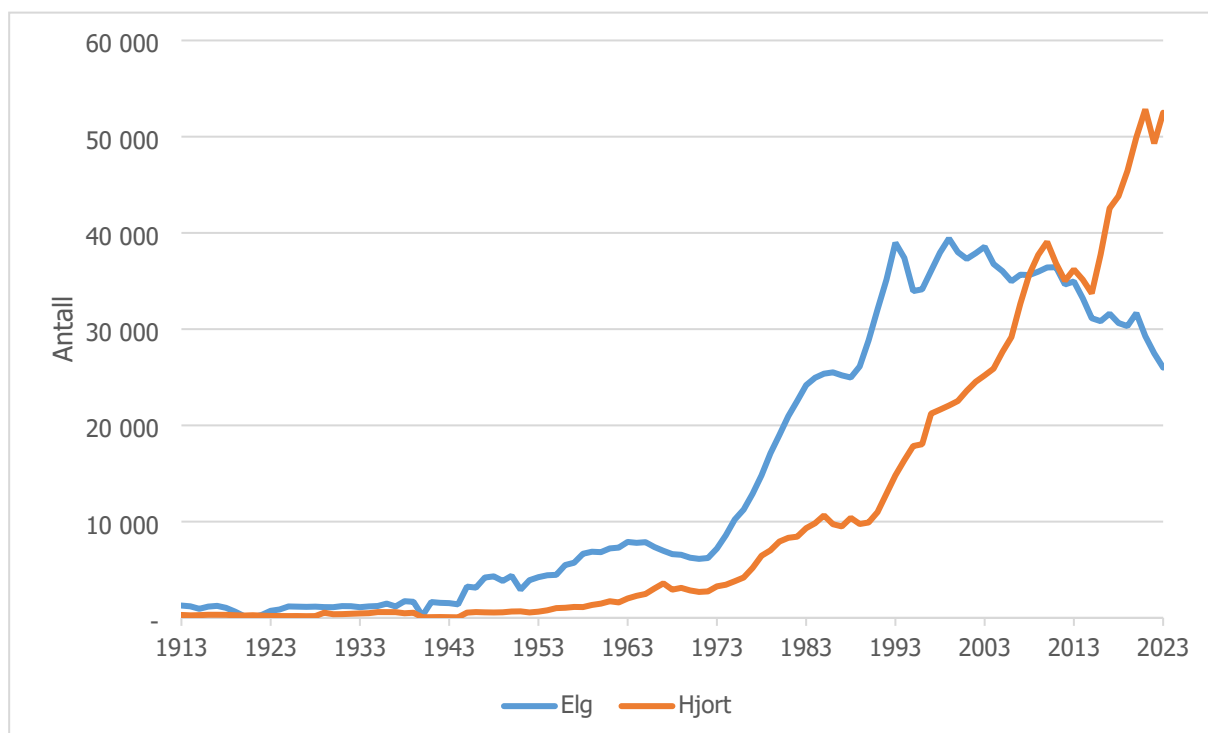
Tabell 3.2 Antall felte rådyr og utvalgte småviltarter

	Antall		Prosent
	2022/2023	2021/2022 – 2022/2023	2017/2018 – 2022/2023
Lirype	109 700	-4,2	2,3

Fjellrype	47 800	6,7	-19,8
Storfugl	7 560	-14,2	-22,5
Orrfugl	15 950	-15,2	-18,9
Ringdue	32 110	-10,9	-7,7
Stokkand	6 860	-12,6	-46,4
Hare	14 310	3,3	4,3
Rødrev	19 610	-6,8	11,9
Rådyr	32 900	-5,1	-1,1

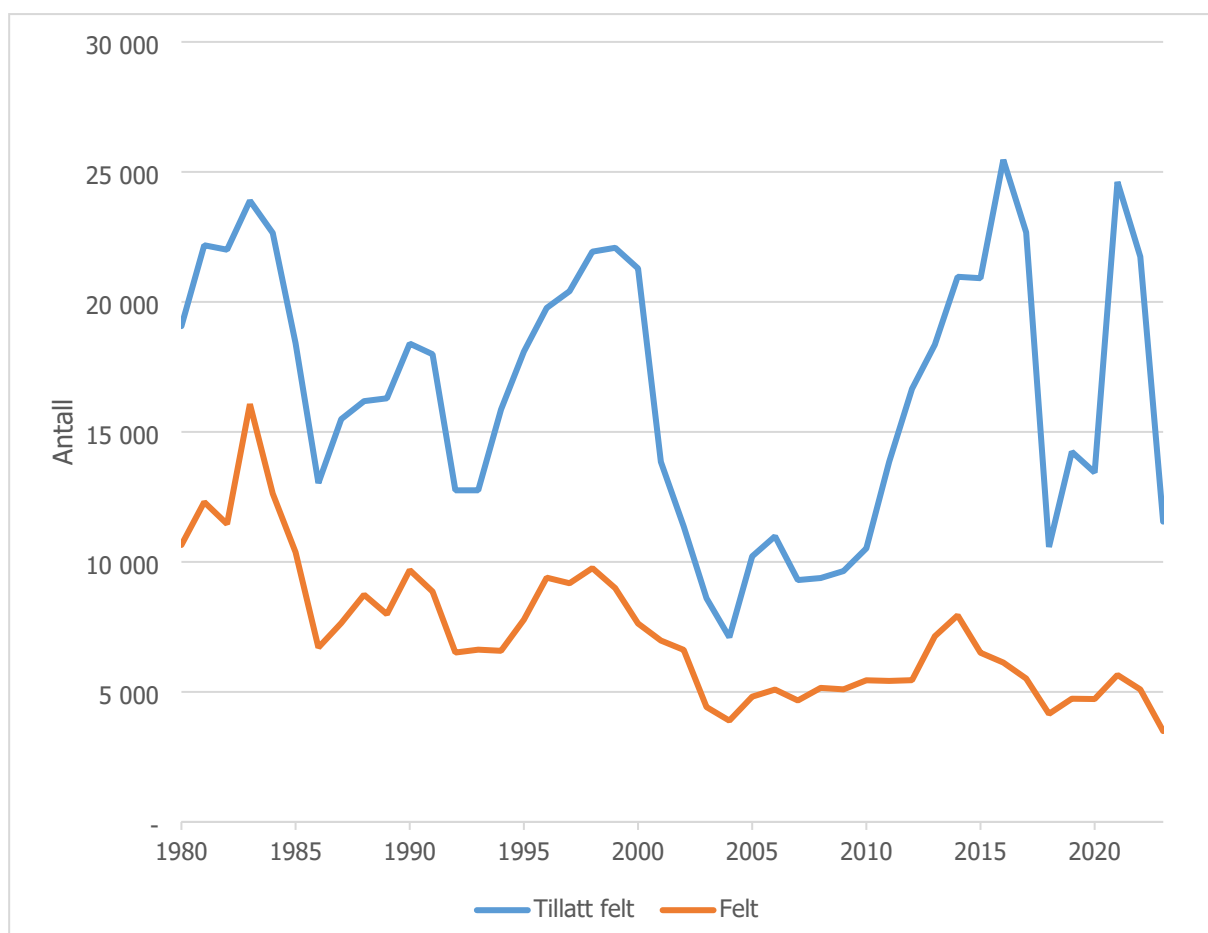
Kilde: SSB

SSBs statistikk for elg- og hjortejakt viser at det i alt ble det skutt om lag 27 500 elg og 49 300 hjort i jaktåret 2022/2023. For 15 år siden ble det skutt omtrent like mange elg som hjort. Da lå jaktutbyttet for elg og hjort på 35 600 og 35 700 dyr. Deretter fortsatte hjortestammen å øke, mens elgstammen har hatt motsatt utvikling.

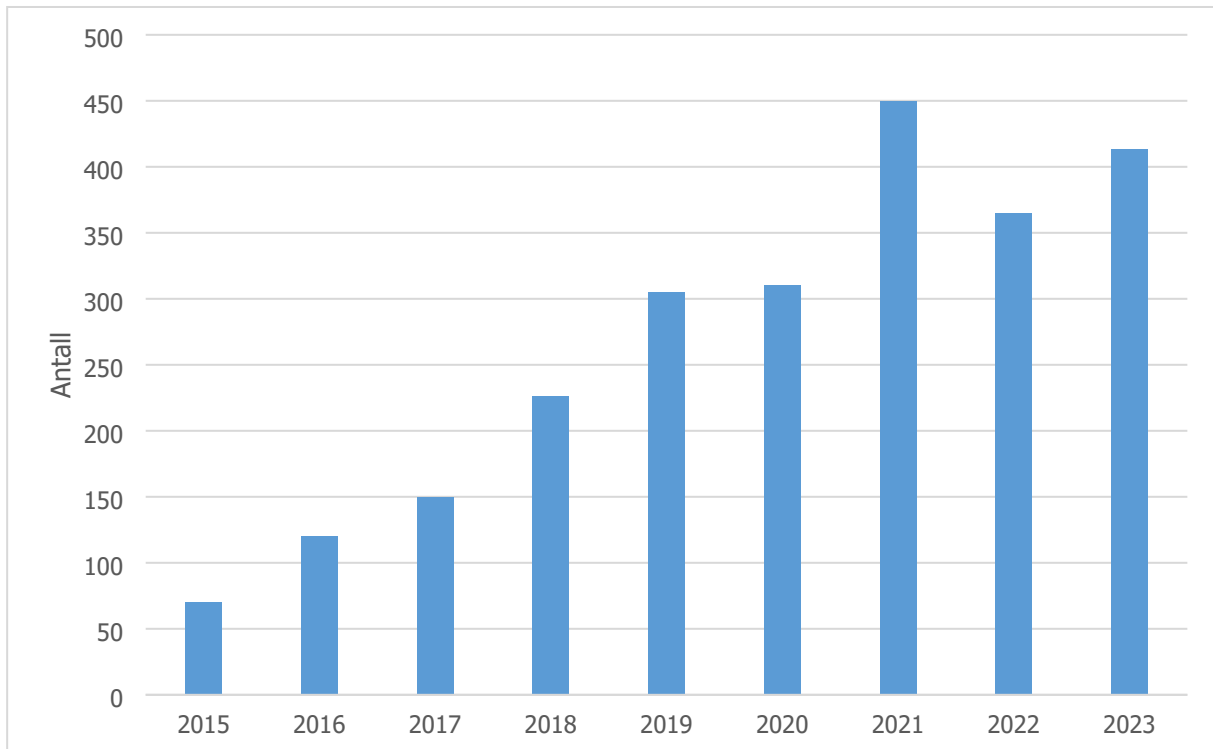
Figur 3.1 Felte elg og hjort i Norge, jaktår 1912/1913–2022/2023 (Kilde SSB)

Det ble felt 3 493 villrein høsten 2023. Det er 1 602 færre dyr enn året før, og det laveste fellingsresultatet siden 1973. Nedgangen skyldes i hovedsak lavere felling på Hardangervidda. Klassisk skrantesjuka, eller chronic wasting disease (CWD), som ble påvist på villrein i Nordfjella i 2016 og på Hardangervidda i 2020, utgjør en betydelig forvaltningsmessig utfordring.

Figur 3.2 Antall tillatt felte og felte villrein, jaktår 1979/1980–2022/2023 (Kilde SSB)

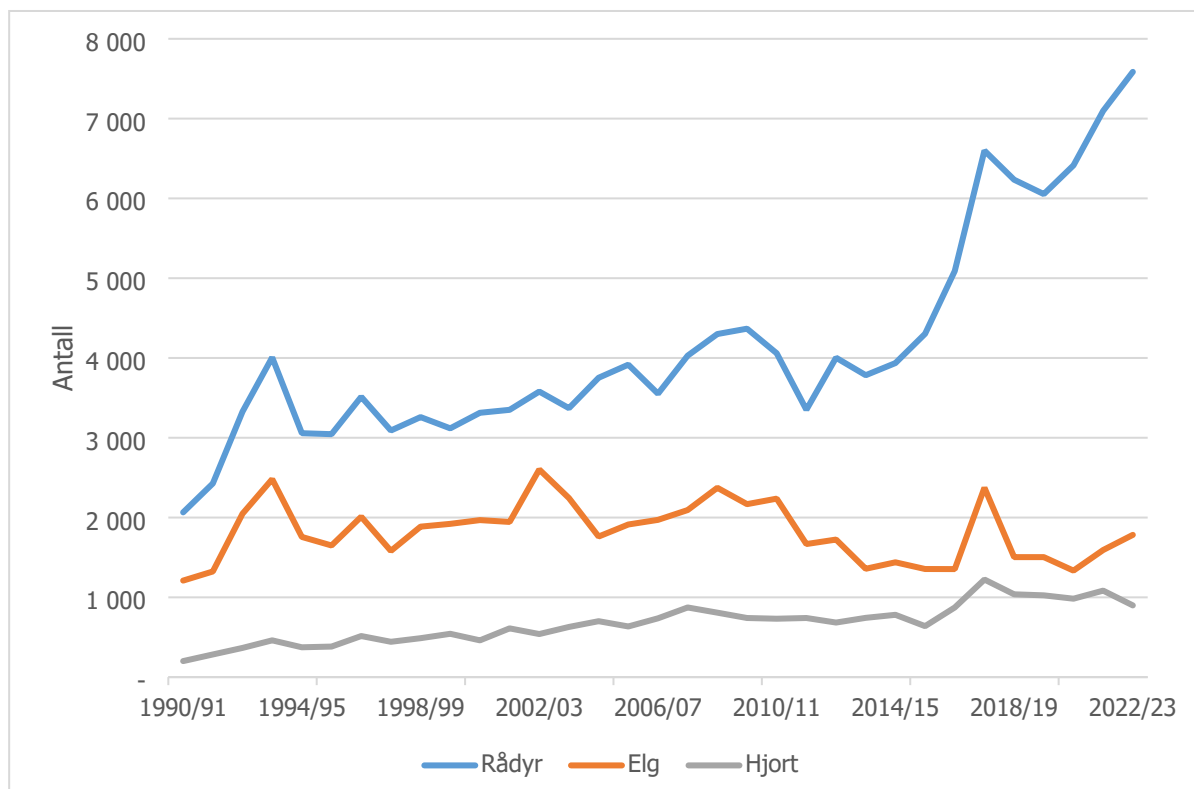
Villsvin har siden midten på 1990-tallet vandret inn i Sørøst-Norge fra Sverige og forekommer i dag hovedsakelig i kommuner langs svenskegrensen fra Halden i sør til Elverum i nord. Den norske bestanden er anslått til å være mellom 1000 og 2000 villsvin. Halden og Aremark kommuner har over tid hatt mest villsvin og rundt 80 pst. av villsvinene blir felt i disse kommunene. I alt ble 365 villsvin skutt i løpet av jaktåret 2021/2022, en nedgang på 85 dyr fra året før. De innrapporterte jakttallene for jaktåret 2022/2023 viser 413 felte villsvin.

Figur 3.3 Antall felte villsvin, jaktår 2014/2015–2022/2023 (Kilde SSB)

Ut over jakt og fangst, er det hvert år en betydelig avgang av vilt som omkommer eller blir drept i trafikken. I alt ble 15 910 hjortevilt registrert omkommet eller drept utenom jakten i jaktåret 2022/23. Flest dyr ble drept i trafikken. Til sammen ble 9 290 dyr drept av bil og 980 av tog. Vilt påkjørsler kan gi store skader og lidelser for dyr og mennesker og store materielle skader.

Vilt påkjørsler fører også til offentlig ettersøk etter skadet vilt, der viltlovens bestemmelser har betydning. Dette er nærmere omtal under punkt 10.2. Salg av kjøtt og skinn fører i noen grad til inntekter fra fallvilt. Inntektene som genereres fra påkjørt vilt eller vilt som er avlivet av forvaltningsmessige grunner er i utgangspunktet beskjedne, og tilfaller det statlige viltfondet eller, for hjortevilt, de kommunale viltfondene.

Figur 3.4 Rådyr, elg og hjort drept av bil eller tog (Kilde SSB)

4 Rettsutvikling og rettslige rammer

4.1 Den rettslige utviklingen i reglene om jakt og fangst

Det finnes skrevne lovregler om jakt og fangst tilbake til Frostatingsloven for mer enn 900 år siden. De eldste norske lovregler om jakt inneholdt ingen regler om fredning, bare om grunneiers jaktrett og allmennhetens frie jakt. Disse reglene ble i hovedsak videreført i Gulatingsloven (ca. år 1200), Magnus Lagabøters landslov av 1274, Christian IVs norske lov av 1604 og Christian Vs norske lov av 1687, som med enkelte endringer ble stående helt frem til fastsettelsen av lov 20. mai 1899 nr. 2 angaaende Jagt og Fangst (jaktloven av 1899). Med jaktloven av 1899 kom grunneiers enerett til jakt og fangst inn i loven i sin nåværende form. Allmennhetens frie rett til jakt uten hund i utmark på småvilt ble opphevet, men retten til jakt på rovvilt ble videreført.

Lov 14. desember 1951 nr. 7 om viltstellet, jakt og fangst

Med lov om viltstellet, jakt og fangst av 1951 (jaktloven) ble nye bestemmelser introdusert i regelverket. Loven la blant annet til grunn at viltstellet skulle ha et eget forvaltningsapparat, at avgifter fra jakt og fangst skulle bidra til å dekke utgifter med viltstell, at beskatningen skulle reguleres ut fra hensyn til viltbestanden og annen næringsutøvelse, at grunneiers enerett til jakt og fangst må ta hensyn til allmennhetens behov for jakt- og fangstmuligheter, samt at jakt og fangst må utøves

på en human måte, og med hensyn også til naturvern og sikkerhetsmessige sider ved utøvelsen.

Jaktloven av 1951 var en fullmaktslov som ga sentrale og lokale organer myndighet til å fastsette nærmere regler i forskrifter, for eksempel regler om jakttider, fredning, kvoter og om utøvelse. Loven bygget videre på at frittlevende vilt ikke tilhører noen som eiendom. Loven videreutviklet fredningsbestemmelsene. Det ble videre angitt jaktidsrammer for de fleste jaktbare arter av storvilt og småvilt som jakttiden for den aktuelle art og området jakten måtte holde seg innenfor.

Mot slutten av 1960-tallet ble det vurdert at det var behov for en ny gjennomgang og revidering av jakt- og viltlovgivningen. Med denne bakgrunn, oppnevnte Landbruksdepartementet et jaktlovsutvalg. Jaktlovsutvalget leverte 19. februar 1974 sin innstilling, jf. NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst*.

Lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven)

Viltloven bygger for en stor del på jaktlovsutvalgets forslag, NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst*, og viderefører sentrale prinsipper fra jaktloven av 1951. Det gjelder blant annet grunneiers enerett til jakt og fangst og krav om human jakt- og fangstutøvelse. Sentrale forarbeider til loven er Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) *Om lov om viltet* og Innst. O nr. 50 (1980–1981).

Sentralt for utforming av viltloven, var behov for å bringe regelverket i samsvar med samfunnsutviklingen og kunnskapsgrunnlaget for natur og viltbestander. Viktige hensyn som lå til grunn for endring var økt vektlegging på naturvern og hensynet til human og sikker jakt- og fangstutøvelse, samt allmennhetens interesser i dyrelivet. Viltloven er blitt endret i flere omganger, men uten at det er foretatt en helhetlig gjennomgang av loven.

4.2 Sentrale tilgrensende lover

Viltloven har grenseflater mot en rekke lover. Enkelte lover er nevnt direkte gjennom henvisninger i viltloven selv. Det er også annet relevant regelverk som ikke nevnes i viltloven, men som legger premisser for forvaltningen av vilt og hvordan jakt, fangst og felling skal utøves. Nedenfor nevnes to av de mest sentrale tilgrensende lovene til viltloven, som er naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven er en sektorovergripende lov, som har som formål å sikre at naturen vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel.

Viltlovens bestemmelser må ses i sammenheng med de overordnede forvaltningsmålene, forvaltningsprinsippene og reglene som følger av naturmangfoldloven. Grensesnittet mellom naturmangfoldloven og en særskilt ressurslov som viltloven, bygger på at naturmangfoldloven fastsetter de overordnede utgangspunktene for uttak av viltarter fra naturen. I denne sammenhengen er det særlig naturmangfoldloven kapittel III om artsforvaltning som står sentralt. De nærmere reglene om hvordan uttaket skal skje, uttakets omfang med videre, følger av viltloven.

Naturmangfoldloven oppstiller overordnede forvaltningsmål om at naturtyper, økosystemer og arter i norsk natur skal ivaretas. Forvaltningsmålet for arter (§ 5) er at

[A]rtene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Målene må ses i sammenheng med Grunnloven § 112 første ledd. Grunnlovsbestemmelsen sier at

Alle har rett til eit helsesamt miljø og ein natur der produksjonsevna og mangfaldet blir haldne ved lag. Naturressursane skal disponerast ut frå ein langsiktig og allsidig synsmåte som tryggjer denne retten òg for kommande slekter.

I forbindelse med ikrafttreddelsen av naturmangfoldloven i 2009, ble flere bestemmelser i viltloven flyttet til naturmangfoldloven. Hovedregelen om vern av viltet, omtalt som «fredningsprinsippet», gikk tidligere frem av viltloven § 3. Bestemmelsen ble flyttet til naturmangfoldloven § 15 om «forvaltningsprinsipp» og § 16 om høsting av blant annet vilt. Bestemmelsene om vern av viltets leveområder i viltloven ble samlet i naturmangfoldloven kapittel V om områdevern, mens hjemler for felling av vilt som i ulike sammenhenger gjør skade ble flyttet og samlet i naturmangfoldloven § 18.

Naturmangfoldloven § 15 slår fast at høsting og annet uttak av naturlig villlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Høsting er definert som «jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring», jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav g.

Naturmangfoldloven § 16 første ledd slår fast at vedtak om å tillate høsting av vilt treffes med hjemmel i viltloven. Dette innebærer en kobling til viltloven § 9 om jaktbare arter og jakttider.

Naturmangfoldloven § 16 tredje og fjerde ledd inneholder vilkår som må være oppfylt og hensyn som det skal legges vekt på dersom det vurderes å åpne for høsting av en viltart. Høsting kan bare tillates når best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd, jf. § 16 tredje ledd. Ved avgjørelsen skal det videre legges vekt på artens funksjon i økosystemet, den virkning høstingen kan ha på det biologiske mangfold for øvrig, artens betydning for næring eller rekreasjon, høstingstradisjon i vedkommende område og på skade som arten gjør, jf. § 16 fjerde ledd.

Det følger av naturmangfoldloven § 15 første ledd andre punktum, at «[v]ed enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på villlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås».

Dyrevelferdsloven

Lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven) trådte i kraft 1. januar 2010. Formålet til dyrevelferdsloven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr,

jf. § 1. Dyrevelferdsloven § 3 inneholder generelle regler om behandling av dyr, og slår fast at «Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.»

Det følger av forarbeidene, Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) s. 94, at bestemmelsen er en generell aktsomhetsnorm. Videre fremgår det at bestemmelsen fastsetter at dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger, og at bestemmelsen vil ha selvstendig betydning i tilfeller der lovens øvrige bestemmelser ikke dekker et konkret forhold, og er spesielt relevant for handlinger som foretas av andre enn dyreholder. I tillegg vil bestemmelsen være førende for tolkning og anvendelse av lovens øvrige bestemmelser. Hva som ligger i god behandling, beror på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet.

Dyrevelferdsloven § 4 inneholder regler om hjelpeplikt. Hjelpeplikten omfatter også ville dyr. Det følger av første ledd at «Enhver som påtreffer et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så langt mulig hjelpe dyret. Dersom dyret er et dyr fra dyrehold eller storvilt, og det ikke er mulig å yte god nok hjelp, skal eieren eller politiet varsles umiddelbart.» Det følger av andre ledd at «Dersom det er åpenbart at dyret ikke kan leve eller bli friskt, kan den som påtreffer dyret avlive dette med det samme. Dyr fra dyrehold og storvilt skal ikke avlives i henhold til denne bestemmelsen dersom det lar seg gjøre å få tak i eieren, veterinær eller politiet innen rimelig tid.»

Dyrevelferdsloven § 12 første ledd slår fast at «Avliving av dyr og håndtering i forbindelse med avlivingen skal skje på dyrevelferdmessig forsvarlig måte. Den som benytter bedøvnings- eller avlivingsutstyr, skal påse at dette er egnet og vedlikeholdt. Denne bestemmelsen har også relevans i forbindelse med jakt- og fangstutøvelse. I forarbeidene til dyrevelferdsloven, Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) s. 100, følger det at «Avveining av hva som er dyrevelferdmessig forsvarlig avliving vil være forskjellig ved avliving i eller fra dyrehold og avliving i forbindelse med jakt og fangst. Det kan for eksempel ikke stilles samme krav til presisjon og skånsomhet ved avliving i jakt-, fiske- eller fangstsituasjon som ved avliving av dyr i eller fra dyrehold. Det bør likevel benyttes metoder som så langt mulig ivaretar hensynet til dyrevelferd.» Videre følger det av forarbeidene at «Også ved jakt, fangst og fiske på viltlevende bestander, skal avlivingen være forsvarlig. Dette innebærer blant annet at utstyret som benyttes til jakt, fangst og fiske må være egnet og vedlikeholdt.»

Når det kommer til utøvelse av jakt og fangst, er § 20 første ledd en sentral bestemmelse. Bestemmelsen omhandler jakt, fangst og fiske, og det fremgår at «Jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdmessig forsvarlig måte.» Denne bestemmelsen må ses i sammenheng med dyrevelferdsloven § 3, viltloven § 19 om human jakt, viltloven § 9 andre ledd siste punktum og naturmangfoldloven § 15 første ledd andre punktum. I forarbeidene, Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) s. 106, fremgår det at «de jakt- og fangstmetoder som er lovlige etter viltlovgivningen som regel også vil være det etter dyrevelferdsloven. Videre følger det av forarbeidene at «hva som er dyrevelferdmessig forsvarlig, avhenger bl.a. av hvilken art det jaktes,

fangstes eller fiskes på. Generelt vil det ikke anses forsvarlig å jakte på dyr i yngletiden når avkommet er avhengig av foreldrene for å overleve.»

4.3 Internasjonale forpliktelser

Viltlovens regler må ses i lys av internasjonale forpliktelser som Norge er bundet av. I denne sammenhengen står Bernkonvensjonen sentralt, se omtale under.

4.3.1 Bernkonvensjonen

Konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen) ble vedtatt av Europarådet 19. september 1979. Konvensjonen ble ratifisert av Norge 27. mai 1986, jf. St.prp. nr. 12 (1985–86) og Innst. S. nr. 92 (1985–1986) om samtykke til ratifikasjon av en konvensjon av 19. september 1979 vedrørende vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen), med visse forbehold, og under avgivelse av erklæring. Konvensjonen trådte i kraft for Norge 1. september 1986.

Bernkonvensjonen er den viktigste internasjonale rammen for forvaltningen av vilt i Norge, og får blant annet betydning for bestemmelser om hvilke arter det er tillatt å åpne for jakt på, og hvilke metoder som er tillatt ved utøvelse av jakt og fangst. Konvensjonens formål er å verne vill flora og fauna og deres naturlige leveområder, med særlig vekt på truede og sårbare arter og arter og leveområder som krever samarbeid mellom flere stater og å fremme slikt samarbeid.

Konvensjonen opererer med lister over henholdsvis planter som er totalfredet (vedlegg I), dyrearter som er totalfredet (vedlegg II) og andre dyrearter som omfattes av konvensjonen uten at disse er totalfredet (vedlegg III). Oppføringen i konvensjonens vedlegg har betydning for hvilken plikt konvensjonsstatene har til å bevare artene og deres leveområder, herunder hvilken adgang det er til å drive jakt og fangst av artene. Samlet omfatter vedlegg II og III de fleste europeiske ville pattedyr og fugler. Eksempler på arter som ikke er omfattet av vedlegg II eller III er villsvin og rødrev.

Bernkonvensjonen er folkerettslig bindende, og har ikke direkte virkning internt i Norge. I tråd med presumsjonsprinsippet vil likevel nasjonale regler så langt som mulig bli tolket slik at det ikke oppstår motstrid med Norges folkerettslige forpliktelser. Konvensjonen oppstiller minimumsforpliktelser, som vil si at norske myndigheter står fritt til å vedta regler om en strengere beskyttelse av ville arter og deres leveområder enn det som følger av konvensjonen.

Konvensjonen artikkel 6 forplikter partene til å treffe nødvendige og egnede lovgivnings- og administrative tiltak for å sikre det spesielle vern av arter av vill fauna som er angitt i vedlegg II. Følgende vil særlig være forbudt for arter angitt i vedlegg II: alle former for forsettlig fangst og fangenskap og forsettlig dreping, å forsettlig skade eller ødelegge ynglesteder eller hvilesteder, å forsettlig forstyrre vill fauna, særlig i yngletiden, oppveksttiden og dvaletiden i den grad forstyrrelsen er betydelig i forhold til konvensjonens målsettinger, å forsettlig ødelegge eller plukke

egg i vill tilstand eller beholde disse eggene selv om de er tomme, og besittelse av og innenlandsk handel med disse dyrene, levende eller døde der dette vil bidra til å effektivisere bestemmelsene i artikkel 9. Artikkel 6 innebærer blant annet at det ikke er tillatt å drive jakt eller fangst av viltarter som er angitt i konvensjonens vedlegg II.

Konvensjonens artikkel 7 forplikter partene til å treffe nødvendige og egnede lovgivningstiltak og administrative tiltak for å sikre vern av artene av vill fauna som er angitt i vedlegg III. Videre skal enhver utnyttning av vill fauna som er angitt i vedlegg III reguleres for å holde bestanden utenfor fare. Tiltak som skal treffes omfatter fredningstider og/eller andre tiltak for å regulere utnyttningen, midlertidige eller lokale forbud mot utnyttning, der dette er hensiktsmessig for å gjenoppbygge tilfredsstillende bestandsnivå og hensiktsmessig regulering av salg, oppbevaring for salg, transport for salg eller tilbud om salg av levende og døde ville dyr. Etter artikkel 7 er det ikke forbudt å drive jakt eller fangst av arter som er angitt i vedlegg III, men eventuell jakt og fangst av slike arter må reguleres i tråd med forpliktelsene som følger av artikkelen.

Konvensjonens artikkel 8 fastsetter at medlemsstatene, med hensyn til fangst eller dreping av arter av vill fauna som er angitt i vedlegg III og i de tilfeller der det i samsvar med artikkel 9 er gjort unntak for arter som er angitt i vedlegg II, skal forby bruken av alle ikke-selektive fangstmetoder og bruken av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestand av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især de metoder som er angitt i vedlegg IV. Vedlegg IV angir en rekke konkrete metoder som er forbudt å benytte ved jakt og fangst av blant annet pattedyr og fugler, blant annet feller, snarer, halvautomatiske og automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd, gift, kunstige lyskilder og motorkjøretøy i bevegelse. Se punkt 10.9 for full oversikt over metodene som er angitt i vedlegg IV.

Konvensjonens artikkel 9 nr. 1 åpner for at det kan gjøres unntak fra forpliktelsene etter artikkel 6, 7 og 8, under forutsetning av at unntak skjer for et av formålene som er angitt i artikkelens nr. 1 første til femte strekpunkt, at det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning og at unntaket ikke vil være skadelig for vedkommende bestands overlevelse.

Konvensjonens artikkel 9 nr. 2 krever at nærmere angitte unntak som er gjort etter artikkel 9 nr. 1 rapporteres til konvensjonens permanente komité. I tillegg inneholder konvensjonen en håndhevelsesmekanisme gjennom klageordningen i artikkel 13. Dersom et medlemsland, en organisasjon eller enkeltpersoner mener at partene ikke oppfyller sine forpliktelser i henhold til konvensjonen, kan parten klages inn for konvensjonens permanente komité. I kombinasjon med konvensjonens øvrige rapporteringskrav bidrar klageordningen til at konvensjonen har mekanismer for å bidra til at partene ivaretar forpliktelsene som følger av konvensjonen.

4.3.2 Andre internasjonale forpliktelser

Konvensjonen om vern av trekkende arter av ville dyr (Bonnkonvensjonen)

Bonnkonvensjonen ble vedtatt 23. juni 1979, ratifisert av Norge 30. mai 1985 og trådte i kraft for Norge 1. august 1985. Konvensjonen er en global miljøavtale som

har som overordnet formål å verne trekkende arter av ville dyr som regelmessig krysser nasjonale landegrenser, samt deres leveområder.

Konvensjonen om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES)

CITES-konvensjonen ble vedtatt 3. mars 1973 i Washington, ratifisert av Norge 27. juli 1976 og trådte i kraft for Norge 25. oktober 1976. Konvensjonen har som formål å verne truede dyre- og plantearter mot utryddelse som følge av internasjonal handel. CITES-konvensjonen skal også sikre en bærekraftig utnyttelse av ville arter som er utsatt for internasjonal handel, og forhindre at bestandene reduseres kraftig eller forsvinner helt.

Konvensjonen for biologisk mangfold (CBD)

Konvensjonen om biologisk mangfold er en global avtale om bevaring, og om bærekraftig og rettferdig bruk av biologisk mangfold. Norge undertegnet konvensjonen 5. juni 1992 og ratifiserte 9. juli samme år. Den trådte i kraft for Norge den 29. desember 1993. Formålet med konvensjonen er tredelt: 1) bevare det biologiske mangfoldet, 2) sikre bærekraftig bruk av biologisk ressurser og 3) sikre en rimelig og rettferdig fordeling av fordelene som følger av utnyttelsen av genetiske ressurser. Nasjonale strategier og handlingsplaner for naturmangfold er hovedpilaren for gjennomføring av partslands forpliktelser etter konvensjonen. I konvensjonen artikkel 8 (j) slås det fast at staten er forpliktet til å bevare, beskytte og videreføre urfolks tradisjonelle kunnskaper, innovasjoner og praksis.

I desember 2022 vedtok det femtende partsmøtet (COP 15) til konvensjonen det globale Kunming-Montreal rammeverket for naturmangfold (Naturavtalen). Naturavtalen består av fire hovedmål frem til 2050, et mål for hvert av konvensjonens formål og et for finansiering. I tillegg består naturavtalen av 23 mål som skal nås innen 2030, som konkretiserer handling for å redusere trusler mot naturmangfoldet og for å oppfylle menneskers behov gjennom bærekraftig bruk og fordeling av fordeler, samt verktøy og løsninger for gjennomføring og integrering av naturmangfold. Både de fire hovedmålene og de 23 handlingsmålene er globale mål som skal nås gjennom nasjonale bidrag og internasjonale initiativ. COP 15 vedtok at alle partsland oppfordres til å oppdatere sine nasjonale strategier og handlingsplaner for naturmangfold i lys av naturavtalen innen oktober 2024.

Norges gjeldende handlingsplan for naturmangfold er Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold*. Regjeringen vil følge opp naturavtalen ved å lage en ny handlingsplan og legge frem denne for Stortinget som en stortingsmelding. Denne stortingsmeldingen skal presentere tiltak og målsettinger for både bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold og vise hvordan Norge skal bidra til å nå de globale målene i rammeverket. Meldingen planlegges lagt frem høsten 2024.

Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK)

Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, med tilleggsprotokoller, er gjennomført i norsk rett gjennom lov 21. mai 1999 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), jf. § 2 første ledd

punkt 1. Etter menneskerettsloven § 3 skal bestemmelser i konvensjonen ved motstrid ha forrang foran bestemmelser i annen lovgivning.

Tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 1 (P1-1) gir et grunnleggende vern av eiendomsretten. Bestemmelsen omfatter både regler om vern av eiendom og regler om på hvilke vilkår inngrep i rettigheten er tillatt. I norsk versjon lyder bestemmelsen:

Enhver fysisk eller juridisk person har rett til å få nyte sin eiendom i fred. Ingen skal bli fratatt sin eiendom unntatt i det offentlige interesse og på de betingelser som er hjemlet ved lov og ved folkerettens alminnelige prinsipper.

Bestemmelsene ovenfor skal imidlertid ikke på noen måte svekke en stats rett til å håndheve slike lover som den anser nødvendige for å kontrollere at eiendom blir brukt i samsvar med allmennhetens interesse eller for å sikre betaling av skatter eller andre avgifter eller bøter.

Den Europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har avsagt flere dommer som kan være relevante for forståelsen av innholdet i rettighetene etter konvensjonen i lys av nasjonale reguleringer av jakt- og fangstutøvelse. Hvorvidt en regulering som griper inn i eiendomsretten er i overensstemmelse med konvensjonen beror blant annet på om inngrepet er hjemlet i lov, forfølger et legitimt formål og om det ivaretar en rimelig balanse mellom hensynet til samfunnets interesser og kravet om beskyttelsen av individuelle rettigheter (proporsjonalitetskravet). Konvensjonspartene har en betydelig skjønnsmargin i vurderingen av om et inngrep er proporsjonalt.

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og ILO-konvensjon nr. 169

Videre kan internasjonale forpliktelser for ivaretagelse av urfolks rettigheter få betydning for tolkingen og praktiseringen av villtlovens bestemmelser. FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) bygger på Verdenserklæringen om menneskerettighetene, og trådte i kraft i 1976. Norge ratifiserte konvensjonen i 1972. Konvensjonens artikkel 27 inneholder blant annet et vern av minoriteters rett til kulturutøvelse. Bestemmelsen må sees i sammenheng med Grunnloven § 108 som blant annet oppstiller en forpliktelse for statens myndigheter til å legge til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sin kultur.

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, ble ratifisert av Norge 20. juni 1990 og trådte i kraft 5. september 1991. Konvensjonen har bestemmelser om urfolks rett til selv å bestemme over sin kulturelle utvikling, til å lære å bruke eget språk og til å opprette egne institusjoner til å representere seg overfor myndighetene. Konvensjonen anerkjenner videre urfolks ønsker om og behov for kontroll over egne institusjoner, sin egen livsform og økonomiske utvikling. Dette innebærer en anerkjennelse av urfolks ønske om å opprettholde og videreutvikle sin egen identitet, språk og religion, innen rammen av de statene de lever i. Konvensjonen har videre bestemmelser om blant annet landrettigheter, sysselsetting og arbeidsliv, opplæring, trygd og helse. Konvensjonen kan få betydning for tolkingen og praktiseringen av villtlovens bestemmelser. Blant annet

skal det ved anvendelsen av nasjonale lover og forskrifter overfor urfolk tas tilbørlig hensyn til deres sedvaner og sedvanerett, etter artikkel 8 nr. 1. Videre følger det av artikkel 23 nr. 1, at staten skal sikre at urfolks naturalhushold og tradisjonell virksomhet, som jakt og fiske, blir styrket og fremmet.

I FNs erklæring om urfolks rettigheter artikkel 34 fremgår det at urfolk har rett til å fremme, utvikle og opprettholde sine sedvaner. Erklæringen er ikke rettslig bindende, men anses som et sentralt dokument innenfor urfolksretten.

EUs regler om viltforvaltning

Store deler av EUs miljøregelverk er tatt inn i norsk lovverk gjennom EØS-avtalen. Det gjelder blant annet rettsakter knyttet til kontroll med forurensing, klima, vann, luftforurensing, kjemikalier og avfall.

Regler om dyrehelse er også en del av EØS-avtalen. Videre er regelverk om dyrevelferd omfattet, men når det gjelder vilt, er det frem til nå kun oppdrettsvilt som er regulert.

En del miljøpolitiske områder er imidlertid ikke omfattet av EØS-avtalen. Det gjelder blant annet naturvern, forvaltning av naturressurser, landbruk og fiskeri. Viltforvaltning er unntatt fra EØS-avtalens saklige virkeområde.

EUs regler knyttet til viltforvaltning er i hovedsak forankret gjennom habitatdirektivet (92/43/ EØF) og fugledirektivet (79/409/EØF). Gjennomføring av disse to direktivene gjennom det såkalte Natura 2000-nettverket er EUs oppfølging av Bernkonvensjonens bestemmelser. Direktivene er nærmere omtalt i forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 49-50. Direktivene er ikke omfattet av EØS-avtalen.

Det er likevel andre EU-rettsakter knyttet til produktkrav som er tatt inn i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett, og som har en direkte innvirkning på viltforvaltningen. Dette gjelder blant annet REACH-forordningen (forordning (EF) nr. 1907/2006 om registrering, vurdering og godkjenning av samt begrensninger for kjemikalier). Forordningen er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett ved REACH-forskriften.

EU-forordning 2021/57 om forbud mot bruk av blyhagl i og ved våtmark er tatt inn i EØS-avtalen. Rettsakten er gjennomført i norsk rett ved endring av REACH-forskriften og endringer i utøvelsesforskriften § 17 første ledd, hvor det fremgår at det er forbudt å skyte med og bære blyhagl i forbindelse med jakt i våtmark. Endringene trådte i kraft 15. februar 2023.

Etter anmodning fra Europakommisjonen har EUs kjemikaliebyrå (ECHA) utarbeidet et forslag om forbud mot blyammunisjon ved jakt og utendørs sportsskyting og i fiskeutstyr, jf. forslag til kommisjonsforordning (EU) om endring av vedlegg XVII i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1907/2006 for bly i ammunisjon og fiskeutstyr. Forslaget ble oversendt EU-kommisjonen i mars 2023 og er under behandling i kommisjonen. Hovedinnholdet i forslaget går ut på å forby bly i ammunisjon (hagl og kuler) og i fiskeutstyr (sluker, søkker og blyliner).

4.4 Sentrale forskrifter på viltområdet

Viltloven omtales som en fullmaktslov. Det innebærer at det er en rekke forskrifter som er fastsatt med hjemmel i viltloven. Nedenfor gis en kort oversikt over de mest sentrale forskriftene. De enkelte bestemmelsene i viltloven og relevante forskriftsbestemmelser omtales under «gjeldende rett» i punkt 6 til 15.

Jakttidsforskriften

Forskrift 21. januar 2022 nr. 128 om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktsesongene fra og med 1. april 2022 til og med 31. mars 2028 (omtalt videre som jakttidsforskriften) er en av de mest sentrale forskriftene på viltområdet.

Forskriften oppdateres hvert sjette år og angir hvilke arter som kan høstes gjennom jakt og fangst og til hvilke tider det tillates å utøve jakt og fangst.

Utøvelsesforskriften

Forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om utøvelse av jakt, felling og fangst (omtalt videre som utøvelsesforskriften) er en praktisk viktig forskrift på viltområdet. Forskriften utdyper reglene i viltloven om utøvelse av jakt og fangst, og har bestemmelser om blant annet jegerprøve, våpen og ammunisjon, bruk av hund, ettersøk og fangst.

Viltforskriften

Forskrift 1. april 2020 nr. 565 om skadefelling, dødt vilt og bruk av vilt i oppdrett, forskning og dyrepark (viltforskriften) regulerer blant annet innfangning av vilt, skadefelling og annet uttak av vilt, hold av vilt i fangenskap, vilt som har rømt og ivaretagelse av dødt vilt.

Hjorteviltforskriften

Forskrift 8. januar 2016 nr. 12 om forvaltning av hjortevilt (omtalt videre som hjorteviltforskriften) har til formål at forvaltningen av hjortevilt skal ivareta bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Forskriften regulerer blant annet kommunens myndighet til å åpne for jakt på elg, jakt og rådyr. Forskriften regulerer også jakt på villrein og villreinnemndenes oppgaver.

Rovviltforskriften

Forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (omtalt videre som rovviltforskriften) har til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn ulv og kongeørn. Forskriften regulerer blant annet de regionale rovviltnemndenes oppgaver.

5 Om departementenes lovforslag

5.1 Forslag til ny lov og kapittelinnledning

Ved valget om å endre viltloven eller å foreslå en ny lov har departementene tatt utgangspunkt i hvordan viltloven fremstår i dag. Det er i dag 14 paragrafer som er opphevet, men som fortsatt opptar plass i loven uten at det er innhold tilknyttet bestemmelsene. Strukturendringene og den oppryddingen som departementene mener er hensiktsmessig, lar seg ikke gjøre uten å foreslå omfattende strukturendringer i viltloven. Departementene har funnet det mest formålstjenlig å foreslå en ny lov. Dette innebærer at gjeldende viltlov oppheves.

Departementene foreslår at loven får en ny tittel, som er lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. I tillegg foreslås det at lovens korttittel er «viltressursloven». Korttittelen vil etter departementenes vurdering gjenspeile innholdet i formålsbestemmelsen og hovedelementene i lovforslaget på en god måte.

Forslaget til ny lov består av 59 bestemmelser i 11 kapitler. Kapittel 1 består av tre bestemmelser, se punkt 6. Dette er bestemmelser om formålet til loven, virkeområde og definisjoner. Forslaget til bestemmelse om definisjoner er ny.

Kapittel 2 handler om viltforvaltningen, se punkt 7. Kapitlet har bestemmelser om statlige viltmyndigheter, fylkeskommunens og kommunens oppgaver etter loven, klagerett og omgjøring, Jegerregisteret og om det statlige og kommunale viltfondet. Departementene har her samlet bestemmelser som handler om myndighetenes forvaltning etter loven.

Kapittel 3 handler om adgangen til jakt og fangst, sanking av egg og dun mv., se punkt 8. Kapitlet viderefører blant annet en sentral bestemmelse i viltforvaltningen om åpning for jakt og fangst. Bestemmelsen må ses i lys av naturmangfoldloven § 15, og gjelder innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16. Kapitlet har også en tilsvarende bestemmelse for sanking av egg og dun. Det foreslås også to alternativer knyttet til lovhjemmel for forskrift om vårjakt på ender av hensyn til samisk tradisjon. I punkt 8 foreslås også en videreføring av viltloven § 10 som regulerer dager med jaktforbud.

Bestemmelser om forutsetninger for å kunne utøve jakt og fangst omtales i kapittel 4, se punkt 9. Dette er bestemmelser om jegerprøven, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift, aldersgrenser ved utøvelse av jakt og fangst, rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål og om skyteprøve ved jakt på storvilt eller andre særlige kompetansekrav.

Kapittel 5 handler om utøvelse av jakt og fangst, se punkt 10. Viltloven § 19 om human jakt foreslås videreført som «forsvarlig jakt- og fangstutøvelse». Det foreslås at reglene om ettersøk utdypes med egne bestemmelser. Det foreslås to alternative bestemmelser om jaktvåpen og ammunisjon. Kapitlet har også bestemmelser om fangst, bruk av synlig lys og særskilte siktemidler, bruk av hund og jakthundtrening, særskilte forbud mot å løsne skudd under jakt, forbud mot bruk av luftfartøy, motorkjøretøy og motorfartøy, og forbud mot bruk av kjemikalier og gift. Det foreslås også en ny bestemmelse om forbud mot bruk av båndopptakere, speil, nett, lim mv., som har bakgrunn i Bernkonvensjonens bestemmelser.

Bestemmelser om retten til jakt og fangst mv. foreslås plassert i kapittel 6, se punkt 11. Grunneiers enerett til jakt og fangst foreslås videreført, men med en justert ordlyd. Grunneiers rett til jakt og fangst i vann og i forbindelse med vei, foreslås samlet i en bestemmelse. Kapitlet har også bestemmelser om å overlate retten til jakt og fangst til andre, jakt og fangst i sameie mellom eiendommer, og rett til jakt og fangst på statens grunn som ikke omfattes av fjellova. Reindriftssamenes rett til jakt og fangst foreslås presisert som en egen bestemmelse i forslaget til ny lov.

Kapitlet omhandler også bestemmelser om ferdsel med skytevåpen og feller på annen eiendom, og forbud mot jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder. Til slutt i kapitlet omtales grunneiers enerett til sanking av egg og dun. I punkt 11

omtales også viltloven § 30 om rett til jakt og fangst i bygdeallmenning, § 36 om allmennhetens jaktadgang og § 37 om sammenslåing av eiendom til felles viltområde. Disse bestemmelsene foreslås ikke videreført i forslaget til ny lov.

Kapittel 7 omhandler bestemmelser om hjortevilt og bever, se punkt 12.

Departementene foreslår to bestemmelser om jakt på hjortevilt og en bestemmelse om jakt og fangst på bever. I punkt 12 omtales også viltloven § 38 om sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt, som ikke foreslås videreført i forslaget til ny lov.

Kapittel 8 handler om felling etter naturmangfoldloven § 18 og er et nytt kapittel, se punkt 13. Departementene foreslår her tre bestemmelser som kobler felling etter naturmangfoldloven § 18 til regler i forslaget til ny lov. Dette er bestemmelser om lisensfelling av rovvilt, skadefelling av vilt og felling av vilt som er iverksatt av myndighetene. Kapitlet inneholder også en bestemmelse om vederlag i forbindelse med felling av vilt etter naturmangfoldloven § 18.

Forslaget til ny lov inneholder også et kapittel om diverse bestemmelser. Dette er kapittel 9 i forslaget til ny lov, se punkt 14. Kapitlet inneholder bestemmelser om forbud mot hold av vilt i fangenskap, oppbevaring og omsetning av fredet vilt, eiendomsrett til ulovlig felt vilt med videre, skuddpremie, innsamling, innfangning, merking mv. til vitenskapelig eller andre særlig formål, merke- og registreringsplikt, bruk av åte eller føring av vilt samt en bestemmelse om håndtering av dødt vilt, autorisasjon av taksidermister mv. Det foreslås også to nye bestemmelser. Den ene bestemmelsen handler om bestandsregulering av høstbare arter når det foreligger særegne forhold. Den andre bestemmelsen handler om offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse.

Kapittel 10 handler om håndheving og sanksjoner, se punkt 15. I kapitlet foreslås nye bestemmelser om overtredelsesgebyr og administrativt rettighetstap. Det foreslås også en midlertidig videreføring av straffebestemmelsen som fremgår av viltloven. Dette er i påvente av en helhetlig gjennomgang av straffebestemmelsene på miljøfeltet, som vil bli sendt på høring i en egen prosess.

Kapittel 11 inneholder bestemmelser om ikrafttredelse og overgangsbestemmelser, opphevelse av dagens viltlov og endringer i andre lover, se punkt 16.

Departementene vil vurdere nærmere overgangsregler der dette er nødvendig, og foreslår en forskriftshjemmel om dette.

5.2 Fellestrekk i lovforslaget

Departementene har ved utarbeidelse av lovforslaget ønsket å forbedre språket i bestemmelsene som foreslås videreført. Enkelte av bestemmelsene i viltloven, særlig i kapitlet om retten til jakt og fangst, har et noe tungt og vanskelig tilgjengelig språk. Departementene mener forslaget til ny lov er en forbedring av dette.

Det er flere bestemmelser i viltloven som har et ikke-kjønnsnøytralt språk. Det er for eksempel henvisninger til «hans eiendomsrett» eller lignende. I

Justisdepartementets veileder *Lovteknikk og lovforberedelse* s. 91 anbefales at nye

lover bør bruke kjønnsnøytrale ord og uttrykk. Departementene har foreslått slike endringer gjennomgående i loven.

Det er enkelte begrep som går igjen i viltloven. Dette er for eksempel «jakt», «fangst», «felling» og «jaktrett». Departementene er i forslaget til ny lov vært bevisst å ha en konsekvent begrepsbruk, så langt det passer. Departementene foreslår en definisjonsbestemmelse som har til formål å avklare begrepene fangst, jakt, lisensfelling, skadefelling og vilt. Departementene har også gjennomgående i lovforslaget benyttet begrepet «retten til jakt og fangst», som i viltloven omtales på forskjellige måter. Begrepet «felling» brukes i forbindelse med felling etter naturmangfoldloven § 18, men også synonymt med det å utøve jakt i forbindelse med «felling» av et vilt. Departementene har så langt som mulig brukt begrepet «felling» der det dreier seg felling etter naturmangfoldloven § 18. Dette er for å tydeliggjøre skillet mellom felling etter naturmangfoldloven § 18 og utøvelse av jakt og fangst. Det er likevel enkelte steder begrepet «felling» brukes i forbindelse med jakt og fangst, som departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre fordi begrepet er særlig innarbeidet. Dette gjelder for eksempel begrepene «fellingstillatelse» og «fellingsavgift» i forbindelse med jakt på hjortevilt.

I viltloven er forskriftshjemlene plassert fortløpende i forbindelse med de aktuelle bestemmelsene og ved en egen forskriftshjemmel som omhandler diverse forhold, se viltloven § 26 nr. 1 til nr. 11. I forslaget til ny lov er forskriftshjemler foreslått i tilknytning til den bestemmelsen som omhandler temaet eller som en egen bestemmelse i tilhørende kapittel.

I viltloven er forskriftskompetansen lagt til forskjellige forvaltningsnivåer, som Kongen, departementet, direktoratet og kommunen. I Justisdepartementets veileder *Lovteknikk og lovforberedelse* s. 106 og 107 står det: «Det forekommer at myndighet i en lov dels er lagt til Kongen, dels til departementet og eventuelt også til andre forvaltningsorganer. Slik gradering bør ofte unngås.». Departementene har gjennomgående i forslaget til ny lov foreslått at forskriftsmyndigheten legges til Kongen. Det er imidlertid enkelte unntak, der forskriftsmyndigheten er lagt direkte til kommunen.

Kongens myndighet kan etter alminnelige forvaltningsrettslige regler delegeres til underliggende statlige nivåer, slik som departementet og direktorat. Når en myndighet er delegert til departementet vil den nærmere ansvarsfordelingen mellom departementene avgjøre hvilket departement som kan utøve den aktuelle myndigheten. Ansvarsfordelingen mellom Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet er avklart ved kgl.res. 27. april 2018. Plassering av forskriftskompetansen til Kongen gjelder gjennomgående i forslaget til ny lov, og er derfor bare sporadisk nevnt i forbindelse med de foreslåtte bestemmelsene i høringsnotatet.

Det er et omfattende forskriftsverk til viltloven. Et av målene ved lovarbeidet er å sortere hvilke regler som bør fremgå av lov og hvilke regler som det er mer naturlig at fremgår av forskrift. I viltregelverket forekommer det en viss dobbeltregulering ved at både lov og forskrift inneholder de samme reglene. I høringsnotatet har departementene flere steder foreslått at regler i viltloven bør flyttes til forskrift. Det er også forslag om at sentrale forskriftsbestemmelser flyttes til forslaget til ny lov. Som

en konsekvens av dette, vil det være behov for en gjennomgang av nødvendige forskriftsendringer i en egen prosess i etterkant av høringen og et eventuelt lovvedtak. Det er ikke foreslått konkrete forskriftsendringer i denne høringen, men enkelte steder i høringsnotatet er det gitt signaler om hva som vil bli hørt i en etterfølgende forskriftsprosess. Departementene legger til grunn at et forslag til ny lov ikke kan tre i kraft før nødvendige forskriftsendringer kan vedtas samtidig.

6 Lovens formål, virkeområde og definisjoner

6.1 Lovens formål

6.1.1 Gjeldende rett

Viltlovens formålsbestemmelse beskriver overordnede rammer for forvaltningen av viltet og viltets leveområder. Det følger av viltloven § 1 første ledd at viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Etter første ledd er det hensynet til bevaring og vern som står sentralt. Det følger videre av viltloven § 1 andre ledd at innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Tidligere jaktlover fra 1899 og 1951 hadde ikke egne formålsbestemmelser. Det var først i forbindelse med vedtakelsen av gjeldende viltlov i 1981 at det ble introdusert en egen formålsbestemmelse, hvor det fremgikk at viltet og viltets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 45, ble det vist til at det «i viltforvaltningen, som i annen forvaltning av fornybare ressurser, er overskuddet som kan fordeles, mens kapitalen, produksjonsevnen i naturen, skal bevares». I forbindelse med Stortingets behandling, Innst. O. nr. 50 (1980–1981) s. 1-2, uttalte flertallet i komitéen at de ønsket en bestemmelse som generelt la vekt på bevaring av naturens biologiske produksjon og viltets artsrikdom. Videre uttalte komitéen at eventuelle konflikter mellom de ulike interesser som knytter seg til viltet burde løses innenfor forsvarlige biologiske rammer.

Ved lovendring i 1983, lov 8. april 1983 nr. 17, ble formålsbestemmelsen utvidet med et nytt andre ledd. Lovendringen var ment å gjenspeile mindretallets merknader i forbindelse med vedtakelsen av viltloven i 1981. Mindretallet ønsket en understreking av landbruksnæringens interesser i formålsbestemmelsen. I forarbeidene til lovendringen, Ot.prp. nr. 28 (1982–1983) s. 2, fremgår det at jakt og fangst som ledd i næring og fritid er helt sentrale elementer i dyrelivsforvaltningen.

Som en følge av vedtakelsen av naturmangfoldloven 19. juni 2009 ble flere bestemmelser flyttet fra viltloven til naturmangfoldloven. I tillegg ble viltlovens formålsbestemmelse endret ved at det ble lagt inn en kobling til naturmangfoldloven. Endringen er omtalt i Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 123-125 og 477. Viltloven § 1 første ledd fikk følgende tillegg: «Viltet og viltets leveområder skal forvaltes *i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.*» I forarbeidene ble det lagt til grunn at endringen ikke skulle innebære

noen innholdsmessig endring. Formålsbestemmelsene i de to lovene må derfor ses i sammenheng.

Det følger av naturmangfoldloven § 1 at «lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.» For viltet må formålsbestemmelsen i naturmangfoldloven også leses i sammenheng med forvaltningsmål for arter, jf. naturmangfoldloven § 5.

6.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i det vesentlige en videreføring av innholdet i gjeldende formålsbestemmelse, men med visse justeringer.

Departementene foreslår i § 1 første ledd første punktum at «Loven har til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas.» Departementene mener hensynet til en bærekraftig forvaltning bør tydeliggjøres, og foreslår at dette tas inn i formålsbestemmelsen. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 45 er det understreket at det å ta vare på dyrelivet i naturen, har forrang fremfor oppgavene med fordeling. Forarbeidene bruk av begrepet «fordeling» kan forstås slik at det er tale om høsting gjennom jakt og fangst av overskuddet som viltressursene produserer. Departementene viser til at prinsippet om å gi dyrelivet i naturen forrang er grunnleggende for å ivareta en bærekraftig forvaltning av viltartene. Prinsippet er i dag forankret i både naturmangfoldloven § 5 om forvaltningsmål for arter, naturmangfoldloven § 15 første ledd om forvaltningsprinsipp og i naturmangfoldloven § 16 tredje og fjerde ledd om høsting av vilt.

Departementene vil peke på at naturmangfoldlovens overordnede forvaltningsprinsipper legger klare rammer for viltforvaltningen. I dette ligger et grunnleggende prinsipp om en bærekraftig forvaltning. Departementene mener dette bør komme tydeligere til uttrykk, og foreslår at dette gjenspeiles i forslag til § 1 første ledd første punktum. Departementene foreslår at innholdet i bærekraftbegrepet utdypes ved tilføysen «slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas». Hensynet til naturens produktivitet og artsrikdom følger av gjeldende formålsbestemmelse, mens hensynet til at dyrevelferden ivaretas er nytt.

Dyrevelferd er et sentralt hensyn bak viltlovens regler, og særlig utøvelsesreglene i viltloven kapittel VI, men uten at dette direkte fremgår av viltlovens formålsbestemmelse. Det kan etter departementenes vurdering gi et feilaktig inntrykk av hvilken rolle dyrevelferd har i viltforvaltningen. Hensynet til dyrevelferd står like sentralt i forslaget til ny lov, og bør etter departementenes vurdering fremgå av forslaget til ny formålsbestemmelse.

Departementene foreslår i § 1 første ledd andre punktum at «viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven.» Departementene foreslår å videreføre henvisningen til naturmangfoldloven. Departementene foreslår også at

det henvises til dyrevelferdsloven i forslaget til formålsbestemmelse. Forslaget vil bidra til en tettere kobling til relevante bestemmelser i dyrevelferdsloven på tilsvarende måte som henvisningen til naturmangfoldloven.

I gjeldende formålsbestemmelse er det vist til «viltet og viltets leveområder». Departementene foreslår å ikke videreføre ordlyden «viltets leveområder» i forslaget til formålsbestemmelse. Bakgrunnen for dette er at reglene som gjelder vern av leveområder i dag følger av naturmangfoldloven.

I departementenes forslag til § 1 andre ledd følger det at «Innenfor denne ramme kan viltressursene høstes gjennom utøvelse av jakt og fangst, og reguleres gjennom felling og annen håndtering av vilt». Ordlyden viser til første ledd når det henvises til «innenfor denne ramme». I gjeldende viltlov § 1 er det «viltproduksjonen» som kan høstes. Departementene foreslår at begrepet «viltproduksjonen» erstattes med begrepet «viltressursene». Dette vil bedre sammenfalle med lovens innretning som en ressurslov.

Departementene foreslår å videreføre ordlyden «høstes» i forslaget til § 1 andre ledd. Høstingsbegrepet er brukt over lang tid og anses godt innarbeidet, både i forvaltningen og av brukerne av regelverket. I naturmangfoldloven § 3 bokstav g) er begrepet definert som: «jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring». Se nærmere omtale av begrepet «høsting» i punkt 8.1.1

Høstingsbegrepet, slik det er definert i naturmangfoldloven § 3 bokstav g), omfatter ikke felling av viltarter med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, eller annen håndtering av vilt. Viltloven regulerer i dag også annen forvaltning av vilt enn gjennom jakt og fangst. Det gjelder blant annet lisens- og skadefelling, og regler om egg- og dunsanking, hold av vilt, innfangning av vilt og merking av vilt. Disse reglene vil bli videreført i ny lov, og formålsbestemmelsen bør utformes slik at den reflekterer at loven også inneholder bestemmelser ut over kun jakt og fangst.

Departementene foreslår derfor at det tas inn i formålsbestemmelsen at det også er adgang til å regulere viltressursene innenfor rammene som følger av forslaget til § 1 første ledd. Tilføyelsen er ment å dekke de tilfellene hvor viltressursene reguleres gjennom lisensfelling, skadefelling og felling iverksatt av myndighetene med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, og at loven også inneholder regler knyttet til annen håndtering av vilt som nevnt over.

Departementene foreslår å tydeliggjøre koblingen til «utøvelse» av jakt og fangst i forslaget til § 1 andre ledd. Gjeldende viltlov har en rekke regler som gjelder selve utøvelsen av jakt og fangst. Det er også tilfellet for departementenes forslag til ny lov. Utøvelsesreglene for jakt og fangst vil, som en hovedregel, også gjelde for felling, se omtale under punkt 13.

Departementene foreslår å ikke videreføre opplistingen som følger av gjeldende § 1 andre ledd, hvor det fremgår at viltproduksjonen kan høstes til gode for «landbruksnæring og friluftsliv». Departementene mener det ikke er hensiktsmessig å liste opp ulike formål som grunnlag for høsting av viltressursene, men at det er mer naturlig å vise til at høsting kan skje gjennom utøvelse av jakt og fangst.

6.2 Geografisk virkeområde

6.2.1 Gjeldende rett

Viltloven § 2 andre ledd angir lovens geografiske virkeområde. Det følger av bestemmelsen at viltloven også gjelder i Norges økonomiske sone. Selv om det ikke uttrykkelig går frem av lovteksten, innebærer dette at viltloven gjelder på Norges fastland, inkludert vassdrag og innsjøer, og i norsk territorialfarvann, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 46. Norsk territorialfarvann strekker seg ut til territorialgrensen som ligger tolv nautiske mil ut fra grunnlinjene, jf. lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone (territorialfarvannsloven) § 2. Grunnlinjene er fastsatt ved forskrift 14. juni 2002 nr. 625 om grunnlinjene for sjøterritoriet rundt Fastlands-Norge.

Viltloven gjelder også i Norges økonomiske sone. Begrunnelsen var å hindre jakt på fredet sjøfugl også utenfor territorialgrensen, og for å øke effekten av fredningstiltak for blant annet alke, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 46. Den økonomiske sonen trekkes 200 nautiske mil fra de grunnlinjer som til enhver tid er fastsatt, men likevel ikke ut over midtlinjen i forhold til andre stater med mindre annet følger av overenskomst med vedkommende stat, jf. lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (økonomiske soneloven) § 1.

Utgangspunktet om at alt vilt er fredet følger i dag av naturmangfoldloven § 15. Bestemmelsen gjelder i Norges økonomiske sone så langt den passer, jf. naturmangfoldloven § 2. Adgangen til å tillate høsting av vilt etter naturmangfoldloven § 16 gjelder også i Norges økonomiske sone så langt den passer, jf. naturmangfoldloven § 2.

Viltloven gjelder ikke på Svalbard, Jan Mayen, Bouvetøya, Peter I's øy eller Dronning Mauds land. Lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard (Svalbardloven) § 2, lov 27. februar 1930 nr. 2 om Jan Mayen § 2, og lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvetøya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. (bilandsloven) § 2 fastsetter at det er norsk privatrett, strafferett og den norske lovgivningen om rettspleien som gjelder for disse områdene, med mindre annet er bestemt. Dette omfatter ikke viltloven. For Svalbard er det gitt egne regler om blant annet jakt, fangst og felling av vilt i lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard (Svalbardmiljøloven) kapittel IV og i tilhørende forskrifter.

6.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

I dag er viltlovens geografiske virkeområde ikke fullstendig angitt. Det er ikke nødvendig å angi at loven skal gjelde på norsk landterritorium eller i territorialfarvannet, fordi dette allerede følger av de rettslige utgangspunktene. Det må angis særskilt dersom loven skal gjelde i Norges økonomiske sone. Etter departementenes vurdering er likevel den gjeldende angivelsen av det geografiske virkeområdet lite brukervennlig. Departementene mener derfor at det geografiske virkeområdet bør angis fullstendig i en bestemmelse om geografisk virkeområde.

Departementene foreslår å presisere at loven gjelder på norsk landterritorium, også innsjøer og vassdrag og i Norges territorialfarvann utenfor Fastlands-Norge. Forslaget er en tydeliggjøring av gjeldende rett, og medfører ingen materiell endring.

Selv om hensynet til å hindre jakt på fredet sjøfugl ivaretas av naturmangfoldloven, foreslår departementene å videreføre viltlovens virkeområde ved at lovforslaget gjelder i Norges økonomiske sone utenfor Fastlands-Norge. Adgangen til å tillate høsting av vilt etter naturmangfoldloven § 16 gjelder også i Norges økonomiske sone så langt den passer. Etter departementenes syn er det naturlig at lovforslaget også gjelder i den økonomiske sonen utenfor Fastlands-Norge, slik at eventuell jakt i dette området kan reguleres gjennom forslaget til ny lov. Det kan også være aktuelt å regulere annen håndtering av vilt i dette området gjennom forslaget til ny lov, som merking av sjøfugl.

For Svalbard, Jan Mayen og bilandene er det enten gitt regler i lov om jakt, fangst og felling, eller forskriftshjemler for dette. Departementene kan ikke se behov for at bestemmelser i forslaget til lov skal gjelde i disse områdene. Departementene foreslår en videreføring ved at forslaget til lov, som i dag, ikke får anvendelse på Svalbard, Jan Mayen eller i bilandene, eller i farvannet utenfor disse områdene. Departementene kan heller ikke se at det er behov for å opprette en forskriftshjemmel som gir anledning til å gi bestemmelser i loven om anvendelse i disse områdene.

Departementenes forslag til bestemmelse om geografisk virkeområde fremgår av lovforslaget § 2.

6.3 Definisjoner

6.3.1 Gjeldende rett

Viltloven har i dag ingen egen bestemmelse om definisjoner. Begrepet «vilt» er imidlertid definert i viltloven § 2 første ledd. Det fremgår av bestemmelsen at med vilt menes «alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr».

Naturmangfoldloven § 3 har en definisjonsbestemmelse om relevante begreper i naturmangfoldloven. I § 3 første ledd bokstav p defineres begrepet «vilt» som «naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, krypdyr og amfibier».

I naturmangfoldloven § 3 bokstav g defineres begrepet «høsting» som «jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring». Videre i naturmangfoldloven § 3 bokstav o er begrepet «uttak» definert som «enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål».

Forskriftsverket til viltloven og naturmangfoldloven inneholder flere eksempler der sentrale viltfaglige begreper er definert. Viltforskriften § 1-4 har blant annet definisjoner av fallvilt, innfangning, utsetting, uttak, vilt og Viltfondet. Rovviltforskriften § 2 har blant annet definisjoner av rovvilt, kvotejakt, lisensfelling og betinget

skadefelling. Utøvelsesforskriften § 3 inneholder definisjoner av begrepene storvilt, kvotejakt og lisensfelling.

Særlig om viltbegrepet

Viltlovens viltbegrep har frem til 2005 blitt tolket og praktisert av forvaltningen i samsvar med ordlyden. Det vil si at alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr, er omfattet. Dette er uavhengig av om det er viltlevende arter som lever eller kan leve i Norge. Som følge av rettspraksis er det i dag uklarheter knyttet til om viltbegrepet gjelder alle viltlevende arter eller om begrepet er avgrenset til å gjelde arter som lever eller kan leve i Norge.

I Borgarting lagmannsretts dom 20. januar 2015 (LB-2014-93257) var spørsmålet om papegøyer var å anse som vilt etter viltloven § 2 første ledd. Lagmannsretten mente at viltbegrepet ikke var klart definert, verken i loven eller i forarbeidene. Lagmannsretten uttalte:

Når bestemmelsene i viltloven også er straffesanksjonert, taler det for å tolke begrepet snevert og ikke lengre enn det lovens formål tilsier, når de hensyn som ligger bak forbud og regulering av denne type eksotiske arter til Norge ivaretas av andre regelsett. Lagmannsretten har kommet til at viltlovens definisjon av vilt omfatter alle dyr og fugler som lever eller kan leve vilt innenfor lovens virkeområde slik det er definert i viltloven § 2 annet ledd, men vil bemerke at regelverket ikke synes helt klart. Som nevnt innledningsvis er det på det rene at de papegøylene saken gjelder ikke kan overleve i vill tilstand her i landet.

Lagmannsretten la i den aktuelle straffesaken til grunn at viltbegrepet skulle tolkes innskrenkende, og begrenses til arter som lever eller kan leve vilt innenfor lovens virkeområde.

Ved fastsetting av viltforskriften 1. april 2020, ble Borgarting lagmannsretts innskrenkende tolkning av viltbegrepet lagt til grunn. I viltforskriften § 1-4 bokstav o er begrepet vilt definert som «naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, krypdyr og amfibier, av arter som lever eller kan leve vilt innenfor forskriftens stedlige virkeområde».

Viltbegrepet i naturmangfoldloven § 3 bokstav p legger imidlertid ikke til grunn en innskrenkende tolkning av viltbegrepet. I forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 373, står det at definisjonen omfatter også ikke-norske arter når disse befinner seg innenfor lovens virkeområde.

6.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår en egen bestemmelse om definisjoner i ny lov, se lovforslaget § 3. Departementenes forslag til definisjonsbestemmelse tar utgangspunkt i hovedelementene i forslaget til ny lov, herunder at det er en lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt. Med felling menes her lisensfelling og skadefelling med hjemmel i naturmangfoldloven § 18. Dette er sentrale begreper

som departementene mener det av pedagogiske hensyn er fordelaktig å definere i en egen definisjonsbestemmelse.

Hensynet til samordning gjør seg også gjeldende, siden enkelte av begrepene allerede er definert i tilhørende forskriftsverk og i naturmangfoldloven.

Departementene mener det er hensiktsmessig å tydeliggjøre hvilke begreper som har samme betydning som annen lovgivning eller forskrifter, og der forslaget til definisjoner eventuelt avviker noe.

Lovforslaget bokstav a - Fangst

Fangst er omfattet av høstingsbegrepet som følger av naturmangfoldloven § 3 bokstav g. Begrepet «fangst» er ikke definert i viltloven, men forståelsen av begrepet fremgår av viltloven § 24. Det er et skille mellom jakt og fangst gjennom avlivingsmetoden som brukes. Fangst utøves ved bruk av feller, mens jakt utøves ved at viltet avlives ved bruk av skytevåpen. Fangstbegrepet avgrenses mot *innfangning* hvor viltet etter å ha blitt fanget skal leve videre, for eksempel i forbindelse med merking eller overføring til annet område.

Departementene foreslår at begrepet fangst defineres i forslaget til § 3 bokstav a) som «høsting av vilt ved bruk av felle som avliver viltet eller fanger viltet for avliving».

Lovforslaget bokstav b – Jakt

Jakt er også omfattet av høstingsbegrepet som følger av naturmangfoldloven § 3 bokstav g. Begrepet jakt er ikke definert i viltloven eller tilhørende forskrifter.

Forståelsen av begrepet jakt bygger på at det er tale om høsting av arter med fastsatt jakttid, at disse felles i lovlig jakttid og at det skjer med skytevåpen med ladning av krutt. Høyesterett har i Rt. 2009 s. 792 uttalt at jakten må sees som «et hele», og at «også det å ettersøke og finne viltet etter at det er skutt mot det, er en del av jakten, og det som foretas i denne forbindelse skjer i jaktøyemed". Begrepet jakt kan karakteriseres både ut ifra hvordan aktiviteten utøves og med utgangspunkt i den tidsmessige avgrensningen. Departementene mener at en definisjon av begrepet jakt bør ta høyde for begge deler.

Departementene foreslår i § 3 bokstav b at jakt defineres som «høsting av vilt ved bruk av skytevåpen [*med ladning av krutt*] som avliver viltet, og den forutgående lokaliseringen av viltet og ettersøk og avliving av påskutt vilt.» Forslaget innebærer blant annet en lovfesting av innholdet av begrepet som Høyesterett har lagt til grunn i Rt. 2009 s. 792. Departementene viser til at viltloven § 20 første ledd inneholder et krav om at skytevåpen som skal brukes til jakt må være skytevåpen med ladning av krutt. Departementene har i punkt 10.3.2 foreslått to alternativer for regulering av tillatte skytevåpen under jakt – ett med krav om skytevåpen med ladning av krutt og ett der det ikke stilles krav om ladning av krutt. Definisjonen av jakt vil derfor tilpasses hvordan lovforslaget om tillatte skytevåpen under jakt blir utformet i etterkant av høringen, jf. lovforslaget § 20.

Departementene vil peke på at lisensfelling og annen felling med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 faller utenfor jaktbegrepet. Det samme gjelder felling i

nødverge og dyrevelferdsmessig avlaving. Det er likevel i hovedsak den samme virkemiddelbruken her som under jakt.

Lovforslaget bokstav c - Lisensfelling

Lisensfelling er felling av en art som det ikke er åpnet for jakt på, for å begrense veksten og/eller utbredelsen av bestanden av arten. Denne formen for felling benyttes i dag på bjørn, jerv og ulv. Se nærmere omtale av lisensfelling i punkt 13.2.

Lisensfelling er i rovviltforskriften § 2 bokstav g definert som «Felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b og c, der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å kunne delta».

I utøvelsesforskriften § 3 er lisensfelling definert som «Skademotivert felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å kunne delta». Denne definisjonen er noe utdatert, da lisensfelling av ulv i forvaltningsområdet for ulv (ulvesonen) siden 2017 har blitt tillatt for å ivareta «offentlige interesser av vesentlig betydning», med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd c.

Departementene foreslår i § 3 bokstav c at lisensfelling defineres som «Felling av et bestemt antall individ av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b eller c, der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å delta». Forslaget er identisk med definisjonen i rovviltforskriften § 2 bokstav g, med unntak av at lovforslaget bruker «eller» i stedet for «og» i henvisningen til naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b og c, samt at det vises til «bokstav» b eller c. En definisjon av begrepet lisensfelling er nødvendig som grunnlag for forslaget om en ny bestemmelse om utøvelse av lisensfelling, se lovforslaget § 41.

Lovforslaget bokstav d - Skadefelling

Skadefelling er et begrep som benyttes på avlaving av vilt for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom, med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Begrepet benyttes også delvis på uttak av vilt som gjennomføres for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav a, for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, og uttak av fremmede organismer jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav g.

For skadefelling av gaupe, bjørn, jerv, og ulv brukes begrepet «betinget skadefelling». Dette begrepet er definert i rovviltforskriften § 2 bokstav a, som «Vedtak med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b om felling av enkeltindivider av rovvilt for å stanse eller forhindre skader på husdyr, tamrein eller annen eiendom som nevnt i loven § 18 første ledd b, der det på forhånd er fastsatt kvote og vilkår av overordnet myndighet». Utover dette er ikke skadefelling definert i naturmangfoldloven, viltloven eller i tilhørende forskrifter.

Departementene foreslår i § 3 bokstav d at skadefelling defineres som «Felling av ett eller flere bestemte individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav a, b, c eller g, og fjerde ledd.» En definisjon av begrepet skadefelling er nødvendig som grunnlag for forslaget om en ny bestemmelse om utøvelse av skadefelling, se lovforslaget § 42. Definisjonen av skadefelling skal også omfatte felling av hjortevilt og bever for å avverge skade etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, som kommunen har tillatt med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd.

Vilt som avlives ved jakt og fangst faller utenfor begrepet, selv om det å avverge eller begrense skade er en del av begrunnelsen for å tillate jakt eller fangst av arten. Avliving av sykt og skadd vilt med hjemmel i dyrevelferdsloven, og felling i nødverge etter naturmangfoldloven § 17, faller også utenfor begrepet skadefelling.

Skadefelling er nærmere omtalt i punkt 13.3.

Lovforslaget bokstav e - Vilt

Begrepet «vilt» er i dag definert noe ulikt i viltloven, naturmangfoldloven og i viltforskriften. I tillegg er det ulik praktisering av om begrepet også gjelder ikke-norske viltarter eller om det er et krav om at arten lever eller kan leve i Norge.

Departementene foreslår at begrepet vilt defineres på samme måte som i naturmangfoldloven § 3 bokstav p. Forslaget til ordlyd vil derfor i stor grad være en videreføring av gjeldende ordlyd, men at ordet «naturlig» inntas i definisjonen. Departementene foreslår at definisjonen av vilt i lovforslaget i § 3 bokstav e er «naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, amfibier og krypdyr». At viltbegrepet defineres på samme måte som i naturmangfoldloven vil sikre en bedre samordning mellom lovene og den samlede viltforvaltningen.

Departementene viser til forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 373, og omtalen av hva som menes med «naturlig viltlevende». Ordet «naturlig» er tatt inn i ordlyden til definisjon av vilt i naturmangfoldloven for å utelukke domestiserte arter som har rømt eller som er ute og beiter. Begrepet omfatter også individer som holdes i fangenskap, av arter som finnes i viltlevende bestander. Departementene foreslår at den samme forståelsen av begrepet «naturlig viltlevende» legges til grunn i forslaget til definisjon av vilt i lovutkastet § 3 bokstav e.

Departementene mener det er sentralt å klargjøre hvorvidt forslaget til definisjon er begrenset til om arten lever eller kan bli naturlig viltlevende i Norge.

Departementene foreslår at innholdet i begrepet skal tolkes likt som i naturmangfoldloven. Departementenes forslag innebærer en endring av forståelsen av viltbegrepet som er lagt til grunn i rettspraksis og i viltforskriften. Dette innebærer at forståelsen av viltbegrepet ikke er begrenset til om arten lever eller kan bli naturlig viltlevende i Norge. Definisjonen vil omfatte også ikke-norske arter når disse befinner seg innenfor lovens virkeområde.

Et viltbegrep som omfatter alle arter som er naturlig viltlevende også andre steder enn i Norge, gir viltmyndighetene de nødvendige reguleringsmuligheter for å ivareta blant annet dyrevelferd ved hold, og håndtering av eksotiske dyr ved rømming. Det

ivaretar også muligheten for at viltlovens virkemidler kan anvendes til regulering og uttak av fremmede viltarter som kan skade naturmangfoldet. Departementene har ikke funnet det nødvendig å presisere denne forståelsen i forslaget til ordlyd, men vil tydeliggjøre dette i forarbeidene til forslaget til ny lov.

Departementene foreslår i forslaget til definisjon å klargjøre at vilt også omfatter krysninger mellom arter som anses som «vilt» etter forslaget til definisjon og andre arter. «Andre arter» må i denne sammenheng også forstås som relevante underarter. Krysninger mellom vilt og andre arter kan for eksempel være krysninger mellom ulv og hund eller mellom villsvin og tamgris. Enhver krysning kan i prinsippet utgjøre en trussel for stedegent vilt, blant annet ved fare for genetisk påvirkning og ved spredning av sykdommer og parasitter. De hensyn viltloven og forslaget til ny lov skal ivareta, og hensynet til håndheving og praktisering, tilsier at også krysninger omfattes.

Selv om utgangspunktet er at krysninger mellom vilt og andre arter omfattes av forslaget til definisjon av vilt, kan det tenkes en avgrensning av begrepet der innblandingen av vilt går tilbake mange generasjoner. Departementene viser eksempelvis til CITES-forskriften § 2 femte ledd der «hybrider» av arter reguleres. Etter forskriften defineres en hybrid som et «avkom ved krysning av en art oppført i vedlegg 1 med en art som ikke er oppført i vedlegg 1, til og med fjerde generasjon». Departementene mener det ikke er hensiktsmessig å fastsette en generell grense for hvor mange generasjoner tilbake i tid forslaget til definisjon gjelder. Etter departementenes vurdering må dette, hvis det er tvil, vurderes konkret blant annet ut fra egenskaper til de aktuelle artene, hvor mange generasjoner tilbake i tid det er tale om, og hensynet til stedegent vilt ved fare for genetisk påvirkning og spredning av sykdommer og parasitter.

7 Viltforvaltning

7.1 Viltmyndighetene

7.1.1 Gjeldende rett

Viltloven § 4 har bestemmelser om organer i viltforvaltningen. I viltloven § 4 første ledd er det opplistet hvilke organer viltforvaltningen består av. Dette er:

1. departementet
2. Miljødirektoratet
3. statsforvalteren
4. fylkeskommunen
5. kommunen

Ved lov 14. juni 2024 nr. 37 om endringer i viltloven mv. (endret betegnelse på organ i viltforvaltningen og oppheving av lovvedtak om nydyrking og nedbygging av myr) er viltloven § 4 første ledd nr. 2 endret. Lovendringen vil tre i kraft fra 1. juli 2024, og innebærer at ordlyden «Miljødirektoratet» endres til «direktoratet». Det

betyr at det i loven ikke spesifiseres hvilket direktorat som er viltorgan. Det er den til enhver tid gjeldende ansvarsfordelingen på direktoratsnivå som gjelder.

Etter viltloven § 4 andre ledd kan Kongen gi nærmere regler om etablering av særlige samarbeidsorganer i viltforvaltningen. Departementene viser her til opprettelsen av blant annet villreinnemnder, jf. forskrift 8. januar 2016 nr. 12 om forvaltning av hjortevilt, og regionale rovviltneemnder, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt.

Viltloven § 4 tredje ledd har regler om klage. Det følger av bestemmelsen at kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren, og at reglene om klage i forvaltningsloven gjelder tilsvarende.

Etter viltloven § 6 første ledd skal viltorganene arbeide for å fremme formålet med loven og gi myndigheter og organisasjoner, bedrifter og personer bistand, råd og veiledning i saker om viltforvaltning. Etter viltloven § 6 andre ledd kan Kongen gi nærmere regler om viltorganenes organisasjon og virksomhet.

7.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til viltloven § 4 første ledd der viltorganene listes opp. Departementene mener at det er hensiktsmessig å synliggjøre hvem som er viltorgan etter loven. I forbindelse med høring 19. oktober 2023 av endringer i viltloven § 4 første ledd, er departementenes inntrykk at de fleste av høringsinstansene som uttalte seg gir uttrykk for at det er viktig at viltorganene angis i loven, se Prop. 79 L (2023–2024) s. 7-8.

Departementene foreslår å endre ordlyden «viltorganene» til «viltmyndigheter», siden dette bedre samsvarer med utøving av offentlig myndighet.

Departementene foreslår også at skilles på viltmyndigheter på statlig nivå og oppgaver innen viltforvaltningen lagt til fylkeskommunen og kommunen. Vi viser til redegjørelse i punkt 7.2 om kommunen og fylkeskommunens oppgaver etter forslaget til ny lov. Lovforslaget § 4 tar derfor bare utgangspunkt i viltmyndigheter på statlig nivå. Dette er Kongen, departementet, direktoratet og statsforvalteren. At «Kongen» angis som en statlig viltmyndighet er et nytt forslag, og har sammenheng med at Kongen gjennomgående i forslaget til ny lov er tillagt myndighet og oppgaver. Det vises blant annet til at forslag til forskriftshjemler gjennomgående i loven er lagt til Kongen, jf. omtale i punkt 5.2.

Det følger av vanlige forvaltningsrettslige regler at Kongens myndighet kan delegeres til underordnede organer som departement, direktorat og statsforvalter. Kongen har også etter Grunnloven §§ 3 og 12 en alminnelig organisasjons- og instruksjonsmyndighet over underliggende organer. Dette systemet følger også av viltloven i dag.

I forslag til § 4 første ledd foreslår departementene å videreføre viltloven § 6 første ledd, men med språklige endringer. Forslaget innebærer at de statlige viltmyndighetene skal arbeide for å fremme formålet med loven, og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltningen. Departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre en bestemmelse om at viltmyndighetene skal arbeide for å fremme formålet med loven, slik at viltmyndighetene fortsatt har en helhetlig

kompetanse innen viltforvaltningen. Forslaget om at viltmyndighetene skal «gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning» må tolkes utvidende til å gjelde alle typer henvendelser fra for eksempel organisasjoner, bedrifter eller enkeltpersoner. Bestemmelsen er ikke begrenset til enkeltvedtak etter lovverket.

Det er i dag to statlige nemder som har oppgaver i viltforvaltningen, men som ikke konkret nevnes i viltloven. Dette er villreinnemdene og de regionale rovviltnemdene. Villreinnemdene har en sentral rolle ved forvaltning av villrein. Villreinnemdas medlemmer oppnevnes av Miljødirektoratet, jf. hjorteviltforskriften § 21 andre ledd. Rovviltnemdene har hovedansvaret for forvaltningen av gaupe, jerv, bjørn og ulv. Rovviltnemdas medlemmer oppnevnes av Klima- og miljødepartementet etter forslag fra fylkestingene, eller av Sametinget, etter nærmere fordeling, jf. rovviltforskriften § 5 andre ledd.

Departementene foreslår at villreinnemdene og de regionale rovviltnemdene ikke listes opp som statlige viltmyndigheter i forslaget til § 4 første ledd, men at disse synliggjøres i forslaget til § 4 andre ledd i forbindelse med adgangen til å opprette særlige samarbeidsorganer i viltforvaltningen. Departementene foreslår i § 4 andre ledd at Kongen kan gi forskrift om opprettelse av villreinnemder, regionale rovviltnemder og andre særlige samarbeidsorganer og deres virksomhet. Forslaget er en videreføring og tydeliggjøring av viltloven § 4 andre ledd.

7.2 Særlig om fylkeskommunens og kommunens oppgaver

7.2.1 Kommune-loven § 2-1 og særlovsgjennomgang

Den nye kommune-loven ble vedtatt i 2018, jf. lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommune-loven). Et overordnet mål med loven var å styrke det kommunale selvstyret. Det lokale selvstyret er også forankret i Grunnloven § 49 andre ledd.

Kommune-loven § 2-1 andre ledd lovfester hovedinnholdet i det kommunale selvstyret og rammene for det. Bestemmelsen fastsetter utgangspunktet om at hver kommune og fylkeskommune er et eget rettssubjekt, og kan ta avgjørelser på eget initiativ og ansvar. Videre følger det av tredje ledd at kommunene og fylkeskommunene utøver sitt selvstyre innenfor nasjonale rammer. Begrensninger i det kommunale selvstyret må ha hjemmel i lov. Generelt kan det sies at lovkravet i § 2-1 tredje ledd dreier seg om hvilke typer beslutninger som skal vedtas i lovs form, eventuelt ha grunnlag i lovvedtak. Lovkravet skal sikre at alle oppgavetildelinger som begrenser kommunenes frihet til å bestemme over seg selv, blir behandlet av Stortinget. Det skal også synliggjøre at departementene ikke kan styre kommunene som om de var en del av statsforvaltningen. Lovkravet innebærer ikke at alle regler som gjelder for kommunene og fylkeskommunene, i sin helhet skal gis i lovs form. Som et alternativ til lovregulering kan departementene derfor velge å benytte seg av forskrifter.

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) sendte 12. juni 2023 på høring et høringsnotat om særlovsgjennomgang for å sikre at oppgaver til kommuner og fylkeskommuner tildeles i loven og forskrifter. Høringen er en oppfølging av

kommuneloven § 2-1, der regelverket innenfor alle sektorer er gjennomgått. Målet med gjennomgangen er at oppgavene til kommunene og fylkeskommunene skal fremgå direkte av lover eller forskrifter, og ikke av delegeringsvedtak, tildelingsbrev, rundskriv eller lignende. Det er også et mål for lovgjennomgangen at oppgavene til kommunene skal tildeles gjennom lov og forskrift, og ikke delegeres fra statsforvaltningen. Videre er det et mål at oppgavefordelingen mellom kommunale og statlige myndigheter ikke fremstår som uklar eller vanskelig å finne frem i. Utgangspunktet er at tildeling av oppgaver til kommunene skal skje i lovs form, og at eventuelle detaljregler som utfyller bestemmelsene i loven skal gis i forskrift.

Sentralt i KDDs gjennomgang er å avklare hvorvidt særlovene har «delegert» oppgaver til kommune eller fylkeskommune, eller om oppgavene er «tildelt». I høringsnotatet s. 8 og 9 står det:

I denne gjennomgangen skilles det mellom begrepene delegering av oppgaver og oppgavetildeling i lov eller forskrift. Ved delegering tildeles oppgaven normalt fra overordnet til underordnet organ, og overordnet organ kan instruere underordnet organ om hvordan oppgaven skal utøves. Overordnet organ kan også trekke oppgaven tilbake til seg når det ønsker det. Kommunene er uavhengig av statsforvaltningen, og skal i utgangspunktet ikke instrueres. Oppgavene til kommunene skal tildeles i, og styringen skal for øvrig skje gjennom, lov eller forskrift, slik at føringene er fastlagt i lovverket. I tråd med dette brukes begrepet «oppgavetildeling» om de oppgavene kommunene gis gjennom lov og forskrift.

Begrepet «delegering» har på noen områder vært praktisert slik at det kun innebærer oppgavetildeling til kommuner uten at instruksjonsadgang benyttes. I dette arbeidet legges som et utgangspunkt den alminnelige forståelsen av delegeringsbegrepet til grunn, se eksempelvis omtalen av delegering i NOU 2019: 5 om ny forvaltningslov punkt 15.1 og Eckhoff/Smith (2022), Forvaltningsrett 12. utgave s. 177.

I høringsnotatet s. 7 avgrenses særlovsgjennomgangen mot viltloven. Det vises til at viltloven for tiden er under revisjon, og at prinsippene som legges til grunn i høringsnotatet vil bli ivaretatt i forbindelse med revisjonsarbeidet.

«Oppgavetildeling» eller «delegering» etter viltloven

I viltforvaltningen har det ikke vært et klart skille mellom tildeling og delegering av oppgaver til kommunen, og hvilke konsekvenser dette har. Etter ordlyden i viltloven, er kommunene tildelt oppgaver, både som viltorgan jf. viltloven §§ 4 og 6, og etter enkelte bestemmelser i viltloven. Kommunen er tildelt oppgaver etter § 20 tredje ledd, § 21 andre ledd, § 28 tredje ledd, § 29 andre ledd og tredje ledd, § 34 andre ledd, § 36 første og andre ledd, § 37, § 38, § 43 og § 48.

Viltloven kapittel V handler om hjortevilt og bever. Myndigheten er etter kapittelet i hovedsak lagt til direktoratet. I hjorteviltforskriften og forskrift 26. april 2017 nr. 5019

om forvaltning av bever er i mange tilfeller tilsvarende myndighet lagt til kommunen. Se blant annet hjorteviltforskriften § 5 og forskrift om forvaltning av bever § 3. Det kan stilles spørsmål om myndighet er tildelt eller delegert til kommunen. Departementene mener det er mest nærliggende å tolke viltlovens bestemmelser om hjortevilt og bever for å være delegert myndighet til kommunen.

Etter viltloven § 51 første ledd andre punktum fremgår det at fastsettelse av skuddpremie trenger godkjennelse av fylkeskommunen, eller den fylkeskommunen i samråd med direktoratet gir fullmakt. Miljødirektoratet ga i brev 13. januar 2014 fylkeskommunene myndighet til å delegere tillatelse til å fastsette skuddpremie til kommunene. Enkelte kommuner har en slik myndighet delegert til seg.

Kommunene er også tildelt myndighet etter forskrifter, se blant annet bestemmelser i viltforskriften, rovviltforskriften, jakttidsforskriften og forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort. Det er imidlertid noen bestemmelser i forskriftene der oppgaver er delegert, eller der det er uklart om oppgavene er tildelt eller delegert. Se for eksempel jakttidsforskriften § 3 nr. 3, som delegerer myndighet til kommunen.

Fylkeskommunene er tildelt oppgaver etter viltloven, både som viltorgan, jf. §§ 4 og 6, og etter viltloven § 21 andre ledd og § 51. Fylkeskommunen er også tildelt oppgaver etter forskrifter, blant annet etter hjorteviltforskriften, jakttidsforskriften og forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort. Det er også her oppgaver som er delegert eller der det er noe uklart om oppgaver til fylkeskommunen er tildelt eller delegert. Se for eksempel jakttidsforskriften § 3 nr. 2, som delegerer myndighet til fylkeskommunen.

Hvorvidt oppgaver til kommunen eller fylkeskommunen er delegert eller tildelt etter naturmangfoldloven, følges opp av Klima- og miljødepartementet i KDDs særlovsgjennomgang.

7.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Som en oppfølging av KDDs arbeid med særlovsgjennomgangen, mener departementene det er behov for å tydeliggjøre fylkeskommunens og kommunens oppgaver i forslaget til ny lov. Utgangspunktet i forslaget til ny lov er at fylkeskommunens og kommunens oppgaver skal tildeles i lov og forskrift, ikke delegeres. Fylkeskommuners og kommuners stilling som selvstendige rettssubjekter innebærer at statsforvaltningen ikke har en alminnelig instruksjons- og styringsrett over fylkeskommunen og kommunen.

Departementene foreslår derfor i § 5 en egen bestemmelse om fylkeskommunen og kommunens oppgaver etter loven. Etter lovforslaget § 5 første ledd skal fylkeskommunens og kommunens oppgaver følge av loven eller forskrift i medhold av loven. Forslaget til bestemmelse er i tråd med kommuneloven § 2-1 tredje ledd.

I tillegg foreslår departementene at det presiseres i § 5 første ledd at kommunen og fylkeskommunen skal arbeide for å fremme formålet med loven, og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning. Forslaget er en videreføring av viltloven § 6 første ledd med enkelte språklige endringer. Forslaget er tilsvarende lovutkastet § 4 første ledd når det gjelder statlige viltmyndigheters arbeid med å fremme formålet

med loven. Departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre en bestemmelse om at kommunen og fylkeskommunen skal arbeide for å fremme formålet med loven, slik at kommunen og fylkeskommunen fortsatt har en helhetlig kompetanse innen viltforvaltningen. Forslaget om at viltmyndighetene skal «gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning» må tolkes utvidende til å gjelde alle typer henvendelser fra for eksempel organisasjoner, bedrifter eller enkeltpersoner. Bestemmelsen er ikke begrenset til enkeltvedtak etter lovverket.

I forslaget til ny lov er kommunen tildelt oppgaver. Departementene viser til lovforslaget §§ 5, 7, 19, 20, 26 og 47. Dette er i hovedsak videreføring av eksisterende oppgaver.

Når det gjelder hjortevilt og bever, foreslår departementene at oppgavene til kommunen tildeles i lov og forskrift, i stedet for at de delegeres. Se lovforslaget §§ 38 og 40. En ny oppgave for kommunene er forslag til § 48 om skuddpremier, der kommunen foreslås tildelt en oppgave om å godkjenne skuddpremieordninger, jf. omtale i punkt 14.9.2. En annen oppgave som foreslås lovfestet er kommunens rolle i forbindelse med offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse, jf. lovforslaget § 51 og omtale i punkt 10.2.

I høringsnotatet foreslås det også at enkelte bestemmelser i viltloven ikke videreføres, som innebærer at kommunen ikke lenger har disse oppgavene. Dette gjelder blant annet viltloven § 28 tredje ledd, § 36, § 37 og § 38. Det vises til nærmere omtale i punkt 11.3, 11.8, 11.11 og 12.3.

Når det gjelder tildeling av oppgaver til fylkeskommunen i forslaget til ny lov, vises det til forslag til § 5 og § 7 andre ledd om fylkeskommunale viltfond. Lovforslaget § 7 andre ledd er ikke en ny oppgave til fylkeskommunen, men en tydeliggjøring av oppgaven i lov, jf. omtale i punkt 0. Ellers innebærer lovforslaget at enkelte av fylkeskommunenes oppgaver ikke videreføres, se blant annet viltloven § 21 andre ledd, § 37, § 38 og § 51. Se nærmere omtale i punkt 10.7, 11.11, 12.3 og 14.4.

Statlig klageinstans og omgjøringsadgang

I forslag til § 5 andre ledd videreføres viltloven § 4 fjerde ledd om at kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren. Statlig klageinstans på kommunale vedtak avviker fra utgangspunktet i forvaltningsloven § 28 andre ledd. Departementene mener det er flere hensyn som begrunner statlig klageinstans på vedtak fattet av kommunen i viltforvaltningen. Departementene viser til forslaget til formålsbestemmelse, jf. omtale i punkt 6.1. Etter lovforslaget § 1 første ledd har loven til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven. Departementene viser til at det innen viltforvaltningen er sterke kryssende hensyn, der hensynet til en effektiv jakt- og fangstutøvelse ofte står opp mot hensynet til dyrevelferd. I tillegg gjør nasjonale og regionale hensyn seg gjeldende, særlig i hjorteviltforvaltningen. Departementene viser til at hjortevilt ofte er knyttet til skader på landbrukseiendom, særlig ved foryngelse av skog, og ved trafikkpåkjørslar. I tillegg er jakt på hjortevilt arealkrevende, ofte over kommunegrenser. Departementene mener det er behov for å videreføre at statsforvalter er klageinstans for vedtak fattet av kommunen. I

klagesaker skal statlig klageinstans legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønn, jf. forvaltningsloven § 34 andre ledd.

Departementene foreslår også at det presiseres i lovforslaget at statsforvalteren er klageinstans for vedtak fattet av kommunen i medhold av forskrift gitt med hjemmel i loven. I enkelte av forskriftene til viltloven er det også egne bestemmelser som fastslår at statsforvalteren er klageinstans på kommunens vedtak. Se blant annet viltforskriften § 8-1 og hjorteviltforskriften § 36. Forslaget innebærer en tydeliggjøring av at statsforvalter også er klageinstans for vedtak fattet i medhold av blant annet utøvelsesforskriften.

På bakgrunn av forslagene om å tydeliggjøre at oppgaver «tildeles» kommunen, er det også et behov for å avklare om statlig klageinstans eller overordnet myndighet har adgang til å omgjøre kommunens vedtak. Sentralt er reglene om omgjøring av vedtak uten klage etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd.

Forvaltningsloven § 35 andre ledd handler om omgjøring uten klage av klageinstans eller av annet overordnet organ, dersom vilkårene etter første ledd foreligger.

Forvaltningsloven § 35 gir klageinstans eller overordnet myndighet adgang til å omgjøre underordnet organs vedtak dersom hensynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser tilsier det. Bestemmelsen har korte frister for slik omgjøring.

Statsforvalter er klageinstans, og har dermed omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Direktoratet eller departementet vil der oppgaver er tildelt kommunen, ikke anses som «annet overordnet organ» eller «overordnet myndighet», jf. forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Dersom direktoratet eller departementet skal ha omgjøringskompetanse til kommunens vedtak, må det bestemmes i særlovgivningen.

Departementene foreslår at Kongen gis omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 på samme vilkår som klageinstans og overordnet myndighet. Se lovforslaget § 5 tredje ledd. Behovet for omgjøringskompetanse foreslås begrenset til vedtak kommunen fatter etter lovforslaget §§ 38 og 48. Dette er i forbindelse med kommunens vedtak om blant annet fellingstillatelse på hjortevilt og godkjenning av skuddpremieordninger.

Departementene viser til omtalen av hjortevilt i punkt 12.2. Forvaltning av hjortevilt står i en særstilling når det gjelder antall felte individ, økonomisk betydning og jaktlig interesse. Det er også andre forhold som trafikkpåkjørslar og skade på landbrukseiendommer, særlig ved foryngelse av skog, som trekker i retning av at det bør være en sikkerhetsventil for statlig myndighet til å overprøve kommunens vedtak etter forvaltningsloven § 35. Departementene viser også til at forslaget til endringer innebærer at oppgaver som i dag ved forskrift er delegert til kommunen, i stedet blir tildelt kommunen i lov, jf. lovforslaget § 38. Dette innebærer at direktorat og departement ikke lenger har omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35. En videreføring av gjeldende rettstilstand, taler for å innføre en særskilt omgjøringsadgang for vedtak kommunen fatter etter lovforslaget § 38. Dette gjelder også i lys av at departementene ikke foreslår å videreføre viltloven § 16 tredje ledd. Bestemmelsen gir direktoratet adgang til å gjøre unntak fra viltloven § 16 andre ledd når «særlige omstendigheter foreligger». Se omtalte i punkt 12.2. Departementene foreslår at Kongen har omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 for

vedtak kommunen gjør etter § 38, se lovforslaget § 5 tredje ledd. Kongens myndighet kan delegeres til departementet eller direktoratet etter vanlige forvaltningsrettslige prinsipper.

Departementene viser til omtale av skuddpremie i punkt 14.4. Bruk av skuddpremie er et tema med sterke kryssende interesser. Hensynet til dyrevelferd og dyrs egenverdi står ofte mot hensynet til effektivt uttak av vilt som gjør skade. Selv om kommunen får tildelt ansvar for godkjenning av skuddpremieordninger etter lovforslaget § 48, er det likevel hensyn som taler for at statlige viltmyndigheter ønsker å følge med på utviklingen av bruken av skuddpremieordninger.

Departementene har derfor foreslått en bestemmelse om at kopi av vedtak kommunen fatter etter lovforslaget skal sendes Kongen, se lovforslaget § 48 andre punktum. Departementene mener også det er behov for at statlig myndighet har omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35. På bakgrunn av den uklare praktiseringen av skuddpremiebestemmelsen hittil, har direktoratet og departementet et særskilt behov med å følge utviklingen av praktiseringen av lovforslaget § 48, og gjøre justeringer dersom det er nødvendig. Departementene foreslår at Kongen har omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 for vedtak kommunen gjør etter § 48, se lovforslaget § 5 tredje ledd. Kongens myndighet kan delegeres til departementet eller direktoratet etter vanlige forvaltningsrettslige prinsipper.

Tildeling av oppgaver til fylkeskommune og kommune i forskrift

Som hovedregel vil det fremgå av de konkrete forskriftshjemlene i lovforslaget om Kongen kan tildele fylkeskommunen og kommunen oppgaver i forskrift. Dette er blant annet foreslått i lovforslaget § 7 fjerde ledd, § 8 fjerde ledd, § 10 andre ledd, § 12 andre ledd, § 38 og § 40.

Forskriftsverket til viltloven er omfattende, og kommunen er i forskrift tildelt mange oppgaver. Departementene ser behov for å foreslå en mer generell utformet forskriftshjemmel som har til mål å fange opp regelverk i forskrifter der kommunen eller fylkeskommunenes oppgaver ikke er kommet tydelig nok frem i forslaget til forskriftshjemler gjennomgående i loven. Se lovforslaget § 5 fjerde ledd.

I punkt 7.1.1 viser departementene til at det er noe uklart i enkelte bestemmelser i forskrifter tildeler eller delegerer myndighet eller oppgaver til fylkeskommune eller kommune. Departementene vil i en egen prosess komme tilbake til en tydeliggjøring av tildelt eller delegert myndighet til fylkeskommune eller kommune etter de forskjellige forskriftene til viltloven.

7.3 Jegerregisteret

7.3.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 26 nr. 7 kan Kongen gi nærmere regler om opprettelse av et sentralt jegerregister. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk fikk 30. mars 1982 konsesjon til å opprette personregisteret «Norsk jegerregister» i medhold av dagjeldende lov 9. juni 1978 nr. 48 om personregistre m.m. Jegerregisteret ble opprettet ved kongelig

resolusjon 25. februar 1983. Da Jegerregisteret ble opprettet var formålet å få en rasjonell behandling av innbetalingskort for jegeravgift og forenkle rutinene ved utarbeidelse av statistikk. Jegerregisteret var også en forutsetning for å kunne innføre jegerprøven.

Det er Miljødirektoratet som har det overordnede ansvaret for Jegerregisteret. Registeret driftes av Brønnøysundregistrene regulert i egen driftsavtale og databehandleravtale.

I dag registreres følgende opplysninger i registeret:

- Navn, adresse, personnummer og jegernummer
- Registreringsdato og dato for bestått jegerprøve
- Innbetalt jegeravgift dato, jaktår og beløp
- Status over rapportering av jakt- og fangstutbytte til SSB og eventuell tilleggsavgift for manglende rapportering og betaling av denne
- Om en jeger er fradømt retten til å utøve jakt og fangst
- Autorisasjon som jegerprøveinstruktør
- Registrering som lisensjeger, hvilket jaktår og for hvilke arter
- Våpenopplysninger til bruk i forbindelse med skyteprøve for jakt på storvilt (våpennavn, kaliber og våpennummer)

I 2023 er det registrert om lag 520 000 jegere i registeret. Alle jegere som er registrert i Jegerregisteret har tilgang til å se hvilke opplysninger som er registrert om seg selv ved å logge seg inn på "Min jegerside".

Personopplysningsloven og personvernforordningen

Lov 18. juni 2021 nr. 124 om behandling av personopplysninger

(personopplysningsloven) § 1 gjennomfører Europaparlamentets- og rådsforordning (EU) 2016/697 av 27. april 2016 (personvernforordningen) ved inkorporasjon.

Formålet til forordningen er blant annet å sikre vern av fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter, særlig deres rett til vern av personopplysninger, jf. artikkel 1 nr. 2.

Personvernforordningen artikkel 5 oppstiller grunnleggende prinsipper for behandling av personopplysninger. Personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a angir at personopplysninger skal behandles på en «lovlig, rettferdig og åpen måte med hensyn til den registrerte («lovlighet, rettferdighet og åpenhet»)). Kravet til at behandlingen må være lovlig innebærer at behandlingen må ha et gyldig behandlingsgrunnlag. Etter artikkel 5 nr. 1 bokstav b skal personopplysninger samles inn for «spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenelig med disse formålene [...] («formålsbegrensning»)). Etter artikkel 5 nr. 1 bokstav c skal behandling av personopplysninger være «adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for («dataminimering»)). Det er også prinsipper om «riktighet», jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav d, «lagringsbegrensning», jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav e og om «integritet og konfidensialitet», jf. bokstav f.

Etter personvernforordningen artikkel 5 nr. 2 er den behandlingsansvarlige ansvarlig for og skal kunne påvise at prinsippene i artikkel 5 nr. 1 overholdes. I artikkel 4 nr. 7 er den «behandlingsansvarlige» definert som en «en fysisk eller juridisk person, en offentlig myndighet, en institusjon eller ethvert annet organ som alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som skal benyttes [...]»

Hvilke krav som stilles til et behandlingsgrunnlag følger av personvernforordningen artikkel 6. Behandlingen av personopplysningene er lovlig dersom ett av vilkårene i artikkel 6 nr. 1 bokstav a til f er oppfylt. De mest aktuelle behandlingsgrunnlagene i forbindelse med Jegerregisteret er bokstav c og e. Etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c er behandlingen lovlig dersom det er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige. Etter artikkel 6 nr. 1 bokstav e er behandlingen lovlig dersom den er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt.

Etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 3 krever behandling av personopplysninger med grunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e et supplerende rettsgrunnlag fastsatt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett. I forarbeidene til personopplysningsloven, Prop. 56 LS (2017–2018) s. 33, er det lagt til grunn at i alle fall lov- eller forskriftsbestemmelser kan utgjøre et supplerende rettsgrunnlag. På s. 33-35 fremgår det videre at kravene til det supplerende rettsgrunnlaget må tolkes i lys av Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. Dette innebærer blant annet at inngrep i retten til privatliv eller familieliv mv. må ha tilstrekkelig hjemmel, forfølge et legitimt formål og være forholdsmessig.

Innsyn i Jegerregisteret

I tråd med personvernforordningen artikkel 15 har en person som er registrert i Jegerregisteret krav på innsyn i egne personopplysninger. Innsyn i Jegerregisteret fra andre, reguleres av lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova) og lov 9. mai 2003 nr. 31 om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet (miljøinformasjonsloven).

Jegerregisteret inneholder blant annet opplysninger om personer som ved dom er fradømt retten til å utøve jakt og fangst og opplysninger om våpen brukt til skyteprøve for jakt på storvilt. Relevante unntakshjemler etter offentliglova for slike opplysninger er blant annet offentliglova § 13 første ledd jf. forvaltningsloven § 13 om opplysninger som er underlagt taushetsplikt og offentliglova § 24 tredje ledd som gjelder unntak for opplysninger når det er påkrevd fordi innsyn vil lette gjennomføringen av straffbare handlinger.

7.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Siden Jegerregisteret ble opprettet i 1983 har det vært en stor utvikling innenfor rettsområdet om behandling av personopplysninger. Behandling av personopplysninger i Jegerregisteret har i praksis vært håndtert i tråd med personopplysningslovverket, men dette gjenspeiles ikke i like stor grad i viltloven

eller av forskrifter med hjemmel i villloven. Departementene ser behov for å tilpasse bestemmelser om Jegerregisteret til gjeldende regler om behandling av personopplysninger. I første omgang er dette å foreslå et tydeligere rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger i Jegerregisteret, et såkalt supplerende rettsgrunnlag, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 3. Departementene foreslår også en forskriftshjemmel om behandling av personopplysninger i registeret. Det vil være behov i etterkant av høringen å utrede nærmere forskriftsbestemmelser, eventuelt en egen forskrift, om behandling av personopplysninger i Jegerregisteret.

Departementene foreslår i § 6 at Kongen skal føre et sentralt jegerregister over nødvendige opplysninger for at jakt, fangst og felling kan utøves og viltet forvaltes i samsvar med denne loven. Forslaget følger opp personvernforordningen artikkel 6 om behandlingsgrunnlag.

Aktuelle behandlingsgrunnlag for registrering av opplysninger i Jegerregisteret er artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e. Etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 3 krever behandling av personopplysninger med grunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e et supplerende rettsgrunnlag. For behandlingsgrunnlagene i bokstav c og e oppstilles et krav om nødvendighet, noe som innebærer at behandlingen av personopplysninger må være nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse, utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller for å utøve offentlig myndighet. Det vises ellers til omtale av reglene i punkt 0.

Forslaget til § 6 første ledd vil være et supplerende rettsgrunnlag etter personvernforordningen. Det er bare «nødvendige» opplysninger som skal registreres for at jakt, fangst og felling kan utøves og viltet forvaltes etter forslaget til lov. Bestemmelsen må ses i sammenheng med forslag til § 1 om formål til loven, og forslag til § 11 om jegerens plikt til registrering i Jegerregisteret, jf. omtale i punkt 9.1. Registrering i Jegerregisteret gjelder også for personer som utøver lisensfelling. Se også rovviltforskriften § 13. Registrering i Jegerregisteret er en av flere forutsetninger for å kunne utøve jakt, fangst og felling.

Det kan også være behov for å utdype det supplerende rettsgrunnlaget for behandling av personopplysninger i forskrift. Departementene viser særlig til at Jegerregisteret registrerer opplysninger om personer som er fradømt retten til å utøve jakt og fangst. Etter personvernforordningen artikkel 10 skal behandling av opplysninger om straffedommer og lovovertrедelser bare utføres under en offentlig myndighets kontroll eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, som sikrer nødvendige garantier for de registrertes rettigheter og friheter. Departementene mener at dette er særlige hensyn som bør følges opp og reguleres i forskrift.

Myndigheten er etter forslaget lagt til «Kongen». Kongens myndighet kan delegeres. I dag forvaltes Jegerregisteret på direktoratsnivå av Miljødirektoratet, som er behandlingsansvarlig etter personvernforordningen. Regjeringen har besluttet at forvaltningsansvaret for høstbare viltressurser flyttes fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet. Departementene ser ikke for seg endringer i at behandlingsansvaret er på direktoratsnivå, men ansvaret må ved tidspunktet for

overføringen tilpasses den fremtidige delingen av forvaltningsansvaret. Det tas sikte på at overføring av forvaltningsansvaret er 1. januar 2025.

Departementene foreslår i § 6 andre ledd en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om behandling av personopplysninger i registeret. I forslaget til forskriftshjemmel gis det videre eksempler på hva det kan gis forskrift om. Listen er ikke uttømmende. Dette er blant bestemmelser om formålet med behandling av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, retting, sperring og sletting av opplysninger, og om informasjonssikkerhet og internkontroll. Eksempelene på hva det kan gis forskrift om er ment å dekke innholdet i personvernforordningen.

Forslaget til forskriftshjemmel vil for det første, sammen med forslaget til første ledd, være et supplerende behandlingsgrunnlag for behandling av opplysninger i Jegerregisteret. Hvem som er behandlingsansvarlig, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 7, kan være særlig fornuftig å forskriftsfeste siden forvaltningsansvaret etter viltloven er vedtatt delt mellom Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet.

Forslaget innebærer i utgangspunktet ingen endringer i praksis for de registrerte i Jegerregisteret. De registrertes rettigheter ivaretas i dag gjennom databehandlingsavtale mellom Miljødirektoratet og Brønnøysundregistrene. Lovforslaget § 6 og etterfølgende forslag til forskriftsendringer vil tydeliggjøre det rettslige grunnlaget for behandling av personopplysninger i Jegerregisteret, og således bidra til å avhjelpe personvernkonsekvensene av registreringer.

Når det gjelder behandling av innsyn i Jegerregisteret fra andre, mener departementene at det i utgangspunktet ikke er behov for andre hjemler for unntak fra innsyn enn det som følger av offentleglova og miljøinformasjonsloven. Selv om det tidvis har vært noe uro knyttet til innsyn i for eksempel registrerte lisensjegere, mener departementene at det ikke er behov for en egen unntakshjemmel for innsyn i registrerte lisensjegere i forslaget til ny lov. Hensynet til åpenhet i forvaltningen vil etter departementenes syn veie tyngre enn behovet for å regulere egne unntak. I situasjoner der for eksempel registrerte lisensjegere har en nærliggende frykt for represalier av strafferettslig karakter, kan reglene i offentleglova § 24 tredje ledd vurderes. Departementene har videre vurdert om det er behov for en egen unntakshjemmel om våpenopplysninger som registreres i Jegerregisteret. Våpenlova § 36 tredje ledd har for eksempel en egen unntakshjemmel når det er grunn til å tro at opplysningene vil kunne brukes til straffbare handlinger. Etter departementenes syn er unntaksreglene i offentleglova tilstrekkelige for å unnta våpenopplysninger knyttet til for eksempel person og bosted, og foreslår derfor ikke en egen unntakshjemmel om dette.

7.4 Viltfond, fastsetting av jegeravgift og fellingsavgift

7.4.1 Gjeldende rett

Viltfond

Etter viltloven § 43 første punktum går jegeravgiften og fellingsavgiften inn i et viltfond til fremme av viltforvaltningen. Det følger av retningslinjene til det statlige viltfondet fastsatt av Stortinget i 1989, jf. Budsjett-innst. S nr. 5 – 1988-1989 s. 67, at «Viltfondet skal nyttast til forvaltningstiltak som kjem viltet og allmenta til gode, under dette viltforvaltning i kommunane, lokale, regionale og sentrale vilttiltak, viltforskning, førebyggjande tiltak mot og vederlag for skadar valda av hjortevilt, jegerregister og jegersørvis.» Landbruks- og matdepartementet har fastsatt en egen instruks for det statlige viltfondet, datert 21. juni 2019, med endringer senest 19. november 2019. Departementet gir også årlige føringer for fondet gjennom tildelingsbrev til Miljødirektoratet.

Det følger videre av viltloven § 43 andre punktum at fellingsavgifter som fastsettes av kommunen, går inn i tilsvarende kommunale viltfond. Av tredje punktum følger det at direktoratet kan gi regler om anvendelse av midlene i kommunale viltfond.

De kommunale og fylkeskommunale viltfondene er nærmere regulert gjennom forskrift 15. mai 2011 nr. 537 om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort. I forskriften § 1 første ledd går det frem at formålet med kommunale viltfond er å skape økonomisk bakgrunn for å fremme viltforvaltningen i kommunen og fylkeskommunen. Fondene er etablert som bundne driftsfond og blir regnskapsført og revidert separat fra øvrig kommunal og fylkeskommunal virksomhet.

I tillegg til å være et finansielt virkemiddel i viltforvaltningen, har det statlige viltfondet og kommunen en eiendomsrett til vilt i medhold av viltloven § 48. Viltfondets eiendomsrett er nærmere omtalt under punkt 14.3.

Fastsetting av jegeravgiften

Etter viltloven § 40 første ledd skal den som vil drive jakt og fangst betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter, herunder gebyr for ekstra utsending av jegeravgiftskort. Avgiften gjelder for hele landet og for jaktåret, regnet fra og med 1. april til og med 31. mars.

Jegeravgiften fastsettes hvert år i forbindelse med Statsbudsjettet, se Prop. 1 S (2023-2024) under Landbruks- og matdepartementet. I 2024 er jegeravgiften på kr 390, med et jegeravgiftstillegg for jakt på hjortevilt på kr 110. Det følger av viltloven § 43 at jegeravgiften går inn i et viltfond til å fremme viltforvaltningen.

Viltloven § 50 første punktum åpner for at det kan ilegges en tilleggsavgift på jegeravgiften det påfølgende jaktåret etter satser som Kongen fastsetter. Dette gjelder i de tilfellene hvor jegerens plikte til å opplyse om jaktutbytte ikke er etterkommet.

Fastsetting av fellingsavgifter

Kravet om betaling av en fellingsavgift følger av viltloven § 40 andre ledd. Viltloven § 40 andre ledd første punktum slår fast at for hvert dyr som tillates felt eller felles

av elg, hjort og villrein, skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Det følger av andre punktum at Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort. Rammene for fellingsavgifter for elg og hjort fastsettes i forbindelse med statsbudsjettet, jf. Prop. 1 S (2023-2024) under Landbruks- og matdepartementet.

Formålet med fellingsavgiften er å sikre finansiering av forvaltning av disse artene, siden denne forvaltningen innebærer betydelig større administrative kostnader på både kommunalt og regionalt nivå enn forvaltningen av småvilt. Blant annet omfatter dette fastsetting av kommunale mål, behandling av søknader om vald og bestandsplanområder, samt systemer for håndtering av offentlig statistikk.

Fellingsavgiften for elg og hjort kreves inn etterskuddsvis. Kommunen fastsetter fellingsavgiftene for elg og hjort innenfor et øvre tak fastsatt gjennom den årlige statsbudsjettprosessen for Landbruks- og matdepartementet og etter nærmere regler i forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 6. Fellingsavgiftene som er knyttet til villrein, administreres av Miljødirektoratet og skal brukes i villreinforvaltningen.

Når det gjelder fordelingen av de ulike fellingsavgiftene etter viltloven § 40 andre ledd, følger det av viltloven § 43 første punktum at fellingsavgiften går inn i et viltfond til fremme av viltforvaltningen. Denne bestemmelsen viser til det statlige viltfondet. Av andre punktum fremgår det at fellingsavgifter som fastsettes av kommunen, går inn i tilsvarende kommunale viltfond. Etter viltloven § 43 tredje punktum kan direktoratet gi regler om anvendelse av midlene i kommunale viltfond. Nærmere regler for innkreving og disponering av kommunale viltfond er fastsatt i forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort §§ 3 til 5.

7.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i § 7 å samle reglene om forvaltning av det statlige viltfondet, adgangen til å opprette kommunale og fylkeskommunale viltfond og rammer for hvordan fondene kan finansieres i én bestemmelse.

Lovforslaget § 7 første ledd er knyttet til regler om det statlige viltfondet. I første punktum foreslås det at Kongen forvalter et statlig viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen. Departementene viser til at gjeldende rammer for forvaltningen av fondet har fungert godt, og legger til grunn en videreføring av gjeldende forvaltningsordning. I lovforslaget første ledd andre punktum foreslår departementene at Kongen kan fastsette satser og regler for jegeravgiften. Dette er en videreføring av deler av innholdet i viltloven § 40 første ledd. Departementene viser for øvrig til at krav om å betale jegeravgift for å kunne utøve jakt og fangst, følger av lovforslaget § 14 første ledd. Regler om rapportering og tilleggsavgift følger av lovforslaget § 16, jf. punkt 9.3.

I lovforslaget § 7 første ledd tredje punktum går det frem at Kongen kan fastsette rammer for fellingsavgifter og kreve inn fellingsavgift for hvert dyr som felles av villrein. Dette er en videreføring av innholdet i viltloven § 40 andre ledd første punktum, men er avgrenset til kun å gjelde villrein. Avgrensningen samsvarer med

hvordan reglene forvaltes i praksis som følge av at kommunen kan fastsette fellingsavgift for hjort og elg, jf. viltloven § 40 andre ledd andre punktum. I lovforslaget første ledd fjerde punktum fremgår det at inntektene fra jegeravgiften og fellingsavgiften for villrein tilfaller det statlige viltfondet. Forslaget viderefører innholdet i viltloven § 43 første ledd.

Viltloven inneholder ingen regler om fylkeskommunale viltfond. Regler om fylkeskommunale viltfond følger av forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort. Departementene mener det hensiktsmessig å innføre en regel i lovforslaget § 7 andre ledd som tydeliggjør forutsetningen for at fylkeskommunen kan opprette eget viltfond. Forslaget er en lovfesting av forskriften § 1 andre ledd tredje punktum hvor det fremgår at fylkeskommuner som mottar overføring fra det statlige viltfondet, skal etablere fylkeskommunale viltfond.

Lovforslaget § 7 tredje ledd gir regler om kommunale viltfond og kommunens adgang til å fastsette og kreve inn fellingsavgift. Det foreslås i lovforslaget § 7 tredje ledd første punktum at det i kommuner der det er adgang til jakt på elg, hjort eller rådyr, skal det opprettes et kommunalt viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen i kommunen. Dette er en lovfesting av deler av innholdet i forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 1, men departementene foreslår å utvide bestemmelsen til også å gjelde rådyr. Rådyr er også inkludert i lovforslaget § 38, se omtale i punkt 12.2.2. Forslaget om å utvide med rådyr er også gjenspeilet i forslaget til § 7 tredje ledd andre punktum, hvor det fremgår at kommunen kan fastsette og kreve inn fellingsavgift for hvert dyr som felles av elg, hjort og rådyr, innenfor rammer gitt av Kongen. Forslaget er en videreføring av innholdet i viltloven § 40 andre ledd andre punktum, men omfatter også rådyr.

Departementene viser til at kommunens oppgaver knyttet til fallviltbehandling er kostnadskrevenende, og at utgiftene i forbindelse med dette i enkelte kommuner overskrider inntektene fra fellingsavgifter fra elg og hjort. I tilknytning til høringen av endringer i viltloven i 1999, som følge av overføring og ansvar til kommunene, tok flere fylkesmenn til orde for at fellingsavgifter også burde innføres for rådyr. Bakgrunnen var at en innføring av fellingsavgift på rådyr vil gi kommunene en bedre økonomisk mulighet til å bistå grunneierne i arbeidet med organisering og tilrettelegging av rådyrressursene. Miljøverndepartementet understreket den gang at forslaget ikke hadde vært en del av høringen, og fant det derfor ikke formålstjenlig å innføre ytterligere avgifter i tilknytning til omleggingen, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999–2000) side 37.

Departementene viser til at tall fra Hjorteviltregisteret de siste tre årene viser at rådyr står for om lag 11 000 – 14 000 registreringer i fallviltbasen årlig. Dette er vesentlig høyere enn registreringer for henholdsvis elg og hjort. Departementene mener det er grunn til å styrke finansieringen av de kommunale viltfondene, og foreslår at det innføres fellingsavgift for rådyr, jf. lovforslaget § 7 tredje ledd andre punktum. Departementene understreker samtidig at kommunene, tilsvarende som for fellingsavgifter for elg og hjort, vil stå fritt i å fastsette nivået på avgiften innenfor de rammer Stortinget fastsetter gjennom årlige budsjettvedtak.

I lovforslaget § 7 tredje ledd tredje punktum fremgår det at inntekter fra fellingsavgiftene tilfaller det kommunale viltfondet. Regelen viderefører innholdet i viltloven § 43 andre punktum.

Departementene foreslår en forskriftshjemmel i § 7 fjerde ledd, hvor Kongen kan gi forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond, blant annet om hvilke inntekter som skal eller kan tilfalle viltfondene og hvordan midlene kan disponeres. Forslaget viderefører innholdet i viltloven § 43 tredje punktum, men gjør det tydeligere at det er tale om en forskriftshjemmel som også åpner for å gi regler utover kun anvendelsen av midlene i kommunale viltfond.

8 Adgangen til jakt og fangst, sanking av egg og dun mv.

8.1 Vedtak om å tillate jakt og fangst

8.1.1 Gjeldende rett

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum fastsetter et overordnet forvaltningsprinsipp for viltartene. Bestemmelsen gir uttrykk for et fredningsprinsipp, som vil si at viltet er fredet, med mindre myndighetene har åpnet for høsting eller tillatt annet uttak av vilt i lov eller vedtak med hjemmel i lov.

Jakt og fangst omfattes av naturmangfoldlovens begrep «høsting». Høsting er en særskilt form for uttak, der formålet er friluftsliv og næring, jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav g. Naturmangfoldloven § 16 tredje og fjerde ledd angir vilkår for å åpne for høsting av en viltart, og hensyn som skal legges vekt på i en slik vurdering. Høsting kan bare tillates dersom best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd. Ved avgjørelsen om det skal tillates høsting skal det videre legges vekt på artens funksjon i økosystemet og virkningen høstingen kan ha på biologisk mangfold for øvrig, artens betydning for næring eller rekreasjon, høstingstradisjoner og skade som arten gjør.

Det nærmere vedtaket om å tillate høsting av en viltart fattes med hjemmel i viltloven. Dette følger av naturmangfoldloven § 16 første ledd, som viser til viltloven. Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 386, at vedtak om å tillate høsting skal bygge på målene og vilkårene som er nedfelt i naturmangfoldloven. Dette gjelder særlig forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 første og andre ledd og vilkårene og hensynene som følger av naturmangfoldloven § 16 tredje og fjerde ledd.

Viltloven

Viltloven § 9 gir myndighetene hjemmel til å treffe vedtak om at en viltart kan høstes. Det følger av § 9 første ledd at «Kongen fastsetter hvilke arter som kan være gjenstand for jakt og innen hvilke tidsrammer jakten kan foregå». Myndigheten etter første ledd er delegert til Klima- og miljødepartementet, som i 2001 delegerte myndigheten videre til direktoratet for naturforvaltning (i dag Miljødirektoratet), jf.

forskrift 2. april 1982 nr. 592 om delvis ikrafttredelse av lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet og delegering av myndighet og forskrift 30 april nr. 1670 om delegering av myndighet til Direktoratet for naturforvaltning etter lov om viltet § 9 første ledd og § 26 nr. 7. Ved delegeringen i 2001 opphørte ordningen med at departementet fastsetter rammene for jakttid for den enkelte art. I dag er det kun § 9 andre ledd som aktuell.

Etter § 9 andre ledd er direktoratet gitt myndighet til å fastsette «jakttiden for den enkelte art og innen hvilke områder jakten kan foregå». Miljødirektoratet fastsetter jakttider for viltarter i forskrift om jakt- og fangsttider og tider for sanking av egg og dun (jakttidsforskriften). Jakttidsforskriften ble frem til 2022 oppdatert hvert femte år. Fra 2028 vil forskriften bli revidert hvert sjette år, for å harmonere med intervallene for revisjon av den norske rødlista for arter.

Det følger av § 9 andre ledd andre til fjerde punktum at det kan fastsettes ulike jakttider for de enkelte deler av landet, at jakttiden kan gjelde en bestemt tid av døgnet eller uken, og at jakttiden kan settes forskjellig for jakt etter hann og hunn og etter eldre og yngre individer av vedkommende art. Direktoratet kan også fastsette kvoter for felling av vilt. Bestemmelsen slår fast at reglene om fellingstillatelse i og med hjemmel i viltloven kapittel V, «gjelder tilsvarende». Viltloven kapittel V gjelder blant annet jakt på hjortevilt, der det forutsettes fellingstillatelse fra kommunen for jakt på hjortevilt.

Det følger av § 9 andre ledd siste punktum at det ikke bør fastsettes jakttid i hekke- og yngletiden for vedkommende art. Det er et grunnleggende prinsipp at viltet skal være fredet i hekke- og yngletiden. Bakgrunnen for bestemmelsen er beskrevet i Ot.prp.nr. 9 (1980-1981) s. 50:

[...] felling i denne tid kan innebære unødig lidelse for viltet, ved at ungene mister foreldrene i en tid de er fullstendig avhengige av dem for å overleve. Videre er det i dag et anerkjent prinsipp at viltet skal ha fred i reproduksjonsfasen, og at høsting ved jakt bør finne sted etter den viktigste vekstsesongen.

Formuleringen «bør» innebærer at det ikke er et forbud mot å tillate jakt eller fangst i hekke- eller yngletiden for vedkommende art. Formuleringen er valgt fordi hensynet til å unngå skade i noen tilfeller kan tilsa at det likevel tillates jakt eller fangst av en art i artens hekke- eller yngletid. Ot.prp.nr. 9 (1980-1981) s. 51 viser til at det kan være aktuelt å ha jakttid hele året «ved felling av vilt for å redusere skader og ved jakt på arter som kråkefugl og rev». I praksis er det i hovedsak for fremmede viltarter det er tillatt jakt og fangst i artens hekke- og yngletid. I den gjeldende jakttidsforskriften er det fastsatt at bisam, mårhund, vaskebjørn, villmink og med noen unntak villsvin, som alle er ansett som fremmede arter i Norge, kan jaktes eller fangstes hele året, jf. jakttidsforskriften § 2.

Bernkonvensjonen

Bernkonvensjonen forbyr som en hovedregel jakt og fangst av viltarter som er listet i konvensjonens vedlegg II, jf. konvensjonens artikkel 6. Disse artene kan bare avlives i tråd med unntaksvilkårene i konvensjonens artikkel 9. Øvrige viltarter er det adgang til å tillate jakt og fangst av, i samsvar med kravene som stilles i

konvensjonens artikkel 7. For viltarter som er listet i vedlegg III stiller artikkel 7 blant annet krav om at utnyttelsen skal reguleres slik at bestandene holdes utenfor fare, og at det treffes enkelte tiltak, som blant annet omfatter fredningstider og/eller andre tiltak for å regulere utnyttingen. Konvensjonens vedlegg II og III omfatter de fleste viltarter som lever i Norge. Bernkonvensjonen er nærmere beskrevet under punkt 4.3.1.

8.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Bestemmelsen i viltloven § 9 første ledd er ikke lenger aktuell, etter at ordningen med at departementet fastsetter hvilke arter som kan være gjenstand for jakt og fangst og rammene for jakttidene, opphørte i 2001. Gjeldende ordning, der Miljødirektoratet har myndighet til å fastsette jakttider for viltarter i forskrift, er en hensiktsmessig ordning som har fungert godt. På bakgrunn av dette foreslår departementene at viltloven § 9 første ledd ikke videreføres i forslaget til ny lov. Departementene foreslår at bestemmelsen i viltloven § 9 andre ledd i all hovedsak videreføres, men med enkelte presiseringer og justeringer.

Etter departementenes syn bør koblingen til naturmangfoldloven gå frem av bestemmelsen. Departementene foreslår for det første at prinsippet i naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum, som innebærer at jakt og fangst av vilt bare er tillatt når det er åpnet for det i lov eller vedtak med hjemmel i lov, gjentas i bestemmelsen, se første ledd i forslag til § 8. Fredningsprinsippet er grunnleggende i viltforvaltningen, og opplysningshensyn tilsier at prinsippet går frem av begge lover. Departementene mener for det andre at det bør tas inn en henvisning til naturmangfoldloven § 16 i bestemmelsen, se andre ledd i lovforslaget. Naturmangfoldloven § 16 angir vilkår og pliktige hensyn for vurderingen av om å tillate jakt og fangst av en viltart. Det er også andre bestemmelser i naturmangfoldloven som er relevante for avgjørelsen om å tillate jakt eller fangst. Det gjelder særlig forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 og reglene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven kapittel II. Henvisningen til naturmangfoldloven § 16 er ikke ment å avgrense mot øvrige, relevante bestemmelser i naturmangfoldloven. At viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven følger av forslaget til formålsbestemmelse, se punkt 6.1.

Departementene foreslår at det videreføres at det, innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16, kan tillates jakt og fangst av bestemte viltarter. Dette går frem av lovforslaget § 8 andre ledd. Departementene foreslår at det går frem av lovbestemmelsen at beslutningen om å tillate jakt eller fangst av en viltart skal skje ved forskrift. Dette er i samsvar med praksis. Miljødirektoratet fastsetter hvilke arter det er tillatt å drive jakt og fangst av i jakttidforskriften. Det å tillate jakt og fangst av en art krever grundige vurderinger av blant annet vilkår og hensyn etter naturmangfoldloven § 16, og bør skje gjennom en forskriftsprosess. Avgjørelsen vil også i de aller fleste tilfeller være å anse som forskrift, jf. forvaltningsloven § 2. Departementene foreslår at det videreføres at forskriften kan angi tidsrammen og innen hvilke områder jakt og fangst kan foregå, at det kan fastsettes ulike tider for jakt og fangst for de enkelte deler av landet, at tidsrammen kan gjelde en bestemt tid av døgnet eller uken, at tidsrammen kan settes forskjellig avhengig av viltets

kjønn og alder, og at det kan fastsettes kvoter for jakt og fangst av vilt, se lovforslaget § 8 andre ledd.

I viltloven § 9 andre ledd nest siste punktum slås det fast at reglene om fellingstillatelse i og med hjemmel i kapittel V gjelder tilsvarende. Systemet med fellingstillatelser for jakt på hjortevilt foreslås videreført i ny viltlov, se punkt 12.2. Departementene anser at det ikke er nødvendig med en henvisning til forslag til § 37 om reglene om fellingstillatelse for jakt på hjortevilt i forslag til § 8, og foreslår at henvisningen ikke videreføres i ny bestemmelse.

Departementene foreslår at myndigheten til å tillate jakt og fangst legges til Kongen, på samme måte som andre forskriftshjemler i lovforslaget. Om det skal tillates jakt eller fangst av en art, og nærmere avgrensninger av tid og område, innebærer omfattende faglige vurderinger, som bør tas på nasjonalt nivå der man kan se lokale bestander i sammenheng og opp mot naturmangfoldlovens og Bernkonvensjonens krav. Som nevnt mener departementene at gjeldende ordning der Miljødirektoratet fastsetter hvilke arter det kan drives jakt og fangst på, og hvor og når dette kan foregå, har fungert bra. Departementene mener derfor at det er naturlig at denne myndigheten bør ligge på nasjonalt nivå også i det videre.

Departementene foreslår at bestemmelsen i viltloven § 9 andre ledd siste punktum, om at det ikke bør fastsettes jakttid i hekke- eller yngletiden for vedkommende art, videreføres, se lovforslaget § 8 tredje ledd. Prinsippet om hekke- og yngletidsfredning er sentralt for å ivareta både dyrevelferd og bestandshensyn. Hensynet til dyrevelferd gjør seg gjeldende på samme måte for fremmede viltarter som for viltarter som er stedeegne i Norge. Departementene ser derfor ikke grunn til å skille mellom fremmede og stedeegne arter i bestemmelsen. Samtidig er det hensiktsmessig å beholde ordlyden «bør», slik at bestemmelsen ikke er noen absolutt skranke mot at det tillates jakt i hekke- eller yngletiden til en viltart. Departementene mener at det særlig er situasjoner hvor det er behov for å unngå spredning av fremmede viltarter at det kan være aktuelt å gjøre unntak fra prinsippet.

Departementene foreslår i § 8 fjerde ledd at Kongen kan gi forskrift om å tildele fylkeskommunen og kommunen oppgaver etter andre ledd. Forslaget følger opp kommuneloven § 2-1, jf. omtale i punkt 7.2. Det vises til at fylkeskommunen og kommunen er gitt myndighet etter gjeldende forskrift om jakttider.

8.2 Sanking av egg og dun

8.2.1 Gjeldende rett

Naturmangfoldloven

Sanking eller annen fjerning av egg fra naturen er et «uttak» etter naturmangfoldloven, jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav o. Sanking eller annen fjerning av egg fra naturen krever hjemmel i lov eller vedtak med hjemmel i lov, jf. naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 384.

Høsting er i naturmangfoldloven § 3 bokstav g definert som «jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring». Sanking av egg omfattes ikke klart av denne ordlyden. I forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 372, er høsting beskrevet i noe bredere ordlag, som «en særskilt form for uttak, nemlig uttak der formålet er friluftsliv og næring». Sanking av fugleegg skjer i praksis primært for to hovedformål; til matformål og for å forebygge skade eller ulemper forårsaket av fugler. Eggsanking kan dermed være et uttak for friluftsliv og næring. Lest i sammenheng med forarbeidene, kan eggsanking til matformål anses som en form for høsting etter naturmangfoldloven som skal følge reglene i naturmangfoldloven § 16. Eggsanking som skjer for skadeforebyggende formål er ikke høsting, men et uttak som skal følge reglene i naturmangfoldloven § 18.

Sanking av dun er ikke et uttak etter naturmangfoldloven § 3 bokstav o, og omfattes ikke av prinsippet i naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum. Dun har likevel et visst vern i fuglenes hekketid, gjennom forbudet mot unødig skade på reir og unødig jaging av vilt i naturmangfoldloven § 15 første ledd andre og tredje punktum. Se også viltloven § 44, jf. omtale under.

Viltloven

Viltloven § 44 regulerer fjerning av egg og dun fra fuglereir. Bestemmelsen slår fast at grunneieren eller bruker bare kan ta bort egg og dun fra fuglereir av slike fuglearter, til slike tider og i slike områder som departementet bestemmer. Hvem som skal anses som «bruker» er ikke nærmere omtalt i forarbeidene. I juridisk teori er det lagt til grunn at dersom grunneieren overlater sin eiendom til en annen for total bruk, har brukeren rett til sanking av egg og dun. Et festeforhold vil være et eksempel på dette.

Viltloven § 44 regulerer to ulike forhold. For det første følger det av bestemmelsen at egg og dun bare kan tas bort fra fuglereir av slike fuglearter, til slike tider og i slike områder som departementet bestemmer. Myndigheten til å bestemme i hvilken utstrekning egg og dun kan fjernes fra fuglereir ligger etter loven til departementet. Myndigheten er delegert til Miljødirektoratet, jf. forskrift 2. april 1982 nr. 592 og forskrift 15. mars 2013 nr. 283. Miljødirektoratet fastsetter tider for sanking av egg og dun i jaktidsforskriften. For det andre sier bestemmelsen noe om hvem som har retten til å fjerne egg og dun, innenfor de rammene som myndighetene har satt, herunder grunneier eller bruker. Se punkt 11.12 for nærmere omtale av retten til å sanke egg og dun.

I viltloven § 26 nr. 4 er Kongen gitt hjemmel til å gi forskrifter om innsamling av blant annet «egg og deler av vilt» for vitenskapelige eller andre særlige formål. Se punkt 14.6 for nærmere omtale av bestemmelsen.

Forskriftsregulering av adgangen til å sanke egg og dun

Viltforskriften § 7-2 regulerer adgangen til å tilegne seg egg fra naturen.

Bestemmelsen lyder som følger:

Det er ikke tillatt å tilegne seg egg som man finner i naturen uten på forhånd å ha fått tillatelse etter kapittel 2 eller 3, eller ha

hjemmel i bestemmelsene om å sanke egg i den til enhver tid gjeldende forskrift om jakt og fangsttider. Dette gjelder uavhengig av om egget er levende, ubefruktet eller dødt (råteegg).

Viltforskriften kapittel 2 og 3 omhandler innfangning av vilt og skadefelling og annet uttak av vilt. Etter jakttidforskriften § 6 første til og med tredje ledd er det i dag tillatt å sanke egg fra ni fuglearter (gråmåke, svartbak, sildemåke, kvinand, ærfugl, grågås, stripegås, kanadagås og snøgås) innenfor nærmere tids- og områdeavgrensninger og antallsbegrensninger. Jakttidforskriften tillater kun sanking av dun fra ærfugl, jf. forskriften § 6 fjerde ledd.

Bernkonvensjonen

For viltarter listet i konvensjonens vedlegg II, forbyr Bernkonvensjonen som en hovedregel «the deliberate destruction or taking of eggs from the wild or keeping these eggs even if empty» og «the deliberate disturbance of wild fauna, particularly during the period of breeding, rearing [...], insofar as disturbance would be significant in relation to the objectives of this Convention», jf. konvensjonens artikkel 6. Forbudene innebærer at uttak av egg fra viltarter listet i konvensjonens vedlegg II, og forstyrrelser som nevnt, må følge unntaksvilkårene i konvensjonens artikkel 9.

8.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i stor grad å videreføre innholdet i viltloven § 44, men med enkelte materielle, strukturelle og språklige endringer. Departementene foreslår at innholdet i viltloven § 44 deles i to bestemmelser. Dette innebærer at regler for hvilke fuglearter det er tillatt å sanke egg og dun fra, og de nærmere rammene for sanking, plasseres i lovforslaget § 9. Hvem som har rett til sanking av egg og dun innenfor disse rammene foreslås regulert i forslag til § 37. Forslaget til bestemmelse om retten til å sanke egg og dun behandles under punkt 11.12.

Viltloven § 44 omtaler å «ta bort» egg og dun fra fuglereir. I lovforslaget § 9 første ledd foreslår departementene at ordlyden endres til «sanking» av egg fra fuglearter og «sanking» av dun fra fuglereir. Bakgrunnen for forslaget er å regulere høsting av egg og innsamling av dun i friluftsliv og næring, som i all hovedsak skjer for matformål. Departementene mener at «sanking» er et beskrivende uttrykk for denne aktiviteten. Ordlyden vil også gi en tydeligere avgrensning mot fjerning av egg som skjer for å avverge skade, som skal følge reglene i naturmangfoldloven § 18.

Det foreslås at det innledningsvis i bestemmelsen slås fast at sanking av egg fra fuglearter og sanking av dun fra fuglereir «bare er tillatt dersom det er åpnet for det i lov eller i vedtak med hjemmel i lov», se lovforslaget § 9 første ledd. Dette er en tydeliggjøring av prinsippet som i dag ligger i viltloven § 44 om at egg og dun bare kan tas bort fra fuglereir dersom departementet har tillatt det. For sanking av egg er dette også i samsvar med fredningsprinsippet i naturmangfoldloven § 15.

Etter viltloven § 44 er sanking av egg begrenset til egg «fra fuglereir». Forslaget til § 9 har ikke denne begrensningen, og er ment å gjelde sanking av egg fra naturen generelt. For sanking av dun foreslås det at begrensningen knyttet til fuglereir videreføres. Behovet for å regulere adgangen til å sanke dun fra fuglereir er knyttet

til hensyn om å hindre forstyrrelser av viltet, jf. også naturmangfoldloven § 15 første ledd andre punktum.

I lovforslaget § 9 andre ledd foreslås det en hjemmel til å gi nærmere regler i forskrift om å tillate sanking av egg fra fuglearter, herunder hvilke fuglearter det kan sankes fra, til hvilke tider og i hvilke områder. Siden sanking av egg etter bestemmelsen er en form for høsting som skal følge reglene i naturmangfoldloven § 16, foreslår departementene at det går frem av bestemmelsen at forskrift om å tillate sanking av egg fastsettes innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16. Dette bidrar til å tydeliggjøre koblingen til naturmangfoldloven § 16, som angir vilkår og hensyn for vurderingen om å tillate sanking av egg. Andre bestemmelser i naturmangfoldloven vil også være relevante for en slik vurdering, særlig forvaltningsmålet for arter i § 5 og prinsippene for offentlig beslutningstaking i naturmangfoldloven §§ 8-12. Henvisningen til naturmangfoldloven § 16 er ikke ment å innebære en avgrensning mot andre relevante bestemmelser i naturmangfoldloven. Departementene mener at adgangen til å sette nærmere begrensninger og vilkår for sanking av egg, som begrensninger på antall egg som kan sankes per fuglereir, er dekket av forslaget til ordlyd om at det kan «gis nærmere regler om å tillate sanking av egg fra fuglearter». Departementene foreslår i tillegg at det går frem av lovbestemmelsen at Kongen kan gi forskrift om rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål i forbindelse med sanking av egg. Dette vil gi mulighet for å få kunnskap om omfanget av eggsanking, og til å vurdere effekter av eggsanking.

I lovforslaget § 9 tredje ledd foreslås det en hjemmel for å gi nærmere regler i forskrift om å tillate sanking av dun fra fuglereir, herunder hvilke fuglearter det kan sankes dun fra, til hvilke tider og i hvilke områder. Som for sanking av egg, anser departementene at adgangen til å sette nærmere begrensninger og vilkår for sanking av dun i forskrift er dekket av forslaget til ordlyd om at det kan «gis nærmere regler om å tillate sanking av dun fra fuglereir».

I samsvar med forslaget til ny lov for øvrig, foreslås det at myndigheten til å fastsette forskrift om å tillate sanking av egg og dun legges til Kongen.

8.3 Lodden (vårjakt på ender av hensyn til samisk tradisjon)

8.3.1 Gjeldende rett

Etter villloven § 15 nr. 2 kan direktoratet gi tillatelse til felling av sjøfugl og and til bruk til menneskeføde der dette er vanlig. Fellingstillatelse kan gis uten hensyn til regler om fredning og jakttider. Bestemmelsen har bakgrunn i et forslag fra Jaktlovutvalget, som anførte (NOU 1974: 21 s. 86 spalte 2) at

Utvalget kjenner til at det i strøk av landet gjennom lange tider har vært alminnelig med utnytting av and som menneskeføde, og at jakten sedvanlig utøves på en tid som ikke er innenfor den foreslåtte jakttid. Utvalget antar at det bør være hjemmel i loven for slik jakt.

Viltloven § 15 nr. 2 er hjemmel for forskrift 4. april 2023 nr. 483 om lodden (vårjakt på ender) fra og med 1. mai 2023 – 6. juni 2028, Kautokeino kommune, Troms og Finnmark. Forskriften gir en kvoteregulert og tidsavgrenset adgang til vårjakt på artene kvinand, laksand, siland og toppand i et nærmere angitt område i Kautokeino kommune, og fastsetter nærmere vilkår for vårjakten. Lodden er en nordsamisk betegnelse for vårjakt på ender, og er en del av den samiske jakt- og fangsttradisjonen. Lodden var tidligere ernæringsmessig viktig, da den ga et viktig næringsstøtte i en kritisk fase om våren. Jaktformen har hatt, og har fortsatt, sterk kulturell forankring i den samiske lokalbefolkningen, og det knytter seg egne tradisjoner, språkuttrykk og kunnskap til lodden.

I forbindelse med fastsettelsen av gjeldende forskrift om lodden utarbeidet Kautokeino kommune rapporten «Lodden - en kulturbærende sedvane i Guovdageaidnu, en utredning om lodden i Guovdageaidnu» (april 2021), og Vitenskapskomiteen for mat og miljø utarbeidet rapporten «Assessment of risks to wildlife and animal welfare associated with Lodden, Sami traditional hunting of ducks in spring» (VKM report 2022:29). Blant annet på bakgrunn av dette grunnlagsmaterialet gjorde Klima- og miljødepartementet følgende vurderinger i høringsnotat om forslag til forskrift om lodden (vårjakt på ender) i Kautokeino kommune, Finnmark (30. januar 2023):

Virkeperioden for siste forskrift om kvoteregulert vårjakt på ender var fra og med 2013 til og med 2022. Denne forskriften er nå opphevet. Departementet har derfor utarbeidet et forslag til en ny forskrift som skal gi muligheter og rammer for en videreføring av lodden som en samisk tradisjon.

Jakt på våren strider mot viltlovens hovedprinsipp om at det ikke bør fastsettes jakttid for en art i hekke- og yngletiden. Dette er et prinsipp som er anerkjent internasjonalt, og som bl.a. kommer til uttrykk i Bernkonvensjonen og EUs fugledirektiv. I tillegg skal Norge som del av Bonnkonvensjonen sikre at enhver bruk (her jakt) av trekkende vannfugl er basert på den best tilgjengelige kunnskapen om deres økologi, og at bruken er bærekraftig.

Lodden betyr en ekstra dødelighetsfaktor for fuglene det jaktes på. Under ordinær høstjakt legges det til grunn at en god del av de fuglene som felles, er ungfugler av årets produksjon, og at de trolig ikke ville overlevd vinteren. Disse ungfuglene utgjør kun en liten del av bestanden på våren, da dødeligheten etter klekking og gjennom høst og vinter er størst. De individene som overlever vinteren er de mest tilpasningsdyktige, og på våren skal de gå til hekking for å produsere nye individer som det kan høstes bærekraftig av. Lodden påvirker dermed det høstbare overskuddet i større grad enn ordinær høstjakt og er etter miljøforvaltningens vurdering derfor en mindre bærekraftig høstingsform enn høstjakt.

På den annen side taler hensynet til ivaretagelse av samisk kultur for å tillate at lodden videreføres. Begrunnelsen for dette er at lodden er en gammel jaktform i Kautokeino, og det knytter seg egne samiske tradisjoner, begreper og kunnskap til denne jaktformen. Disse er det viktig å bevare. For å kunne åpne for lodden er det vedtatt en unntaksbestemmelse i viltloven § 15 som sier følgende:

«Direktoratet kan uten hensyn til regler om fredning og jakttider gi fellingstillatelse på: 2. Sjøfugl og and til bruk til menneskeføde der dette er vanlig.»

I denne saken er det, på en del områder, motstrid mellom de faglige rådene som baserer seg på vitenskapelig kunnskap og den tradisjonelle, erfaringsbaserte kunnskapen.

Ifølge lokal erfarings- og tradisjonsbasert kunnskap er lodden en bærekraftig høstingstradisjon. Kautokeino kommune, Boarri og Sámi bivdo- ja meahcástansearvi mener at bestandene av de artene som det lokalt ønskes å høste på er tallrike og at lodden ikke utgjør noen trussel for bestandene. Videre tilsier den lokale erfarings- og tradisjonsbaserte kunnskapen at lodden utøves i god tid før hekketiden starter. Sametinget støtter den lokale, erfarings- og tradisjonsbaserte kunnskapen.

Miljødirektoratet viser på sin side til VKM sine konklusjoner om moderat til høy risiko for dårligere livskraftighet ved uttak tilsier at ordningen må avvikles. Miljødirektoratet viser til at den best tilgjengelige kunnskapen må benyttes. Ved mangelfullt kunnskapsgrunnlag må føre-var-prinsippet legges til grunn. Videre sier Miljødirektoratet at det ikke er grunnlag for å si at lodden utøves i god tid før hekketiden. Etter deres vurdering medfører lodden jakt under hekketiden. Miljødirektoratets klare anbefaling er at ordningen med kvoteregulert lodden i Kautokeino avvikles.

KLD mener at Loddenrapporten gir en meget god oversikt over den tradisjonelle erfaringsbaserte kunnskapen som finnes om lodden og har tillagt denne stor vekt. En viktig forutsetning for en eventuell utvidelse av dagens ordning er imidlertid at det i tillegg settes i gang en systematisk, vitenskapelig kunnskapsinnhenting om de aktuelle artenes bestandssituasjon lokalt og regionalt og loddens betydning for dette. Den mest oppdaterte vitenskapelige kunnskapen om bestandene og jaktas påvirkning er fra NINAs rapporter fra 90-tallet og det er behov for oppdatert kunnskap. Kunnskapsinnhenting vil gi viktig informasjon om tilstanden i bestandene i dag, og påvirkningen jakta har på artene som lever i områdene det jaktet i sammenliknet med på nitti-tallet. Dette vil

bidra til å sikre at vi i utøvelsen av lodden kan ivareta bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold.

Dersom ny kunnskap, vitenskapelig eller tradisjonell og erfaringsbasert, tilsier at ordningen ikke er bærekraftig og dyrevelferdsmessig forsvarlig skal nødvendige endringer foretas. I henhold til ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 8, har staten ved anvendelse av nasjonale lover og forskrifter plikt til å ta tilbørlig hensyn til urfolks sedvaner og sedvanerett. Artikkel 23 slår fast at staten skal sikre at urfolks naturalhushold og tradisjonell virksomhet som jakt og fiske blir styrket og fremmet.

Det er KLDs oppfatning at Sametinget, Kautokeino kommune og foreningene Boarri og Sámi bivdo- ja meahcástansearvi mener at forskriften som gjaldt fram til 2022 ikke ivaretok den samiske tradisjonen tilstrekkelig. Det gjaldt områdene som det har vært tillatt å utøve lodden i, kvotene for jakta, tillatte arter, kjønn og jakttid.

KLD foreslår av hensyn til ivaretagelse av den samiske kulturen og tradisjonen at ordningen videreføres gjennom en forskrift som i større grad kan ivareta den samiske tradisjonen enn i dag. Dette innebærer at rammene for jakta må utvides på noen punkter. KLD understreker imidlertid at rammene for lodden ikke kan gå på bekostning av hensyn til ressursen. KLD mener derfor at det er en forutsetning at lodden må utøves på en måte og i et omfang som er dyrevelferdsmessig forsvarlig og bærekraftig.

KLD er klar over at departementet med et forslag om å videreføre og utvide av lodden ikke følger den faglige hovedkonklusjonen i anbefalingen fra Miljødirektoratet. KLD vil imidlertid understreke at Miljødirektoratets faglige anbefaling er basert på den vitenskapelige kunnskapen, og ikke på tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap. Anbefalingen inneholder ikke vurderinger av samisk kultur og tradisjon. Dette er i tråd med KLD sin bestilling til Miljødirektoratet.

KLD har avveid hensynene mellom naturmangfold, tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap og urfolkstradisjon i sine vurderinger i høringsforslaget.

Viltloven § 15 nr. 2 må ses i sammenheng med Norges forpliktelser etter ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og konvensjonen om biologisk mangfold, samt FNs erklæring om urfolks rettigheter. I henhold til ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 8, har staten ved anvendelse av nasjonale lover og forskrifter plikt til å ta tilbørlig hensyn til urfolks sedvaner og sedvanerett. ILO-konvensjonen artikkel 23 slår videre fast at staten skal

sikre at urfolks naturalhushold og tradisjonell virksomhet som jakt og fiske blir styrket og fremmet. Denne plikten forsterkes av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27, som inneholder regler om at samer ikke skal nektes retten til å dyrke sin egen kultur. Etter artikkel 34 i FNs erklæring om urfolks rettigheter, har urfolk rett til å fremme, utvikle og opprettholde blant annet sine særegne skikker, sine tradisjoner, praksiser og, dersom slike finnes, sedvaner, i samsvar med internasjonale menneskerettsstandarder. Etter artikkel 8 bokstav j i konvensjonen om biologisk mangfold, er staten forpliktet til å bevare, beskytte og videreføre urfolks tradisjonelle kunnskaper og handlemåter. Departementene viser til utdypende omtale av internasjonale forpliktelser som er relevante for viltforvaltningen, herunder forpliktelser overfor samer som urfolk, i punkt 4.3.2.

8.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Overordnet

Viltloven § 15 nr. 2 er kun benyttet som hjemmel for forskrift om lodden. Det tilsier at behovet for å videreføre bestemmelsen i hovedsak er knyttet til forskriftshjemmel for forskrift om lodden. Departementenes vurdering er at det er to aktuelle løsninger for en lovhjemmel for forskrift om lodden i ny lov. Foreningene Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi har blitt konsultert om alternativene før høring. Foreningene foretrekker alternativ 2. Departementene beskriver de to alternativene under, og ber om høringsinstansenes syn på hvilket alternativ som er mest egnet. Departementene understreker at alternativene gjelder hvordan forskriften om lodden forankres i loven. For begge alternativene vil gjeldende forskrift opprettholdes.

Alternativ 1

Det første alternativet er å oppheve viltloven § 15 nr. 2. Bakgrunnen for dette alternativet er at viltloven § 15 nr. 2 ikke anses nødvendig for at det skal kunne fastsettes forskrift om lodden. Forskrift om lodden kan hjemles i forslaget til § 8 i ny lov og naturmangfoldloven § 16, på samme måte som jakttidene for andre viltarter. Se nærmere omtale av forslaget til § 8 i ny lov under punkt 8.1.

Slik viltloven § 15 nr. 2 er formulert i dag, går ikke forholdet til naturmangfoldloven § 16 frem av ordlyden til bestemmelsen. Det er imidlertid ansett som en forutsetning for å gi fellingstillatelse etter § 15 nr. 2 at dette er i samsvar med naturmangfoldloven § 16. Det vil si at vilkåret i naturmangfoldloven § 16 om at best tilgjengelig informasjon tilsier at de aktuelle artene «produserer et høstbart overskudd», må være oppfylt for at lodden skal kunne tillates. Det vil også si at hensynene som er angitt i naturmangfoldloven § 16 fjerde ledd må være vektlagt i vurderingen av om lodden skal tillates.

I viltloven § 9 andre ledd siste setning og forslaget til § 8 tredje ledd i ny lov, står det at «det bør ikke fastsettes jakttid i hekke- og yngletiden for vedkommende art». Det innebærer at hekke- og yngletidsfredning er lovens klare utgangspunkt. Det er likevel anledning til å gjøre unntak fra prinsippet. Forskriften om lodden er et slikt unntak fra prinsippet om hekke- og yngletidsfredning.

Etter departementenes syn vil hensynet til samisk kultur fortsatt kunne tillegges vekt ved fastsetting av forskrift med hjemmel i lovforslaget § 8. Det vises til at lovforslaget § 8 er koblet til naturmangfoldloven § 16. Etter naturmangfoldloven § 16 fjerde ledd skal det blant annet skal legges vekt på høstingstradisjonen i vedkommende område ved fastsetting av forskrift om å tillate høsting av en art. Dette er relevante hensyn ved fastsetting av forskrift om lodden. Videre slår naturmangfoldlovens formålsbestemmelse fast at loven skal bidra til at naturen tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også som grunnlag for samisk kultur. Det er etter departementenes oppfatning ikke nødvendig å videreføre viltloven § 15 nr. 2 av hensyn til de internasjonale forpliktelser som gjelder samer som urfolk.

Dersom det oppstår behov for uttak av and eller sjøfugl uten jakttid, eller utenfor fastsatt jakttid eller jaktområde for arten, kan dette ivaretas av naturmangfoldloven § 18.

Alternativ 2

Det andre alternativet er at deler av innholdet i viltloven § 15 nr. 2 videreføres som en særskilt forskriftshjemmel for lodden, se lovforslaget § 10. Forslaget vil bidra til at det går tydeligere frem av loven at det kan gis forskrift om lodden av hensyn til samisk kultur.

Bestemmelsen har som hensikt å gi grunnlag for å bevare og videreføre lodden som en del av samisk kultur gjennom regler i forskrift. Departementene foreslår derfor at det nordsamiske begrepet for jakten, «lodden», er det begrepet som hovedsakelig benyttes i bestemmelsen. For å sikre at bestemmelsen kan forstås av de som ikke kjenner det nordsamiske begrepet, foreslås de at det vises til «vårjakt på ender» i parentes.

Etter departementenes syn er det hensiktsmessig at koblingen til samisk kultur går frem av lovbestemmelsen, slik at hensikten med bestemmelsen går frem. I forslaget til § 10 lyder overskriften «Lodden (vårjakt på ender) av hensyn til samisk tradisjon og sedvane». Dette samsvarer med begrepsbruken i forskrift om lodden § 1 bokstav a, som viser til at et av formålene med forskriften er å «legge til rette for at lodden (vårjakt på ender), med basis i samisk tradisjon og sedvane, kan bevares og videreføres». Foreningene Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi har ønsket at begrepet «sedvane» benyttes i bestemmelsen. Etter departementenes syn er samisk «kultur» også et aktuelt alternativ. Bruk av begrepet «kultur» kan bidra til å synliggjøre at lodden er samisk kulturutøvelse, som omfatter en jakttradisjon, men også språk- og matkultur. Begrepet «kultur» eller «kulturutøvelse» brukes også i naturmangfoldloven § 1, grunnloven § 108 og i SP art. 27, og bruk av begrepet i bestemmelsen kan gi en god sammenheng i regelverket. Departementenes vurdering er altså at det er flere aktuelle begreper som kan benyttes, og det bes om høringsinstansenes syn på hvilke/t begrep som er best egnet.

Departementene mener det i en særskilt hjemmel for å gi forskrift om lodden bør gå klart frem at naturmangfoldloven § 16 må være oppfylt for at det skal være adgang til å gi forskrift. Forholdet til naturmangfoldloven § 16 går som nevnt ikke klart frem av viltloven § 15 nr. 2 i dag. Departementene foreslår derfor at det tas inn en henvisning til naturmangfoldloven § 16 i forslaget til § 10.

Departementene foreslår at det går frem av bestemmelsen at det kan gis forskrift om å tillate og regulere lodden (vårjakt på ender) i Kautokeino kommune, blant annet om hvilke arter det er tillatt å jakte på, i hvilke områder og til hvilke tider det kan utøves jakt og kvoter for jakten. Det vises til at forskrift om lodden inneholder slike regler, inkludert en kvote for antall ender som kan felles per år. Det foreslås også at det kan gis regler i forskrift om vilkår for deltakelse i jakten og plikter ved deltakelse i jakten. Det vises til at forskrift om lodden har nærmere regler om hvem som kan tildeles jaktkort og at forskriften oppstiller plikter for jegeren til å føre og sende inn jakt-/fangstrapport, og til å medbringe og fremvise nærmere angitt dokumentasjon under jakten.

Etter gjeldende forskrift om lodden er kommunen pålagt å utarbeide en forvaltningsplan for lodden, arrangere årlig åpent møte mellom om lodden for jegere, oppsyn, forvaltning og andre interesserte, og å utarbeide rapport til statsforvalteren årlig med informasjon om gjennomført jakt. Departementene foreslår å tydeliggjøre i forslaget til forskriftshjemmel § 10 andre ledd at kommunen kan tildeles oppgaver i forskrift om lodden, for å ivareta føringene som følger av kommuneloven § 2-1 tredje ledd.

Myndigheten etter viltloven § 15 nr. 2 ligger til direktoratet. I tråd med det gjennomgående grepet i forslaget til ny lov, foreslår departementene at forskriftsmyndigheten legges til Kongen.

8.4 Felling av vilt i innhegnet område eller på øy

8.4.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 15 nr. 1 kan direktoratet (Miljødirektoratet) uten hensyn til regler om fredning og jakttider gi fellingstillatelse på utsatt vilt i innhegnet område eller på øy. Bestemmelsen innebærer at Miljødirektoratet ved enkeltvedtak eller forskrift kan gi fellingstillatelse uavhengig av om det er tillatt jakt eller fangst av vedkommende art etter viltloven § 9, jf. naturmangfoldloven § 16, og uavhengig av fastsatte tidsrammer eller geografiske avgrensninger for jakt og fangst. Fellingstillatelse kan også gis med hjemmel i viltloven § 15 nr. 1 uten hensyn til viltloven § 10 om dager med jaktforbud. Statsforvalteren er delegert myndighet etter § 15 nr. 1, jf. rundskriv nr. 15/83 datert 21. juli 1983.

Adgangen til å sette ut vilt i innhegnet område eller på øy er i dag svært begrenset. Etter viltloven § 7 skal ingen holde vilt i fangenskap med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov, og etter viltforskriften § 4-2 første ledd er det ikke tillatt å holde vilt i fangenskap når formålet er jakt i innhegnet område.

Dyrevelferdsloven § 28 inneholder bestemmelser om utsetting av vilt. Adgangen til jakt på utsatt fugl er videre regulert i midlertidig forskrift 24. august 1990 nr. 761 om forbud mot jakt på utsatt fugl. Forskriften inneholder et generelt forbud mot jakt på utsatte individer, med mindre visse vilkår er oppfylt. Utsetting av vilt i naturen er også regulert i forskrift om fremmede organismer §§ 9 til 13. Praksis for å tillate utsetting av vilt i naturen er restriktiv.

Det er i dag ingen forskrifter som er fastsatt med hjemmel i viltloven § 15 nr. 1, og departementene er ikke kjent med at det i senere tid er gitt fellingstillatelse med hjemmel i viltloven § 15 nr. 1 ved enkeltvedtak.

8.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Viltloven § 15 nr. 1 må ses i sammenheng med at det tidligere var en viss adgang til å sette ut høstbare viltarter for jakt, både i innhegning og på øy. Denne adgangen er i dag svært begrenset, og bestemmelsen har mistet mye av sin aktualitet. I tillegg ivaretar naturmangfoldloven § 18 eventuelle behov for skadefelling av individer som tidligere har blitt satt ut, og som ikke har jakttid eller som det ikke er mulig å ta ut i løpet av jakttiden. Departementene mener derfor at det ikke er behov for en hjemmel om å gi fellingstillatelse på utsatt vilt i innhegnet område eller på øy, og foreslår at bestemmelsen i viltloven § 15 nr. 1 ikke videreføres i ny lov.

8.5 Dager med jaktforbud

8.5.1 Gjeldende rett

Viltloven § 10 angir dager det er forbudt med jakt- og fangstutøvelse. Det fremgår av bestemmelsen at jakt og fangst ikke er tillatt i tiden fra og med 24. desember til og med 31. desember og ikke på langfredag, påskeaften og første påskedag.

Etter jaktloven av 1951 § 43 andre ledd gjaldt et forbud mot jakt og fangst i tiden fra og med 24. desember til og med 31. desember, men ikke for påsken. I forbindelse med arbeidet med gjeldende viltlov foreslo jaktlovutvalget i NOU 1974:21 *Viltstellet, jakt og fangst* s. 84 at forbudet skulle gjelde julaften, første juledag, langfredag og første påskedag. Utvalget viste til regler som gjaldt andre forhold, for eksempel for idrettsstevner. I Ot.prp. nr. 9 (198081) s. 51 ble det vist til at en slik sammenligning kunne ha en viss vekt, men det ble lagt til grunn at romjulsfredningen hadde tradisjon og burde opprettholdes.

Bestemmelsen gjelder etter sin ordlyd kun ved «jakt og fangst». Forbudet gjelder også for lisensfelling i medhold av naturmangfoldloven § 18 og rovviltforskriften. Det følger av rovviltforskriften § 10 sjette ledd andre punktum at det «kan ikke utøves lisensfelling i de fredningsperioder som viltloven § 10 fastsetter».

I praksis har bestemmelsen kun betydning for jakt og fangst på de viltartene som har jakttid i jul og påske, jf. jakttidsforskriften. Mange arter har for eksempel jakttid fra august/september og frem til 23. desember. I påsken er det færre arter som har jakttid på grunn av hekke- og yngletidsfredningen. Selv om arten har jakttid etter jakttidsforskriften, gjelder forbudet i viltloven § 10.

Den alminnelige helligdagsfreden etter lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred begrenser adgangen til å arrangere offentlige arrangementer på helligdager. Loven setter ikke forbud mot jaktutøvelse, med mindre jakten utøves i strid med forbudet mot å forstyrre med «utilbørlig larm», jf. lovens § 3 første ledd.

Dager med jaktforbud etter viltloven § 10 samsvarer ikke med helligdagene opplistet i lov om helligdager og helligdagsfred § 2.

8.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til at det ikke er noen reelle biologiske eller bestandsmessige grunner som har betydning for vurderingen av om bestemmelsen skal videreføres eller endres. Hvorvidt bestemmelsen videreføres eller endres vil heller ikke ha noen merkbar betydning for det samlede uttaket av vilt eller gi effekt i form av bestandsregulering.

Departementene mener dagens ordning med dager med jakt- og fangstforbud er en etablert praksis som mange kjenner til, og som er godt innarbeidet i samfunnet. På denne bakgrunn mener departementene det er grunn til å opprettholde dagens ordning med dager med jakt- og fangstforbud.

Departementene foreslår i § 11 å videreføre innholdet i viltloven § 10, kun med språklige endringer. Forslaget innebærer ingen materielle endringer sammenliknet med viltloven § 10.

9 Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift mv.

9.1 Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret mv.

9.1.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 39 kan Kongen gi «regler om en prøve som må bestås for å kunne drive jakt og fangst etter denne lov, herunder om eksamensgebyr, obligatorisk kurs og kursavgift.» Overskriften til bestemmelsen er «(obligatorisk jegerprøve)». Utøvelsesforskriften kapittel 3 har nærmere bestemmelser om jegerprøven.

Det fremgår av utøvelsesforskriften § 8 første ledd at: «Alle personer som har fylt 16 år og som ikke er registrert i Jegerregisteret, skal før jakt, felling eller fangst utøves ha bestått en jegerprøve i henhold til denne forskrift, studieplan og instruks om innhold og gjennomføring av jegerprøven fastsatt av Miljødirektoratet.» Etter utøvelsesforskriften § 8 andre ledd består jegerprøven av et obligatorisk kurs og en elektronisk eksamen. Det fremgår av utøvelsesforskriften § 8 fjerde ledd at personer som er fast bosatt i utlandet ikke trenger å avlegge jegerprøve dersom de kan dokumentere at de fyller vilkårene for å drive tilsvarende jakt i sitt bopelsland.

I utøvelsesforskriften § 9 er det bestemmelser om obligatoriske kurs og i utøvelsesforskriften §§ 10 og 11 er det bestemmelser om jegerprøveeksamen og om eksamensgebyr og kursavgift. Det fremgår av utøvelsesforskriften § 12 at den som etter rettskraftig dom er fradømt retten til å drive jakt og fangst, jf. straffeloven § 56, må avlegge ny jegerprøve for å bli registrert som jeger. Utøvelsesforskriften § 12a har bestemmelser om autorisasjon av jegerprøveinstruktører.

I tillegg til utøvelsesforskriften har Miljødirektoratet utarbeidet en studieplan og instruks for innhold og gjennomføring av jegerprøven (1. april 2017).

I utøvelsesforskriften § 5 er det også regler om generell aldersgrense for jakt, felling og fangst, og i § 6 er det bestemmelser om aldersgrenser i forbindelse med opplæring i jakt og fangst.

9.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Det er utøvelsesforskriften som i dag gir hjemmel for kravet om jegerprøve. Etter departementenes syn er kravet om jegerprøve en grunnleggende forutsetning for utøvelse av jakt og fangst. Dette bør tydeliggjøres i forslaget til ny lov.

Departementene foreslår å lovfeste en hovedregel om at den som skal utøve jakt og fangst, skal ha bestått jegerprøven. Se lovforslaget § 12 første ledd.

I forslag til § 12 andre ledd videreføres en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om jegerprøven. Departementene foreslår videre angivelse av eksempler det kan gis forskriftsbestemmelser om. Dette er krav til alder, obligatorisk kurs og eksamen, kursavgift, eksamensgebyr, autorisasjon som jegerprøveinstruktør og unntak fra kravet om å ha bestått jegerprøven. Eksemplene er ikke uttømmende. I forslaget til forskriftshjemmel foreslås det også en tydeliggjøring om at Kongen kan gi forskrift om oppgaver om gjennomføring av jegerprøven legges til kommunen, jf. omtale i punkt 7.2.

Når det gjelder unntak fra kravet om jegerprøve vises det blant annet til utøvelsesforskriften § 8 fjerde ledd, som unntar personer som er fast bosatt i utlandet dersom de kan dokumentere at de fyller vilkårene for å drive tilsvarende jakt i sitt bopelsland. Etter utøvelsesforskriften § 8 første ledd utledes også et unntak fra kravet om jegerprøve for de som i dag er registrert i Jegerregisteret uten å ha bestått jegerprøven. Da Jegerregisteret ble opprettet i 1983, ble det innført en overgangsordning som innebærer at alle med viltrygdeavgiftskort kunne bli registrert i Jegerregisteret selv om personen ikke har bestått jegerprøven etter dagens regler. Forslaget til § 12 første og andre ledd innebærer ingen endring i reglene om dette. Kravet om jegerprøve i lovforslaget § 12 første ledd er rettet mot personer som fra før ikke er registrert i Jegerregisteret.

Det kan etter utøvelsesforskriften utledes et krav om at en jeger må være registrert i Jegerregisteret for å kunne utøve jakt og fangst. For de fleste er det automatikk i denne registreringen, siden de som består jegerprøven blir registrert i Jegerregisteret. Departementene ønsker å tydeliggjøre i forslaget til ny lov at personer som skal utøve jakt og fangst i Norge må være registrert i Jegerregisteret. I forslag til § 13 foreslås det å lovfeste en regel om at den som skal utøve jakt og fangst, skal være registret i Jegerregisteret.

Departementene ser videre et behov for å tydeliggjøre en forskriftshjemmel som gir grunnlag for å gi forskrift om aldersgrenser i forbindelse med utøvelse av jakt og fangst. Det vises til gjeldende regler i utøvelsesforskriften §§ 5 og 6.

Departementene foreslår i § 15 en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om aldersgrenser i forbindelse med utøvelse av jakt og fangst.

9.2 Betaling av jegeravgift

9.2.1 Gjeldende rett

Etter villloven § 40 første ledd skal den som vil drive jakt og fangst betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter, herunder gebyr for ekstra utsending av jegeravgiftskort. Avgiften gjelder for hele landet og for jaktåret, regnet fra og med 1. april til og med 31. mars. Jegeravgiften fastsettes hvert år i forbindelse med Statsbudsjettet, jf. omtale i punkt 7.4.1.

Den som mot eller uten vederlag stiller rett til jakt og fangst til rådighet for en annen, plikter å forvise seg om, og er selv ansvarlig for, at vedkommende har betalt jegeravgift, jf. villloven § 41 første ledd. I praksis oppfylles kontrollplikten ved at en jeger viser frem gyldig jegeravgiftskort ved kjøp av jaktkort eller når jakten stilles til rådighet. Jegeravgiftskortet inneholder i dag en QR-kode som rettighetshaver kan lese av for å verifisere opplysningene i Jegerregisteret, inkludert at jegeravgiften er betalt. Når jaktkort selges digitalt, kan det gjøres et oppslag på jegernummeret hos Jegerregisteret for å verifisere at en jeger har betalt jegeravgift før jaktkortsalget gjennomføres.

Det følger av villloven § 41 andre ledd at bevis for betalt jegeravgift, jegerkortet, skal medbringes under jakt og fangst og fremvises på forlangende av grunneier, noen som opptrer på hans vegne eller av jaktoppsynet. Regler for nødvendig dokumentasjon under jakt og fangst følger også av utøvelsesforskriften § 4. Utøvelsesforskriften § 37 har bestemmelser om plikt til å la seg kontrollere.

Etter villloven § 42 kan departementet ved forskrift fritta for betaling av jegeravgift etter § 40 når det gjelder felling og fangst til vitenskapelige formål og annen felling som ikke er ledd i vanlig jakt og fangst. Utøvelsesforskriften § 7 gir fritak for betaling av jegeravgift for den som med hjemmel i utøvelsesforskriften § 6 er under opplæring i jakt eller fangst. Miljødirektoratet kan etter søknad fritta for betaling av jegeravgift i enkelte særlige tilfeller for å ivareta et allmennyttig formål, jf. utøvelsesforskriften § 7 andre ledd. Med allmennyttig formål har Miljødirektoratet praktisert blant annet kursvirksomhet i regi av en utdanningsinstitusjon eller organisasjon. Det kan også gis fritak for betaling av jegeravgift etter villforskriften § 13-3 tredje ledd i forbindelse med skadefelling og annet uttak.

9.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å tydeliggjøre jegerens plikt til å betale jegeravgift i forslag til § 14 første ledd. Det foreslås en hovedregel om at den som utøver jakt og fangst, skal ha betalt jegeravgift for det aktuelle jaktåret. Med ordlyden «skal ha betalt» menes at jegeravgiften må være betalt før jegeren utøver jakt og fangst, og ikke i etterkant. «Jaktåret» er definert i forslag til § 14 første ledd andre punktum, og regnes fra og med 1. april til og med 31. mars. Dette er en videreføring av gjeldende rett. Fastsetting av satser for jegeravgiften omtales i punkt 7.4.1. Se også lovforslaget § 7.

Departementene foreslår å videreføre villloven § 41 andre ledd i forslag til § 14 andre ledd, men med noen språklige forenklinger. Departementene foreslår at

ordlyden «jegeravgiftskortet» ikke omtales konkret i lovteksten. Det er tilstrekkelig at jegeren må ha dokumentasjon for betalt jegeravgift. I dag har de fleste jegerne en app på mobilen som beviser at jegeravgiften er betalt. Departementene foreslår videre at «på forlangende» i viltloven § 41 andre ledd endres til «på forespørsel». Når det gjelder jakttoppsynets rolle viser departementene for øvrig til utøvelsesforskriften § 37.

I lovforslaget § 14 tredje ledd foreslår departementene en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om jegeravgiften, blant annet om fritak fra betaling av jegeravgift og krav til gyldig dokumentasjon for betalt jegeravgift.

Departementene foreslår å videreføre viltloven § 41 første ledd om grunneiers ansvar for å kontrollere at jegeravgiften er betalt, men at bestemmelsen plasseres som forslag til § 31 femte ledd i kapittel 6 om retten til jakt og fangst. Etter departementenes syn er det en fordel å se bestemmelsen i lys av de øvrige reglene i forslag til § 31 om grunneiers adgang til å overlate retten til jakt og fangst til andre.

9.3 Rapportering

9.3.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 50 første punktum kan departementet bestemme «at den som har drevet med jakt og fangst og den som har leiet ut jakt- og fangstrettigheter eller solgt jaktkort, kan pålegges å gi viltorganene opplysninger, herunder innlevere hele eller deler av viltet, til statistiske eller vitenskapelige formål». Det følger videre at bestemmelsen at dersom et slikt pålegg ikke er etterkommet, kan det ilegges en tilleggsavgift på jegeravgiften det påfølgende jaktåret. I Ot.prp. nr. 37 (1999–2000) s. 39 omtales plikten til å gi opplysninger å kunne omfatte informasjon om jaktutbytte av ulike arter, viltets kjønn, alder, slaktevekt og geografisk område det ble felt, med videre.

Nærmere regler om rapportering og sanksjoner ved brudd på rapportering er gitt i flere forskrifter. Etter rovviltforskriften § 16 er det rapporteringsplikt ved felling eller forsøk på felling under skadefelling, lisensfelling eller kvotejakt. Den som feller gaupe, jerv, bjørn eller ulv plikter vederlagsfritt å innlevere dyret til vitenskapelige formål, jf. utøvelsesforskriften § 14 andre ledd.

Etter hjorteviltforskriften § 32 skal årlige fellingsresultat av felt elg, hjort, rådyr og villrein rapporteres til kommunen eller villreinnemnda. Det følger av hjorteviltforskriften § 33 at Hjorteviltregisteret skal benyttes ved rapportering. Ved brudd på rapporteringsplikten kan kommunen etter hjorteviltforskriften § 34 nekte, eller trekke tilbake, godkjenning av kvotefri jakt på rådyr eller bestandsplan for elg eller hjort, og villreinnemnda kan nekte tildeling av frie fellingstillatelser.

9.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Statistikk i forbindelse med jakt og fangst er et viktig kunnskapsgrunnlag i viltforvaltningen. Informasjon som jegerne rapporterer kan gi viktig kunnskap om

viltbestandenes sammensetning og utvikling, og bidrar til oversikt over hvor mange dyr som høstes. I Norge publiseres det årlige statistikker som utarbeides av Statistisk sentralbyrå (SSB). Miljødirektoratet har avtale med SSB om utarbeidelse av den årlige jaktstatistikken.

Etter departementenes syn er det et behov for å tydeliggjøre reglene om rapportering i forslaget til ny lov. Etter ordlyden i viltloven § 50 er det i dag noe uklart hvilke krav til rapportering som utledes direkte fra viltloven § 50 og hva det kan gis nærmere regler om i forskrift. Plikter som jegere, grunneiere, tilbydere av jakt og fangst med videre pålegges om rapportering, må ha en tydelig forankring i lov eller i forskrift. Dette er særlig viktig når det kan reageres med tilleggsavgift som følge av manglende overholdelse av reglene.

Departementene mener det er behov for en helhetlig gjennomgang av hvilke rapporteringsplikter som pålegges jegerne og hvorvidt dette har tilstrekkelig forankring i lov eller forskrift. Departementene foreslår i § 16 en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål. Som eksempler på hva det kan gis forskrift om vises det til regler om registrering av opplysninger, innlevering av hele eller deler av viltet og om betaling av tilleggsavgift til jegeravgiften ved manglende rapportering. Dette er en videreføring av elementene i viltloven § 50, som ble tatt inn i lovbestemmelsen ved lov 30. juni 2000 nr. 65 om endringer i viltloven, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999–2000).

Departementene legger til grunn at det vil være behov for en eller flere forskriftsbestemmelser som gir tydelige rammer for rapportering i forbindelse med jakt og fangst, og hvilke reaksjoner som er aktuelle ved manglende overholdelse av regelverket. Departementene tar sikte på å sende på høring utkast til forskriftsbestemmelser om rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål i forbindelse med jakt og fangst, og fastsette nye regler i forskrift før ny lov trer i kraft.

9.4 Skyteprøve og andre særskilte kompetansekrav

9.4.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 26 nr. 3 kan Kongen gi nærmere regler om storviltjakten, «herunder om skyteprøve [...]». Forskriftsbestemmelser om skyteprøve ved jakt på storvilt følger av utøvelsesforskriften kapittel 6.

Det følger av utøvelsesforskriften § 18 første ledd første punktum at ingen har adgang til å drive jakt og felling av storvilt med rifle uten at vedkommende har avlagt skyteprøve samme jaktår. I utøvelsesforskriften § 18 andre til syvende ledd er det bestemmelser om den nærmere gjennomføringen av skyteprøven. I utøvelsesforskriften §§ 19 og 20 er det bestemmelser om arrangør av skyteprøve og vitnemål for bestått skyteprøve. Etter utøvelsesforskriften § 21 trenger ikke personer som er fast bosatt i utlandet å avlegge skyteprøve dersom de fyller kravene til å kunne jakte storvilt i sitt bopelsland.

9.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre og tydeliggjøre den delen av forskriftshjemmelen i viltloven § 26 nr. 3 som handler om krav til skyteprøve ved jakt på storvilt i forslag til § 17. Vi viser til utøvelsesforskriften §§ 18 til 21, som har nærmere bestemmelser om krav til skyteprøve ved jakt på storvilt og organisering av en slik prøve.

Departementene mener det er et behov for å se forslaget til forskriftshjemmel i sammenheng med punkt 10.3 om jaktvåpen og ammunisjon, der departementene foreslår to alternative lovbestemmelser. Dersom det i fremtiden er aktuelt å tillate andre typer skytevåpen enn skytevåpen med krutt, kan det reises spørsmål om det er behov for andre typer av kompetansekrav i tillegg til jegerprøven. Dette kan for eksempel være obligatorisk kurs eller ferdighetsprøve knyttet til en særskilt jaktform eller lignende. Det kan også tenkes at det i fremtiden vil være et behov for andre typer av kompetansekrav som følge av den teknologiske utviklingen eller på bakgrunn av andre forhold.

Departementene foreslår i § 17 at det i forskrift kan gis bestemmelser om at andre særskilte kompetansekrav må være oppfylt før utøvelse av jakt og fangst. Med ordlyden «særskilte» menes at det må være et behov utover den ordinære jegerprøven. Behovet for særskilte kompetansekrav må videre vurderes ut fra lovutkastet § 18 om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse, se punkt 10.1.

Departementene presiserer at det per nå ikke er aktuelt å foreslå slike kompetansekrav som forslaget til forskriftshjemmel vil åpne for.

10 Utøvelse av jakt og fangst

10.1 Forsvarlig jakt- og fangstutøvelse

10.1.1 Gjeldende rett

Viltloven § 19 om «human jakt» stiller generelle krav til hvordan jakt og fangst skal utøves. Det følger av bestemmelsen at jakt og fangst skal utøves på slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom. Bestemmelsen gir uttrykk for en aktsomhetsnorm og en rettslig standard, der innholdet kan utvikle seg over tid som følge av samfunnsendringer. Innholdet i bestemmelsen er utdypet gjennom forarbeider og rettspraksis.

Viltloven § 19 er en videreføring av § 43 i lov om viltstellet, jakt og fangst fra 1951. I NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst* s. 89, presiseres det at det ikke er mulig å beskrive nærmere eller utdype i lovteksten hvordan en ansvarsbevisst jeger skal oppføre seg i de situasjoner han kommer i under utøvelsen av sin jakt. Det vises til at jegeren bør kjenne de uskrevne regler og lover for god jegerskikk. I Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 54, fremgår det at forslaget til viltloven § 19 tilsvarer Jaktloven § 43 første ledd og Jaktlovutvalgets utkast § 29. Det fremgår også at bestemmelsen er i samsvar med lov om dyrevern av 20. desember 1974.

Innholdet i villtloven § 19 er nærmere omtalt i Prop. 161 L (2012-2013) s. 5 til 7. Det fremgår at § 19 i villtloven er en rettslig standard for hva som til enhver tid er god jegermoral. Videre fremgår det en omtale av grunnleggende regler som er viktige elementer i den rettslige standarden villtloven § 19 legger til grunn. Om generelle krav til jakt står det på s. 5:

Dagens jegere må inneha den kunnskap og de ferdigheter samfunnet etterspør for å drive en human og sikker jaktutøvelse. Gjennom obligatorisk jegerprøve, årlig skyteprøve og tilgang til godkjent ettersøkshund legges et godt grunnlag for at jakt, felling og fangst utøves i tråd med bestemmelsene og en høy jegermoral.

Om felling (avliving av viltet) står det på s. 6:

En jeger må være i stand til med sikkerhet å identifisere det viltet han ønsker å felle. Jegeren må kunne fastslå at viltet er av rett art, rett alder og har rett kjønn. Dermed må jegeren plassere skuddet forsvarlig, d.v.s. i hjerte-/lungeregionen, og om nødvendig gjennomføre et oppfølgingsskudd. Tilstrekkelig lys er en forutsetning for å kunne oppfylle disse kravene.

Om sikker bakgrunn og ettersøk står det videre på s. 7:

Jegeren må konstatere at bakgrunnen er sikker. Dette gjelder både mht. mennesker, andre dyr og formuesgjenstander. En jeger må alltid vurdere muligheten for at andre jegere kan ha postert i åkerkant, åkerholmer og lignende før det blir mørkt. Andre dyr enn det jegeren har ment å felle, må ikke bli felt/såret, noe som kan skje ved gjennomskyting eller rent bomskudd. Videre må jegeren, før han skyter, alltid vurdere muligheten for å gjennomføre et forsvarlig ettersøk.

Viltloven § 19 må også ses i sammenheng med dyrevelferdsloven § 20 første ledd. Det følger av bestemmelsen at jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Dette må også leses i sammenheng med § 3 som sier at dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Hva som er en unødig påkjenning eller belastning, vil avhenge av graden av påkjenning eller belastning veid opp mot nytteverdien av handlingen. Det følger av forarbeidene til dyrevelferdsloven § 20, Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 58, at det er viktig å ivareta de dyrevelferdsmessige aspektene ved jakt, fangst og fiske, og at dette best gjøres ved å ha et generelt prinsipp i loven om at slik aktivitet skal utøves på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Hovedformålene i villtlovgivningen og dyrevelferdsloven er ulike, henholdsvis artsforvaltning og velferd for enkeltindivider. Departementene mener det er riktig å ha et overordnet prinsipp og muligheter for å kunne gi regler om jakt, fangst og fiske ut fra dyrevelferdshensyn i dyrevelferdsloven, selv om det kan hevdes at dette innebærer en viss grad av overlapp mellom ulik lovgivning.

I forarbeidene til dyrevelferdsloven, Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 106, står det videre at hva som er dyrevelferdsmessig forsvarlig avhenger blant annet av hvilken art det jaktes eller fangstes på. Det vises til at kravet til human jakt er nedfelt i viltlovgivningen, og at de jakt- og fangstmetoder som er lovlige etter viltlovgivningen, som regel også vil være forsvarlige etter dyrevelferdsloven.

Viltloven § 19 må videre ses i sammenheng med naturmangfoldlovens generelle aktsomhetskrav som følger av § 6 og reglene i naturmangfoldloven § 15 første ledd om at unødig skade og unødig jaging av viltlevende dyr skal unngås.

Fare for unødige lidelser

Ordlyden i viltloven § 19 retter seg mot at viltet ikke skal utsettes for unødige lidelser. Ved Høyesteretts praksis, Rt. 2003 s. 104 og Rt. 2009 s. 792, er det også lagt til grunn at bestemmelsen kommer til anvendelse selv om viltet ikke faktisk er kommet til skade. Det er tilstrekkelig at situasjonen medfører fare for unødige lidelser.

I Ot.prp. nr. 54 (1992-1993) s. 15, ble begrepet «fare for unødige lidelser» vurdert. Det ble i proposisjonen reist spørsmål om § 19 kan anses å være overtrådt når jakt eller fangst har foregått på en hensynsløs måte, men der viltet likevel på grunn av tilfeldigheter ikke har blitt skadet. Som eksempel ble det vist til reinsdyrjakt hvor det var skutt mange skudd fra langt hold slik at sjansen for å skadeskyte viltet i stedet for å drepe det har vært stor. Det ble i proposisjonen foreslått en presisering i viltloven § 19 om at jakt og fangst skal utøves på slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser eller «fare for unødige lidelser».

Ved behandling i Stortinget var Kommunal- og miljøvernkomiteen ikke enig i at viltloven § 19 måtte endres, jf. Innst. O. nr. 111 (1992-1993). På s. 4 uttalte komiteen at de sluttet seg til intensjonene i lovforslaget, men var av den oppfatning at dagens lov var i overensstemmelse med de intensjoner departementet foreslo presisert. Komiteen forutsatte at denne forståelsen ble lagt til grunn ved fremtidig praktisering av loven.

10.1.2 Departementenes forslag

Gjeldende bestemmelse om human jakt er ment å sikre at alle deler av jakt- og fangstutøvelsen skjer på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte, og slik at viltet ikke blir utsatt for unødige lidelser eller fare for unødige lidelser. Med «viltet» menes her både det aktuelle individet det jaktes på og annet vilt som er i nærheten av og kan bli berørt av jaktutøvelsen. Samtidig skal utøvelsen ikke medføre fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom. Hva som omfattes av «alle deler av jakt- og fangstutøvelsen», er nærmere omtalt i punkt 6.3.

Departementene foreslår å videreføre innholdet i gjeldende bestemmelse om human jakt, se lovforslaget § 18. Dette innebærer at det materielle innholdet i bestemmelsen, som er utdypet gjennom forarbeider og rettspraksis, videreføres. Lovforslaget § 18 bør etter departementenes vurdering fortsatt være en rettslig standard for forsvarlig jakt- og fangstutøvelse.

Den rettslige standarden for god jegerskikk, som forslaget til bestemmelse gir uttrykk for, er dynamisk og innholdet vil utvikle seg med tiden. Det er stor variasjon i jakt- og fangstsituasjoner på ulike viltarter, ulike jaktformer og i jegerens erfarings- og ferdighetsnivå. Det er utvilsomt jegeren som må håndtere dette, og som er ansvarlig for at hele jakt- og fangstforløpet utøves forsvarlig og innenfor dyrevelferdsmessig akseptable rammer.

Som omtalt over, følger det av rettspraksis og forarbeider at også fare for unødige lidelser for viltet omfattes av viltloven § 19. Departementene viser til at hensynet til klarhet og pedagogiske hensyn taler for at «fare for unødige lidelser» bør fremgå av ordlyden til bestemmelsen, og foreslår at denne ordlyden tas inn i lovteksten i lovforslaget § 18.

Departementene foreslår også en mindre språklig endring ved at «Jakt og fangst skal utøves på slik måte at [...]» endres til «Jakt og fangst skal utøves på *en* slik måte at [...]».

Viltloven § 19 er i dag ofte omtalt som kravet til human jakt. «Human jakt» er også overskriften til bestemmelsen. Departementene foreslår at overskriften til bestemmelsen endres til «Forsvarlig jakt- og fangstutøvelse». Det at fangst tas med i overskriften vil samsvare bedre med innholdet i regelen som gjelder jakt- og fangstutøvelse. Selv om human jakt er et innarbeidet begrep blant jegere og i viltforvaltningen, mener departementene at begrepet «forsvarlig jakt- og fangstutøvelse» er mer beskrivende for bestemmelsens faktiske innhold. Det vil også bidra til at innholdet i bestemmelsen er mer tydelig for brukerne av loven.

Reglene om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse vil, som de øvrige utøvelsesreglene i lovforslaget kapittel 5, gjelde tilsvarende for felling i henhold til naturmangfoldloven § 18, se nærmere omtale i punkt 13.

10.2 Ettersøk

10.2.1 Innledning

Selv om jegeren utøver jakten forsvarlig i samsvar med viltloven § 19, vil det kunne skje at vilt blir skadeskutt og forsvinner ut av synsvidde. Av viltloven § 19 kan det avledes at jegeren i slike tilfeller har en plikt til å gjennomføre et ettersøk. Det innebærer at jegeren må gjøre det som er mulig for å finne det påskutte viltet og avlive det så raskt som mulig for å unngå ytterligere lidelser for viltet. Hensynet til dyrevelferd står sentralt i alle ettersøkssituasjoner. Hensikten med et ettersøk er å lokalisere og avlive det sårede viltet så raskt som mulig.

Kommunen, og i enkelte tilfeller statsforvalteren, har en sentral rolle når det gjelder ettersøk av skadd vilt både i forbindelse med jaktutøvelse og utenom jaktutøvelse. I sistnevnte tilfeller dreier det seg ofte om vilt som blir påkjørt, såret eller drept i trafikken. Vilt kan også bli skadet eller sykt på naturlig måte, noe som i visse tilfeller kan kreve oppfølging fra det offentlige.

10.2.2 Kategorier av ettersøk

Ettersøk av såret vilt kan deles inn i to kategorier. Den ene er ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse. Den andre er offentlig ettersøk som enten kan skje i forbindelse med jaktutøvelse eller offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse. Det er ulike regler som gjelder ut fra hva slags type ettersøk det er tale om.

Ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse

Den første kategorien av ettersøk skjer i forbindelse med jaktutøvelse. Dette er hvor en jeger eller et jaktlag gjennomfører ettersøk av påskutt vilt som forsvinner ut av synshold og som er såret eller antas å være såret. Slike ettersøk er en del av jakten og omfattes av jaktbegrepet. Dette er nærmere omtalt i punkt 6.3.2.

I Prop. 149 L (2020-2021) s. 6 har departementet, med utgangspunkt i rettspraksis, omtalt innholdet i begrepet jaktøyemed og ettersøk på følgende måte:

Med begrepet i jaktøyemed forstås både den forutgående observasjonen og lokaliseringen av viltet, selve fellingen/påskytingen, den etterfølgende lokaliseringen av det påskutte viltet og et eventuelt ettersøk i regi av jeger eller jaktlag. Med ettersøk menes i denne sammenheng det påfølgende søket som finner sted dersom jeger eller jaktlag ikke finner det påskutte dyret gjennom den umiddelbare undersøkelsen av og rundt skuddstedet.

Departementene viser til nærmere omtale av regler for ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse i punkt 10.2.3.

Offentlig ettersøk

Den andre kategorien av ettersøk er når ettersøket skjer i regi av det offentlige. Kommunen kan bestemme at et ettersøk som skyldes jaktutøvelse avsluttes, og at det offentlige i etterkant beslutter å starte et offentlig ettersøk. Slike ettersøk er knyttet til jakt på storvilt, men i praksis dreier dette seg om ettersøk av påskutt og skadet hjortevilt. Når kommunen avslutter et ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse, og beslutter å igangsette et offentlig ettersøk, er det ikke lenger tale om jaktutøvelse. Utøvelsesreglene i viltloven kapittel VI kan derfor settes til side, og det offentlige kan tillate bruk av virkemidler i slike ettersøkstilfeller som det ellers ikke er anledning til i forbindelse med jakt. Regler om grunneieres enerett til jakt og fangst gjelder ikke ved offentlig ettersøk.

Det vil også være et offentlig ettersøk dersom det igangsettes ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse. I slike tilfeller er det ofte tale om trafikkskadd vilt. Det er presisert i Prop. 161 L (2012-2013) s. 11 at avliving av trafikkskadd vilt ikke faller inn under jaktbegrepet. Det innebærer at viltlovens utøvelsesregler kan fravikes også i slike tilfeller. Ettersøk og avliving i slike tilfeller er heller ikke avhengig av grunneiers samtykke, da regler om grunneieres enerett til jakt og fangst ikke gjelder ved offentlig ettersøk.

Ved endringslov 30. juni 2000 nr. 65, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999-2000) kapittel 7, ble det blant annet lagt til rette for at fellingsavgifter som fastsettes av kommunen, skal gå inn i kommunale viltfond, jf. endring av viltloven § 43. Formålet med endringen var at

kommunene skulle få ansvaret for håndtering av fallvilt med videre av hjortevilt og bever. Det ble ikke gitt sentrale føringer for hvordan kommunene skulle løse oppgaven med håndtering av fallvilt. Kommunens ansvar og oppgaver knyttet til ettersøk, håndtering av fallvilt og påkjørsler av vilt følger heller ikke klart av viltlovens bestemmelser.

Ved fastsettelsen av forskrift om kommunale viltfond og fellingsavgifter for elg og hjort i 2001, ble det åpnet for at fylkeskommunale og kommunale viltfond kan brukes til å dekke kommunens utgifter til ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt i kommunen. Fellingsavgifter fra jakt på hjort og elg er en viktig inntektskilde til det kommunale viltfondet. Verdien av fallvilt av hjortevilt og bever tilfaller også kommunalt viltfond, jf. viltloven § 48 andre ledd og utøvelsesforskriften § 29 tredje ledd. Det følger av viltforskriften § 7-2 fjerde ledd at fallvilt av villsvin også tilfaller det kommunale viltfondet. Det kommunale viltfondet kan brukes til å dekke kostnader forbundet med ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt i kommunen, jf. forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 5 punkt a.

Enkelte kommuner har vesentlig større utgifter til ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt enn andre kommuner. Dette kan blant annet følge av høye viltbestander i et område, og fordi topografi og snøforhold gjør at dyrene samles i dalbunner der også veg og jernbane går. De utgiftene kommunene har, viser seg i mange tilfeller å overstige kommunens inntekter fra fellingsavgifter med videre til det kommunale viltfondet. Tabellen under viser omfanget av registrert fallvilt av hjortevilt de fem siste årene fordelt på bil, tog og andre årsaker.

Tabell 10.1 Registrert avgang av hjortevilt utenom jakt

Registrert avgang av hjortevilt hele landet utenom jakt					
	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
<i>Påkjørt av bil</i>					
Elg	978	983	946	1020	1162
Hjort	970	918	921	1015	851
Villrein	0	5	0	1	2
Rådyr	5968	5825	6216	6797	7273
<i>Påkjørt av tog</i>					
Elg	526	521	389	573	621

Hjort	68	59	62	69	48
Villrein	1	3	0	2	0
Rådyr	266	229	198	300	313
<i>Andre årsaker</i>					
Elg	1782	1483	1819	1616	1829
Hjort	1385	541	842	975	949
Villrein	108	153	90	186	90
Rådyr	1820	1292	1933	1969	2559

Kilde: SSB og Hjorteviltportalen

Statistikken knyttet til ettersøk og håndtering av fallvilt er ikke fullstendig, men tallene viser at det er snakk om omfattende oppgaver for enkelte kommuner. Det foreligger per i dag ikke noen sentral oversikt over hvilke ettersøk som skyldes jaktutøvelse og hvilke ettersøk som skyldes andre forhold, eller hvordan kostnadene i den enkelte kommune er fordelt på årsaken til ettersøkene.

10.2.3 Gjeldende rett

Regler om ettersøk av såret vilt i forbindelse med jaktutøvelse finnes spredt i gjeldende regelverk. Noen regler fremgår av viltloven, mens andre regler fremgår av forskrifter.

Departementene viser til viltloven § 19 om human jakt og omtale i punkt 10.1. Bestemmelsen gir uttrykk for en aktsomhetsnorm og en rettslig standard for god jegerskikk. Innholdet i bestemmelsen er utdypet gjennom forarbeider og rettspraksis. Ettersøk er en del av jaktbegrepet, og er omfattet av viltloven § 19 om human jakt.

Ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse er blant annet omtalt i Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 62 i tilknytning til viltloven § 34 om forfølgingsretten og Prop. 161 L (2012-2013) s. 7. I Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 62 er det lagt til grunn at viltloven § 19 innebærer en plikt for jegeren om å gjennomføre ettersøk. På s. 62 står det:

Dersom en jeger sårer et dyr under jakt, gjelder plikten til å ettersøke og avlive dyret så effektivt som mulig. Dette følger både av dyrevernavlovens prinsipper og av regelen i departementets forslag § 19 om human jakt.

I Prop. 161 L (2012-2013) s. 7 står det at «Videre må jegeren, før han skyter, alltid vurdere muligheten for å gjennomføre et forsvarlig ettersøk.» Av proposisjonen s. 24 går det også frem at «Med "ettersøk" menes søket som finner sted dersom man ikke

finner det påskutte dyret gjennom den umiddelbare undersøkelsen av og rundt skuddstedet». Denne definisjonen er også lagt til grunn i ved senere lovendringer, jf. Prop. 149 L (2020-2021) s. 6.

Forarbeidene peker på at denne plikten også kan utledes av de prinsippene som den gang fulgte av dyrevernloven. I dag er dette prinsippet å finne i dyrevelferdsloven § 20 første ledd om at jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Ut over viltloven § 19 om human jakt, inneholder viltloven flere bestemmelser som omhandler ulike ettersøksituasjoner.

Viltloven § 20 tredje ledd bokstav b åpner for bruk av kunstig lys ved ettersøk av påskutt hjortevilt og villsvin. Viltloven § 20 fjerde ledd gir nærmere regler om jegerens bevisbyrde for lovlig påskyting og plikten til å varsle om bruk av kunstig lys ved ettersøk som nevnt i tredje ledd bokstav b). Departementene viser til at bruk av kunstig lys ved ettersøk er nærmere omtalt i punkt 10.5.

Viltloven § 21 andre ledd åpner for bruk av motorbåt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor ved ettersøk av påskutt sjøfugl i sjø når fartøyets hastighet ikke overstiger 5 knop. Jegeren har bevisbyrden for lovlig påskyting, og skal snarest mulig varsle politi og kommunen om bruk av fartøy med motor under ettersøket. Departementene viser til at bruk av motorbåt ved ettersøk av sjøfugl i sjø er nærmere omtalt i punkt 10.7.

Viltloven § 22 oppstiller et forbud mot jaging eller avliving av svømmende hjortevilt med mindre det forfølges som såret. Denne bestemmelsen er aktuell i forbindelse med et ettersøk. Bestemmelsen er nærmere omtalt under punkt 12.4.

I viltloven § 26 nr. 3 og nr. 6 er det to forskriftshjemler som enten omhandler eller kan relateres til ettersøk. Viltloven § 26 første ledd nr. 3 åpner for at Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om blant annet bruk av ettersøkshund. Etter viltloven § 26 nr. 6 kan Kongen gi nærmere bestemmelser om plikt til å melde fra om såret og skadet vilt og om avliving av vilt av humanitære grunner uten hensyn til hvem som har jaktrett til grunnen.

Viltloven § 34 om forfølgingsretten må ses i sammenheng med reglene om ettersøk, siden adgangen til å forfølge et såret vilt utløses i forbindelse med ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse. Bakgrunnen for dagens regel er omtalt i NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst* side 101-102 og Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 61. Det følger av viltloven § 34 første ledd at den som på lovlig grunn sårer storvilt, har rett til å forfølge og tilegne seg dyret også på grunn der en annen enn jegeren har jaktretten. Det følger videre at forfølgingsretten opphører ved utgangen av den dag da viltet kom inn på en annens grunn. Jegeren har bevisbyrden for lovlig forfølgning. Etter viltloven § 34 første ledd siste punktum kan Kongen i forskrift fastsette hvilke viltarter som skal regnes som storvilt.

Viltloven § 34 andre ledd inneholder regler om varsling, herunder at jegeren snarest mulig skal gi grunneieren og kommunen melding om forfølgning etter første ledd og om utfallet. I viltloven § 34 tredje ledd avgrenses grunneierretten ved at grunneier ikke har rett til å jage eller fange vilt som forfølges på hans grunn etter reglene i

første ledd. Grunneier har, etter andre punktum, likevel rett til å avlive dyret på forfølgerens vegne når hensynet til dyret tilsier det. Viltloven § 34 fjerde ledd slår fast at den som utøver forfølgingsrett etter første ledd ikke må løsne skudd i andres hage eller gårdstun. Det følger videre at jegeren plikter å erstatte skade som forfølging påfører andres eiendom.

Forskriftsbestemmelser om ettersøk

Både utøvelsesforskriften og rovviltforskriften har bestemmelser om ettersøk.

Det følger av utøvelsesforskriften § 27 første ledd første og andre punktum at den som under jakt eller forsøk på felling skadeskyter storvilt eller kongeørn, plikter å gjøre det en kan for å avlive dyret snarest mulig. Vedkommende plikter å forvise seg om påskutt dyr er truffet eller ikke. Videre følger det av utøvelsesforskriften § 27 første ledd tredje punktum at jegeren og jaktlaget som har skadeskutt storvilt, ikke skal oppta jakt eller påskytte nye dyr mens ettersøk pågår. I avgjørelse fra Høyesterett, Rt. 2012 s. 1374, har førstvoterende uttalt at bestemmelsen må forstås slik at jaktforbudet gjelder så lenge ettersøket pågår. Innen valdets grenser skal ettersøk om nødvendig pågå ut dagen etter skadeskytingen. På annet vald opphører retten til ettersøk og felling ved utgangen av den dag skadeskutt storvilt kom inn på valdet, jf. viltloven § 34.

Etter utøvelsesforskriften § 27 andre ledd skal den som under jakt og felling skadeskyter gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn uten opphold underrette statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Statsforvalteren avgjør videre gjennomføring og avslutning av ettersøket.

Utøvelsesforskriften § 27 tredje ledd inneholder nærmere regler for varsling og deltakelse fra jeger og jaktlag dersom pliktig ettersøk etter første dag er uten resultat.

Utøvelsesforskriften § 29 første ledd inneholder en varslingsplikt for den som utenom ordinær jakttid eller fellingsperiode kommer over skadet storvilt eller kongeørn som er påført store lidelser og ikke kan leve eller bli friskt. Vedkommende skal umiddelbart melde dette til kommunen, og kommunen skal sørge for avliving dersom dyret ikke kan bli friskt. I forbindelse med kommunens ansvar for å følge opp varselet og avlive storviltet, vil det i mange tilfeller være nødvendig med undersøkelser knyttet til skadetilfellet og et påfølgende ettersøk. Det følger av utøvelsesforskriften § 29 andre ledd at kommunen skal varsle statsforvalteren og politiet dersom skadet vilt etter første ledd er gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn. Etter § 29 andre ledd andre punktum kan statsforvalteren og politiet beslutte at ettersøk skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell. Tilsvarende ansvarsfordeling er lagt til grunn i rovviltforskriften § 17 tredje ledd.

Øvrige regler knyttet til ettersøk i utøvelsesforskriften følger av kapittel 7, og inneholder regler om bruk av hund under jakt og felling. Kapitlet inneholder regler som gjelder krav om godkjent ettersøkshund, godkjenningsprøver for ettersøksekipasjer, ID-merking, samt godkjenning og registrering av ettersøkshund. Bruk av hund til jakt er nærmere omtalt i punkt 10.6.

Rovviltforskriften § 17 inneholder regler om ettersøk av såret og skadet rovvilt. Det følger av første ledd at den som skadeskyter gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn plikter å gjennomføre et ettersøk. Andre ledd inneholder en varslingsregel for den som skadeskyter vilt som nevnt i første ledd. Statsforvalteren og nærmeste politimyndighet skal underrettes uten opphold. Tredje ledd inneholder en varslingsplikt for kommunen tilsvarende regelen i utøvelsesforskriften § 29 andre ledd. Det følger av bestemmelsen at ved ettersøk av rovvilt som påtreffes skadet eller skades utenom lovlig jakt eller fellingsforsøk, skal kommunen straks varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Videre følger det at statsforvalteren og politiet kan beslutte at ettersøk skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell.

10.2.4 Departementenes vurderinger og forslag

Omtalen av gjeldende rett under punkt 10.2.3 viser at reglene om ettersøk bør systematiseres bedre og tydeliggjøres. Departementene viser også til flere innspill i forbindelse med lovarbeidet som underbygger at det er behov for å se nærmere på dagens regler om ettersøk. Med bakgrunn i ulike kategorier for ettersøk som er omtalt over, foreslår departementene å innføre tre lovbestemmelser som regulerer ettersøk av vilt, jf. lovforslaget §§ 19, 20 og 51. I tillegg foreslår departementene bestemmelser i lovforslaget kapittel 8 som presiserer reglene om ettersøk i forbindelse med skadefelling og lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18, se nærmere omtale under punkt 13.2 og 13.3.

Hensikten bak departementenes forslag er å etablere et tydeligere hjemmelsgrunnlag for reglene om ettersøk, og ramme inn pliktene og oppgavene som er lagt til jegere og offentlige myndigheter i forbindelse med ettersøk av såret vilt. Siden kommunen har ansvar og oppgaver knyttet til ettersøk, bør dette dessuten fremgå direkte av lov eller forskrift. Dette er i tråd med kommuneloven § 2-1 tredje ledd. Departementenes forslag innebærer en lovfesting av enkelte regler som etter gjeldende rett følger av forskrift.

Lovforslaget § 19 regulerer ettersøk av påskutt og såret vilt i forbindelse med jaktutøvelse. Dette gjelder både ettersøket som jeger plikter å gjennomføre, samt kommunens oppgaver. Departementenes forslag er knyttet til ettersøk i forbindelse med jakt. Det vil si at ettersøksplikten etter lovforslaget § 19 er avgrenset til viltarter med fastsatt jakttid. I tillegg åpner forslaget for at kommunen, ved ettersøk av storvilt, herunder hjortevilt, villsvin og muflon, kan beslutte å avslutte ettersøket og eventuelt beslutte å igangsette et offentlig ettersøk.

Lovforslaget § 20 gir regler om retten jegeren har til å forfølge påskutt og såret storvilt, på annens grunn, eller der en annen har jaktrett ved ettersøk. Bestemmelsen er en videreføring av innholdet i gjeldende § 34 om forfølgingsretten.

§§ 19 og 20 foreslås plassert i lovens kapittel 5 som inneholder regler for utøvelse av jakt og fangst.

Lovforslaget § 51 regulerer offentlig ettersøk av sykt eller såret vilt utenom jaktutøvelse. Departementene foreslår at denne bestemmelsen plasseres i lovens

kapittel 9, siden slike ettersøk ikke er omfattet av jaktbegrepet, og at ettersøkene i de fleste tilfellene ikke har sammenheng med jaktutøvelse.

Ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse – lovforslaget § 19

Lovforslaget § 19 første ledd første punktum lovfester en generell undersøkelsesplikt for jegeren. Det følger av bestemmelsen at den som under jakt skyter mot vilt, plikter å forvise seg om viltet er truffet. Bestemmelsen viderefører innholdet i utøvelsesforskriften § 27 første ledd andre punktum, men er ikke avgrenset til å gjelde storvilt. Videre følger det av forslaget første ledd andre punktum at et påskutt og såret vilt skal avlives på sikker måte og så snart som mulig. Selv om det er et mål om å avlive et påskutt og såret vilt så raskt som mulig, må jegeren likevel gjøre dette innenfor sikre rammer. Departementene foreslår å supplere regelen med at avlivingen må skje «på sikker måte». Innholdet i departementenes forslag til første ledd kan etter gjeldende rett utledes av den rettslige normen som ligger i viltloven § 19 om human jakt, se lovforslaget § 18. Departementene mener likevel at det er hensiktsmessig å lovfeste jegerens undersøkelsesplikt særskilt.

Jegerens plikt til å foreta ettersøk av påskutt og skadet vilt gjelder i dag generelt, det vil si at både småvilt og storvilt omfattes av ettersøksplikten. Lovforslaget § 19 andre ledd første punktum slår fast at jegeren har en generell ettersøksplikt. Med «jeger» menes her også jaktlag i de tilfellene hvor jegeren jakter sammen med andre i et jaktlag, jf. lovforslaget § 19 femte ledd. Bestemmelsen viderefører den forståelsen som er lagt til grunn over tid og som i dag kan utledes av viltlovens forarbeider, viltloven § 19 og dyrevelferdsloven § 20. En jeger som ikke finner det påskutte dyret ved umiddelbar undersøkelse av og rundt skuddstedet, plikter å iverksette et ettersøk. Departementenes forslag bygger på definisjonen av begrepet «ettersøk» som følger av omtalen i Prop. 161 L (2012-2013) s. 24, der det fremgår at «Med "ettersøk" menes søket som finner sted dersom man ikke finner det påskutte dyret gjennom den umiddelbare undersøkelsen av og rundt skuddstedet». Den samme forståelsen av ettersøk er videreført i Prop. 149 L (2020-2021) s. 6. Forslaget innebærer en lovfesting av jegerens ettersøksplikt, og vil samtidig innebære bedre samordning med ettersøksplikten for storvilt, jf. utøvelsesforskriften § 27. Hvor langt plikten til å drive ettersøk strekker seg i tid og rom, vil avhenge av hvilken viltart det dreier seg om, den konkrete jaktsituasjonen og om det finnes særbestemmelser som nærmere beskriver ettersøksplikten for den aktuelle viltarten. Av andre ledd andre punktum følger det at jegeren ikke skal jakte på nye dyr mens ettersøket pågår. Denne bestemmelsen er en lovfesting av innholdet i utøvelsesforskriften § 27 første ledd tredje punktum, men departementenes forslag er ikke avgrenset til å gjelde ettersøkssituasjoner av påskutt og såret storvilt.

Departementene vil bemerke at begrepet «ettersøk» i de ovennevnte proposisjonene omhandlet unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys i viltloven § 20 tredje ledd ved ettersøk av påskutt hjortevilt og ved jakt på villsvin. Departementene er gjort oppmerksomme på at definisjonen av ettersøk medfører utfordringer utenfor timene med dagslys for jegere som jakter hjortevilt og villsvin. Jegeren har i slike tilfeller behov for bruk av kunstig lys for undersøkelse av og rundt skuddsted for å finne og om nødvendig avlive lovlig påskutt hjortevilt eller villsvin i

den mørke delen av døgnet. Med bakgrunn i at unntakene som følger av villloven § 20 tredje ledd foreslås flyttet til utøvelsesforskriften, se omtale i punkt 10.5.3, legger departementene til grunn at denne problemstillingen kan vurderes nærmere i det påfølgende forskriftsarbeidet.

Lovforslaget § 19 tredje ledd inneholder særlige regler i forbindelse med ettersøk av hjortevilt, villsvin og muflon. Departementene har i tredje ledd første punktum valgt å spesifisere hvilke storviltarter som omfattes av varslingsreglene og kommunens oppgaver ved ettersøk av de nevnte viltartene. I utøvelsesforskriften § 27 første ledd er begrepet «storvilt» brukt, men departementene mener det blir mer presist å ta utgangspunkt i de storviltartene som har jakttid. Videre er hjortevilt en samlebetegnelse for viltartene elg, hjort, dåhjort, villrein og rådyr. Gaupe har jakttid, men reguleres av andre varslingsregler og foreslås regulert i lovforslaget § 19 fjerde ledd, jf. omtale under. Departementene foreslår i tredje ledd første punktum at jegeren eller jaktlaget skal varsle kommunen dersom det skadde viltet ikke blir funnet innen utgangen av dagen det ble påskutt og såret. Bestemmelsen er en lovfesting av tidsbegrensningen som følger av varslingsregelen i utøvelsesforskriften § 27 tredje ledd. Departementene foreslår en forenkling i varslingsreglene sammenliknet med utøvelsesforskriften § 27 tredje ledd ved at det kun er kommunen som skal varsles. Bakgrunnen for forslaget til forenkling er at det dreier seg om viltarter med jakttid, og at kommunen er den myndigheten som naturlig bør varsles i slike tilfeller. Departementene ser ingen grunn til at jaktrettshaver eller grunneier skal omfattes av de lovfestede varslingsreglene. Dette er ikke til hinder for at jegeren varsler disse av eget initiativ.

For å tydeliggjøre sammenhengen mellom jegerens ettersøksplikt og kommunens myndighet i ettersøkssituasjoner, foreslår departementene at det tas inn en regel i tredje ledd andre punktum om at jegeren vederlagsfritt skal gjennomføre ettersøket frem til dyret blir avlivet, gjenfunnet dødt, eller kommunen beslutter at ettersøket avsluttes. Denne regelen er i tråd med kommunenes praksis knyttet til ettersøk. Departementenes forslag om at jeger skal gjennomføre ettersøket vederlagsfritt bygger på innholdet i utøvelsesforskriften § 27 tredje ledd andre punktum. Departementene foreslår videre i tredje ledd tredje punktum av kommunen kan beslutte å ta ledelsen av eller yte bistand ved slikt ettersøk, og beslutte at ettersøket avsluttes. Regelen innebærer en lovfesting av en oppgave som kommunen i mange tilfeller gjennomfører i praksis, og som også er en oppgave som naturlig følger det ansvaret kommunen er gitt som viltmyndighet.

Lovforslaget § 19 fjerde ledd inneholder særlige regler om varsling, gjennomføring og avslutning av ettersøk ved jakt på gaupe. Ettersøk ved jakt på gaupe skiller seg fra ettersøk av øvrig storvilt, siden gaupe er underlagt særlige varslingsregler ved ettersøk i utøvelsesforskriften § 27 andre ledd og rovviltforskriften § 17 andre ledd. Departementene foreslår at de særlige reglene tas inn i lovbestemmelsen, slik at det følger av lovforslaget § 18 fjerde ledd at ved ettersøk av gaupe skal jegeren varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet uten opphold. Statsforvalteren avgjør den videre gjennomføringen og avslutningen av ettersøk av gaupe. I tillegg skal kommunen varsles dersom den skadde gaupa ikke blir funnet innen utgangen av

den dagen det ble påskutt og såret. Jegeren skal vederlagsfritt bistå forvaltnings- eller politimyndigheten i det videre ettersøket.

Departementene foreslår i § 19 femte ledd at andre til fjerde ledd også gjelder for jaktlag i de tilfellene hvor jegeren deltar i et jaktlag. Dette bygger opp under det solidaritetsprinsippet som ligger til grunn innad i et jaktlag, og som blant annet er regulert i utøvelsesforskriften § 27 første og tredje ledd.

Lovforslaget § 19 sjette ledd inneholder en regel om at et ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse kan gå over til et offentlig ettersøk. Forslaget tar utgangspunkt i at kommunen først må beslutte at jegerens ettersøk av påskutt og såret storvilt avsluttes. Etter at kommunen har besluttet å avslutte jegerens eller jaktlagets ettersøk etter tredje ledd, kan kommunen beslutte å starte søk etter dyret som et offentlig ettersøk. Femte ledd inneholder en henvisning til bestemmelsen om offentlig ettersøk, jf. § 51, for å tydeliggjøre denne overgangen. Offentlig ettersøk er ikke omfattet av jaktbegrepet slik dette er definert, se lovforslaget § 3 bokstav b. Offentlig ettersøk er frakoblet selve jaktutøvelsen, noe som åpner for at kommunen i slike tilfeller kan beslutte å fravike de ordinære utøvelsesreglene i loven.

Departementene foreslår i § 19 syvende ledd en forskriftshjemmel som åpner for at Kongen kan gi forskrift om ettersøk, blant annet om jegerens og jaktlagets plikter ved ettersøk, om ettersøkets varighet og krav om ettersøkshund. Bestemmelsen viderefører innholdet i villloven § 26 nr. 3, og vil etter departementenes vurdering være en tydelig hjemmel for ettersøksreglene som i dag følger av utøvelsesforskriften kapittel 7 og 8, samt gi et tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag for eventuelle nye regler.

Rett til å forfølge såret storvilt på annens grunn ved ettersøk – lovforslaget § 20

Retten til å forfølge såret storvilt på annens grunn er en rett som er godt innarbeidet i praksis over tid. Denne retten utløses av en ettersøkssituasjon, og adgangen til å forfølge såret vilt på annens grunn vil kunne bidra til å gjenfinne det sårete viltet raskere. I en konkret ettersøkssituasjon hvor en jeger eller jaktlag ser at det sårete viltet forflytter seg ut av eget jaktfelt og over på annens grunn, må det vurderes om forfølgingsretten og varslingsplikten som følger ved bruk av forfølgingsretten, skal iverksettes. Departementene legger til grunn at den ansvarsbevisste jeger eller jaktlag vil bruke forfølgingsretten for å gjenfinne det sårete storviltet i lys av reglene som følger av § 19 om human jakt og dyrevelferdshensyn, selv om det rettslig sett ikke foreligger en forfølgingsplikt.

Departementene mener det er grunn til å opprettholde skillet mellom selve ettersøksplikten og forfølgingsretten, og vil innledningsvis knytte noen kommentarer til dette skillet og sammenhengen mellom ettersøksplikten og forfølgingsretten. Departementene vil peke på at forfølgingsretten er avgrenset i tid ved at den opphører ved utgangen av den dag da viltet kom inn på annens grunn, jf. villloven § 34 første ledd andre punktum. Et ettersøk kan imidlertid vare over lengre tid og gjelde jaktfeltet til den ansvarlige jeger eller jaktlag og tilstøtende eiendommer. I praksis vil det kunne være tilfeller hvor det sårete storviltet ikke gjenfinnes innen fristen som følger av forfølgingsretten. Kommunen kan da i forbindelse med ettersøket bestemme at jegeren/jaktlaget skal bistå i det videre

ettersøket frem til dyret blir avlivet, gjenfunnet dødt, eller frem til kommunen beslutter at ettersøket avsluttes. Kommunens beslutning kan innebære at forfølgingsretten forlenges i tid, men at det da skjer i forbindelse med det pågående ettersøket.

Departementene foreslår å videreføre innholdet i villloven § 34 i lovforslaget § 20, men med enkelte endringer. Departementene foreslår at overskriften i lovforslaget § 20 bør gjenspeile innholdet i bestemmelsen på en bedre måte, og foreslår at overskriften er «Rett til å forfølge såret storvilt på annens grunn ved ettersøk». Det vil gjøre det tydeligere for brukerne at forfølgingsretten gjelder storvilt, og at retten er betinget av en ettersøksituasjon. Med storvilt menes storvilt med jakttid, herunder elg, hjort, dåhjort, villrein, rådyr, villsvin, muflon og gaupe.

I første ledd første punktum foreslår departementene at det tas inn en presisering at forfølgingsretten er knyttet til jaktutøvelse. I forslaget første ledd fjerde punktum fremgår det at kommunen kan beslutte å forlenge adgangen til å forfølge vilt på annens grunn ved ettersøk. Regelen er en tydeliggjøring av kommunens myndighet i ettersøksammenheng, og lovfester at adgangen til å forfølge vilt på annens grunn kan strekkes ut i tid dersom kommunen beslutter det. I tredje ledd andre punktum er «hans» erstattet med «grunneieren», slik at bestemmelsen er kjønnsnøytral. I tillegg foreslås det mindre språklige justeringer. Forskriftshjemmelen som følger av villloven § 34 første ledd siste punktum foreslås ikke videreført, da definisjonen av storvilt følger av utøvelsesforskriften § 3 første ledd.

Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jakt – lovforslaget § 51

Departementene foreslår å innføre en egen bestemmelse som gir hjemmel for å regulere offentlig ettersøk av sykt vilt eller vilt som er skadd utenom jaktutøvelse. Som nevnt under punkt 10.2.3, er det gitt flere bestemmelser i forskrift som pålegger det offentlige et ansvar i forbindelse med slike ettersøk. Hjemmelsgrunnlaget for å pålegge det offentlige plikter og finansieringsforpliktelser i forbindelse med slike offentlige ettersøk, er imidlertid noe uklart etter villlovens bestemmelser.

Departementenes forslag innebærer en formalisering og lovfesting av kommunens ansvar og oppgaver for ettersøk av sykt vilt eller vilt som er skadd utenom jaktutøvelse. Forslaget bygger på de føringene som følger av kommuneloven § 2-1 tredje ledd. Der kommunen er gitt oppgaver, bør dette fremgå av lov eller forskrift. Departementene mener det er mest hensiktsmessig å forankre reglene om slike ettersøk i en ny lov, selv om det ikke har en direkte sammenheng med jaktutøvelse. Bakgrunnen for departementenes syn er at kommunen over tid har fulgt opp slike ettersøk, at verdien av fallvilt (av villsvin, hjortevilt og bever) tilfaller de kommunale viltfondene og at utgifter ved offentlig ettersøk kan dekkes over kommunale viltfond.

Lovforslaget § 51 første ledd sier at kommunen i rimelig utstrekning skal sørge for ettersøk og håndtering av sykt vilt og vilt som er skadd utenom jaktutøvelse.

Bestemmelsen lovfester det kommunale ansvaret for slike ettersøk.

Departementene vil peke på at dette ansvaret må ses i lys av hva som er praktisk mulig for en kommune å følge opp. Ansvaret, og den kommunale ettersøksplikten, er derfor avgrenset til «i rimelig utstrekning». I praksis vil dette avhenge av kommunens tilgjengelige ressurser gjennom blant annet bruk av kommunale

viltfond. Departementene foreslår at plikten skal gjelde alt vilt, og at den ikke skal avgrenses til hjortevilt eller storvilt. Dette vil, etter det departementene er kjent med, samsvare med den praksisen som foreligger i mange kommuner, selv om det er ettersøk av sykt og skadd hjortevilt som innebærer mest arbeid for kommunene.

Offentlige ettersøk ikke er omfattet av jaktbegrepet. Det innebærer at det offentlige ikke er bundet av reglene i lovforslaget kapittel 5 ved gjennomføringen av et offentlig ettersøk. Dyrevelferdshensyn tilsier at eventuelle begrensninger i utøvelsesreglene ikke bør være til hinder for å gjenfinne og eventuelt avlive det skadde viltet raskest mulig. Dette er også kommet til uttrykk i Prop. 161 (2012-2013) s. 10 i forbindelse med bruk av kunstig lys ved trafikkpåkjørslar. Miljøverndepartementet uttrykte den gang at ettersøk av trafikkskadd vilt ikke er jakt, og at forbudet i viltloven mot bruk av kunstig lys ikke er til hinder for bruk av slikt lys ved ettersøk av påkjørt vilt.

Siden offentlig ettersøk er ikke en del av jaktbegrepet, gjelder ikke grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår at denne regelen tas inn i lovforslaget § 51 første ledd andre punktum, herunder at § 29 om grunneiers enerett til jakt og fangst ikke gjelder ved offentlig ettersøk.

I lovforslaget § 51 andre ledd første punktum følger nærmere varslingsregler ved ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv som er sykt eller skadd utenom utøvelse av jakt og felling. I slike tilfeller skal kommunen uten opphold varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Forslaget bygger på tilsvarende varslingsregler som følger av utøvelsesforskriften § 29 andre ledd første punktum og rovviltforskriften § 17 tredje ledd. Departementenes forslag innebærer en lovfesting av kommunens varslingsoppgaver i slike tilfeller, og vil ivareta de føringene som følger av kommuneloven § 2-1 tredje ledd.

Departementene foreslår i § 51 andre ledd andre punktum en lovfesting av innholdet i utøvelsesforskriften § 27 andre ledd andre punktum og utøvelsesforskriften § 29 andre ledd andre punktum. Det fremgår av forslaget at statsforvalteren avgjør videre gjennomføring og avslutning av slikt ettersøk, og kan beslutte at ettersøket skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell.

Departementene foreslår i § 51 tredje ledd at kommunale viltfond kan benyttes til å dekke kommunens kostnader etter første ledd. Denne regelen fremgår av forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 5 punkt a. Departementene mener likevel det er grunn til å lovfeste kommunens adgang til å benytte kommunale viltfond i slike tilfeller for å sikre et tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag. Departementene vil for øvrig peke på at det i forbindelse med innspillsmøter til lovarbeidet er pekt på at det ikke er rimelig at jegernes innbetaling av fellingsavgifter for elg og hjort brukes til å dekke kommunens kostnader til ettersøk av trafikkskadd vilt og håndtering av slikt fallvilt i kommunen. Ettersøk av trafikkskadd vilt og håndtering av slikt fallvilt har ingen sammenheng med jaktutøvelse, da viltet er skadd eller drept av andre årsaker. Departementene er kjent med denne problemstillingen, og vil gjennom de ordinære budsjettprosessene og i samarbeid med berørte departementer, se nærmere på hvordan kommunenes kostnader til ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse, samt fallvilthåndtering kan finansieres på en mer hensiktsmessig måte.

I lovforslaget § 51 fjerde ledd foreslår departementene at det tas inn en forskriftshjemmel som åpner for at Kongen kan gi forskrift om varslings-, om viltmyndighetenes oppgaver ved ettersøk og avliving av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse og om rapportering av offentlig ettersøk og fallvilt til statistiske eller vitenskapelige formål. Bestemmelsen vil blant annet hjemle reglene som følger av utøvelsesforskriften § 29 første og andre ledd og åpne for at kommunene kan gis i oppgave å rapportere på omfanget av offentlige ettersøk og om fallvilt.

Regler om hjelpeplikt og avliving

Departementene vil peke på at dyrevelferdshensyn står sentralt når det gjelder reglene om ettersøk. Departementenes forslag bygger på en avgrensning opp mot dyrevelferdslovens regler om hjelpeplikt og avliving, jf. dyrevelferdsloven § 4 og § 12, for å unngå en dobbeltregulering av regler som naturlig hører under dyrevelferdsloven.

Viltloven § 26 nr. 6 inneholder en forskriftshjemmel som åpner for at Kongen kan gi nærmere regler om plikt til å melde fra om såret og skadet vilt og om avliving av vilt av humanitære grunner uten hensyn til hvem som har jaktrett. Departementene ser ikke grunn til å videreføre denne forskriftshjemmelen. Departementene viser til at innholdet i forskriftshjemmelen ivaretas tilstrekkelig av dyrevelferdslovens regler, og at regler i forskrifter med hjemmel i viltloven som er tett koblet til hjelpeplikt og avliving av dyrevelferdsmessige hensyn, vil bli videreført, jf. forslaget til § 59 om overgangsbestemmelse. Dette gjelder blant annet utøvelsesforskriften §§ 28 og 29 som inneholder regler om avliving av skadet storvilt og viltforskriften § 2-10 om ivaretagelse av vilt for rehabilitering.

10.3 Jaktvåpen og ammunisjon

10.3.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 20 første ledd at det til felling av vilt under jakt bare kan brukes «skytevåpen med ladning av krutt». Det følger av forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 54, at begrepet er hentet fra daværende våpenlov (lov 9. juni 1967 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v.), og at dette innebærer at luft-, fjær- og gassdrevne våpen, pil og bue, armbrøst og pusterør, sprettert og slynger er forbudt til jaktformål.

Viltloven § 20 andre ledd oppstiller et forbud mot bruk av hagle for mer enn to skudd og for helautomatisk rifle. Forbudet er i forarbeidene til viltloven, Ot.prp.nr. 9 (1980-1981) s. 54, begrunnet med at slike våpen kan føre til en mer sjansepreget skyting. Forbudet må også ses i sammenheng med Bernkonvensjonens regler, se omtale under.

Etter viltloven § 20 tredje ledd første punktum er bruk av selvskudd til felling av vilt forbudt. I viltloven § 20 femte ledd første punktum er det en forskriftshjemmel om at departementet kan gi nærmere forskrifter om de skytevåpen og den ammunisjon som det skal være tillatt å bruke under jakt, og om hvordan våpen og ammunisjon skal oppbevares og medbringes under jakt.

I utøvelsesforskriften kapittel 5 er det gitt bestemmelser om våpen og ammunisjon. Utøvelsesforskriften § 15 har bestemmelser om bruk av våpen under jakt og felling, § 16 har bestemmelser om krav til rifleammunisjon og § 17 har bestemmelser om krav til hagleammunisjon, herunder et forbud mot å skyte med og bære blyhagl i forbindelse med jakt i våtmark, jf. REACH-forordningen vedlegg XVII post 63 nr. 11.

Det er ikke gitt regler i utøvelsesforskriften om oppbevaring og transport av våpen under jakt.

Bernkonvensjonen

Departementene viser til omtale av Bernkonvensjonen i punkt 4.3.1. Viltlovens regler om krav til skytevåpen må ses i sammenheng med Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV. Bernkonvensjonen artikkel 8 oppstiller et forbud mot bruk av ikke-selektive fangstmetoder og bruk av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestand av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især metoder i vedlegg IV. Forbudet gjelder for arter opplistet i konvensjonens vedlegg II og III. I vedlegg IV er blant annet bruk av halvautomatiske eller automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd opplistet som en av flere forbudte metoder.

Viltloven § 20 andre ledd inneholder, som nevnt, forbud mot hagle for mer enn to skudd og bruk av helautomatisk rifle. Utøvelsesforskriften § 15 tredje ledd regulerer bruk av halvautomatisk rifle ved jakt på ulike viltarter.

Da Norge ratifiserte Bernkonvensjonen, St.prp. nr. 12 (1985-86), ble det inntatt en reservasjon til vedlegg IV om bruk av halvautomatiske våpen med magasin for mer enn to skudd under jakt på artene elg, hjort og rådyr. Dette er viltarter som er opplistet i Bernkonvensjonen vedlegg III. Denne reservasjonen er gjenspeilet i utøvelsesforskriften § 15 tredje ledd, der det fremkommer at det under jakt på elg, hjort og rådyr ikke er tillatt å bruke halvautomatisk rifle med mer enn tre skudd i magasinet og ett skudd i kammeret.

Våpenlova

Ny våpenlov, lov 20. april 2018 nr. 7 om våpen, skytevåpen, våpendelar og ammunisjon (våpenlova), trådte i kraft 1. juni 2021. Loven gjelder for våpen, skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, med enkelte unntak for Forsvaret og politiet sin virksomhet, jf. våpenlova § 3 første og andre ledd. Det innebærer at våpenlovas regler også gjelder i forbindelse med jakt. I våpenlova § 2 nr. 1 er våpen definert som «reiskap eller innretning som er laga for bruk i kamp eller jakt, eller som er laga for å likne på slike gjenstandar.» I våpenlova § 2 nr. 2 er skytevåpen definert som «våpen eller andre innretningar som kan skyte ut, eller på annan måte sende ut prosjektil, gass, signallys, stråling, rakettar, eld eller liknande, samt våpen som kan skyte ammunisjon utan prosjektil [...]».

I forarbeidene til våpenlova, Prop. 165 L (2016-2017) s. 80, står det at definisjonen av skytevåpen er gjort videre enn i den gamle våpenloven, og at definisjonen ikke setter krav om at prosjektilet eller substansen må kunne skytes eller sendes ut med et nærmere bestemt drivmiddel. Dette er for å gjøre definisjonen mest mulig teknologinøytral, og på den måten fange opp eventuelle nye skytevåpenkonstruksjoner. I forarbeidene vises det videre til at også buer og armbrøst er regnet som et skytevåpen etter definisjonen i våpenlova.

I forskrift 7. mai 2021 nr. 1452 om våpen, skytevåpen, våpendelar og ammunisjon (våpenforskriften) § 1-5 er det gjort nærmere unntak fra lovens virkeområde for nærmere opplistede gjenstander som faller under lovens definisjon av skytevåpen. Dette gjelder blant annet for buer, jf. våpenforskriften § 1-5 nr. 1.

Våpenlova har ellers bestemmelser om krav til tillatelse (løyve) for erverv eller å ha skytevåpen, jf. våpenlova § 5, og om erverv av skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt, jf. våpenlova § 11. I våpenlova §§ 19 og 20 er det bestemmelser om krav til oppbevaring og midlertidig oppbevaring under transport. Våpenlova § 36 har bestemmelser om registrering av skytevåpen mv. i et våpenregister.

10.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til at både Bernkonvensjonen og våpenlova setter rammer for utforming av regler om bruk av våpen til jakt. Etter departementenes syn er det flere måter som kan være aktuelle for å regulere hva slags jaktvåpen som skal være tillatt. Departementene har foreslått to alternativer som det bes om høringsinstansenes syn på.

I begge alternativene foreslås det at regler knyttet til jaktvåpen reguleres i en egen bestemmelse. Dette innebærer at innholdet i viltloven § 20, som i dag har regler om både jaktvåpen og kunstig lys, deles i to bestemmelser. Se punkt 10.5 om bruk av synlig lys og særskilte siktemidler ved jakt og fangst. I det følgende redegjøres det for de to alternative forslagene.

Begge alternativene bygger på krav om at et jaktvåpen skal være et skytevåpen, at skytevåpenet skal ha visse funksjonskrav, og at den nærmere detaljreguleringen fremgår av forskrift. Forskjellen på alternativene går ut på om det skal videreføres et krav om at skytevåpenet må ha ladning av krutt eller ikke.

Alternativ 1

Departementene foreslår at reglene i viltloven § 20, som handler om jaktvåpen, videreføres i lovutkastet § 20. I forslaget til § 21 første ledd videreføres kravet om at det til jakt bare kan brukes skytevåpen med ladning av krutt. Begrepet «skytevåpen» foreslås å ha det samme innholdet som definisjonen i våpenlova § 2 nr. 2, jf. Prop. 165 L (2016-2017) s. 80. Siden forslaget presiserer at det er skytevåpen «med krutt», vil definisjonen av skytevåpen etter dette alternativet være snevrere enn definisjonen av skytevåpen i våpenlova.

Dette innebærer at det til jakt ikke er tillatt med for eksempel bue, luftgevær eller armbrøst. Dersom det på et senere tidspunkt er aktuelt å tillate andre typer av skytevåpen til jakt, må dette gjøres gjennom en egen lovprosess og fremlegges for Stortinget til behandling.

Departementene foreslår også å innta en henvisning til våpenlova, jf. lovutkastet § 21 første ledd andre punktum. Forslaget er å vise til at vilkår for erverv av søknadspliktig skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt følger av våpenlova § 11. Hensikten er å synliggjøre koblingen til våpenlova i forslaget til lovbestemmelse.

Det foreslås også å videreføre viltloven § 20 tredje ledd første punktum om forbud mot bruk av selvsjudd under jakt i lovutkastet § 21 andre ledd. Dette er en regel som har hatt likelydende innhold i viltregelverket siden 1899, og er viktig for å ivareta sikkerhets- og dyrevelferdsmessige hensyn og bygge opp under en forsvarlig jakt- og fangstutøvelse.

Forskriftshjemmelen i viltloven § 20 femte ledd første punktum foreslås videreført i lovforslaget § 21 tredje ledd, men med enkelte justeringer. I tillegg til å kunne gi regler i forskrift om skytevåpen og ammunisjon, foreslår departementene at også våpendeler tas med. Forslaget innebærer at hvilke konkrete skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som tillates, vil etter forslaget fremgå av forskrift. Tilføyelsen vil bidra til en bedre samordning med våpenlova og våpenforskriftens systematikk. Med våpendeler menes «gjenstandar som er laga for eller særskild tilpassa for bruk i skytevåpen», jf. våpenlova § 2 nr. 3. Departementene foreslår også mindre endringer av språklig karakter sammenlignet med gjeldende bestemmelse.

Forslaget til forskriftshjemmel i lovforslaget § 20 tredje ledd er noe forenklet sammenliknet med forskriftshjemmelen i viltloven § 20 femte ledd. Bakgrunnen er at våpenlova inneholder regler om blant annet krav til midlertidig oppbevaring og transport av skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, jf. våpenlova § 20, og at våpenlovas regler også gjelder i forbindelse med jakt, jf. over i punkt 10.3.1. Departementene mener det ikke vil være nødvendig å videreføre den delen av viltloven § 20 femte ledd som gjelder «[...] om hvordan våpen og ammunisjon skal oppbevares og medbringes under jakt.» At det er lite behov for å videreføre dette, styrkes av at det heller ikke er gitt bestemmelser i utøvelsesforskriften om krav til oppbevaring og transport av våpen og ammunisjon under jakt. Departementene viser for øvrig til særregelen i lovforslaget § 34 om ferdsel med skytevåpen og feller på annen eiendom som viderefører viltloven § 45.

Departementene viser til at innholdet i viltloven § 20 andre ledd om at bruk av hagle for mer enn to skudd og helautomatisk rifle er forbudt, også følger av utøvelsesforskriften § 15 første og femte ledd. I utøvelsesforskriften § 15 første ledd andre punktum står det at «under jakt og felling ikke er tillatt å bruke [...] helautomatiske skytevåpen». I utøvelsesforskriften § 15 femte ledd står det at «[t]il jakt og felling er bruk av hagle for mer enn to skudd forbudt». Bestemmelser om hagle for mer enn to skudd og helautomatisk rifle omfattes av forskriftshjemmelen i lovforslaget § 20 tredje ledd om at det kan gis forskrift om hvilke skytevåpen som er tillatt å bruke under jakt. Etter departementenes vurdering er det mest hensiktsmessig å regulere forbudet mot bruk av hagle for mer enn to skudd og helautomatisk rifle gjennom forskrift, sammen med de øvrige reglene om våpen- og ammunisjonskrav. Videre mener departementene at det er tilstrekkelig at disse kravene, som følger av Bernkonvensjonen, ivaretas gjennom bestemmelsene i utøvelsesforskriften. Departementene foreslår etter dette at innholdet i viltloven § 20 andre ledd ikke videreføres i forslaget til lovbestemmelse.

Alternativ 2

I det andre alternativet foreslår departementene en mer teknologinøytral bestemmelse som i større grad vil harmonisere med innholdet i definisjonen av

skytevåpen i våpenlova. Departementene foreslår at det til jakt bare kan brukes skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som er egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte, jf. lovutkastet § 20 første ledd første punktum.

Begrepet «skytevåpen» må forstås på samme måte som definisjonen i våpenlova § 2 nr. 2, jf. Prop. 165 L (2016-2017) s. 80. Det innebærer som et utgangspunkt at bruk av skytevåpen ikke begrenses til skytevåpen med ladning av krutt. Begrepene «våpendeler» og «ammunisjon» må forstås på samme måte som definisjonene i våpenlova § 2 nr. 3 og § 2 nr. 4.

Det oppstilles videre i forslaget et krav om at det bare kan brukes skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som er «egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte». Hvilke skytevåpen som anses egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte, må ses i sammenheng med dyrevelferdslovens rammer. Dette innebærer blant annet at skytevåpenet og eventuelt tilhørende prosjektil må ha tilstrekkelig presisjon og drepeevne på den viltarten som skytevåpenet brukes på. Med ordlyden «sikker» menes hensynet til omgivelsene rundt, blant annet til mennesker, andre dyr og eiendom.

Tilsvarende som i alternativ 1, foreslår departementene at viltloven § 20 tredje ledd første punktum om forbud mot bruk av selvskudd under jakt videreføres i lovutkastet § 21 andre ledd.

Videre, foreslår departementene den samme forskriftshjemmel som i alternativ 1 i § 21 tredje ledd. Dersom det på et senere tidspunkt er aktuelt å vurdere andre skytevåpen, våpendeler eller ammunisjon enn det som i dag fremgår av utøvelsesforskriften, må det i forbindelse med forskriftsendring etter dette alternativet blant annet utredes hvorvidt skytevåpenet er egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte og hvorvidt forskriftsendringen er i tråd med det som er tillatte metoder ved jakt og fangst som følger av Bernkonvensjonen. Departementene viser til at lovforslaget § 16 åpner for at det i tillegg til krav om skyteprøve for jakt på storvilt også kan gis regler i forskrift om andre særskilte kompetansekrav før utøvelse av jakt og fangst. Behovet for særskilte kompetansekrav vil også være naturlig å vurdere i en slik sammenheng.

10.4 Fangst

10.4.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 24 første ledd at bruk av fangstredskaper er forbudt med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Det står videre at bruk av fangstredskaper er forbudt mot annet vilt enn smågnagere og krypdyr, om ikke annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. I viltloven § 24 andre ledd er det en hjemmel som gir departementet myndighet til å gi forskrift om fangst der dette kan være av betydning for næringsgrunnlaget og ellers der det er nødvendig for å begrense skader som viltet gjør. Det fremgår videre at det kan fastsettes forskrift om

krav om typegodkjenning av fangstredskaper og om betaling av gebyr for å få et redskap typegodkjent.

I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 56, er det vist til at fangst tidligere var den dominerende høstingsmetoden, og fremdeles er en viktig høstingsform for en del viltarter. Det står videre at fangst av vilt i mange tilfeller er mer effektivt og mer humant enn jakt med våpen, hvis det er riktig drevet.

Utøvelsesforskriften kapittel 9 har nærmere bestemmelser om fangst. Det er i dag tillatt med fangst av tolv pattedyrarter og fem fuglearter (smågnagere, bortsett fra bisam, og krypdyr omfattes ikke). I utøvelsesforskriften § 31 er det bestemmelser om tillatte feller, med henvisning til vedlegg 1 i forskriften som inneholder en oversikt over hvilke feller som er tillatt å bruke til fangst av de ulike viltartene og de krav som stilles til bruk av disse fellene. Det er videre bestemmelser om merking, jf. utøvelsesforskriften § 32 og krav om tilsyn, jf. forskriften § 33. Utøvelsesforskriften § 34 har bestemmelser om håndtering av fanget vilt, og etter forskriften § 35 er det bestemmelser om fjerning av ulovlige feller.

Dyrevelferdsloven § 20 første ledd stiller krav om at jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Det følger av andre ledd at Kongen kan gi «nærmere forskrifter om jakt, fangst og fiske på viltlevende dyr». Denne forskriftshjemmelen er ikke brukt når det kommer til regulering av fangst.

Bernkonvensjonen

Departementene viser til omtale av Bernkonvensjonen i punkt 4.3.1. Viltlovens bestemmelser om fangst må ses i sammenheng med Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV. Bernkonvensjonen artikkel 8 oppstiller et forbud mot bruk av ikke-selektive fangstmetoder og bruk av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestanden av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især metoder angitt i vedlegg IV. Forbudet gjelder for arter opplistet i konvensjonens vedlegg III og der det etter artikkel 9 er åpnet for uttak av arter opplistet i vedlegg II. I vedlegg IV forbys bruk av feller ved fangst av fugler, og ved fangst av pattedyr, ved anvendelse for fangst i stor skala og/eller for ikke-selektiv fangst. I vedlegg IV forbys også bruk av snarer, men med unntak for fangst av rype (*Lagopus*) nord for 58. breddegrad. Jakttidforskriften § 5 om snarefangst av rype er i tråd med dette utgangspunktet.

Smågnagere og krypdyr

Bernkonvensjonen artikkel 9 åpner for unntak fra forbudet mot bruk av feller, ut fra nærmere bestemte formål, dersom formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Adgangen etter viltloven § 24 første ledd andre punktum til bruk av fangstredskaper mot smågnagere og krypdyr, må sees i lys av denne bestemmelsen.

Smågnagere kan etter departementenes vurdering ikke effektivt avlives i særlig omfang på andre måter enn ved bruk av feller eller gift.

Krypdyr kan derimot fanges inn ved bruk av limfelle eller ved bruk av metoder som for eksempel håv, teleskopisk gripetang eller tilsvarende. Disse metodene kan anvendes uten å redusere bestanden, fordi de ikke dreper dyret, men gjør det mulig å flytte dyret i live til et annet område.

Det følger av naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum at høsting og annet uttak av naturlig villlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. En slik hjemmel finnes i naturmangfoldloven § 17 første ledd. Denne bestemmelsen slår fast at blant annet smågnagere og krypdyr kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom. Bestemmelsen gir adgang til forebyggende avliving. Nødvendighetskriteriet innebærer at andre løsninger må være vurdert eller prøvd først. Bestemmelsen stod tidligere i villtloven § 3. Den er nærmere omtalt blant annet i Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 387.

10.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til at utøvelse av fangst har lange tradisjoner og er en viktig del av norsk jakt- og fangstkultur. Fangst er en effektiv høstingsform for en del viltarter i dag, for eksempel villmink.

Departementene foreslår å videreføre et generelt forbud mot bruk av fangstredskaper, men med enkelte språklige og materielle endringer, jf. lovforslaget § 22. I forslaget § 22 første ledd foreslås det at «bruk av feller til fangst av vilt er forbudt, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov.»

Departementene foreslår at begrepet «fangstredskaper» endres til «feller». Ved endringer i utøvelsesforskriften kapittel 9 om fangst, i kraft fra 1. april 2024, er begrepet «fangstredskap» endret til «felle» gjennomgående i forskriften. Dette innebærer en innsnevring, siden fangstredskap for eksempel også omfatter nett og kroker. Dette er imidlertid metoder som omfattes av forbudet i lovforslaget § 28.

Innholdet i begrepet «feller» i forslaget til § 22 må ses i sammenheng med opplistingen av ulike tillatte feller i utøvelsesforskriften § 31, jf. forskriften vedlegg 1. Departementene viser til at dette er et samlebegrep som blant annet omfatter slagfeller, snarer, båser og bur.

I villtloven § 24 første ledd andre setning fremgår det at bruk av fangstredskaper er tillatt for smågnagere og krypdyr. Bestemmelsen må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 17 første ledd. Det følger som nevnt av denne bestemmelsen at blant annet smågnagere og krypdyr kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom. Koblingen til naturmangfoldloven § 17 første ledd fremgår ikke uttrykkelig av ordlyden til villtloven § 24 eller forarbeider, men er forutsatt i forvaltningspraksis. Departementene foreslår å tydeliggjøre denne koblingen i lovforslaget § 22 andre ledd.

I tillegg foreslår departementene å skille på reguleringen av smågnagere og krypdyr. For smågnagere legger departementene til grunn at det ikke finnes andre effektive alternativer for å unngå skade, enn avliving ved bruk av feller eller gift. Dette stiller seg annerledes for krypdyr. Den eneste giftige slangearten i Norge er hoggorm. Departementene anser at hoggorm normalt ikke skal bekjempes, men i enkelte situasjoner kan det være nødvendig at tiltak gjennomføres. Dette kan for eksempel være i barnehager der det er en reell risiko for at unger kommer i kontakt med hoggorm. Hoggormen bør da fanges på en skånsom måte, jf. omtale over, og flyttes ut av området i stedet for å avlive den. Også Folkehelseinstituttet har i sin skadedyrveileder kommet med faglige råd om at hoggorm normalt ikke skal

bekjempes, men i enkelte situasjoner kan det være nødvendig å gjennomføre tiltak. Folkehelseinstituttet anbefaler videre at hoggormen bør fanges og fjernes fremfor å avlives.

Markedet synes å ha tilpasset seg denne utviklingen ved at de fellene for krypdyr som ser ut til å være i salg i dag, som nevnt er limfeller. Disse dreper ikke, men brukes for å flytte krypdyret, og synes å være den beste løsningen ut fra natur- og dyrevelferdshensyn. Regler i Bernkonvensjonen kan også tale for å skille mellom smågnagere og krypdyr. Vedlegg II til konvensjonen lister de dyreartene som skal gis strengest vern etter konvensjonen. Listen omfatter blant annet to krypdyrarter som finnes i Norge, nemlig firfisle og slettsnok. Den omfatter imidlertid ingen smågnagerarter som finnes i Norge. Departementene foreslår at det tas inn en bestemmelse om at bruk av feller til avliving av smågnagere og til innfangning eller avliving av krypdyr i medhold av naturmangfoldloven § 17 første ledd er tillatt, se lovforslaget § 22 andre ledd. Forslaget om at feller kan brukes til både innfangning og avliving av krypdyr vil samsvare med forslaget til endringer i naturmangfoldloven § 17 første ledd som omtalt under. Departementene peker på at lovforslaget § 22 andre ledd er knyttet til «avliving» av smågnagere og «innfangning eller avliving» av krypdyr», mens det er «fangst» som reguleres av første ledd. Bruk av feller til avliving eller innfangning av smågnagere og krypdyr etter andre ledd er ikke nærmere regulert i utøvelsesforskriften kapittel 9 om fangst. Rammene for bruk av feller etter lovforslaget § 22 andre ledd følger av dyrevelferdsloven § 12 første ledd, herunder at avliving skal skje på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Gjeldende forskriftshjemmel i villtloven § 24 andre ledd knytter seg til fangst der dette kan være av betydning for næringsgrunnlaget og ellers der det er nødvendig for å begrense skade viltet gjør. Departementene mener denne formuleringen er noe uklar når det gjelder hvilke kriterier som oppstilles før det kan gis forskrift og hva det kan gis forskrift om. I dag har fangst mindre næringsmessig betydning enn tidligere. Departementene foreslår i stedet å knytte forskriftshjemmelen til konkrete tema det kan gis regler om i forskrift, jf. lovforslaget § 22 tredje ledd første punktum. Det er relevant i denne sammenheng å se hen til hva som reguleres i utøvelsesforskriften kapittel 9. Departementene foreslår at Kongen kan gi forskrift om «bruk av feller, hvilke arter som det tillates fangst av ved bruk av feller, hvilke feller som er tillatt, krav om merking av feller, krav om tilsyn, håndtering av fanget vilt og fjerning av ulovlige feller».

Det følger av villtloven § 24 andre ledd andre punktum at det kan gis regler i forskrift om krav til typegodkjenning av feller og om betaling av gebyr for å få en felle typegodkjent. Departementene foreslår å videreføre dette i forslaget til § 22 tredje ledd andre punktum, samtidig som hjemmelen også åpner for at det kan gis nærmere bestemmelser om organisering av en godkjenningsordning, inkludert fastsetting av gebyr for godkjenning. Dette vil bedre legge til rette for en eventuell endring av utøvelsesforskriften knyttet til typegodkjenning av feller. Departementene legger til grunn at nye feller utvikles, testes og dokumenteres for produsentens regning, og at det bare er selve godkjenningsprosedyren hos myndighetene som det kan kreves gebyr for.

Departementene foreslår å tydeliggjøre i forslag til § 22 fjerde ledd at Kongen kan gi forskrift om skytevåpen og ammunisjon eller andre metoder som kan brukes ved avliving av levende fanget vilt. Krav til skytevåpen og ammunisjon må ses i sammenheng med lovforslaget § 21 alternativ 1 og 2. Departementene foreslår ved ordlyden «andre metoder» at det også kan gis forskriftsbestemmelser om andre metoder for avliving som er dyrevelferdsmessig forsvarlig. Departementene viser også til at forslaget til bestemmelse vil gi et tydeligere hjemmelsgrunnlag for regler om bruk av skytevåpen til avlivning av fanget vilt, som i dag allerede følger av utøvelsesforskriften § 34.

Endringer i naturmangfoldloven § 17

Dagens hjemmel for uttak i naturmangfoldloven § 17 første ledd foreslås uendret når det gjelder smånagere, men foreslås endret når det gjelder krypdyr. Hjemmelen i naturmangfoldloven § 17 første ledd til å avlive krypdyr foreslås å skjerpes noe inn. Det er i dag adgang til avliving «dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom». Det skal fremdeles være adgang til å avlive krypdyr dersom dette er påkrevd for å beskytte person og eiendom. Adgangen blir etter forslaget noe snevrere, ved at det blir adgang til *innfangning* (med påfølgende utslipp på trygt sted) dersom det er «nødvendig» for å hindre skade på person eller eiendom, men adgang til *avliving* bare dersom dette er «strengt nødvendig» for å hindre slik skade.

Siden det foreligger hjemmel for avliving av krypdyr etter naturmangfoldloven, mener departementene det er naturlig at forslaget til ny lov regulerer adgangen til å avlive ved hjelp av feller, jf. lovforslaget § 22 andre ledd.

10.5 Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler

10.5.1 Gjeldende rett

Viltloven § 20 tredje ledd andre punktum oppstiller et forbud mot bruk av kunstig lys i jaktøyemed. Unntak fra forbudet følger av tredje ledd andre punktum bokstav a til d. Unntakene åpner for at kunstig lys kan benyttes ved åtejakt på rødrev når lyskilden er fast montert (bokstav a), ved ettersøk av påskutt hjortevilt og villsvin (bokstav b), ved avliving av vilt som er fanget levende i felle (bokstav c) og ved jakt på villsvin når jakten foregår i åpent terreng eller ved åteplass (bokstav d).

Det følger av viltloven § 20 fjerde ledd at ved ettersøk som nevnt i tredje ledd bokstav b, har jegeren bevisbyrden for at påskytingen er lovlig. I tillegg skal jegeren varsle politi, jaktrettshaver og kommunen om bruken av kunstig lys før ettersøket tar til. Dersom varsling i vesentlig grad vil forsinke ettersøket, kan begrunnet melding om slik bruk av kunstig lys sendes samme instanser umiddelbart etter avsluttet søk.

I viltloven § 20 femte ledd andre punktum gis det hjemmel for departementet til å fastsette nærmere bestemmelser om bruk av kunstig lys i tilfeller nevnt i tredje ledd. Etter viltloven § 20 femte ledd tredje punktum kan departementet ved forskrift også tillate at kunstig lys benyttes ved åtejakt på andre arter enn rødrev, ved ettersøk av andre arter enn hjortevilt og ved avliving av vilt i andre tilfeller enn nevnt i tredje ledd. I utøvelsesforskriften § 29a er det fastsatt unntak for bruk av fast montert

kunstig lys ved åtejakt på jerv som gjennomføres som ledd i lisensfelling. Bruk av kunstig lys i slike tilfeller skal rapporteres til statsforvalteren, jf. utøvelsesforskriften § 29a andre ledd.

Viltloven § 20 ble sist endret ved lov av 11. juni 2021 nr. 83 om endringer i viltloven, der det ble åpnet for bruk av kunstig lys ved jakt på villsvin. I forarbeidene til lovendringen, se Prop. 149 L (2020-2021) s. 15, knyttet departementet noen kommentarer til begrepet kunstig lys i jaktøyemed:

Departementet mener at begrepet kunstig lys må tolkes i lys av samfunnsutviklingen. Departementet legger til grunn at kunstig lys er lys som ikke stammer fra naturen i form av direkte og indirekte lys fra solen eller månen.

Kunstig lys kan være synlig lys i form av ildslys, for eksempel lys fra fakler og bål. Det kan være elektrisk lys, for eksempel lys fra lommelykt, hodelykt eller en lommelyktlignende lyskaster som monteres på våpenet. Det omfatter også lys som stammer fra en kjemisk reaksjon, for eksempel lysstaver eller lignende.

Kunstig lys omfatter også all form for nattoptikk. Med nattoptikk menes fosforbaserte eller elektroniske restlysførsterkere med eller uten infrarød lyskilde og enheter som omformer varmestråler til synlige bilder i såkalte termiske kikkerter eller siktemidler. Bruk av nattoptikk som håndholdte kikkerter likestilles med siktemidler på våpenet, så lenge bruken er «i jaktøyemed».

Ulike typer «rødpunktsikter», elektroniske avstandsmålere og rene optiske hjelpemidler omfattes ikke av forbudet. Med rødpunktsikter menes her sikter som har et opplyst retikkel i form av et kors eller punkt (vanligvis rødt eller grønt) i sentrum av siktet. Slike opplyste retikler bidrar til økt synlighet for siktepunktet mot viltet generelt, og i dårlig lys spesielt. Lys fra bebyggelse, lys fra gatelykter ved veier eller lignende omfattes heller ikke av forbudet mot bruk av kunstig lys. Dette er forhold som jegeren ikke kan påvirke, og slikt lys er heller ikke satt opp i forbindelse med jakten eller med jakt som formål.

Ved Stortingets behandling av lovproposisjonen, jf. Innst. 604 L (2020-2021), ble lovforslaget vedtatt, se endringslov av 11. juni 2021 nr. 83. Stortingets næringskomité kom samtidig med et anmodningsvedtak (nr. 1134) til regjeringen:

Stortinget ber regjeringen gjøre en utredning med sikte på å avklare definisjonen av begrepet 'kunstig lys' i viltloven, og hvilke prinsipper som bør legges til grunn for en ny bestemmelse om dette i viltloven, i forbindelse med det pågående arbeidet med modernisering av viltloven.

Departementene vil peke på at det ikke er et generelt forbud mot nattjakt i dag. I rapporten «Sikker og human jakt» (2011), fra en arbeidsgruppe ledet av Direktoratet

for naturforvaltning, ble det blant annet sett nærmere på jakt i den mørke delen av døgnet, primært i tilknytning til hjortevilt. Flertallet i arbeidsgruppen uttaler følgende på side 8:

Ut fra dette tilrår derfor ikke flertallet i arbeidsgruppa å endre loven slik at jakt i den mørke delen av døgnet undergis nye begrensninger, for eksempel ved regulering ut fra klokkeslett, månefaser eller lignende. En slik regulering vil ikke kunne ta hensyn til de faktiske lysforholdene, siden disse varierer både geografisk og i forhold til vær, skydekke, måne og om det er snø på bakken. Alt etter slike variasjoner, vil det eksempelvis kunne være for mørkt for jakt om kvelden, mens det samme natt kan være tilstrekkelig lyst til fullt forsvarlig jakt. Kravet til jegeren må uansett være at lyset er tilstrekkelig til sikker og human felling, enten det er kveld, natt eller morgen.

Departementene viser til at utgangspunktet om at det ikke er forbudt å jakte i den mørke delen av døgnet har blitt lagt til grunn i de senere endringer av viltloven §§ 20 og 21, jf. Prop. 161 L (2012-2013) og Prop. 149 L (2020-2021).

Jakt i den mørke delen av døgnet er omfattet av viltloven § 19, hvor det slås fast at all jakt- og fangstutøvelse skal utøves på en slik måte at villtet ikke utsettes for unødige lidelser, og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom, se også lovforslaget § 15. Jakt i den mørke delen av døgnet stiller andre, og på noen områder høyere, krav til jegeren enn jakt på dagtid.

10.5.2 Bernkonvensjonens rammer for bruk av kunstig lys

Viltlovens bestemmelser om bruk av kunstig lys må ses i sammenheng med Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV. Bernkonvensjonen artikkel 8 oppstiller et forbud mot bruk av alle metoder som er ikke-selektive for fangst og avliving av arter av vill fauna og bruk av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestand av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især metoder i vedlegg IV. Forbudet gjelder for arter opplistet i konvensjonens vedlegg II og III. De forbudte metodene i vedlegg IV som er relevante for regulering av kunstig lys er:

artificial light sources	kunstige lyskilder*
devices for illuminating targets	innretninger for å belyse byttet*
sighting devices for night shooting comprising an electronic image magnifier or image converter	sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring*

*Norsk offisiell oversettelse, jf. St.prp. nr. 12 (1985–86)

De tre nevnte kategoriene inngår i begrepet «kunstig lys», slik det er fremstilt i Prop. 149 L (2020-2021) s. 15. Eventuelle unntak fra forbudet mot bruk av kunstig lys må oppfylle vilkårene som følger av Bernkonvensjonen artikkel 9. Unntakene som følger av viltloven § 20 tredje ledd og utøvelsesforskriften § 29a er fastsatt innenfor

rammene av Bernkonvensjonen artikkel 9. Se nærmere omtale av Bernkonvensjonen under punkt 4.3.1.

10.5.3 Departementenes vurderinger og forslag

Innledning

Landbruks- og matdepartementet har i Prop. 149 L (2020-2021) lagt til grunn at begrepet «kunstig lys» omfatter både bruk av synlig lys og bruk av all form for nattoptikk. Videre innebærer denne forståelsen at bruk av nattoptikk som håndholdte kikkerter – for eksempel termiske kikkerter – likestilles med siktemidler med tilsvarende teknologi på våpenet, så lenge bruken er «i jaktøyemed».

Begrepet kunstig lys består av både lyskilder som gir synlig lys og ulike teknologiske innretninger som ikke gir synlig lys, men som lyser opp eller forbedrer synligheten av omgivelsene og viltet for jegeren også i den mørke delen av døgnet. Som en hovedregel skal jakt utøves i situasjoner hvor risiko for dyrelidelser og forstyrrelse av annet naturmangfold er så begrenset som mulig, jf. viltloven § 19, se lovforslaget § 15, og dyrevelferdsloven § 20. Departementene mener at jakt i den mørke delen av døgnet fortsatt bør begrenses til et fåtall nattaktive arter der viltmyndighetene har et mål om økt uttak, som for eksempel villsvin.

Lovbestemmelser som inneholder forbud og som kan sanksjoneres med straff må utformes på en tilstrekkelig klar måte. Dette følger av legalitetsprinsippet. Departementene viser til at det over tid har vært ulike oppfatninger av innholdet i begrepet kunstig lys. Det er derfor behov for å gjøre endringer, slik at regelverket blir tydeligere.

I forbindelse med departementenes oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak (nr. 1134), har departementene vurdert gjeldende regler blant annet opp mot handlingsrommet som følger av de folkerettslige forpliktelsene etter Bernkonvensjonen og hvordan kunstig lys er regulert i våre naboland. Som følge av Stortingets merknader i Innst. 604 L (2020-2021), har departementene sett nærmere på om det er grunnlag for å endre definisjonen av begrepet kunstig lys.

Bernkonvensjonen vedlegg IV

Et sentralt spørsmål for reguleringen i nasjonal rett er hvilke folkerettslige krav som følger av Bernkonvensjonen artikkel 8 og konvensjonens vedlegg IV om forbudte metoder for jakt og fangst. Konvensjonen oppstiller minimumskrav som partene skal følge opp med mindre det eksplisitt er tatt forbehold ved ratifiseringen.

Konvensjonen er ikke til hinder for at det nasjonalt kan fastsettes strengere regler enn det som følger av konvensjonen.

For å kunne vurdere hva som følger av de folkerettslige kravene og hva som anses å tilligge det nasjonale handlingsrommet, er det naturlig å se nærmere på hva som kan utledes av Bernkonvensjonens vedlegg IV gjennom en fortolkning. Etter Wienkonvensjonen om traktatretten artikkel 31 skal en traktat tolkes i god tro, med utgangspunkt i ordlyden etter alminnelig språkbruk, i sin kontekst, og i lys av traktatens gjenstand og formål.

Et særskilt spørsmål er hvorvidt konvensjonsteksten kun skal tolkes i lys av det som var relevant på tidspunktet for vedtagelse av konvensjonen, eller om konvensjonen også skal tolkes i lys av samfunnsutviklingen. Konvensjonens vedlegg IV lister opp en rekke konkrete metoder som er forbudt, noe som kan tale mot en vektlegging av formålsbetraktninger som medfører en utvidende tolkning av disse. Samtidig er de angitte metodene generelt formulert, noe som kan tyde på at angivelsen i vedlegg IV er utformet for også å ta høyde for samfunnsutvikling og stå seg over tid, og at formålsbetraktninger bør tillegges vekt. Departementenes vurdering er at konvensjonens forbud bør tolkes dynamisk i lys av samfunnsutviklingen, og at moderne teknologi også omfattes. Dette synet er også gjenspeilet i Prop. 149 L (2020-2021) s. 16 der Landbruks- og matdepartementet uttaler at «Begrepet må tolkes i lys av samfunnsutviklingen, noe som også er i tråd med forvaltningspraksis».

Metodene opplistet i vedlegg IV ble vedtatt av konvensjonspartene i 1979, og er ikke senere revidert eller justert, med unntak av tilføyelsen av forbudte metoder for ferskvannsfisk og krepsefisk i 1995. Det er så vidt departementene kjenner til ikke andre dokumenter vedtatt under Bernkonvensjonen (resolusjoner, rekommandasjoner eller lignende) som gir føringer om hva som ligger i kategoriene «kunstige lyskilder», «innretninger for å belyse byttet» og «sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring».

Departementene har vurdert nærmere hva vi mener kan utledes av ordlyden i de relevante kategoriene i vedlegg IV.

Forbudet mot bruk av kategorien «kunstige lyskilder» i vedlegg IV er generelt utformet, og omfatter etter ordlyden all bruk av lyskilder som er kunstige ved jakt og fangst. Hva som regnes som «kunstig» er ikke definert i vedlegg IV, men en nærliggende tolkning er at det omfatter alle lyskilder som ikke er naturlige. Det vil si lys som ikke stammer fra naturen i form av direkte eller indirekte lys fra solen eller månen. Synlig lys som ikke er naturlig, for eksempel i form av lommelykter eller lignende, er klart omfattet. Ordlyden sier ikke eksplisitt at forbudet kun gjelder synlige kunstige lyskilder. Sentralt for forståelsen av forbudet blir dermed hva som menes med lyskilder. "Lyskilde" kan normalt defineres som "objekt som sender ut synlig lys" (se Det Norske Akademis ordbok) eller som «objekter som selv sender ut synlig lys, slik som sola, elektriske lyspærer eller flammen fra et stearinlys» (se Store norske leksikon). Med en slik forståelse av begrepet, er det nærliggende å avgrense forbudet til kunstige lyskilder som sender ut synlig lys.

Kategorien «Innretninger for å belyse byttet» omfatter etter ordlyden midler som er egnet til å belyse byttet. Etter ordlyden vil dette typisk være synlig lys som kan rettes mot dyr som det utøves jakt på eller fangst av. En «innretning» kan defineres som «noe som er laget til en bestemt bruk» (se Det Norske Akademis ordbok) eller som «noe som er laget for et bestemt formål, apparat eller instrument» (se Språkrådets bokmålsordbok). I denne sammenheng er innretningen ment å belyse byttet - noe som vil ha en klar kobling med en lyskilde. Verken kategorien «kunstige lyskilder» eller kategorien «innretninger for å belyse byttet» skiller etter ordlyden mellom fastmonterte eller håndholdte innretninger eller enheter.

En lyskilde som for eksempel en lommelykt, vil kunne falle inn under både alternativet «kunstig lyskilde» og alternativet «innretning som belyser byttet» etter en vanlig forståelse av ordlyden. Dette kan etter departementenes vurdering tale for at det er en viss overlapp mellom de nevnte kategoriene.

Når det gjelder kategorien «sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring» mener departementene at det, ut fra en naturlig forståelse av ordlyden, omfatter forbud mot bruk av siktemidler på våpen som enten inneholder/omfatter elektronisk bildeforstørring eller bildeoverføring. Det må også anses å omfatte innretninger med slik teknologi som kan kobles til et våpen og brukes som et siktemiddel, eller som på annen måte kan brukes som siktemiddel i en skuddsituasjon. Fosforbasert nattoptikk forsterker restlys slik at omgivelser i mørke kan sees av det menneskelige øyet. Digitale siktemidler fungerer tilnærmet som en optisk enhet på dagtid, men kan ved hjelp av lysfølsomme sensorer forsterke restlys i mørket til digitale bilder. Digitale termiske enheter benytter sensorer som omdanner varmeutstråling fra omgivelsene til digitale bilder. Slike siktemidler inneholder altså elektronisk bildeoverførende teknologi, enten i form av forsterking av restlys eller i form av omdanning av varmestråling. Departementene mener at det tilsier at de overnevnte siktemidlene klart vil rammes av forbudet etter vedlegg IV.

Et videre spørsmål er om forbudet rammer all bruk av nattsikter, også på dagtid. Etter ordlyden omfattes siktemidler for «nattjakt» (night shooting). Ettersom tradisjonelle fosforbaserte nattsikter blir skadet ved bruk om dagen, kan en tolkning være at konvensjonspartene ikke så det nødvendig å presisere i konvensjonen at forbudet var avgrenset til bruk om natten. Samtidig viser den generelle formuleringen hovedsakelig til nattsiktets funksjon. Det taler for at hvorvidt en innretning er egnet for nattjakt (og ikke hvorvidt det brukes til nattjakt) får betydning for rekkevidden av forbudet. Etter departementenes vurdering tilsier en tolkning av ordlyden at også bruk av nattsikter på dagtid omfattes av forbudet. Forbudet er videre avgrenset til «sikter» (sighting devices). Dette kan indikere at det som er ment å rammes av ordlyden er våpensikter, og at et forbud mot bruk av «sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring» følger av våre folkerettslige forpliktelser etter Bernkonvensjonen. Spørsmålet om også håndholdte innretninger eller kikkerter som brukes som observasjonsmidler under jakt må anses omfattet av forbudet i konvensjonen, eller om det er opp til den enkelte medlemsstat å regulere ved behov, omtales under.

Departementenes forslag – lovforslaget § 23

Departementene anbefaler i stor grad å videreføre forvaltningens forståelse av hva som i dag anses som kunstig lys, men mener blant annet at det er grunn til å gå bort fra selve begrepet «kunstig lys». Den teknologiske utviklingen har ført til at den språklige forståelsen av begrepet, slik det fremgår i loven, ikke er tilstrekkelig klar. Forslaget til endring vil, etter departementenes vurdering, bidra til en tydeliggjøring sammenliknet med dagens begrep. Samtidig vil forslaget også samsvare bedre med inndelingen som følger av Bernkonvensjonen vedlegg IV.

Departementenes forslag til § 23 første ledd første punktum er at «bruk av lyskilder som gir synlig lys under jakt og fangst er forbudt med mindre annet følger av lov eller forskrift.» «[L]yskilder som gir synlig lys» vil typisk omfatte ildslys (fakler og bål), elektrisk lys (lommelykter, lyskastere, hodelykter med videre), synlig laser og lys som stammer fra en kjemisk reaksjon (for eksempel lysstaver eller lignende). Dette gjelder både bevegelige lyskilder og fastmonterte lyskilder med jakt- eller fangstformål.

Lys som stammer fra naturen i form av direkte eller indirekte lys fra solen eller månen omfattes ikke. Det samme gjelder lys fra bebyggelse, lys fra gatelykter ved veier eller lignende, siden dette er forhold som jegeren ikke kan påvirke. Slikt lys er heller ikke satt opp i forbindelse med jakten eller med jakt som formål. Ulike typer «rødpunktsikter», elektroniske avstandsmålere og optiske siktekorn eller -skinner, omfattes heller ikke av forbudet. Departementene mener «lyskilder som gir synlig lys» vil samsvare godt med kategorien i Bernkonvensjonen vedlegg IV om «kunstige lyskilder» (artificial light sources) og med kategorien om «innretninger for å belyse byttet» (devices for illuminating targets). Som det fremgår av redegjørelsen over, er det etter departementenes vurdering en viss overlapp mellom disse kategoriene. Ordlyden i konvensjonen tilsier også, etter departementenes vurdering, at det er en sammenheng mellom kategoriene. Departementenes forslag er ment å dekke begge kategoriene.

Etter departementenes forslag til § 23 første ledd andre punktum gjelder forbudet også for «bruk av restlysførsterkende og termiske siktemidler, og andre siktemidler med teknologi som har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for jegeren.» Kategorien «restlysførsterkende og termiske siktemidler» innebærer at ulike teknologier omfattes av forbudet. Fosforbaserte lysførsterkningstuber forsterker synlig og nær-infrarødt lys, slik at dårlige opplyste omgivelser kan sees i mørket gjennom et sikte. Denne type nattoptikk er ikke egnet til bruk på dagtid, siden de kan bli ødelagt ved eksponering for sterkt lys. Digitale restlysførstere benytter lysfølsomme bildebrikker som omdanner restlys/infrarødt (IR) lys til elektroniske signaler som gir digitale bilder på en skjerm. Slik teknologi omfattes også av forbudet i lovforslaget § 23. Digitale termiske siktemidler (bildeomvendere) benytter sensorer som omdanner varmeutstråling fra omgivelsene til digitale bilder. Enkelte digitale siktemidler har både restlysførsterkende og termiske egenskaper i samme enhet. Siktemidler med slik teknologi kan monteres direkte på jaktvåpen. Det er også modeller som gjennom enkle festebraketter kan monteres på konvensjonelle optiske kikkertsikter, enten i bakkant eller i forkant. Departementenes forslag legger til grunn at disse alternativene omfattes av forbudet uansett om innretningen er en del av siktemiddelet eller om det kan monteres på et konvensjonelt optisk kikkertsikte.

Teknologiutviklingen på jaktområdet går raskt. Forslaget tar samtidig høyde for at siktemidler med ny teknologi som innehar tilsvarende egenskaper som restlysførsterkende og termiske siktemidler, også vil omfattes av forbudet. I departementenes forslag fremgår det derfor eksplisitt at bruk av andre siktemidler med teknologi som har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for jegeren også er forbudt.

Forbudet i § 23 første ledd andre punktum avgrenses, som i dag, mot konvensjonelle optiske kikkertsikter.

I lovforslaget § 23 andre ledd fremgår det at Kongen gi forskrift om unntak fra forbudet etter første ledd og gi nærmere regler om slik bruk, blant annet krav om varsling og rapportering. Forslaget åpner for at gjeldende unntak som følger av viltloven § 20 tredje ledd andre punktum bokstav a til d kan flyttes til forskrift. I tillegg vil bestemmelsen gi hjemmel for gjeldende varslingsregler som fremkommer av viltloven § 20 fjerde ledd og rapporteringskravene som følger av utøvelsesforskriften § 29a. Forskriftshjemmelen åpner for at det også kan fastsettes nye unntak fra forbudet etter første ledd i fremtiden, forutsatt at unntaket er i tråd med kriteriene som oppstilles av Bernkonvensjonen artikkel 9, jf. omtale under punkt 4.3.1.

Departementene vil i en kommende forskriftsgjennomgang foreslå at unntakene som i dag følger av viltloven § 20 tredje ledd, samles i utøvelsesforskriften § 29a. Det vil samtidig foreslås presiseringer i ordlyden i forskriften, slik at ordlyden i unntaksbestemmelsen samsvarer bedre med forslaget til ny lovbestemmelse.

Håndholdte observasjonsmidler

I forbindelse med næringskomiteens behandling av Prop. L 149 (2020-2021), se Innst. 604 L (2020-2021) s. 2, peker næringskomiteen på at en utredning av begrepet kunstig lys bør se nærmere på en «avgrensning mellom håndholdte enheter og våpenmonterte enheter, og om det er i strid med intensjonen i viltloven å forby digitale enheter til observasjon og videoopptak hele døgnet, som håndholdte enheter, basert på om utstyret kan brukes i dårlig lys».

Departementene har, som følge av næringskomiteens merknader, vurdert spørsmålet om det bør videreføres et forbud mot bruk av håndholdte innretninger til observasjon som benytter restlysførsterkende eller termisk teknologi under jakt, herunder såkalte nattkikkerter.

Forvaltningen har over tid lagt til grunn en tolkning som innebærer at slike observasjonsmidler omfattes av forbudet mot kunstig lys. Departementene foreslår nå en endring av denne forståelsen, slik at det ikke lenger skal være forbudt å bruke slike innretninger under jakt. Det er da tale om rene observasjonsmidler til jakt som ikke kan festes til eller på annen måte kobles til våpenet og dermed ha funksjon som siktemiddel, eller på annen måte benyttes som et siktemiddel.

Departementene viser til at Bernkonvensjonens vedlegg IV forbyr bruk av «sighting devices for night shooting [...]» ved jakt og fangst av vilt. Oversettelsen i St.prp. nr. 12 (1985-86) er «sikter for nattjakt [...]», se s. 51. Ordlyden kan tale for at forbudet er ment å omfatte siktemidler som er festet på eller koblet til våpen, eller som på annen måte kan brukes som sikte i en skuddsituasjon. Det vil si våpensikter med slik teknologi.

Departementene legger til grunn at forslaget om å åpne for bruk av håndholdte innretninger til observasjon som benytter restlysførsterkende eller termisk teknologi under jakt, ikke vil bryte med Bernkonvensjonens regler, da dette må anses å ligge utenfor det konvensjonen er ment å regulere av forbudte metoder i vedlegg IV. Videre har departementene kommet til at det ikke foreligger tungtveiende

argumenter eller behov for å forby rene håndholdte observasjonsmidler med restlysførsterkende eller termisk teknologi.

Bakgrunnen for departementenes forslag, herunder for vurderingen opp mot Bernkonvensjonen, er at kikkerter brukes til observasjon og ikke i skuddsituasjonen. Slike hjelpemidler vil ikke innebære en fare for dyrevelferd eller annen sikkerhetsfare, enten det er på dagtid eller i den mørke delen av døgnet. Departementene mener videre det er lite som taler for at en ansvarsfull jeger vil benytte seg av håndholdte observasjonsmidler med restlysførsterkende eller termisk teknologi for å lokalisere et vilt i mørket for så å skyte mot viltet med et optisk siktemiddel. Det vil i så fall kunne innebære et brudd på kravet om forsvarlig jaktutøvelse, jf. lovforslaget § 16. Bruk av slike innretninger kun til observasjon vil heller ikke, etter departementenes vurdering, bryte med Bernkonvensjonens forbud etter artikkel 8 mot bruk av metoder som ikke er selektive eller som kan forårsake at den lokale bestanden av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig.

Det er en rekke løsninger som gjør det mulig å feste håndholdte innretninger med restlysførsterkende eller termisk teknologi på et våpen, eller å koble det til et optisk siktemiddel, og dermed benytte det som siktemiddel. Det understrekes at bruk av håndholdte observasjonsmidler med restlysførsterkende eller termisk teknologi, som kan festes på eller kobles til våpenet og brukes i en skuddsituasjon, eller på noen annen måte brukes i en skuddsituasjon, vil anses som et siktemiddel og vil være forbudt etter lovforslaget § 23 første ledd andre punktum.

At bruk av håndholdte restlysførsterkende og termiske kikkerter tillates under jakt, vil innebære at jegere kan lokalisere vilt enklere og mer effektivt i den mørke delen av døgnet enn det som er mulig med konvensjonelle optiske kikkerter. Bruk av kikkert med termisk teknologi vil bidra til enklere lokalisering av vilt også i dagslys. Enkelte innspill som departementene har mottatt i forbindelse med lovarbeidet har pekt på at det vil være uheldig for jaktens anseelse ved at jakten kan bli for effektiv. Departementene mener at dette ikke kan tillegges avgjørende vekt.

Departementene viser også til at rene observasjonsmidler som restlysførsterkende kikkerter og termiske kikkerter ikke er regulert verken i Sverige eller i Finland. I Danmark er det ikke lov å bruke termisk eller restlysførsterkende kikkerter under jakt, med unntak av jakt på mårhund og vaskebjørn. Bernkonvensjonen oppstiller minimumsforpliktelser som medlemsstatene må gjennomføre i nasjonal rett. Når det gjelder regulering av håndholdte innretninger som benytter restlysførsterkende eller termisk teknologi under jakt, har enkelte medlemsstater til Bernkonvensjonen ulik nasjonal regulering av slike kikkerter. Det trekkes i retning av at det her foreligger et nasjonalt handlingsrom, og at det ligger til den enkelte medlemsstat å regulere dette ved behov.

10.6 Bruk av hund og jakthundtrening

10.6.1 Gjeldende rett

Viltloven og tilhørende forskrifter

Viltloven § 23 første ledd første punktum slår fast at bruk av løs, på drevet halsende hund er forbudt unntatt for jakt på hare, rødrev og gaupe. «Løs, på drevet halsende hund» er ikke definert i viltloven, men begrepet kan forklares med en jakthund som springer løs, mens den driver viltet foran seg og bjeffer/loser.

Forbudet mot bruk av løs, på drevet halsende hund under jakt stammer fra 1899-loven, og har blitt videreført i viltloven av 1951 og i gjeldende lov, men med enkelte unntak. Videreføring av forbudet mot løs, på drevet halsende hund under jakt er lite omtalt og begrunnet i forarbeidene.

Av første ledd andre punktum følger det at for jakt på andre arter kan direktoratet gi samtykke for det enkelte område.

I andre ledd første punktum står det at direktoratet fastsetter til hvilke tider jakt med hund kan foregå. Andre ledd andre punktum åpner for at tidene kan settes forskjellig for ulike deler av landet og de kan gjelde bestemte hunderaser.

Etter tredje ledd kan det settes som vilkår for bruk av hund at jakten skjer på områder av en bestemt minstestørrelse.

Viltloven § 26 nr. 3 åpner for at Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om blant annet bruk av ettersøkshund. Denne myndigheten er delegert til Miljødirektoratet. Utøvelsesforskriften kapittel 7 inneholder nærmere regler om bruk av hund under jakt og felling. Utøvelsesforskriften § 22 tillater bruk av løs, på drevet halsende hund på flere viltarter enn de som følger av viltloven § 23. Bestemmelsen åpner for at løs, på drevet halsende hund også kan brukes ved jakt på rådyr og hjort, og ved felling av gaupe. De øvrige bestemmelsene i utøvelsesforskriften kapittel 7 (§§ 23-26) inneholder detaljerte regler knyttet til ettersøkshund og ettersøksekvipasjer. Det er blant annet krav om tilgang på godkjent ettersøkshund ved jakt på elg, hjort og rådyr. Viltforskriften § 4-2 andre ledd inneholder et forbud mot trening av jakthund på vilt i fangenskap.

Viltloven kapittel IX inneholdt tidligere flere bestemmelser om hund. Som følge av at hundeloven ble vedtatt i 2003, ble flere bestemmelser i kapittelet (§§ 53-55) tatt ut av viltloven og flyttet til hundeloven. Viltloven § 52 er den eneste gjenværende bestemmelsen i kapittel XI, og er en ren henvisning til hundeloven. Det følger av bestemmelsen at hundeloven gjelder ved sikring av hund, opptak av løs hund, avliving av hund, og reaksjoner mot hundeholderen mv. Reglene i hundeloven om bruk av hund til jakt og jakthundtrening har en tett sammenheng med viltlovens regler, og omtales nærmere under. Sammenhengen mellom relevante bestemmelser i de ulike lovene er omtalt i Prop. 161 L (2012-2013) kapittel 4.4.

Viltloven § 19 om human jakt omfatter også bruk av hund, se nærmere omtale i punkt 10.1. De rettslige rammene for bruk av hund under jakt følger av flere lover. I tillegg til viltlovens regler, må bruk av hund under jakt ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 15 første ledd om at unødig skade, lidelse og jaging av viltlevende dyr skal unngås. Dyrevelferdsloven § 3 fastsetter et generelt utgangspunkt om at dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Denne bestemmelsen gjelder også for jakthunden.

Videre følger det av dyrevelferdsloven § 20 at jakt skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Regler i hundeloven

Hundeloven inneholder en generell aktsomhetsbestemmelse for hundeholder i § 3 første ledd, som sier at en hundeholder skal vise aktsomhet for å unngå at hunden volder skade på folk, dyr, eiendom eller ting. Videre fremgår det av bestemmelsen at hundeholderen skal sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, miljø eller andre interesser. Blant annet skal hundeholderen søke å avverge at hunden eller hundeholdet skaper utrygghet for andre.

I tillegg inneholder hundeloven enkelte særregler for jakthunder og jakthundtrening. Det fremgår av § 8 første ledd at jakthundtrening, jakthundprøver og dressur bare kan foregå med samtykke av grunneieren eller den som har en allmenn bruksrett til eiendommen. Av andre ledd følger det at for bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26, og reindriftsloven § 65.

Hundeloven § 9 første ledd åpner for visse unntak fra reglene om båndtvang. Unntaket i bokstav f slår fast at båndtvang ikke gjelder for hund når den brukes for jakt, jakthundtrening og jaktprøver mellom 20. august og 1. april eller når båndtvang er fastsatt i medhold av § 6 andre ledd bokstavene c, d og e. § 9 tredje ledd inneholder også en henvisning til blant annet viltloven. Bestemmelsen sier at en hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet uten hinder av § 4 fjerde ledd når dette ikke er i strid med viltloven, naturmangfoldloven eller regler om båndtvang. Det samme gjelder for trening og prøving av ettersøkshunder.

Det følger av § 10 første ledd første punktum at enhver kan oppta hund som er løs i strid med §§ 4, 6 eller 7, jf. § 9, eller med forskrift gitt i medhold av disse paragrafene. Videre følger det av andre punktum at i utmark i jakttiden der jakt er lovlig, kan likevel bare rettighetshavere i området og politiet oppta løse hunder.

Av § 14 tredje ledd bokstav c følger det at når båndtvang gjelder, kan grunneier, noen som opptre på dennes vegne, eller jakt- og fangstberettigede, gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig, herunder avliving, for å avverge skade, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Dette gjelder likevel ikke en hund som er i aktiv bruk som ettersøkshund etter sykt eller såret vilt.

Bruk av hund ved felling etter naturmangfoldloven § 18

Ved skadefelling og lisensfelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, kan det gjøres unntak fra reglene om utøvelse av jakt og fangst i viltloven kapittel VI, herunder reglene om bruk av hund. Det samme gjelder der myndighetene av eget tiltak iverksetter felling av vilt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd. Dette følger av viltloven § 35 første ledd. Utøvelsen av felling etter naturmangfoldloven § 18, inkludert adgangen til bruk av hund, er nærmere omtalt under punkt 13.2.1 og 13.3.1.

10.6.2 Departementenes vurderinger og forslag

Innledning

Jakt med hund har lange tradisjoner i Norge. Jakthunden er en viktig del av ulike former for jakt på både småvilt og storvilt, og der hunden enten brukes i bånd eller slippes løs. Formålet med hundens arbeid som løs under jakt, er i hovedsak å stille, påvise eller drive vilt slik at jeger kan komme til skudd, eller at hunden apporterer felt småvilt. Utover dette, benyttes hunder blant annet til ettersøk av såret eller sykt vilt, bestandskartlegging og i forbindelse med felling med hjemmel i naturmangfoldloven § 18.

Departementene vil peke på at viltloven inneholder få regler om bruk av hund under jakt. Bestemmelsen om bruk av hund har en noe «brå» og lite pedagogisk inngang ved et forbud mot bruk av såkalt løs, på drevet halsende hund. Departementenes forslag til § 24 tar utgangspunkt i en annen inndeling av reglene enn i dag. Det foreslås å angi hovedregler og prinsipper for bruk av hund i loven, og at det videre gis en forskriftshjemmel som åpner for å gi mer detaljerte regler. Lovforslaget innebærer behov for endringer i utøvelsesforskriften, se omtale under. Departementene omtaler også forslag til nye forskriftsbestemmelser som vil regulere bruk av hund til jakt og jakthundtrening. Det legges opp til at et forslag til forskriftsbestemmelser sendes på høring på et senere tidspunkt, og at nye regler vil bli vedtatt samtidig som forslaget til ny lov vil tre i kraft.

Bruk av hund under jakt og jakthundtrening – lovforslaget § 24

I departementenes lovforslag § 24 første ledd fremgår det at bruk av hund under jakt og jakthundtrening er tillatt, med mindre annet følger av lov eller forskrift. Forslaget innebærer en videreføring av gjeldende rett, men gjør det tydeligere at bruk av hund under jakt og jakthundtrening i utgangspunktet er tillatt. Første ledd beskriver hovedregelen for bruk av hund under jakt og jakthundtrening. Etter departementenes vurdering vil dette være mer i tråd med gjeldende lovteknikk sammenliknet med hvordan viltloven § 23 er utformet i dag.

Forslaget § 24 gjelder også for jakthundtrening. Det innebærer en utvidelse sammenliknet med dagens viltlov § 23, som kun regulerer bruk av hund «under jakt». Trening av jakthunder kan i enkelte tilfeller innebære aktiviteter som har klare likheter med en jaktsituasjon uten at viltet felles, men som kan være belastende for viltet. Departementene mener det er naturlig at også jakthundtrening omfattes på lik linje med regulering av bruk av hund under jakt. Hundeloven inneholder enkelte regler knyttet til jakthundtrening. Dette gjelder blant annet krav om samtykke fra grunneier og regler om unntak fra båndtvang ved jakthundtrening. Reglene i lovforslaget § 24 må ses i sammenheng med hundelovens regler om jakthundtrening.

I andre ledd foreslår departementene å innføre en aktsomhetsnorm ved at hundefører må påse at bruken av hund under jakt og jakthundtrening skjer på en aktsom måte. Bestemmelsen har likheter med, og er til dels overlappende med, viltloven § 19 om human jakt, jf. lovforslaget § 18 om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse, og hundeloven § 3 første ledd bokstav a. Hundeloven § 9 andre og tredje ledd inneholder også aktsomhetskrav knyttet til bruk av løs hund der det er

gitt unntak fra sikringsreglene. For å tydeliggjøre hundeførerens ansvar når hund brukes under jakt eller i jakthundtrening, mener departementene det er hensiktsmessig at lovforslaget § 24 andre ledd også inneholder en henvisning til de relevante aktsomhetsbestemmelsene i hundeloven. Lovforslaget § 24 bygger, i likhet med de øvrige utøvelsesreglene i lovforslaget kapittel 5, opp under regelen i lovforslaget § 18 om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse. Departementene mener derfor det ikke er nødvendig med en særskilt henvisning til lovforslaget § 18 i bestemmelsen.

Lovforslaget § 24 tredje ledd inneholder en henvisning til hundeloven. Det fremgår at regler om sikring av hund, opptak av løs hund, avlaving av hund, reaksjoner mot hundeholderen med videre følger av hundeloven. Bestemmelsen er en videreføring av innholdet i viltloven § 52. Departementene mener henvisningen til hundeloven bør videreføres av pedagogiske hensyn, og at det gjør det tydeligere at reglene i hundeloven og forslaget til ny lov må ses i sammenheng. Hundeloven har for øvrig liknende henvisninger til viltloven i § 8 andre ledd og § 9 tredje ledd.

Departementene foreslår at det innføres en forskriftshjemmel i lovforslaget § 24 fjerde ledd. Det er stor variasjon av jakthunder hva gjelder blant annet raser, funksjonsmåter og jaktegenskaper som har betydning for bruk av hund under jakt og jakthundtrening og hensynet til viltet som hunden brukes på. En forskriftshjemmel bør etter departementenes vurdering utformes slik at det er en viss fleksibilitet i adgangen til å fastsette nærmere regler ved behov. I tillegg må forskriftshjemmelen tilpasses det som allerede er regulert i forskrift i dag.

Etter forslaget § 24 fjerde ledd bokstav a fremgår det at Kongen kan gi forskrift om til hvilke tider jakt med hund og jakthundtrening kan foregå. Bestemmelsen er en videreføring av innholdet i viltloven § 23 andre ledd første punktum, men foreslås her å gjelde for alle jakthunder, ikke bare såkalt løs, på drevet halsende hunder. I dag er det kun jakt på rådyr ved bruk av løs, på drevet halsende hund det er fastsatt slik tidsbegrensning for, jf. utøvelsesforskriften § 22 andre ledd andre punktum.

Etter forslaget § 24 fjerde ledd bokstav b kan Kongen gi forskrift om begrensninger og vilkår for bruk av hund på under jakt og for jakthundtrening. Bestemmelsen vil åpne for at det blant annet kan gis regler om hundens funksjonsmåte og egenskaper og om antall hunder som kan benyttes. I dag er det gitt regler i utøvelsesforskriften § 22 første ledd andre punktum om at boghøyden til løs, på drevet halsende hund som brukes under jakt på hjort og rådyr ikke må overstige 41 cm. Forslaget til bokstav b vil være hjemmelsgrunnet for gjeldende krav til boghøyde/mankehøyde. Videre kan vilkår om gjennomført og godkjent aversjon mot for eksempel sau være aktuelt å forskriftsfeste på sikt. Bokstav b er også ment å videreføre viltloven § 23 tredje ledd om at det kan stilles vilkår for bruk av hund at jakten skjer på område av en bestemt minstestørrelse. Regelen i viltloven § 23 tredje ledd er ikke blitt brukt, men departementene mener det er grunn til å ha en adgang til å stille vilkår for bruk av hund at jakten skjer på område av en bestemt minstestørrelse dersom det skulle være behov for slik regulering i fremtiden.

I forslaget til § 24 bokstav c fremgår det at Kongen kan gi forskrift om forbud mot bruk av hund med bestemte funksjonsmåter eller særlige egenskaper til jakt og jakthundtrening. Bestemmelsen gir hjemmel for at det i forskrift kan videreføres et forbud mot bruk av blant annet løs, på drevet halsende hund. Dette forbudet følger i dag av viltloven § 23 første ledd, men med enkelte unntak. Bruk av løs, på drevet halsende hund ved jakt og felling er også regulert i utøvelsesforskriften § 22 første ledd, hvor løs, på drevet halsende hund er tillatt på de opplistede viltartene. Forbudet mot løs, på drevet halsende hund vil etter departementenes forslag videreføres, og fremgå av utøvelsesforskriften. Begrepet «særlige egenskaper» åpner også for at det i forskrift blant annet kan innføres forbud mot såkalt skarpe hunder under jakt og jakthundtrening der hensikten er at hunden ved bitt holder, skader eller dreper vilt. Se nærmere omtale av kommende forskriftsendringer under.

I departementenes forslag til bokstav d, kan Kongen gi forskrift om krav til ettersøksekvipasjer og om krav om tilgang til godkjent ettersøkshund. Det åpner for at det i forskrift blant annet kan settes ulike kompetansekrav til ettersøksekvipasjer som brukes til ettersøk i forbindelse med jakt, og ettersøksekvipasjer som skal brukes til offentlige ettersøk. Kravene kan inneholde både krav til utdanning, godkjenning og registrering av ettersøksekvipasjer. Forslaget til bokstav d vil videreføre deler av forskriftshjemmelen som følger av viltloven § 26 nr. 3, og vil være hjemmelsgrunnlaget for gjeldende regler i utøvelsesforskriften §§ 23-25.

I lovforslaget § 24 fjerde ledd bokstav e foreslår departementene at Kongen kan gi forskrift om trening av jakthund og for jakthundprøver. Med utgangspunkt i at lovbestemmelsen utvides til også å gjelde jakthundtrening, vil det være naturlig at det også gis en forskriftshjemmel som kan regulere jakthundtrening nærmere. Forskriftshjemmelen må ses i sammenheng med, og avgrenses mot, reglene i hundeloven §§ 8 og 9 om jakthundtrening. Bestemmelsen vil være hjemmelsgrunnlag for viltforskriften § 4-2 andre ledd om at trening av hund på vilt i fangenskap ikke er tillatt.

Departementenes forslag vil innebære at viltloven § 23 andre ledd andre punktum ikke videreføres. Bakgrunnen er at regelen i viltloven § 23 andre ledd andre punktum om at tidene for jakt med løs, på drevet halsende hund kan settes forskjellig for ulike deler av landet og gjelde bestemte hunderaser har vært lite brukt, og anses å ha liten praktisk betydning.

Omtale av kommende forskriftsendringer som følge av departementenes lovforslag
Som nevnt over under punkt 10.6.2, foreslår departementene at gjeldende forbud mot løs, på drevet halsende hund ikke videreføres i lovforslaget, men at forskriftshjemmelen i lovforslaget § 24 fjerde ledd bokstav c) åpner for at Kongen i forskrift kan gi regler om forbud mot bruk av jakthund med bestemte funksjonsmåter eller særlige egenskaper. Dette gjelder blant annet jakthunder som karakteriseres som løs, på drevet halsende hund. Departementenes forslag innebærer at utøvelsesforskriften § 22 vil bli endret i lys av dette, slik at det fremgår tydelig av

bestemmelsen at bruk av løs, på drevet halsende hund under jakt er forbudt, men med unntak for enkelte viltarter. Dette vil skje gjennom en egen forskriftsgjennomgang på et senere tidspunkt. Forslaget innebærer at ikrafttredelsen av lovforslaget § 24 og endringene i utøvelsesforskriften § 22 vil skje samtidig.

I den kommende forskriftsgjennomgangen vil departementene i tillegg foreslå at begrepet «løs, på drevet halsende hund» endres til «drivende» hund. Drivende hund foreslås videre definert som en hund som forfølger og driver viltet foran seg med los over lengre tid. Departementene er kjent med at begrepet løs, på drevet halsende hund er godt innarbeidet i jegerstanden, og at enkelte ønsker å videreføre dette. Departementene mener likevel at det er naturlig i forbindelse med en gjennomgang og modernisering av viltloven å vurdere et begrep som er noe lettere å forstå.

Departementene vil også foreslå at det tas inn en ny bestemmelse i utøvelsesforskriften om begrensnig i antall hunder som kan brukes samtidig på samme vilt. Forslaget har bakgrunn i dyrevelferdsmessige hensyn, og vil ta utgangspunkt i at det ikke skal være tillatt å la flere enn to løse hunder forfølge eller drive det samme dyret samtidig. Det vil gjelde selv om hundene har forskjellig eier eller bruker. Det vil bli foreslått at forbudet ikke skal gjelde for hunder som er trent til jakt på fuglearter og som ikke går etter andre viltarter.

Departementene vil også foreslå å innføre et forbud mot skarpe hunder i den kommende forskriftsgjennomgangen. Bakgrunnen for departementenes forslag er at slike hunder brukes i enkelte land med en mer liberal jaktlovgivning enn i Norge til å angripe friskt vilt, og primært holde dyret fast, til fører kan avlive det. Problemstillingen er ikke særlig aktuell i Norge, men forslaget vil bidra til å tydelig understreke at slik trening og bruk av hund på vilt ikke er lovlig. Forskriftsforslaget vil slå fast en hovedregel som sier at det er forbudt å benytte hund under jakt og jakthundtrening der hensikten er at hunden ved bitt holder, skader eller dreper vilt. Departementene vil foreslå et vilkår om at det må foreligge en hensikt. Det vil innebære at hundefører aktivt oppsøker situasjoner der det er påregnelig at hunden ved bitt holder, skader eller dreper vilt. Hunder er drevet av instinkter, og det er derfor ikke mulig å styre adferden til en hund i alle tilfeller. Forbudet avgrenses mot situasjoner der det må legges til grunn at det ikke foreligger en hensikt eller bevisst handling fra hundeførers side, men hvor hunden likevel ved bitt holder, skader eller dreper vilt. Forskriftsforslaget vil videre inneholde et generelt unntak fra forbudet ved at det ikke gjelder jakthund som apporterer påskutt småvilt.

Bruk av hund ved felling etter naturmangfoldloven § 18

Forslaget til § 24 om bruk av hund under jakt og jakthundtrening, og forskrift med hjemmel i denne lovbestemmelsen, vil gjelde tilsvarende ved felling etter naturmangfoldloven § 18, jf. §§ 41, 42 og 43 i lovforslaget. Høringsforslaget innebærer at det vil være adgang til å fravike blant annet § 24 ved felling etter naturmangfoldloven § 18. Denne adgangen gjelder også for forskrift som er gitt med hjemmel i § 24. Se nærmere omtale av koblingen mellom reglene for jakt og fangst og felling etter naturmangfoldloven § 18, og om adgangen til å fravike disse reglene ved slik felling, under punkt 13.2, 13.3 og 13.4.

10.7 Bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt

10.7.1 Gjeldende rett

Forbud mot bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt er i dag regulert i viltloven § 21. Bestemmelsen bygger på § 45 i jaktloven av 1951. Forbudene som fremgår av bestemmelsen, retter seg mot handlinger som skjer «under jakt». Se omtale av jaktbegrepet under punkt 6.3. Bestemmelsen sammenfaller med forbudet etter Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV mot bruk av fly og motorkjøretøy i bevegelse ved jakt og fangst av vilt som er listet under konvensjonen.

Viltloven § 21 første ledd bokstav a inneholder et forbud mot å løse skudd på eller over offentlig vei eller jernbane. Hva som er offentlig vei fremgår ikke av forarbeidene, men må ses i lys av definisjonen av offentlig vei i lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar (veglova) § 1. Bestemmelsen gjelder ikke private veier. Det å løse skudd på eller over privat vei, må vurderes konkret opp mot aktsomhetsnormen som følger av viltloven § 19. Forbudet mot å løse skudd gjelder tilsvarende på eller over jernbane. Hva som menes med jernbane er heller ikke omtalt i forarbeidene til viltloven, men må ses i sammenheng med lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. (jernbaneloven) § 1.

Viltloven § 21 første ledd bokstav b inneholder et forbud mot å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy til å forfølge vilt eller avlede viltets oppmerksomhet fra jegeren under jakt. Verken «luftfartøy» eller «motorkjøretøy» er nærmere definert i forarbeidene til viltloven.

Viltloven § 21 første ledd bokstav c inneholder et forbud mot bruk av luftfartøy eller motorkjøretøy til lokalisering av vilt utenfor vei. I Rt 1984 side 643 ble en helikopterpilot dømt for å ha benyttet helikopter til blant annet å lokalisere og drive villrein under jakt på Hardangervidda.

Viltloven § 21 første ledd bokstav d inneholder et forbud mot å løse skudd fra luftfartøy eller motorkjøretøy. Forbudet er generelt og det stilles ikke krav til at fartøyet eller kjøretøyet er i bevegelse eller har motoren i gang. Forbudet gjelder uavhengig av om kjøretøyet befinner seg på privat, offentlig eller utenfor vei.

Andre ledd første punktum oppstiller et forbud mot å drive jakt fra motorbåt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, med mindre jegeren er mer enn 2 kilometer fra land, holmer og skjær. Forbudet gjelder både på sjøen og i innsjøer. Med begrepet «motorbåt» menes enhver båt som har en form for motor. I Rt 1990 s. 68 kom Høyesterett til at jakt fra båt der påhengsmotoren var vippt opp og bensinlangen frakoblet, også rammes av bestemmelsen, selv om jegeren benyttet årer som fremdrift under selve jakten. Andre ledd andre punktum inneholder et unntak fra forbudet i andre ledd første punktum ved ettersøk av påskutt sjøfugl i sjø når fartøyets hastighet ikke overstiger 5 knop. Bestemmelsen ble tatt inn ved lovendring, se lov 28. mars 2014 nr. 9. Bakgrunnen for lovendringen var at forbudet mot bruk av motorbåt ved ettersøk av lovlig påskudd sjøfugl, ikke

ivaretar kravet til dyrevelferd på en tilstrekkelig måte, jf. Prop. 161 L (2012-2013) s. 14. Etter tredje punktum har jegeren i slike ettersøksstiltfeller bevisbyrden for at påskytingen var lovlig, og jegeren skal snarest varsle politi og kommune om bruk av motor under ettersøket. Videre følger det av andre ledd fjerde punktum at fylkeskommunen for bestemte områder og tidsrom kan øke eller minske avstanden fra land for forbudssonen (2-kilometersgrensen).

Tredje ledd åpner for at departementet kan fastsette forskrifter om største tillatte hastighet under jakt fra fartøy utenfor område nevnt i andre ledd. Denne myndigheten er delegert til Miljødirektoratet.

10.7.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementenes vurdering er at dagens regler knyttet til forbud mot bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt fungerer godt. Departementene legger til grunn at innholdet i gjeldende § 21 i det vesentlige bør videreføres. Bestemmelsen inneholder flere ulike elementer, og bør av pedagogiske hensyn splittes opp for å gi en bedre oversikt.

Viltloven § 21 første ledd bokstav a og d regulerer det å «løse skudd», mens bokstavene b og c omhandler forbud mot å «bruke luftfartøy eller motorkjøretøy».

Felles for bokstavene b og c er videre at forbudet er knyttet opp mot aktive handlinger, herunder forfølgning av vilt, avledning av viltets oppmerksomhet og lokalisering av vilt utenfor vei. Andre ledd første punktum oppstiller, i likhet med første ledd bokstav b og c, et forbud mot bruk av ulike motordrevne innretninger på sjøen, selv om bestemmelsens ordlyd er knyttet til «å drive jakt» fra disse innretningene. Dette taler for å samle bokstav b, c og andre ledd første punktum.

Departementene foreslår at innholdet i viltloven § 21 i det vesentlige videreføres, men i to lovbestemmelser. Departementenes forslag fremgår av § 25 om særskilte forbud mot å løsne skudd under jakt og § 26 om forbud mot bruk av luftfartøy, motorkjøretøy og motorfartøy under jakt.

I departementenes lovforslag § 25 første punktum står det at det er forbudt under jakt å løsne skudd på eller over offentlig vei eller jernbane. Bestemmelsen tilsvarende viltloven § 21 første ledd bokstav a. Innholdet i begrepet offentlig vei følger av veglova § 1, og innholdet i begrepet jernbane følger av jernbanelova § 1. Formålet med bestemmelsen er å ivareta sikkerhetsmessige hensyn ved jaktutøvelsen.

Videre fremgår det av forslaget § 25 første punktum at det er forbudt under jakt å løsne skudd fra luftfartøy eller motorkjøretøy. Bestemmelsen viderefører viltloven § 21 første ledd bokstav d. Departementene vil peke på at definisjon av «luftfartøy» etter lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) § 2-1 er et «sivilt luftfartøy». Det fremgår ikke noe nærmere definisjon ut over det. Departementene legger til grunn at «luftfartøy» etter lovforslaget § 25 må ses i lys av luftfartsloven med tilhørende forskrifter, samt en språklig forståelse av hva som naturlig ligger i dette begrepet. Det innebærer blant annet at begrepet omfatter motorisert fly, seilfly, helikopter, varmluftballong, luftskip, hangglider og paraglider.

Det er for øvrig ikke et krav om at luftfartøyet må ha motor eller at det må ha fører, se luftfartsloven § 15-1. Droner er regnet som luftfartøy i henhold til luftfartsloven med tilhørende forskrifter. Bruk av droner i forbindelse med jakt- og fangstutøvelse er forbudt. Bruk av droner utenom jakt er nærmere omtalt under punkt 2.4.

Begrepet «motorkjøretøy» må ses i sammenheng med definisjonsbestemmelsen i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) § 2, der det fremgår at «Med kjøretøy forstås innretning som er bestemt til å kjøre på bakken uten skinner. Med motorvogn forstås kjøretøy som blir drevet fram med motor».

Departementene er kjent med at det over tid har vært et ønske fra Norges Handikapforbund, Norsk Friluftsliv og Norges Jeger- og Fiskerforbund å endre reglene som følger av viltloven § 21 første ledd bokstav d, slik at det kan legges til rette for at bevegelseshemmede i større grad skal kunne få utøve jakt, herunder at det bør bli tillatt å kunne løsne skudd under jakt fra motorisert rullestol.

Departementene er i utgangspunktet positive til et slikt forslag, og mener det bør vurderes nærmere hvordan et slikt begrenset unntak kan utformes, slik at det ikke bryter med viltloven § 19, jf. lovforslaget § 18 eller Bernkonvensjonen. Etter departementenes vurdering vil det være nødvendig å supplere et slikt unntak med nærmere regler i forskrift. Departementene foreslår i denne omgang at det tas inn en forskriftshjemmel i lovforslaget § 25 andre punktum som åpner for at Kongen kan gi forskrift om unntak fra forbudet mot å løsne skudd under jakt fra motorkjøretøy for bevegelseshemmede. Dette vil kunne åpne for at personer som på grunn av fysiske utfordringer er avhengig av rullestol, kan få mulighet til å jakte fra motorisert rullestol på visse vilkår. Eventuelle forskriftsregler vil vurderes nærmere i en egen prosess, og i så tilfelle ses i lys av de begrensningene som følger av motorferdselloven med tilhørende forskrift om bruk av motorkjøretøy i utmark, og Bernkonvensjonens forbud mot bruk av motorkjøretøy ved jakt og fangst.

Departementene foreslår for øvrig mindre språklige endringer i lovforslaget § 25 ved at begrepet å «løse» skudd gjennomgående endres til å «løsne» skudd, da dette er mer i tråd med synonymet «å avfyre».

Lovforslaget § 26 første ledd samler forbudene som er knyttet til «å bruke» luftfartøy, motorkjøretøy og fartøy drevet med motor under jakt. Første ledd bokstav a slår fast at det er forbudt under jakt å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy til forfølgning av vilt eller til avledning av viltets oppmerksomhet fra jegeren. Bestemmelsen er en videreføring av viltloven § 21 første ledd bokstav b. Det følger av lovforslaget § 26 første ledd bokstav b at det er forbudt under jakt å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy utenfor vei til lokalisering av vilt. Bestemmelsen er en videreføring av viltloven § 21 første ledd bokstav c.

Lovforslaget § 26 første ledd bokstav c viderefører innholdet i viltloven § 21 andre ledd første punktum, men bestemmelsen er noe forenklet ved at «motorbåt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor» endres til «fartøy med motor». Forslaget er ikke ment å medføre materielle endringer, med unntak av at det ikke stilles krav om at fartøyet må være «drevet» av motor. Det er tilstrekkelig at fartøyet har motor.

Lovforslaget § 26 andre ledd er knyttet til ettersøk av påskutt fugl i sjø eller vann, og viderefører unntaket som følger av viltloven § 21 andre ledd andre og tredje punktum. Bestemmelsen må ses i sammenheng med departementenes forslag om en egen bestemmelse som regulerer ettersøk. Det er foreslått en henvisning i bestemmelsen til lovforslaget § 19 om ettersøk.

Departementene foreslår å endre begrepet «sjøfugl» til «fugl». Begrepet sjøfugl er ikke et entydig begrep, og begrepet sjøfugl kan være problematisk, siden det kan felles arter som ikke inngår i kategorien "sjøfugl". Hensynet til et effektivt og raskt ettersøk vil være like viktig ved jakt på disse artene.

Departementene kan ikke se at det er behov for å videreføre fylkeskommunens myndighet etter viltloven § 21 andre ledd fjerde punktum, der det fremgår at fylkeskommunen for bestemte områder og tidsrom kan øke eller minske avstanden fra land for forbudssonen (2-kilometersgrensen). Departementene er ikke kjent med at denne adgangen har vært benyttet, og foreslår at regelen ikke videreføres. Det samme gjelder for viltloven § 21 tredje ledd der departementet kan gi forskrifter om største tillatte hastighet under jakt fra fartøy utenfor 2-kilometersgrensen. Bestemmelsen er delegert til Miljødirektoratet, men forskriftshjemmelen har heller ikke vært brukt.

10.8 Forbud mot bruk av gift og kjemikalier

10.8.1 Gjeldende rett

Viltloven § 25 første punktum oppstiller et forbud mot bruk av kjemikalier eller gift til avlaving av annet vilt enn smågnagere og krypdyr. Bakgrunnen for den restriktive tilnærmingen er dyrevelferdshensyn og at virkemidlet ikke er selektivt, men rammer både tilsiktet og utilsiktet. I forarbeidene, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 56, vises det til uttalelse fra Veterinærinstituttet om at gift til bekjempelse av rovdyr er uforenlig med dyrevernavens krav, og at giftstoffer lagt ut i naturen vil utsette andre dyr for giften. Det daværende Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) gikk derfor inn for en restriktiv holdning til gift.

Bestemmelsen hadde et noe annet innhold ved fastsettelsen av viltloven i 1981, da bruk av gift eller kjemikalier til avlaving var forbudt på generelt grunnlag, men der departementet i «særlige tilfelle» kunne gjøre unntak fra forbudet. I forbindelse med fastsettelsen av naturmangfoldloven i 2009 ble første punktum endret til å tillate bruk av kjemikalier og gift til avlaving av smågnagere og krypdyr. Endringen i viltloven § 25 var en konsekvens av opphevelsen av viltloven § 3 ved fastsettelsen av naturmangfoldloven. Av viltloven § 3 fremgikk det at det var tillatt å avlive smågnagere og krypdyr for å hindre skade på person eller eiendom, og at forbudet mot bruk av feller og gift ikke gjaldt ved slik avlaving.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 17 første ledd som blant annet sier at smågnagere og krypdyr kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom.

Det følger av viltloven § 25 andre punktum at departementet (delegert til Miljødirektoratet) i «særlige tilfelle» kan gjøre unntak fra forbudet også for andre arter enn smågnagere og krypdyr. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) side 56, vises det til at:

Det er bare i helt spesielle tilfeller det kan komme på tale å gi slik tillatelse. Som et nærliggende eksempel kan det nevnes bruk av gass og andre kjemikalier for å hindre utbredelse av sykdommen rabies, som for tiden er et stort problem i Tyskland og Danmark.

Av Bernkonvensjonen artikkel 8 og vedlegg IV følger det at det ikke er tillatt å benytte gift eller åte som inneholder gift eller bedøvelsesmiddel. At bruk av gift er lite selektivt, og har stort skadepotensiale tydeliggjøres av Høyesterett i Rt. 2002 s. 258 der domfelte hadde deltatt i utlegging av forgiftet åte, der hensikten var å avlive ulv. Anken over straffeutmålingen ble forkastet, og Høyesterett la vekt på at utlegging av gift i naturen er en fangstmetode med stort og uoversiktlig skadepotensiale.

Forbudet i Bernkonvensjonen gjelder for alle arter som listes i vedlegg II og III til konvensjonen. Noen arter av gnagere er oppført på vedlegg III under Bernkonvensjonen og en art lever i Norge (fjellmarkmus). Artikkel 9 åpner for unntak fra dette forbudet, ut fra nærmere bestemte formål, dersom formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Adgangen etter viltloven § 25 til bruk av kjemikalier og gift mot smågnagere og krypdyr, må sees i lys av denne bestemmelsen.

Adgangen til bruk av gift og medikamenter på vilt reguleres i dag også av viltloven § 35 første ledd. Bestemmelsen slår fast at ved felling av bjørn, jerv, ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe og tamrein og ved felling av vilt i henhold til naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, kan direktoratet bestemme at felling kan utføres uten hensyn til reglene i kapittel VI om utøvelse av jakt og fangst. Viltloven § 35 gir en adgang til å fravike forbudet i de nevnte tilfellene.

Viltforskriften § 2-14 inneholder varslingsregler ved såkalt immobilisering (bedøving). Det går frem av bestemmelsen at «ved immobilisering av viltlevende vilt skal Mattilsynet på forhånd varsles. Dersom immobilisering skal skje i tettbygd strøk skal også politiet på forhånd varsles».

10.8.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår at forbudet mot gift og kjemikalier videreføres, jf. lovforslaget § 27. Bruk av gift er særlig problematisk ut fra dyrevelferdshensyn. Departementene viser også til at det er vanskelig å kontrollere hvordan bruk av gift rammer, og det kan forårsake skade og død for annet vilt og husdyr enn det giften var tiltenkt å ramme. I tillegg vil arter høyere oppe i næringskjeden bli skadet eller drept som følge av å spise vilt som allerede var døde av giften. Også Bernkonvensjonens bestemmelser tilsier en svært restriktiv praksis.

Samtidig kan det være ønskelig å åpne for bruk av gift og kjemikalier i enkelte nærmere avgrensede tilfeller. Departementenes forslag gjenspeiler dette.

Departementene foreslår at dagens forbud i viltloven mot «bruk av kjemikalier eller gift til avliving av annet vilt enn smågnagere og krypdyr», endres til et forbud mot «bruk av kjemikalier og gift ved jakt og fangst, og annen form for avliving av vilt», se lovforslaget § 27 første ledd. Dette vil gjøre det klart at dette er forbudte metoder i forbindelse med jakt- og fangst. Forslaget vil samtidig videreføre det generelle forbudet mot bruk av kjemikalier og gift ved avliving av vilt som følger av viltloven § 25.

I lovforslaget § 27 andre ledd følger det at bruk av kjemikalier eller gift til avliving av smågnagere etter naturmangfoldloven § 17, er tillatt. Begrepet «avliving» favner videre enn det som ligger i den tradisjonelle forståelsen av jakt, fangst og felling. I naturmangfoldloven er avliving omfattet av definisjonen av «uttak», jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav o. Som nevnt i punkt 10.8.1 over, følger det av naturmangfoldloven § 17 første ledd at blant annet smågnagere og krypdyr kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom. Departementene foreslår at koblingen til naturmangfoldloven § 17 tas inn i lovforslaget § 27 andre ledd. Avliving av smågnagere ved bruk av gift må skje innenfor rammene av dyrevelferdsloven § 12 første ledd.

Viltloven § 25 åpner for bruk av kjemikalier eller gift til avliving av «smågnagere og krypdyr». Departementene mener at reguleringen av smågnagere og krypdyr ikke bør være identisk, og foreslår at adgangen til å bruke kjemikalier og gift avgrenses til smågnagere. Bakgrunnen for denne avgrensningen er at det for smågnagere ikke finnes andre effektive alternativer for å unngå skade, enn avliving ved bruk av feller eller gift. Departementene mener det er begrenset behov for å videreføre en adgang til å tillate bruk av gift for avliving av krypdyr. De krypdyrene vi har i norsk fauna er firfisle, stålorm, hoggorm, buorm og slettsnok. Av disse er det kun hoggorm som kan volde skade, og som kan avlives i medhold av naturmangfoldloven § 17. Etter departementenes oppfatning er det ikke behov for å videreføre adgangen til å avlive hoggorm med gift. Departementene anser at hoggorm normalt ikke skal bekjempes, men i enkelte situasjoner kan det være nødvendig at tiltak gjennomføres. Hoggormen bør da fanges på en skånsom måte, jf. omtale over, og flyttes ut av området i stedet for å avlive den. Dette følger også av Folkehelseinstituttets skadedyrveileder. Se nærmere om bruk av feller for å fange inn eller avlive krypdyr under punkt 10.4. Også Bernkonvensjonen kan tale for å skille mellom smågnagere og krypdyr. Vedlegg II til konvensjonen lister de artene som skal gis strengest vern etter konvensjonen. Listen omfatter blant annet to krypdyrarter som finnes i Norge, nemlig firfisle og slettsnok. Den omfatter imidlertid ingen smågnagerarter som finnes i Norge.

Departementene mener det i visse tilfeller bør åpnes for bruk av kjemikalier og eventuelt gift i forbindelse med såkalt medikamentell immobilisering (bedøving) og etterfølgende avliving av vilt ved bruk av medikamenter. I lovforslaget § 27 tredje ledd følger det at Kongen kan gi forskrift om bruk av kjemikalier og gift ved medikamentell immobilisering av levende vilt, blant annet om varslingsregler. Dette kan unntaksvis være aktuelt ved behov for avliving av vilt i tettbygd strøk, der bruk av kruttdrevne skytevåpen anses uforvarlig. Forskriftshjemmelen vil være hjemmelsgrunnlag for viltforskriften § 2-14. Bruk av kjemikalier til bruk ved

medikamentell immobilisering av vilt er for øvrig regulert både i lov 15. juni 2001 nr. 75 om veterinær og annet dyrehelsepersonell og lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler mv.

Videre kan uttak som gjennomføres av Statens naturoppsyn i enkelte rovviltsaker forutsette en forutgående medikamentell immobilisering. Det mest praktiske eksempelet er hiuttak av jerv. I slike tilfeller vil adgangen for bruk av kjemikalier eller gift følge av de særskilte bestemmelsene om felling i lovforslaget kapittel 8.

Departementene ser ingen grunn til å videreføre ytterligere unntak for bruk av kjemikalier og gift i forslaget til ny lov. Departementene foreslår derfor å ikke videreføre viltloven § 25 andre punktum som åpner for at departementet i særlige tilfeller kan gjøre unntak fra forbudet.

10.9 Forbud mot avspilling av lokkelyder, nett, lim mv.

10.9.1 Gjeldende rett

Bernkonvensjonen artikkel 8 fastsetter at medlemsstatene, for arter opplistet i konvensjonens vedlegg II og III, skal forby bruken av alle metoder som er ikke-selektive for fangst og avlaving av arter av vill fauna og bruk av alle metoder som kan forårsake at den lokale bestand av en art forsvinner eller forstyrres alvorlig, og især metodene i vedlegg IV. Vedlegg IV til konvensjonen angir metoder det er forbudt å benytte ved jakt, fangst og annen utnyttelse av blant annet pattedyr og fugler som er listet opp i vedlegg II og III.

Bernkonvensjonen vedlegg IV forbyr følgende metoder ved jakt og fangst av pattedyr:

- Snarer
- Levende dyr brukt som lokkedyr, som er blindet eller skadet
- Båndopptakere
- Elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme
- Kunstige lyskilder
- Speil eller andre liknende midler
- Innretninger for å belyse byttet
- Sikter for nattjakt, bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring
- Sprengstoff, med unntak for ved hvalfangst
- Nett, ved anvendelse for fangst i stor skala og/eller for ikke selektiv fangst
- Feller, ved anvendelse for fangst i stor skala og/eller for ikke selektiv fangst
- Gift og forgiftet eller bedøvende åte
- Gass eller utrøyking
- Halvautomatiske eller automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd
- Fly
- Motorkjøretøyer i bevegelse.

Ved ratifikasjon av konvensjonen gjorde Norge reservasjon med hensyn til forbudet mot bruk av halvautomatiske våpen med mer enn to skudd i magasinet ved jakt på elg, hjort og rådyr, og ved selfangst og hvalfangst i samsvar med norske lover og bestemmelser, jf. St.prp.nr. 12 (1985–1986) s. 6.

Bernkonvensjonen vedlegg IV forbyr følgende metoder ved jakt og fangst av fugl:

- Snarer, med unntak for ved fangst av rype nord for 58 °N
- Lim
- Kroker
- Levende fugler brukt som lokkefugler, og som er blindet eller skadet
- Båndopptakere
- Elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme
- Kunstige lyskilder
- Speil eller andre liknende midler
- Innretninger for å belyse byttet
- Sikter for nattjakt, bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring
- Sprengstoff
- Nett
- Feller
- Gift og forgiftet eller bedøvende åte
- Gass eller utrøyking
- Halvautomatiske eller automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd
- Fly
- Motorkjøretøyer i bevegelse.

De fleste metodene angitt i vedlegg IV er gjennomført i norsk rett. Forbudene mot bruk av kunstige lyskilder, innretninger for å belyse byttet og sikter for nattjakt bestående av innretninger for elektronisk forstørrelse eller overføring ivaretas av viltloven § 20 tredje ledd. Forbudet mot gift og forgiftet eller bedøvende åte ivaretas av viltloven § 25. Forbudet mot halvautomatiske eller automatiske våpen med magasin for mer enn to skudd ivaretas av viltloven § 20 andre ledd. Sprengstoff og elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme kan anses som våpen og er forbudt etter viltloven § 20 første ledd. Forbudet mot fly og motorkjøretøyer i bevegelse ivaretas av viltloven § 21. Forbudene mot feller, snarer, lim, kroker og nett av forbudet mot bruk av fangstredskaper i viltloven § 24. Forbudet mot bruk av båndopptakere er delvis ivaretatt i utøvelsesforskriften § 30 siste ledd, som forbyr bruk av lydavspillinger for å lokke viltet inn i feller. Forbudet mot bruk av levende dyr som lokkedyr, som er blindet eller skadet, er delvis ivaretatt i utøvelsesforskriften § 30, som forbyr bruk av levende dyr for å lokke viltet inn i feller. Forbudene mot bruk av speil eller andre liknende midler, og gass eller utrøyking, ved jakt og fangst er ikke uttrykkelig gjennomført i norsk regelverk.

Konvensjonen oppstiller minimumsforpliktelser, som vil si at norske myndigheter står fritt til å blant annet forby metodene også for arter som ikke er listet opp i vedleggene til konvensjonen. Det vises for øvrig til omtalen av Bernkonvensjonen under punkt 4.3.1.

10.9.2 Departementenes vurderinger og forslag

Bernkonvensjonen er en viktig ramme for forvaltningen av viltarter i Norge. Departementene mener norsk regelverk fullt ut må gjenspeile forbudene mot konkrete metoder ved jakt og fangst som er angitt i konvensjonens vedlegg IV, jf. artikkel 8. Departementene mener dette enklest kan gjennomføres ved å ta inn en bestemmelse i forslaget til ny lov som lister opp metoder angitt i vedlegg IV som ikke allerede er forbudt etter andre bestemmelser i forslaget til ny lov eller i forskrifter, se lovforslaget § 28. Selv om det er åpenbart at enkelte av metodene ikke er aktuelle i praksis, mener departementene at det er hensiktsmessig med en lovregulering.

Bernkonvensjonen vedlegg IV forbyr bruk av «båndopptakere». Bruk av båndopptakere under jakt og fangst er lite aktuelt i dag. Konvensjonen og vedlegg IV er fra 1979 og det er derfor ikke tatt stilling til ny digital teknologi som har samme funksjonsmåte som en analog båndopptaker. Etter departementenes syn må forbudene etter konvensjonen artikkel 8, jf. vedlegg IV tolkes dynamisk i lys av samfunnsutviklingen. Departementene legger til grunn at intensjonen bak forbudet mot båndopptakere var å unngå bruk av en metode som svært effektivt og i stor utstrekning, eventuelt ikke-selektivt, kan bidra til å lokke til seg vilt. Departementene mener at forbudet mot båndopptakere må tolkes til å gjelde all bruk av elektroniske eller tekniske innretninger til avspilling av lyd hvor formålet er å lokke til seg viltet. Svensk jaktlovgivning inneholder et forbud mot «bandspelare», som er tolket til å også omfatte mobiltelefoner, CD-spillere og lignende. Dette underbygger at forbudet mot båndopptakere etter Bernkonvensjonen må tolkes dynamisk.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav a foreslås det et forbud mot teknisk eller elektronisk avspilling av lokkelyder. Lokkelyder er opptak eller imitasjon av lyder fra vilt som brukes for å lokke til seg viltet. Tekniske eller elektroniske innretninger som spiller av lyder som kan brukes til å lokke vilt omfatter båndavspillere, opptak på mobiltelefon, apper, CD-spillere og alle andre former for opptak og avspilling av lokkelyder. Det omfatter ikke bruk av egen stemme eller fløyte til å lage lokkelyder ved hjelp av egen stemme. Departementene er kjent med at det blant annet er tilgjengelig apper som spiller av lokkelyder. Bruk av slike apper under jakt og fangst vil ikke være tillatt. Forslaget lovfester et forbud som i dag følger av folkerettslige forpliktelser etter Bernkonvensjonen.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav b foreslås det et forbud mot bruk av elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme. Dette omfatter for eksempel elektrosjokkvåpen. Elektrosjokkvåpen er forbudt å eie i Norge, jf. våpenforskriften § 9, og kan ikke brukes lovlig under jakt og fangst. Departementene anser likevel at det kan være hensiktsmessig med et forbud mot bruk av slike og lignende innretninger i forslag til ny lov spesifikt knyttet til jakt og fangst.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav c foreslås det et forbud mot bruk av speil eller andre blendende innretninger. I den norske oversettelsen av Bernkonvensjonen i St.prp. nr. 12 (1985–1986) om ratifikasjon av konvensjonen, er forbudet i vedlegg IV mot bruk av «mirrors and other dazzling devices» oversatt til «speil eller andre liknende midler», se s. 51. Formuleringen «liknende midler» er lite presis. Begrepet «dazzling» er oversatt til «blendende» i sentrale ordbøker. I svensk og finsk

jaktregelverk er det forbud mot bruk av speil eller «andra bländande anordningar». Av hensyn til klarhet i lovteksten foreslår departementene at begrepet «blendende» benyttes. Forbudet i bokstav c mot «andre blendende innretninger» vil blant annet omfatte lasere og innretninger med tilsvarende virkemåte.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav d foreslås det et forbud mot å bruke gass eller utrøyking under jakt og fangst. Bruk av utrøyking har tradisjonelt blitt brukt ved blant annet hijakt, men er ikke en utbredt metode i dag.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav e foreslås det et forbud mot bruk av sprengstoff under jakt og fangst. Det er ikke tradisjon for å bruke sprengstoff under jakt og fangst av vilt i Norge. Viltloven § 20 regulerer bruk av våpen under jakt, og tillater kun bruk av skytevåpen med ladning av krutt. Sprengstoff kan anses omfattet av begrepet våpen, og er forbudt. Tilsvarende gjelder etter begge de foreslåtte alternativene til våpenbestemmelse i lovforslaget, som kun tillater bruk av skytevåpen ved jakt og fangst, se punkt 10.3.

Nett kan anses forbudt etter viltloven § 24 som forbyr bruk av «fangstredskaper». I lovforslaget § 22 foreslås det å endre ordlyden fra «fangstredskaper» til «feller». Forslaget til ordlyd omfatter ikke nett. I lovforslaget § 28 første ledd bokstav f foreslår departementene å videreføre et forbud mot bruk av nett under jakt og fangst av vilt. Bernkonvensjonens forbud mot bruk av nett under jakt og fangst er for pattedyr begrenset til bruk av nett for fangst i stor skala og/eller for ikke-selektiv fangst. For fugl forbyr konvensjonen bruk av nett generelt. Departementene foreslår at det videreføres et generelt forbud mot bruk av nett ved jakt og fangst av alt vilt. Fangst er i lovforslaget § 3 bokstav a definert som høsting av vilt ved bruk av felle som avliver viltet eller fanger viltet for avliving. Forbudet vil ikke ramme bruk av såkalt mistnett som fangstmetode ved levendefangst av fugl for ringmerking.

Bruk av kroker til fangst kan i dag også anses forbudt etter viltloven § 24, som forbyr bruk av «fangstredskaper». Forbudet mot bruk av feller i lovforslaget § 22 omfatter ikke kroker. I lovforslaget § 28 første ledd bokstav g foreslås det å videreføre et forbud mot bruk av kroker under jakt og fangst. Bestemmelsen er ment å forby bruk av kroker til å fange, skade eller drepe viltet. Dette er mest aktuelt i forbindelse med fangst. Bernkonvensjonen forbyr bruk av kroker ved jakt og fangst av fugler, men ikke ved jakt og fangst av pattedyr. Bruk av kroker ved jakt og fangst av pattedyr antas å være lite praktisk, men en eventuell bruk vil være problematisk av hensyn til en dyrevelferdsmessig forsvarlig jakt og fangst. Departementene foreslår at forbudet gjelder ved jakt og fangst av vilt generelt, og ikke bare av fugl.

Bernkonvensjonen forbyr bruk av lim ved jakt og fangst av fugler, men ikke ved jakt og fangst av pattedyr. I lovforslaget § 28 første ledd bokstav h foreslås likevel et generelt forbud mot bruk av lim under jakt og fangst av vilt. Både hensyn til dyrevelferd og hensynet om å unngå ikke-selektive fangstmetoder, taler for et generelt forbud. Forbudet omfatter som et utgangspunkt både limfeller og for eksempel smøring av lim på stammer og greiner. For bruk av limfeller må forbudet ses i sammenheng med lovforslaget § 22 om bruk av feller til fangst av vilt. Bruk av limfeller ved jakt og fangst vil også omfattes av forbudet mot bruk av feller i lovforslaget § 22. I forslaget til § 22 andre ledd er det foreslått et unntak fra forbudet

mot bruk av feller til avlaving av smågnagere og til innfangning eller avlaving av krypdyr i medhold av naturmangfoldloven § 17 første ledd. Det innebærer at bruk av for eksempel limfeller vil være tillatt for innfangning av krypdyr.

I lovforslaget § 28 første ledd bokstav i, foreslås det et forbud mot bruk av levende dyr som lokkedyr ved jakt og fangst. Forbudet står i dag i utøvelsesforskriften § 30. Det vurderes som hensiktsmessig at regelen går frem av lovforslaget § 28 sammen med andre forbud som bygger på forpliktelsene i Bernkonvensjonen artikkel 8 jf. vedlegg IV. Bernkonvensjonen vedlegg IV forbyr kun bruk av levende dyr som er blindet eller skadet som lokkedyr. Etter departementenes syn tilsier dyrevelferdshensyn at det er forbudt å bruke levende dyr generelt som lokkedyr ved jakt og fangst. Begrepet «dyr» omfatter også fugl.

Forbudene som er foreslått i lovforslaget § 28 første ledd er relativt omfattende, og i enkelte tilfeller kan det være behov for å gjøre unntak fra bestemmelsen. For å ha en viss fleksibilitet foreslår departementene i lovforslaget § 28 andre ledd at Kongen kan gi forskrift om å tillate og regulere bruk av metoder angitt i første ledd, se lovforslaget § 28 andre ledd. Bernkonvensjonen artikkel 9 tillater på visse vilkår at det gjøres unntak fra forbudene i vedlegg IV. Eventuell fastsetting av regler i forskrift om å tillate metoder angitt i lovforslaget § 28 første ledd må være i overensstemmelse med kravene etter konvensjonens artikkel 9.

Departementene foreslår i tillegg en hjemmel for Kongen til å gi forskrift om «å tillate og regulere bruk av metoder angitt i første ledd, og om å forby ikke-selektive metoder for jakt og fangst eller metoder for jakt og fangst som kan forårsake at den lokale bestanden av en viltart forsvinner eller forstyrres alvorlig», se lovforslaget § 28 andre ledd.

Lovforslaget § 28 må ses i lys av at Bernkonvensjonen artikkel 8 forplikter medlemslandene til å forby slike metoder.

11 Retten til jakt og fangst mv.

11.1 Grunneiers enerett til jakt og fangst

11.1.1 Gjeldende rett

Grunneiers enerett til jakt og fangst fremgår av viltloven § 27. Retten til jakt og fangst er ofte omtalt som en del av grunneierretten. Det følger av bestemmelsen at grunneierens enerett kan utøves med de innskrenkninger som er fastsatt i denne lov og i forskrifter gitt i medhold av loven. Prinsippet om grunneiers enerett til jakt og fangst på egen eiendom kom inn i loven i sin nåværende form i jaktloven av 1899, og ble videreført i jaktloven av 1951 før det ble tatt inn i viltloven § 27.

Generelt om innskrenkninger i eiendomsretten

Eiendomsrettens generelle utgangspunkt er at grunneier juridisk og faktisk kan disponere over sin egen eiendom. En grunneier kan være en eller flere personer. En

grunneier kan også i enkelte tilfeller være et aksjeselskap. I deler av Norge er staten grunneier. For store områder forvaltes da grunneierfunksjonen av Statskog. Det finnes også andre typer grunneiere, som for eksempel bygdeallmenninger som eies av et bygdelag. I størstedelen av Finnmark (95%) er Finnmarkseiendommen (FeFo) grunneier.

Grunnloven § 105 fastsetter at det ved ekspropriasjon skal ytes full erstatning. Departementene viser til HR-2004-2115-A (Barns fiskerett), som gjaldt en bestemmelse om at barn under 16 år ble gitt rett til å fiske innlandsfisk med stang og håndsnøre i vassdrag, jf. lakse- og innlandsfiskeloven § 18. Spørsmålet i saken var om bestemmelsen utløste en plikt til erstatning overfor grunneierne etter Grunnloven § 105. Høyesterett viste til Rt. 1918 s. 403 (Konsesjonslov-dommen) og Rt. 1970 s. 67 (Strandlovdommen), og at det ved inngrep i en grunneiers rådighet gir rett til erstatning etter Grunnloven § 105 tradisjonelt skiller mellom inngrep som bare innebærer en rådighetsinnskrenkning og inngrep som fører til at rettigheter over eiendommen blir overført til andre. Høyesterett utalte i avsnitt 42:

[...] Som følge av den utviklingen som skjer i samfunnet, har det i fellesskapets interesse vært nødvendig ved lov å pålegge grunneiere ulike begrensninger i rådigheten over sine eiendommer. Det er på det rene at det i dag skal meget til før en slik rådighetsbegrensning vil utløse rett til erstatning etter Grunnloven.

Høyesterett kom i den aktuelle saken til at lakse- og innlandsfiskeloven § 18 ikke utløste erstatningsplikt til grunneierne etter Grunnloven § 105. Bestemmelsen om barns fiskerett var en innskrenkning i grunneiers råderett som grunneierne måtte tåle.

Den europeiske menneskerettskonvensjonen første tilleggsprotokoll artikkel 1 (TP 1-1) gjelder retten til å «nyte sin eiendom i fred.» Også etter Den europeiske menneskerettsdomstolens praksis er visse inngrep i eiendomsretten noe en grunneier må tåle. Det vises nærmere til omtalen i punkt 4.3.2.

Eksempler på innskrenkninger i grunneiers rett til jakt og fangst

Lovgivningen inneholder flere bestemmelser som innskrenker grunneiers enerett til jakt og fangst på sin eiendom. Et eksempel på innskrenkning av grunneiers enerett til jakt og fangst er forfølgingsretten i viltloven § 34. Det følger av bestemmelsen at en som sårer storvilt har rett til å forfølge og tilegne seg dyret også på grunn der en annen har jaktretten. Videre gjør viltloven §§ 32 og 33 innskrenkninger i grunneiers fysiske utnyttelse av sin eiendom når det gjelder retten til jakt og fangst på vei og mot vann. Viltloven § 28 inneholder innskrenkninger om hvordan en grunneier kan disponere sin enerett til jakt og fangst. Viltloven § 37 er et annet eksempel, der kommunen kan beslutte at en eiendom skal slås sammen med andre til et felles viltområde.

Lovgivningen inneholder også bestemmelser som gir klare rammer for jaktutøvelse. Bestemmelsene påvirker igjen grunneiers rett til jakt og fangst. Dette er for

eksempel jakttidsforskriften, som gir rammer for hvilke arter og til hvilke tidspunkter jakt og fangst kan drives.

Grunneiers enerett til jakt og fangst innebærer også et utgangspunkt om grunneiers enerett til å disponere over jaktretten ved å overlate jaktretten til andre, eller å avstå fra jakt og fangst på sin eiendom. Det er også et sentralt prinsipp at frittlevende vilt er eierløst, og ikke en del av grunneiers eiendom.

11.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre hovedregelen om at grunneier har enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår å starte bestemmelsen med «Grunneier har enerett til jakt og fangst [...]», i stedet for å ha dette utgangspunktet sist i bestemmelsen. Dette vil tydeliggjøre hva hovedregelen er. Se lovforslaget § 29.

Departementene viser videre til viltloven § 27 der det står «Med de innskrenkninger som er fastsatt i denne lov og i forskrifter gitt i medhold av loven [...]». Ved en ren ordlydsfortolkning må dette forstås bare å gjelde bestemmelser gitt i viltloven og i forskrifter med hjemmel i viltloven. Innskrenkninger i grunneiers enerett til jakt og fangst kan også fremkomme av andre lover. Eksempler på dette er naturmangfoldloven § 18, jf. viltloven § 35. Dette er også forutsatt i forarbeidene til gjeldende viltlov, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 58. Det kan også tenkes andre lover som innskrenker grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene viser her for eksempel til matloven § 23 første ledd, som gir Mattilsynet myndighet til å fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelser gitt i eller i medhold av matloven. Dette inkluderer blant annet «avlivning», og regelen kan gjelde uavhengig av grunneiers enerett til jakt og fangst.

Departementene foreslår å ikke videreføre ordlyden «innskrenkning» i forslaget til ny bestemmelse. Departementene foreslår en ordlyd om at grunneier har enerett til jakt og fangst «med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov». Forslaget til ordlyd er ment å være en språklig forenkling og vil gjelde innskrenkninger i råderetten til grunneier, som for eksempel forfølgingsretten nærmere omtalt i punkt 10.2. Forslaget til ordlyd vil også fungere som en henvisning til annet regelverk som kan ha avvikende eller supplerende bestemmelser knyttet til retten til jakt og fangst, for eksempel bestemmelser om organisering av jakt. Departementene viser her blant annet fjelloven kapittel XI, bygdeallmenningsloven kapittel 7 og Finnmarksloven §§ 25 til 27.

11.2 Rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst

11.2.1 Gjeldende rett

Viltloven §§ 32 og 33 har bestemmelser om rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst på eiendommen. I viltloven § 32 omtales grunneiers rett til jakt og fangst mot vann (elv, innsjø, hav og fjord) og i viltloven § 33 omtales grunneiers rett til jakt på vei, jernbane mv.

Grense mot vann

Grunneiers jaktrett mot vann (elv, innsjø, hav og fjord) reguleres av viltloven § 32. Det fremgår av viltloven § 32 første punktum at grunneiers jaktrett på elv og innsjø går så langt som grunneiers eiendomsrett. Hvordan eiendomsretten trekkes mot elv og innsjø er regulert i vannressursloven § 13 første ledd og vassdragsloven §§ 2 til 6. I større innsjøer hvor det er et såkalt «fritt midtstykke», følger det av vannressursloven § 17 første punktum at midtstykket er statens eiendom. Dersom innsjøen ligger til en statsallmenning, følger det av vannressursloven § 17 andre punktum at midtstykket inngår i allmenningen.

Etter viltloven § 32 andre punktum har grunneier enerett til jakt og fangst mot hav og fjord så langt landet ligger tørt. Det betyr at grensen for jaktrett varierer med flo og fjære, uavhengig av hvor langt ut eiendomsretten går. Det følger videre av viltloven § 32 tredje punktum at «utenfor denne grense og på grunner og skjær som er overskytt ved alminnelig høyvann og ikke tillegger noen eiendom som kobbeveide, er jakt og fangst tillatt for norske statsborgere og alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge.» Direktoratet kan i enkelttilfelle gi utlendinger som ikke er bosatt i Norge adgang til slik jakt, jf. viltloven § 32 fjerde punktum.

Bestemmelsen innebærer at allmennheten, med visse begrensninger, i utgangspunktet har fri jaktrett på hav og fjord der landet ikke ligger tørt. Den frie jaktretten kan for eksempel benyttes ved å vade/vasse eller ved bruk av båt eller flåte med de begrensninger som ellers gjelder, blant annet forbudet mot bruk av motorbåt, jf. viltloven § 21 andre ledd. Bestemmelsen må ses i sammenheng med viltlovens geografiske virkeområde i viltloven § 2, se punkt 6.2.

Hva som menes med grunner og skjær som tilligger noen eiendom som «kobbeveide» fremgår ikke av lovforarbeidene. Helge Christensen skriver på side 128 i Lovgivningen om viltstell og jakt (1967): «Med kobbeveide forstås sel- eller kobbeskjær som fra gammelt av bevislig tilligger bestemt eiendom. Hjemmelen kan være alders tids bruk eller fredlysning i.h.t. Norske lov 5-12-15 (opphevet ved § 47 i jaktloven av 1899).»

Loven oppstiller en begrensning om at den frie jaktretten i hav og fjord gjelder «norske statsborgere og alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge». Etter jaktloven av 1951 gjaldt den frie jakten «enhver norsk borger», og ikke andre som var bosatt i landet (ikke norske borgere). Dette kom inn i dagens viltlov i 1981. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 60 står det:

Departementet foreslår at jaktretten i hav og fjord utenfor der landet ligger tørt, bør tilligge ikke bare norske statsborgere, men alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge. Denne utvidelse er i tråd med blant annet reglene i Fjellovens § 32 om retten til jakt i statsallmenning og med fiskereglene i Finnmark. Grensen for grunneiers rett mot hav og fjord vil kunne variere med flo og fjære, slik forholdet også er i dag.

Retten til jakt og fangst på vei, jernbane mv.

Viltloven § 33 første ledd regulerer grunneiers jaktrett på vei. I første ledd reguleres

tre forskjellige situasjoner. Det følger av første ledd første setning at en eier av vei med tilbehør ikke har rett til jakt og fangst på veien uten at han også eier tilstøtende grunn. Dette innebærer et utgangspunkt om at en eier av vei, for eksempel en grunneier eller et veilag ikke har rett til å drive jakt og fangst på veien. Jakt på vei er bare tillatt dersom eier av vei også eier tilstøtende grunn. Hvis for eksempel et veilag eier veien og grunneier med tilstøtende eiendom er medlem i veilaget, så har den aktuelle grunneieren rett til jakt og fangst på veien. Det står videre i første ledd andre punktum at den som eier grunnen på begge sider av veien, har retten til jakt og fangst på veien selv om han ikke eier den. Dette innebærer at en grunneier har rett til jakt og fangst på vei som eies av andre, når veien for eksempel går gjennom grunneiers eiendom. I første ledd tredje setning reguleres situasjonen der en vei danner grense mellom grunn som tilhører forskjellige eiere og ingen av dem eier veien. I slike tilfeller har hver av grunneierne rett til jakt og fangst på veien.

I viltloven § 33 første ledd omtales begrepet vei «med tilbehør». Hva som menes med vei med tilbehør er ikke nærmere omtalt i lovens forarbeider. Ved tolkning av begrepet er det relevant å se hen til veglovas veibegrep. I veglova § 1 andre ledd står det at vei også regnes som «opplagsplass, parkeringsplass, haldeplass, bru, ferjekai eller anna kai som står til beinveges samband med veg eller gate.» I forarbeidene til vegloven, Ot.prp. nr. 53 (1961–1962) s. 56, står det at oppregningen i veglova § 1 andre ledd ikke kan anses som uttømmende. Det ble i forarbeidene ansett som selvsagt at banketter, grøfter, skjæringer, fyllinger, stikkrenner, rekkverk, vegmerker og signalinnretninger regnes som del av en vei. Det ble heller ikke funnet grunn til å særskilt nevne fortau og sykkelsti, selv om dette også må anses som en del av veien.

I viltloven § 33 andre ledd står det at reglene om jakt og fangst på vei også gjelder for jernbane, rørgate, gate for kraftledning og lignende anlegg.

Viltloven § 33 om grunneiers jaktrett på vei må ses i sammenheng med viltloven § 21 første ledd bokstav a), som er nærmere omtalt i punkt 10.7. Bestemmelsen inneholder et forbud mot å løsne løse skudd på eller over offentlig vei eller jernbane under jakt.

11.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å samle bestemmelsene som handler om rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst i én bestemmelse. Dette innebærer at innholdet i viltloven §§ 32 og 33 flyttes til lovforslaget § 30. Forslaget til bestemmelse må videre ses i sammenheng med at grunneier kan overlate retten til jakt og fangst til andre, se blant annet punkt 11.3.

Departementene foreslår å videreføre gjeldende bestemmelse om grunneiers rett til jakt og fangst mot elv og innsjø i forslag til § 30 første ledd. I Justisdepartementets veileder *Lovteknikk og lovforberedelse* s. 91 anbefales at nye lover bør bruke kjønnsnøytrale ord og uttrykk. Departementene foreslår at begrepet «[...] hans eiendomsrett» endres til «[...] eiendomsretten».

Når det gjelder den frie jaktretten i hav og fjord, som går utover grunneiers eiendomsrett (der landet ikke ligger tørt), ser departementene behov for enkelte

justeringer og modernisering. Departementene foreslår at retten til jakt i hav og fjord trekkes ut til å bli et nytt andre ledd i forslaget til bestemmelse. Departementene er ikke kjent med i hvilket omfang det er skjær som fra gammelt av tilligger noens eiendom som «kobbeveide». Det legges til grunn at dette er en eiendomsrett som noen kan ha, og at det er behov for å synliggjøre denne rettigheten i loven. For ordens skyld vil departementene nevne at vi ikke kan se at det i loven ligger en begrensning om at det er kobbejakt som må drives fra skjæret, selv om dette har sammenheng med hvordan rettigheten kan være opparbeidet.

Departementene ser i utgangspunktet ikke grunn til å begrense den frie jaktretten i hav og fjord, utenfor der landet ligger tørt, til kun norske statsborgere og alle som har vært og er bosatt i Norge. Miljødirektoratet har opplyst at de ikke har mottatt søknader fra utenlandske borgere om å drive jakt og fangst i hav og fjord, jf. viltloven § 32 siste punktum. Vi legger til grunn at bestemmelsen er lite aktuell i praksis. Departementene foreslår å oppheve begrensningen om at jakt og fangst bare er tillatt for norske statsborgere og alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge. Dette innebærer et utgangspunkt om at allmennheten har rett til jakt og fangst i hav og fjord utenfor der landet ligger tørt. I forslaget til bestemmelse er begrepet «allmennheten» tatt inn for å synliggjøre dette.

Departementene foreslår å ta inn en formulering i forslaget til bestemmelse om at retten til jakt og fangst i hav og fjord, utenfor der landet ligger tørt, gjelder «med de begrensninger som ellers følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov». Med dette menes for eksempel begrensninger knyttet til bruk av motorbåt og kravet om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse, se punkt 10.1. For jegere bosatt i andre land, gjelder blant annet kravet om jegerprøve i Norge eller å ha oppfylt vilkår for tilsvarende jakt i vedkommende sitt hjemland, være registrert i Jegerregisteret og ha betalt jegeravgift. Hensikten med forslaget til ny ordlyd er å tydeliggjøre at allmennhetens rett til jakt og fangst har begrensninger som ellers følger av viltloven med forskrifter.

Når det gjelder retten til jakt og fangst på vei, jernbane mv. foreslår departementene i hovedsak å videreføre innholdet i viltloven § 33 i forslaget til § 30 tredje ledd og fjerde ledd. Departementene ser behov for å tydeliggjøre hvilke situasjoner retten til jakt og fangst gjelder, og foreslår språklige omformuleringer for å tydeliggjøre dette. Forslaget går også ut på å gjøre bestemmelsen kjønnsnøytral. Dette er kun språklige endringer og innebærer ikke materielle endringer.

Departementene mener videre det er hensiktsmessig å avklare hvordan veibegrepet i bestemmelsen skal forstås. I viltloven § 33 omtales vei «med tilbehør», og forarbeidene angir ingen nærmere avgrensning av begrepet. Departementene foreslår at veibegrepet skal forstås på samme måte som i veglova. Vi viser her til veglova § 1 andre ledd, jf. Ot.prp. nr. 53 (1961–1962) s. 56. Fordelen ved denne løsningen er å samordne veibegrepet med veglova, og det vil bli en mer enhetlig praksis for hva som defineres som vei. Begrepet «offentlig vei» i viltloven § 21, videreført i forslaget til § 25, legger også til grunn veibegrepet slik det er forutsatt i veglova. Det vil være en fordel at begge bestemmelsene som omhandler vei i ny lov bygger på samme forståelse av veibegrepet. Departementene har vurdert om det i

forslaget til ny bestemmelse eksplisitt bør stå at begrepet vei skal forstås på samme måte som etter veglova. Departementene mener at det ikke er nødvendig med en slik utfyllende lovtekst siden innholdet i begrepet vei mest hensiktsmessig kan utdypes i forarbeidene til loven. I forslaget til ny bestemmelse er ordlyden «med tilbehør» ikke tatt med videre. Endringen tar ikke sikte på å innskrenke den fysiske avgrensningen av hva som anses som veg.

Et annet alternativ som departementene har vurdert, er å definere hva som menes med «vei» i forslaget til ny bestemmelse. Dette kan gjøres ved å liste opp alle de elementene som veibegrepet skal bestå av, for eksempel fortau, grøfter, skjæringer, parkeringsplass mv. Fordelen med denne løsningen er at det blir tydelig i den nye bestemmelsen hva som menes med «vei». Ulempen er at det kan være utfordrende å nevne alle elementene av hva vei består av i lovteksten slik at listen blir uttømmende, og at veibegrepet blir uklart i forhold til viltloven § 21 og forslaget til ny § 25. Departementene foreslår derfor ikke denne løsningen.

Departementene viderefører viltloven § 33 andre ledd i lovforslaget § 30 fjerde ledd. Dette innebærer at reglene om vei i forslaget til § 30 tredje ledd også gjelder jernbane, rørgate, gate for kraftledning og lignende anlegg.

11.3 Overlate retten til jakt og fangst til andre

11.3.1 Gjeldende rett

Viltloven § 28 omhandler grunneieres muligheter til å overlate jaktretten til andre. Reglene i bestemmelsen gjelder også for fangst, jf. viltloven § 28 syvende ledd.

Dersom grunneieren overlater «sin eiendom til noen annen til bruk, skal brukeren ha jaktretten med mindre annet er avtalt.» Dette følger av viltloven § 28 første ledd første punktum. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 58 fremkommer det at bestemmelsen gjelder der en eiendom blir overlatt til noen annens besittelse og til total bruk. Det vises til at dette typisk vil være ved forpakting. Departementene legger til grunn at også andre totale bruksretter kan være omfattet, for eksempel hvor en leietaker har besittelse til grunnen slik tilfellet er ved feste eller jordleiekontrakter. Det følger videre av § 28 første ledd andre punktum at dersom grunneieren forbeholder seg jaktretten, kan jakt ikke drives på brukerens åker og eng i tiden fra og med 1. mars til og med 30. september.

I viltloven § 28 andre ledd første setning fremgår det at jaktretten ikke kan skilles fra eiendommen for lengre enn ti år av gangen, uten når jaktretten følger bruksretten til eiendommen. Departementene legger til grunn at bestemmelsen tar sikte på situasjoner der jaktretten er etablert som en partiell bruksrett, for eksempel der bare jaktretten leies ut til andre. Tiårsfristen kan ses i sammenheng med jordlova § 12, som oppstiller en søknadsplikt hvis noen vil dele landbruks- og skogeiendommer. Bestemmelsen i jordlova gjelder også ved fradeling av bruksretter, for eksempel jaktretter. Viltloven § 28 andre ledd oppstiller således en strengere regel, siden det her ikke foreligger en søknadsplikt som det er ved deling.

I viltloven § 28 andre ledd andre setning står det at det på jordskifte likevel kan bestemmes at jaktretten fortsatt skal være felles helt eller delvis. Regelen må ses i lys av at jordskiftelova gir virkemidler for å omforme eiendommer eller rettigheter, se jordskiftelova kapittel 3. Der det kreves jordskifte, fastsettes rettighetene i jordskifteområdet. Deretter bruker jordskifteretten jordskiftevirkemidler som kan løse de utjenlige forholdene som er påberopt i saken. Jordskiftelova §§ 3-4 til 3-10 fastsetter bestemmelser om hvilke virkemidler som jordskifteretten kan benytte. Hvor jordskifteretten har tatt kravet til behandling, kan jordskifteretten også etter jordskiftelova §§ 3-11 og 3-12 omskipe og avskipe rettigheter i forbindelse med at det er reist jordskiftesak. En fraskilt jaktrett kan dermed føres tilbake til grunneiendommen. Forutsetningen er at det er nødvendig for å oppnå en tjenlig løsning og den som har jaktretten ikke lider tap. Den jaktberettigede må kompenseres med enten grunn, rettigheter eller penger, se jordskiftelova §§ 3-18 til 3-20 som gir regler for innholdet i jordskifteløysinga.

Etter viltloven § 28 tredje ledd skal en avtale om særskilt bortleie av jaktrett være skriftlig. Gjelder avtalen for mer enn fem år, skal leier og utleier sørge for at melding om leieforholdet med opplysning om vilkårene straks blir sendt til kommunen.

I viltloven § 28 fjerde ledd står det at fremleie av jaktrett ikke kan finne sted uten samtykke fra den som har jaktretten etter § 27. Kongen kan gi nærmere regler om forbud mot fremleie av jaktrett, jf. viltloven § 28 femte ledd. Departementene viser til nærmere til bakgrunnen for bestemmelsen i Ot.prp. nr. 54 (1992-93) s. 20 og s. 26.

I viltloven § 28 sjettede ledd står det presisert at også grunneier er ansvarlig for økonomisk skade jakten volder brukeren, dersom grunneieren overlater til noen annen enn grunnens bruker å utøve jakten.

11.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i hovedsak å videreføre gjeldende bestemmelse, men med enkelte endringer. Bestemmelsen må ses i sammenheng med grunneiers enerett til jakt og fangst, og at grunneier fritt kan disponere over jaktretten. Dette innebærer et utgangspunkt om at grunneier har avtalefrihet til å overlate retten til jakt og fangst til andre, med mindre annet følger av lov eller forskrift.

Departementene foreslår at utgangspunktet i viltloven § 28 første ledd første punktum videreføres. Se lovforslaget § 31. Dette innebærer at retten til jakt og fangst følger eiendommen dersom grunneier overlater sin eiendom til andre. Vi viser til forarbeidene der det er forutsatt at det må dreie seg om «total bruk», og at dette for eksempel kan være ved forpakting. Departementene mener at ordlyden bør endres slik at det kommer tydeligere frem når bestemmelsen kommer til anvendelse. Et alternativ er å ta inn begrepet «total bruk» i forslaget til bestemmelse. Et annet alternativ er å se hen til jordlova § 12 første ledd, der formuleringen «[...] forpakting, tomtefeste eller liknande leie [...]» er benyttet. Hensikten bak endringsforslagene er å tydeliggjøre at bestemmelsen tar sikte på totale bruksretter. Dette kjennetegnes ved at brukeren får besittelse over hele eller deler av eiendommen, slik som ved forpakting, tomtefeste eller lignende leie. I forslaget til § 31 første ledd har departementene foreslått ordlyden «[...] forpakting,

tomtefeste eller annen lignende leie [...]». Med «annen lignende leie» menes tilfeller der en grunneier leier bort grunnareal til total bruk.

Departementene viser til viltloven § 28 første ledd andre setning. Bestemmelsen må ses i sammenheng med viltloven § 28 første ledd første punktum, slik at den kun gjelder i situasjoner der grunneier har overlatt eiendommen til «total bruk», og selv forbeholder seg jaktretten. Departementene legger til grunn at hensynet bak bestemmelsen er vern av jordbruksdriften. Departementene viser til viltloven § 19 om human jakt, omtalt i punkt 10.1. Et av de sentrale momentene i denne bestemmelsen er at jakt og fangst skal utøves på en slik måte at det ikke oppstår «fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom». Dette vil for eksempel omfatte skader på åker og eng i forbindelse med jaktutøvelse. Etter departementenes oppfatning vil noe av hensynet bak bestemmelsen dekkes av viltloven § 19 og forslaget til § 18 om forsvarlig jakt- og fangstutøvelse. Det vises til den nærmere omtalen i punkt 10.1.

Departementene bemerker at det antakelig dreier seg om få tilfeller at grunneier forbeholder seg retten til jakt og fangst ved forpaktning, tomtefeste eller lignende leie. I løpet av de siste 50 årene har andelen leiejord økt betraktelig, mens forpaktning benyttes lite. Tall fra SSB viser at 47 prosent av alt jordbruksareal i drift i 2020 var leiejord. Departementene foreslår å ikke videreføre innholdet i viltloven § 28 første ledd andre setning. Forslaget er ikke til hinder for at det i forbindelse med den enkelte forpaktingsavtale, tomtefeste eller lignende leieavtaler kan avtales begrensninger mellom partene knyttet til jakt på åker og eng dersom grunneier forbeholder seg retten til jakt og fangst. Hvis bestemmelsen ikke videreføres, blir det nødvendig å innføre en overgangsordning for eksisterende avtaler.

Departementene foreslår å videreføre innholdet i viltloven § 28 andre ledd første setning. Etter departementenes syn er formuleringen «uten når jaktretten følger bruksretten» overflødig, da den synes å peke tilbake på innholdet i første ledd. Departementene mener det blir en tydeligere regel dersom det bare står: «Retten til jakt og fangst kan ikke skilles fra eiendommen for lengre tid enn ti år om gangen». Forslaget til bestemmelse tar sikte på situasjoner der retten til jakt og fangst leies ut til andre uten at den som leier retten til jakt og fangst for øvrig har noen form for besittelse over eiendommen eller del av den. I motsetning til totale bruksretter som er omtalt over, faller slike avtaler inn under kategorien partielle bruksretter. Betegnelsen brukes til vanlig der noen får en begrenset rådighet over en annens eiendom (servitutter). Etter departementenes syn vil forslagene til nytt første og andre ledd samlet føre til et tydeligere skille mellom totale bruksretter i første ledd hvor retten til jakt og fangst normalt følger med og partielle bruksretter i andre ledd hvor retten til å leie ut jaktretten er begrenset til ti år.

I viltloven § 28 andre ledd andre setning står det at det på jordskifte likevel kan bestemmes at jaktretten fortsatt skal være felles helt eller delvis. Etter departementenes oppfatning bør henvisningen til jordskifte være mer i tråd med gjeldende jordskiftelov og virkemidlene i jordskiftelova kapittel 3. Se departementenes forslag til endringer i lovforslaget § 31 tredje ledd. Departementene vil bemerke at viltloven ikke begrenser jordskifterettens

kompetanse til bare å gjelde der jaktretten er skilt fra eiendommen. Et jordskifte kan for eksempel også få betydning for jaktretten i forbindelse med viltloven § 28 første ledd og forslaget til § 31 første ledd. Departementene foreslår endringer ved at lovforslaget knyttes til både første ledd (totale bruksretter) og andre ledd (partielle bruksretter). Forslaget bidrar til at jordskifterettens kompetanse fremgår tydeligere enn i dag.

Departementene viser til viltloven § 28 tredje ledd som innebærer at avtaler om bortleie skal være skriftlig, og at avtaler med en varighet over fem år skal meldes til kommunen. Departementene er usikre på om slike avtaler blir meldt til kommunen, og hvilket behov kommunene har for en slik opplysning. Det er ikke kommunenes oppgave å «godkjenne» slike avtaler, så informasjonen må i tilfelle ha en merverdi for kommunens oppfølging av viltforvaltningen. I forslaget til ny bestemmelse er en slik meldeplikt ikke tatt med videre. Det bes derfor særskilt om tilbakemeldinger fra kommunene om hvordan viltloven § 28 tredje ledd andre setning blir praktisert, og om kommunene likevel ser behov for en slik meldeplikt.

Som følge av forslaget om å oppheve meldeplikt til kommunen for avtaler om bortleie på en varighet av mer enn fem år, foreslår departementene også å oppheve det lovbestemte kravet om at avtaler om bortleie skal være skriftlige.

Departementene mener at det er en fordel at avtaler om bortleie er skriftlige særlig hvis det oppstår en etterfølgende konflikt, eller ved spørsmål om 10-års fristen følges. Departementene mener likevel at det bør være opp til partene å bestemme hvordan en avtale om bortleie skal formaliseres. Det vil da være de ordinære reglene for avtalerett som gjelder. Dette innebærer et prinsipp om formfrihet, som igjen betyr at også muntlige avtaler kan være bindende mellom partene. Forslaget om å ikke videreføre viltloven § 28 tredje ledd om meldeplikt og skriftlighet i ny lov, må ses på som en forenkling av regelverket.

Departementene foreslår å videreføre viltloven § 28 fjerde ledd i forslag til § 31 fjerde ledd. Bestemmelsen handler om at fremleie av jaktrett ikke kan finne sted uten samtykke fra den som har jaktretten etter § 27. Departementene foreslår å endre «den som har jaktretten etter § 27» til «grunneier». På denne måten vil kapittelet få en mer enhetlig begrepsbruk.

Departementene foreslår å videreføre gjeldende forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om forbud mot fremleie av jaktrett. Departementene foreslår kun språklige justeringer i ordlyden, som ikke innebærer innholdsmessige endringer. Departementene foreslår at forskriftshjemmelen plasseres i forbindelse med regelen over om fremleie, i nytt § 31 fjerde ledd andre setning.

Viltloven § 28 sjetten ledd foreslås videreført i forslag til § 31 sjetten ledd.

Departementene har foreslått språklige endringer for å tydeliggjøre innholdet i bestemmelsen.

Lovforslaget § 31 femte ledd omtales i punkt 9.1.

11.4 Jakt og fangst i sameie mellom eiendommer

11.4.1 Gjeldende rett

Viltloven § 29 handler om retten til jakt og fangst i sameiestrekning. Bestemmelsen videreførte jaktloven av 1951 § 14 første ledd, som igjen videreførte bestemmelsen i jaktloven av 1899 § 3.

I viltloven § 29 første ledd står det: «I sameie har alle med eiendomsrett eller bruksrett til skog, havnegang, slått eller grunn rett til jakt og fangst med mindre annet følger av avtale eller annet rettsgrunnlag.» Departementet uttaler i Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 58 i tilknytning til bestemmelsen at viltloven § 29 er en særbestemmelse som går foran de generelle reglene i sameieloven. Sameielovens regler kan utfylle bestemmelsene i viltloven der § 29 er ufullstendig.

Ordlyden i bestemmelsen kan gi inntrykk av at regelen gjelder sameie generelt, dvs. både personlig sameie og realsameie. Bestemmelsen er gjennom forarbeider, rettspraksis og litteratur tolket innskrenkende. Innholdet i bestemmelsen kan kort oppsummeres slik at den gjelder en type av realsameier der bruksbeføyelsene har vært oppdelt for eksempel slik at rettighetene til beite, skog, slått mv. er fordelt mellom ulike rettighetshavere. Denne typen sameie/oppdeling av bruk har historisk vært nokså vanlig i Norge, og har i noen sammenhenger vært omtalt som «kløyvd eiendomsrett». Følgen av oppdelingen kan være at det er uklart hvem som er grunneier, og dermed hvem som har rett til jakt og fangst. Det er i slike tilfeller viltloven § 29 supplerer hovedregelen i viltloven § 27 om at det er grunneier som har enerett til jakt og fangst.

Selv om viltloven ellers ikke åpner for at den som har bruksrett i utmark har rett til jakt og fangst, gir bestemmelsen rett til jakt og fangst både for den som har eiendomsrett og den som har bruksrett. I de sakene som har vært behandlet av Høyesterett, har bruksrettene blitt opprettet i tilknytning til at nye bruk ble utskilt fra gårdene som allerede eide sameiestrekningen. De nye gårdene fikk ved utskillelsen bare bruksrett i sameiet, ikke sameierett til grunnen, og Høyesterett fant at bestemmelsen ikke omfattet slike situasjoner. Rt. 1959 s. 1161 og Rt. 1987 s. 183 er illustrasjoner på slike avgjørelser. Særregelen i viltloven § 29 må etter dette antas å gjelde i svært få sameier.

Viltloven § 29 andre ledd har bestemmelser om fastsetting av jaktregler for sameie etter første ledd. Rettighetshaverne kan med en måneds varsel innkalle de øvrige rettighetshaverne til valg av et styre på inntil fem medlemmer som skal forvalte jakten og fangsten i sameiet. Styret skal i samarbeid med kommunen utarbeide forslag til regler for forvaltningen. Forslaget skal forelegges alle rettighetshavere til uttalelse før direktoratet fastsetter reglene.

I viltloven § 29 tredje ledd gis direktoratet myndighet til å vedta et forbud mot jakt og fangst inntil jaktregler etter andre ledd er fastsatt. Dette gjelder hvis «sameiets størrelse og tallet på rettighetshavere gir grunn til det». Før det eventuelt vedtas et forbud, skal direktoratet innhente uttalelse fra kommunen. Et forbud mot jakt og fangst skal kunngjøres.

Det følger av viltloven § 29 fjerde ledd at reglene i andre og tredje ledd gjelder tilsvarende når tre eller flere eiendommer har retten til jakt og fangst i fellesskap.

Viltloven § 29 femte ledd viser tilbake til første ledd og fastslår at jakt og fangst bare kan utøves av én person om gangen, med mindre annet følger av jaktregler fastsatt i samsvar med bestemmelsen eller som ledd i jordskifte. Reglene i jordskifteloven er beskrevet i punkt 11.11 i tilknytning til viltloven § 37.

11.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Ved utformingen av ny lov mener departementene at det bør tas stilling til om regelen i viltloven § 29 om jakt og fangst i sameie mellom eiendommer bør oppheves, videreføres som den er, eller endres.

Departementene foreslår å videreføre regelen i viltloven § 29 første ledd om rett til jakt og fangst i sameiestrekninger der bruksbeføyelsene er delt mellom flere eiendommer. Se lovforslaget § 32. Departementene antar at det i dag er få eiendommer med såkalt «kløyvd eiendomsrett». Det innebærer at bestemmelsen har betydning for svært få tilfeller. Bestemmelsen fastsetter likevel rettighetsforholdene i disse tilfellene, og det kan skape uklarheter om rettighetsforholdene hvis reglene oppheves. Departementene ser heller ikke at det er behov for å endre rettsstilstanden med tanke på hvem som har rettigheter til jakt og fangst i slike tilfeller.

Departementene mener samtidig at ordlyden i regelen kan bli tydeligere. Tydeligere informasjon om innholdet i bestemmelsen kan også bidra til at bestemmelsen ikke vil bli påberopt i andre tilfeller enn der problemstillingen er aktuell.

Departementene oppfatter at innholdet i bestemmelsen bygger på lang tids festnede rettsoppfatninger, blant annet en rekke avgjørelser i Høyesterett. Forslaget til bestemmelse tar sikte på å lovfeste denne praksisen.

Forslaget til § 32 første ledd gjelder sameier mellom eiendommer, såkalte realsameier. Retten til jakt og fangst i alminnelige realsameier er regulert gjennom hovedregelen om grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår at dette går uttrykkelig frem av overskriften i bestemmelsen og av forslaget til første ledd at bestemmelsen gjelder realsameier. I lovforslaget er dette gjort ved at uttrykket «sameie mellom eiendommer» er brukt, og at forslag til første ledd henviser til § 29 som fastsetter hovedregelen om grunneiers enerett til jakt og fangst. Uttrykket «mellom eiendommer» er også i andre sammenhenger brukt for å få frem at bestemmelsene gjelder realsameie, blant annet jordskiftelova kapittel 3. Begrepet er godt innarbeidet innen tingsretten.

Viltloven § 29 første ledd må ses på som en unntaksregel til hovedregelen om grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår at unntaksregelen lovfestes i § 32 andre ledd. Forslaget innebærer at unntaket fra grunneiers rett til jakt og fangst gjelder eiendom i realsameie hvor eiendoms- eller bruksrettene er fordelt mellom flere eiendommer i sameie, såkalt «kløyvd eiendomsrett», og hvor rettighetsforholdene har ført til at det er uklart hvem som har grunneiendomsretten.

Unntaksregelen i viltloven § 29 første ledd gjelder ikke for enhver type bruksrett. Den gjelder rett til skog, havnegang, slått eller grunn. Departementene foreslår at opplistingen av hvilke typer bruksretter som er aktuelle opprettholdes i forslaget til § 32 andre ledd. Uttrykket «havnegang» foreslås endret til å gjelde rett til beite.

Viltloven § 29 femte ledd fastslår at jakt og fangst bare kan utøves av én person om gangen. Departementene har vurdert om bestemmelsen kan oppheves, men mener den kan bidra til at utøvere av jakt og fangst samordner seg. Bestemmelsen må i tillegg ses i lys av sikkerhetshensyn. Departementene foreslår at bestemmelsen videreføres i forslag til § 32 tredje ledd.

I gjeldende lov fremgår det både for unntaksregelen i første ledd og for regelen om bruksordning i femte ledd, at regelen må vike hvis annet er fastsatt ved avtale, eller det følger av annet rettsgrunnlag. Departementene foreslår å samle henvisningen til avtale og annet rettsgrunnlag i forslag til § 32 fjerde ledd.

Bestemmelsene i viltloven § 29 andre til fjerde ledd er spesialregler som gjelder organiseringen av jakt og fangst i sameier som er regulert av bestemmelsen. Departementet foreslår at disse reglene ikke videreføres. Tatt i betraktning at bestemmelsen gjelder svært få sameier, mener departementene at reglene er unødvendig detaljerte. De gir dessuten viltmyndighetene en rolle som tilrettelegger og tvisteløser. Dette er en rolle som er uheldig sett i lys av at viltmyndighetene også har andre oppgaver som kan komme i konflikt med oppgavene som er nevnt i bestemmelsen. Viltmyndighetene kan heller ikke påregnes å ha særlig erfaring eller kunnskap om tvisteløsning i så særegne sameier som bestemmelsene gjelder for.

Forslaget om at bestemmelsene i viltloven § 29 andre til fjerde ledd ikke videreføres, fører til at sameielovens regler vil gjelde mellom rettighetshaverne, enten direkte eller etter analogi. Dette gjelder blant annet regler om bruk, flertallsvedtak, utgifts- og inntekter med mer. Særregelen i sameieloven om forbud mot å selge en part i realsameie vil også gjelde. Reglene i sameieloven legger til rette for at rettighetshaverne selv kan regulere bruken der det er nødvendig. Ved eventuell tvist eller uklarhet har rettighetshaverne også mulighet til å kreve sak for jordskifteretten for å fastslå rettigheter, eller ordne bruken. Etter departementets vurdering er jordskifteretten bedre egnet enn viltmyndighetene til å løse de problemene som kan oppstå.

Direktoratet har etter viltloven § 29 tredje ledd myndighet til å vedta et forbud mot jakt og fangst inntil det er fastsatt jaktregler etter andre ledd. Forslaget om å ikke videreføre bestemmelsene i andre til fjerde ledd innebærer at det ikke er et offentlig organ som fastsetter et slikt forbud. Departementet kjenner ikke til at denne bestemmelsen har blitt brukt. Bestemmelsen er trolig bare aktuell hvor det er betydelige konflikter mellom rettighetshaverne. I slike tilfeller er det grunn til å tro at en eller flere av rettighetshaverne vil reise sak for jordskifteretten om eventuell bruksordning. Hvis det er reist slik sak, kan jordskifteretten etter jordskifteloven § 3-34 fastsette midlertidige regler om bruken av området mens jordskiftet pågår.

11.5 Retten til jakt og fangst på statens grunn som ikke reguleres av fjellova

11.5.1 Gjeldende rett

På statsgrunn, som ikke reguleres av fjellova, er småviltjakt og fangst tillatt mot løsning av jaktkort og betaling av vederlag. Retten til jakt og fangst gjelder for norske borgere og for alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge. Dette fremkommer av villtloven § 31 første ledd første punktum.

Bestemmelsen gjelder i utgangspunktet all eiendom der staten er grunneier. Dette er også forutsatt i forarbeidene til loven. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 59 står det at bestemmelsen gjelder for all statsgrunn, og at hovedprinsippet bør være at allmennheten gis adgang til småviltjakt for alle typer statseiendom.

Bestemmelsen gjelder i hovedsak for statens grunn i Nordland og Troms på om lag 27 mill. dekar. I Sør-Norge er det tale om arealer på om lag 5,5 mill. dekar. I tillegg gjelder bestemmelsen for eiendommer som for eksempel eies av ulike statlige organer.

I ordlyden til bestemmelsen står det eksplisitt at statens grunn som reguleres av fjellova faller utenfor. Fjellova gjelder for statsallmenningene, og dekker i hovedsak de fleste store høyfjellsområdene i Sør- og Midt-Norge, samt noen mindre lavereliggende arealer. Fjellova har et eget kapittel om retten til jakt og fangst, jf. fjellova kap. XI. Villtloven § 31 første ledd første setning kommer heller ikke til anvendelse for eiendom i Finnmark som eies av Finnmarkseiendommen (Fefo). Retten til jakt og fangst på Finnmarkseiendommen reguleres av Finnmarksloven § 25 til § 27.

I villtloven § 31 andre ledd kan departementet gi nærmere regler om all jakt og fangst på statens grunn utenfor statsallmenning, herunder om lavere pris og fortrinnsrett til jakt og fangst for fast bosatte i kommunen og om utlendingers jaktadgang. I forskrift 20. august 2007 nr. 987 om jakt, felling, fangst og fiske på statsgrunn utenfor statsallmenning er det gitt nærmere bestemmelser om blant annet hvem som har rett til jakt, felling og fangst, om salg av jaktkort og om Statskog SFs myndighet. En sentral bestemmelse i forskriften er § 3 fjerde og femte punktum. Det følger av bestemmelsen at dersom det er nødvendig å regulere antallet jegere, skal det påses at det er en rimelig fordeling mellom innenbygdsboende og utenbygdsboende jegere/jaktlag. Ved vurderingen av hva som er en rimelig fordeling, skal det blant annet legges vekt på lokalbefolkningens muligheter til jakt, felling eller fiske innen kommunen.

Viltloven § 31 første ledd andre punktum om reindriftsamenes rett til jakt og fangst omtales i punkt 11.7.

11.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til hensikten bak bestemmelsen, som er å gi allmennheten tilgang til småviltjakt og fangst på statens grunn. Departementene mener det har stor verdi for befolkningen å ha tilgang til jakt og fangst slik villtloven § 31 legger opp

til. Departementene foreslår å videreføre viltloven § 31 første ledd første punktum og andre ledd i forslag til § 33. Det foreslås kun språklige endringer, som har til hensikt å tydeliggjøre bestemmelsen. Departementene foreslår å bruke begrepet «statens grunn som ikke omfattes av fjellova» gjennomgående i bestemmelsen, inkludert tittelen til bestemmelsen. Dette er for å tydeliggjøre hvilke områder som omfattes av forslaget til bestemmelse.

11.6 Retten til jakt og fangst i bygdeallmenning

11.6.1 Gjeldende rett

I viltloven § 30 vises det til at bestemmelsene i lov av 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger kap. 7 gjelder for retten til jakt og fangst i bygdeallmenning. Bestemmelsen er en ren henvisning til bygdeallmenningsloven kapittel 7. Bygdeallmenningsloven kapittel syv har blant annet bestemmelser om hvem som har rett til jakt og fangst, og hva allmenningsstyret kan beslutte om blant annet utvidet adgang til jakt og fangst, felles viltområde, driftsavtale, bortleie, bruksregler og jaktkort.

11.6.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene har vurdert behovet for å videreføre en egen bestemmelse som henviser til bygdeallmenningsloven. I punkt 11.1 og forslaget til § 29 kommer det tydeligere frem at retten til jakt og fangst kan følge av annet lovverk. Departementene legger også til grunn at rettighetshavere og allmenningsstyrene i er godt kjent med bygdeallmenningsloven, og at loven blant annet regulerer retten til jakt og fangst i bygdeallmenninger.

På denne bakgrunn foreslår departementene å ikke videreføre viltloven § 30 i forslaget til ny lov. På tilsvarende måte ser vi ikke behov for å innføre nye henvisninger i loven til bestemmelser i fjelloven eller Finnmarksloven, som også omhandler retten til jakt og fangst. Departementene mener reindriftsloven § 26 kommer i en særstilling, og viser til omtale i punkt 11.7.

11.7 Reindriftssamenes rett til jakt og fangst

11.7.1 Gjeldende rett

I viltloven § 31 første ledd andre punktum vises det til at reindriftssamenes jakt og fangst reguleres av reindriftsloven § 26. Reindriftsloven § 26 omhandler rett til jakt, fangst og fiske i det samiske reinbeiteområdet i forbindelse med lovlig utøvelse av reindrift. Se reindriftsloven § 26, Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) og NOU 2001:35 *Forslag til endringer i reindriftsloven*.

11.7.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre henvisningen til reindriftsloven § 26 i forslag til § 34. Selv om bestemmelsen må regnes som en ren henvisning, kan det være hensiktsmessig for reindriftssamene og grunneiere at henvisningen til reindriftsloven § 26 fremgår av forslaget til ny lov.

I dag er henvisningen til reindriftsloven § 26 plassert i viltloven § 31 første ledd. Denne bestemmelsen omhandler retten til jakt og fangst på statens grunn som ikke reguleres av fjellova. Denne plasseringen er upresis siden det samiske reinbeiteområde og virkeområdet til reindriftsloven § 26 ikke er sammenfallende med statens grunn som ikke omfattes av fjellova. Departementene foreslår at henvisningen til reindriftsloven § 26 plasseres i en egen bestemmelse, og at ordlyden justeres i tråd med reindriftsloven § 26.

11.8 Allmennhetens jaktadgang

11.8.1 Gjeldende rett

Viltloven § 36 er todelt. Etter viltloven § 36 første ledd skal kommunen arbeide for en forsvarlig utnyttelse av muligheten for småviltjakt der dette er forenlig med § 1 i loven.

Viltloven § 36 andre til femte ledd handler om salg av jaktkort og viltorganenes mulighet til å pålegge grunneiere eller rettighetshavere å selge jaktkort. Det står i viltloven § 36 andre ledd at kommunen i samråd med grunneierne skal søke om å oppnå en minnelig ordning for salg av jaktkort i større områder. Etter viltloven § 36 tredje ledd kan viltorganene pålegge en eller flere grunneiere å selge jaktkort til allmennheten der det kan oppstå uheldige bestandsforhold fordi grunneiere vedvarende har unnlatt å utnytte småviltjakten. Pålegget skal være tidsbegrenset og kan gis for maksimalt 5 år. Det fremkommer av viltloven § 36 fjerde ledd at det i pålegget kan bestemmes hvor mange jaktkort som skal selges, fordelingen av jaktkortene og hvem som skal administrere jaktkortsalget. Ved fastsettelse av kortpris skal det tas hensyn til vanlig pris i distriktet.

Inntekten av jaktkortene tilfaller rettighetshaveren, jf. viltloven § 36 femte ledd. Det står videre i bestemmelsen at dersom pålegget gjelder flere rettighetshavere, deles inntekten forholdsvis, og dersom en rettighetshaver finner at ordningen har medført tap, kan det begjæres skjønn til avgjørelse av spørsmålet om erstatning.

11.8.2 Departementets vurderinger og forslag

Departementene viser til at viltloven § 36 første ledd må ses i sammenheng med viltloven § 6 om viltorganenes arbeidsoppgaver og lovforslaget § 4. Dette er omtalt i punkt 7.1. Departementene mener kommunens arbeid for å legge til rette for utnyttelse av småviltjakt, kan ses på som en naturlig del av kommunens arbeid som viltmyndighet og en del av en helhetlig viltforvaltning. Departementene ser ikke behov for å videreføre innholdet i viltloven § 36 første ledd.

Departementene er ikke kjent med at bestemmelsen om å pålegge salg av jaktkort til allmennheten noen gang har vært benyttet. Jaktloven av 1951 kap. IV inneholdt lignende bestemmelser knyttet til «sams jaktområder», som blant annet hadde til hensikt å bedre allmennhetens adgang til jakt. I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 62, fremgår det at heller ikke disse reglene noen gang har vært anvendt.

Departementene mener at forslaget til forskriftshjemmel om bestandsregulering i § 49 er et bedre virkemiddel for å håndtere uheldige bestandsforhold enn å gi grunneiere eller rettighetshavere pålegg om salg av jaktkort. At påleggsmuligheten ikke har vært benyttet taler for å ikke videreføre bestemmelsen.

Departementene foreslår ikke å videreføre viltloven § 36 i forslaget til ny lov.

11.9 Ferdsl med skytevåpen eller feller på en annens eiendom

11.9.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 45 at ferdsl med skytevåpen eller fangstredskap er forbudt i utmark der en annen har jaktrett, med mindre det skjer i lovlig ærend, og våpenet bæres uladd. Det følger av forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 65 at regelen «vil gjøre det lettere for oppsynet når de kommer over folk med våpen som ikke kan fremvise nødvendig dokumentasjon for jaktrett». Regelen i viltloven § 45 gjelder i «utmark». Hva som anses for utmark er ikke nærmere definert i viltloven eller omtalt i forarbeidene til loven.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med utgangspunktet om ferdsl i utmark som følger av frilufsloven. Etter frilufsloven § 2 første ledd kan enhver ferdes til fots hele året i utmark, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Frilufsloven § 3 regulerer ferdsl i innmark. Begrepet «utmark» er i frilufsloven § 1a andre ledd definert som «udyrtket mark som etter foregående ledd ikke reknes like med innmark». I frilufsloven § 1 første ledd defineres innmark som «[...] gårdsplass, hustomt, dyrtket mark, engslått og kulturbeite samt liknende område hvor almenhetens ferdsl vil være til utilbørlig fortregnsel for eier eller bruker. Udyrket, mindre grunnstykker som ligger i dyrtket mark eller engslått eller er gjerdet inn sammen med slikt område, reknes også like med innmark. Det samme gjelder område for industrielt eller annet særlig øyemed hvor almenhetens ferdsl vil være til utilbørlig fortregnsel for eier, bruker eller andre.»

Forbudet i viltloven § 45 gjelder ferdsl med «skytevåpen eller fangstredskap». Bestemmelsen må ses i sammenheng med viltloven § 20 første ledd om at det under jakt bare kan brukes skytevåpen med ladning av krutt. Når det gjelder bruk av fangstredskap vises det til viltloven § 24 om fangst og utøvelsesforskriften §§ 31 til 36. Se omtale i punkt 10.4.

Det følger av bestemmelsen at slik ferdsl må skje «i lovlig ærend» og det er et krav til at «våpenet bæres uladd». Hva som er et lovlig ærend, må vurderes konkret. I forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 65, presiseres det at lovlig ærend

ikke omfatter øvelsesskyting uten samtykke fra grunneier. Departementene legger til grunn at et lovlig ærend for eksempel kan være der vedkommende må krysse en annen eiendom for å komme til den aktuelle eiendommen der man har en rett til å drive jakt og fangst.

11.9.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i hovedsak å videreføre innholdet i viltloven § 45 i lovforslaget § 35, men med noen endringer. Forbudet etter viltloven § 45 knytter seg i dag til «utmark» uten at det er nærmere forklart i loven eller i forarbeidene hva som menes med dette. Dersom friluftslovens definisjon av utmark skal legges til grunn, er ikke dette dekkende for alle arealer hvor det kan drives jakt og fangst. For eksempel foregår mye av jakten etter hjort og gås på åker og eng, som etter friluftslivsloven § 1a første ledd defineres som innmark.

Hensikten til viltloven § 45 og lovforslaget § 35 er å hindre ulovlig jakt eller fangst på andres jaktområde. Dette vil gjelde uavhengig av om arealene defineres som utmark eller innmark. Departementene mener det ikke er hensiktsmessig å ha en avgrensning i bestemmelsen som gjelder utmark og foreslår at forbudet skal gjelde all eiendom der en annen har retten til jakt og fangst. Virkeområdet til bestemmelsen blir etter forslaget noe utvidet, men vil ha en tydeligere avgrensning enn gjeldende bestemmelse. Departementene vil understreke at ferdsel som etter denne bestemmelse er tillatt, skal foregå hensynsfullt og ikke være egnet til å medføre vesentlige ulemper på annen eiendom.

Departementene foreslår også at begrepet «fangstredskap» endres til «feller». Begrepet «felle» er et samlebegrep som omfatter ulike felletyper som enten dreper viltet (for eksempel slagfeller og snarer) eller fanger viltet levende (for eksempel fangstbåser og/eller -bur). Vi viser til punkt 10.4.2 der departementene redegjør nærmere for forslaget til endringer i begrepsbruk knyttet til fangst.

Overskriften til bestemmelsen foreslås endret til «Ferdseil med skytevåpen og feller på annen eiendom». Bestemmelsen foreslås videre plassert i kapittelet som handler om retten til jakt og fangst. Departementene mener det er hensiktsmessig å se bestemmelsen i sammenheng med de øvrige bestemmelsene i kapittelet om retten til jakt og fangst.

11.10 Jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder

11.10.1 Gjeldende rett

Viltloven § 46 regulerer jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder. Også tidligere jaktlover har inneholdt bestemmelser som regulerer dette. Viltloven § 46 er lite omtalt i forarbeidene til viltloven og til de tidligere jaktlovene. Forbudet mot jaging av svømmende hjortevilt, som i dag er regulert i viltloven § 22, er omtalt i punkt 12.4.

Det følger av viltloven § 46 første punktum at vilt ikke må jages eller lokkes bort fra andres jaktområde. Forbudet angir ikke hvilke former for jaging eller lokking som

omfattes, og gjelder følgelig uavhengig av hvilke metoder som benyttes. Om viltet jages, men fortsatt er innenfor jaktområdet, vil bestemmelsen ikke være brutt. Det er ikke et krav etter bestemmelsen at viltet må lokkes eller jages fra andres til eget jaktområde. Det innebærer for eksempel at jaging eller lokking av vilt for å sabotere for jakt også rammes av forbudet, forutsatt at viltet forflytter seg bort fra noens jaktområde. Ordlyden i bestemmelsen tilsier at forbudet ikke er avgrenset til jaktutøvelse, men at forbudet også gjelder utenom jakt.

Begrepet «jages» må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 15 første ledd tredje punktum der det fremkommer at unødig jaging av villlevende dyr skal unngås. I forarbeidene til naturmangfoldloven beskrives begrepet «jaging» som en slik påvirkning at viltet «endrer retning eller fart i forhold til dets normale frie bevegelse. Begrepet forutsetter at påvirkningen er av et visst minste omfang, og av en viss minste varighet. Det kreves ikke fellingshensikt.», jf. Prop. 161 L (2012–2013) s. 25.

Hva som menes med «lokking» fremgår ikke av lovbestemmelsen eller forarbeidene. Lokking kan i praksis innebære bruk av ulike former for lyd, lukt, åte eller imitasjoner av viltarter (bulvaner), der formålet er å lokke til seg viltet. Bestemmelsen innebærer ikke et generelt forbud mot lokking, men gjelder de tilfellene hvor lokkingen gjør at viltet trekker ut av andres jaktområde.

Viltloven § 46 andre punktum åpner for at føring av vilt i et planmessig viltstell likevel kan skje. Slik føring kan gjennomføres uten at det er å anse som et brudd på regelen i første punktum. Om viltet tiltrekkes en føringssjå, og i den forbindelse trekker ut av noens jaktområde, vil det være tillatt forutsatt at føringen er en del av et planmessig viltstell. Hva som inngår i et «planmessig viltstell» er ikke omtalt i lovens forarbeider. Føring er for øvrig nærmere regulert i forskrift 17. desember 2019 nr. 1878 om utlegging av åte og føring av vilt. Også lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) inneholder hjemler for å regulere føring av hjortevilt ut fra dyrehelsehensyn. Slik føring er regulert i forskrift 7. november 2016 nr. 913 om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease (CWD) § 6.

Etter viltloven § 46 tredje punktum kan grunneier eller bruker av eiendommen skremme eller jage bort vilt når dette må anses nødvendig for å avverge skade eller ulempe.

11.10.2 Departementenes forslag

Departementene foreslår at bestemmelsen hovedsakelig videreføres slik den er i dag, men med enkelte justeringer. Departementene foreslår i § 36 at bestemmelsen deles i to ledd. Av § 36 første ledd følger det et forbud mot å jage eller lokke vilt bort fra noens jaktområde, med mindre annet følger av avtale. Unntaket for når grunneier eller bruker kan utføre tiltak som medfører at viltet beveger seg ut av noens jaktområde, følger av lovutkastet § 36 andre ledd.

Med «jages» etter første ledd menes at viltet endrer retning eller fart i forhold til dets normale frie bevegelse. Begrepet forutsetter at påvirkningen er av et visst minste omfang, og av en viss minste varighet. Det innebærer at begrepet skal forstås på samme måte som «jaging» etter naturmangfoldloven § 15 første ledd tredje

punktum. Med «andres jaktområde» menes områder der jegeren ikke har rett til jakt og fangst.

For å unngå at utilsiktede situasjoner rammes av forbudet, foreslår departementene at det å jage eller lokke viltet bort fra andres jaktområde må gjøres «med hensikt», se lovforslaget § 36 første ledd. Departementene er kjent med at det under jakt med løs hund kan forekomme at jakthunden løper over ett eller flere jaktområder – noe som kan resultere i at vilt jages bort fra en annens jaktområde – selv om det ikke er med hensikt fra hundeførers side. Departementene mener at utilsiktede situasjoner ikke skal rammes av forbudet, men at det må foreligge en mer bevisst handling fra den ansvarlige, og at jagingen eller lokkingen av vilt fra andres jaktområder må gjøres med en hensikt for å rammes av forbudet. Kravet om at det må foreligge en hensikt vil i strafferettslig sammenheng være en del av skyldkravet forsett.

For ikke å jage eller lokke vilt bort fra andres jaktområde med hensikt, må jegeren disponere et jaktområde av et visst omfang. Det vil i praksis innebære et forbud mot bruk av for eksempel lokkelur for jaktrettshavere som disponerer mindre jaktområder. Et absolutt forbud blir etter departementenes vurdering for strengt. Departementene foreslår derfor å åpne for at det kan avtales unntak fra regelen på privatrettslig grunnlag. Et slikt unntak åpner for at jegere som disponerer mindre jaktområder kan inngå avtaler med nærliggende jaktrettshavere om tillatelse til for eksempel bruk av lokkelur eller bulvan på eget jaktområde.

Departementene foreslår at unntaket for føring av vilt i et planmessig viltstell ikke videreføres i lovteksten. Hensikten med et planmessig viltstell er ikke å jage eller lokke viltet bort fra noens jaktområde. Etter departementenes vurdering omfattes ikke føring av vilt som del av et planmessig viltstell av regelen i lovforslaget § 36 første ledd, og behovet for unntaket er følgelig ikke til stede.

Grunneiers og brukers rett til å skremme og jage bort vilt for å avverge skade følger av lovforslaget § 36 andre ledd. Departementene foreslår å knytte grunneiers og brukers rett for å avverge skade til å «skremme» eller «jage» bort vilt. Begrepet «jage» i andre ledd har samme innhold som «jages» etter første ledd. Med begrepet «skremme» menes en mer kortvarig påvirkning av viltet med formål å endre viltets retning eller fart i forhold til dets normale frie bevegelse. Det kan for eksempel være å lage en høy lyd.

Ved skremming eller jaging av vilt for å avverge skade må grunneier eller bruker av eiendommen også forholde seg til krav i andre regelverk. I denne forbindelse nevnes for eksempel dyrevelferdsloven § 3 om at dyr skal beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger, samt naturmangfoldloven § 15 første ledd om at unødig skade, lidelse og jaging av villlevende dyr skal unngås.

Videre foreslår departementene i § 36 andre ledd at grunneier eller bruker av eiendommen bare kan skremme eller jage bort vilt når det er nødvendig for å avverge «skade». Departementene foreslår også at det lovfestes hvilke skadeobjekter unntaket gjelder for. Departementene har i den sammenheng sett hen til skadeobjektene som fremgår av naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. I tillegg foreslår departementet at også «person» tas inn, fordi det kan oppstå situasjoner der det er nødvendig for grunneier eller bruker å skremme eller jage bort

vilt fra andres jaktområder for å avverge skade på person. Departementene foreslår etter dette at grunneier eller bruker kan skremme eller jage bort vilt når dette er nødvendig for å avverge skade på person, avling, husdyr, skog, tamrein, fisk, vann eller annen eiendom. Med annen eiendom menes her for eksempel faste innretninger som bygninger og gjerder, og gjenstander som biler og redskaper.

Departementene foreslår at adgangen til å skremme eller jage bort vilt for å «avverge ulempe» ikke videreføres. Etter departementenes vurdering er begrepet «ulempe» vagt, og kan forstås som at det skal mindre til for å kunne jage bort vilt. Departementene mener det er naturlig å ha en viss terskel for å kunne jage bort vilt, og at denne terskelen bør knyttes til det å avverge skade.

11.11 Sammenslåing av eiendommer til felles viltområde

11.11.1 Gjeldende rett

Viltloven §§ 37 og 38 gir regler om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde. Viltloven § 37 gjelder sammenslåing av viltområde som favner alle former for jaktutøvelse, mens viltloven § 38 har mer spesifikke regler knyttet til sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt. Viltloven § 38 omtales i punkt 12.3 i forbindelse med bestemmelser om hjortevilt.

Viltloven § 37 gir hjemmel for å tvinge grunneiere inn i et samarbeid om felles viltforvaltning. Miljødirektoratet har opplyst at regelen er lite brukt. I de tilfellene hvor den er brukt, er det ofte høyt konfliktnivå mellom de jaktberettigede. Bestemmelsen fastsetter hvilke prosedyrer som må følges ved sammenslåingen.

Etter viltloven § 37 første ledd skal viltorganene ved opplysning og tilrettelegging arbeide for å organisere utmarksarealer til felles viltområde. Hensikten er å fremme forsvarlig og rasjonell viltforvaltning. Første ledd gjelder viltorganene samlet, men de øvrige leddene i viltloven § 37 legger oppgaver direkte til kommunen. Hvis kommunen finner at flere eiendommer bør slås sammen til felles viltområde, skal kommunen først prøve å oppnå en frivillig avtale, jf. viltloven § 37 andre ledd. Kommunen skal i slike tilfeller innkalle de jaktberettigede til et fellesmøte.

Oppnås ikke enighet, fastsetter viltloven § 37 tredje ledd at et flertall av de jaktberettigede kan beslutte at eiendommene skal slås sammen til et felles viltområde. Hvis flere eiendommer er slått sammen til et felles viltområde, kan de jaktberettigede ved flertallsvedtak fastsette regler om utøvelse av jakt, salg av jaktkort, gjennomføring av viltstelltiltak og fordeling av omkostninger og utbytte av jakten, jf. viltloven § 37 fjerde ledd. Vedtak etter tredje og fjerde ledd må godkjennes av kommunen, se viltloven § 37 femte ledd. Kommunes avgjørelse kan påklages til direktoratet.

I Ot.prp. nr. 9 (1951) s. 4 drøftet departementet grunnlovsmessigheten av regelen om sammenslåing av eiendommer til felles jaktområde ved flertallsvedtak. Departementet la til grunn at et slikt vedtak ikke er i strid med Grunnloven. Forholdet til Grunnloven er ikke endret siden 1951. Departementene legger til grunn at

kommunens vedtak heller ikke omfattes av Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) Tilleggsprotokoll 1 artikkel 1 (EMK P 1-1), jf. menneskerettsloven § 3. Grunneieren har uavhengig av vedtaket om å slå viltområdet sammen til felles viltområde rett til annen bruk av egen eiendom, har jaktrett i det sammenslåtte området og rett til å få sin andel av de inntektene som eventuelt salg av jaktrettigheter kan innbringe, se viltloven § 37 fjerde ledd.

I viltloven § 37 sjette ledd er det en forskriftshjemmel om at departementet kan gi nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsen. Dette er gjort ved forskrift 24. oktober 1984 nr. 1878 om gjennomføring av bestemmelsene om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde i viltlovens § 37. I forskriften er det blant annet gitt bestemmelser om innkalling og gjennomføring av fellesmøtet, regler der eiendommene strekker seg over flere kommuner eller fylker og regler om ikrafttredelse og varighet av flertallsvedtak om sammenslåing.

11.11.2 Kort om sentrale regler i jordskiftelova

I mange tilfeller har grunneiere som har ønsket en felles ordning av jakt og fangst reist krav om sak for jordskifteretten med sikte på å få til et hensiktsmessig samarbeid. Det er tilstrekkelig at én eier reiser slikt krav for at saken skal bli behandlet av jordskifteretten. Med utgangspunkt i kravet og tilsvar fra de øvrige berørte eiendommene skal jordskifteretten i den forbindelse ta stilling til den geografiske utstrekningen av jordskifteområdet, se jordskiftelova § 6-9. Reglene i jordskiftelova er alternative til reglene i viltloven § 37 om sammenslåing til felles viltområde.

Etter jordskiftelova § 3-8 kan jordskifteretten gi eller endre regler for eksisterende sambruk mellom eiendommer. Hvor det ikke foregår eksisterende sambruk og det er særlige grunner for det, kan jordskifteretten opprette sambruk og gi regler om sambruk. Jordskifteretten kan også ordne forholdene mellom eier og bruksrettsnaver og mellom bruksrettsnavere. Bestemmelsen forutsetter at bruksretten ligger til en eiendom; den gjelder ikke personlige bruksretter.

Det er et vilkår for å gjennomføre jordskifte at eiendoms- eller rettighetsforholdene er utjenlige jf. § 3-2, at jordskifte kan gi en merverdi, jf. § 3-3, at nødvendige offentlige tillatelser er gitt, jf. § 3-17, og at de som er berørt av jordskifteløsningen ikke lider tap, jf. § 3-18.

Hvis det skal etableres en ny bruksordning etter § 3-8, må det foreligge særlige grunner. I Prop. 101 L (2012–2013) s. 426 er det vist til at forutsetningen innebærer at det foreligger mer enn alminnelige grunner. Det er videre vist til at samarbeid om jakt og fiske som krever samarbeid på tvers av eiendomsgrensene for å få til en rasjonell utnyttelse av ressursene, er eksempler på dette. I Prop. 101 L (2012–2013) s. 427 uttales følgende:

Når for eksempel fråver av tenlege jaktvald anten øydelegg for nokon av eigarane, eller tvingar alle til urasjonell organisering av jakta, er dette eit eksempel på kva som vil falle inn under vilkåret «særlige grunnar». Det kan ikkje vere tvil om at jordskifteretten óg

etter gjeldande reglar kan skipe sambruk for jakt, og gi reglar om det i område der det ikkje er sambruk i jakta frå før. Rettspraksis etter gjeldande lov er såleis relevant.

Når det utarbeides en bruksordning etter jordskiftelova § 3-8, vil jordskifteretten som regel etter jordskiftelova § 3-10 også etablere et lag som skal styre den felles bruken i fremtiden. Jordskifteretten vil i den forbindelse også utarbeide vedtekter for laget.

Kostnadene ved jordskiftet fordeles mellom partene etter den nytte partene har av jordskifteløsningen, se jordskiftelova kapittel 7. Jordskifterettens avgjørelse har tvangskraft, se tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 andre ledd bokstav a. Det kan først reises ny sak for jordskifteretten etter ti år, se jordskiftelova § 3-37.

Jordskiftelova § 1-5 fastsetter hvem som kan reise sak for jordskifteretten. Det er etter første ledd den som eier fast eiendom, eller har en rett knyttet til fast eiendom, eller som fester grunn. Med hjemmel i tredje ledd kan offentlige myndigheter uten å være eier av en eiendom i jordskiftefeltet, også kreve jordskifte etter kapittel 3. Det er da en forutsetning at den offentlige myndigheten har hjemmel til ekspropriasjon til det tiltaket som skal gjennomføres.

Etter tidligere jordskiftelov kunne også flere andre offentlige organ kreve jordskifte, se lov 21. desember 1979 nr. 77 § 5 sjette til åttende ledd som blant annet la kravskompetanse til departementet og statsforvalteren. Statsforvalterens kravskompetanse etter 1979-loven § 5 åttende ledd gjaldt jordskifte som del av et tiltak etter lov 15. mai 1992 om laksefisk og innlandsfisk mv., jf. § 25 i lakse- og innlandsfiskloven. Kravskompetansen gjaldt om ingen av de fiskeberettigede ville kreve sak for jordskifteretten og resultatet av en minnelig ordning ikke var hensiktsmessig. Landbruks- og matdepartementet la i Prop. 101 L (2012–2013) på s. 84 til grunn at åttende ledd skulle oppheves. Se også omtale av lakse- og innlandsfiskloven på s. 142. Regelen i gjeldende jordskiftelov § 1-5 innebærer at statsforvalteren ikke lenger har rett til å kreve sak etter jordskiftelova. Hjemmelen for det offentlige for å kreve sak går likevel fortsatt frem av lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 25 åttende ledd andre punktum som lyder: «Departementet kan kreve bruksordning etter jordskiftelova § 3-8 når ingen av partene vil kreve det eller resultatet av minnelig ordning ikke er hensiktsmessig.»

11.11.3 Departementenes vurderinger og forslag

De fleste landbrukseiendommer i Norge har et begrenset arealgrunnlag når det gjelder tilrettelegging for jakt- og fangst. Utmark som tilhører den enkelte eiendom er sjelden stor nok til at jakt og fangststressursene kan utnyttes på en tjenlig måte av én eier alene. I mange tilfeller er det derfor behov for å slå sammen viltområder slik at jakt og fangst kan drives på en hensiktsmessig måte. Slik sammenslåing bør etter departementenes syn fortrinnsvis skje gjennom frivillig samarbeid mellom eiendommer. Frivillighet gir høyst sannsynlig bedre mulighet for stabilt og konstruktivt samarbeid enn løsninger som er påtvunget. Det er dermed et spørsmål om viltloven § 37 er særlig egnet som virkemiddel for samarbeid om jakt og fangst.

Etter viltloven § 37 er det en forutsetning at de jaktberettigede ved flertallsbeslutning avgjør at ressursene for flere eiendommer slås sammen. Kommunens rolle er å hjelpe eierne i sammenslåingsprosessen, og kommunen skal også godkjenne sammenslåingen i form av et enkeltvedtak som kan påklages. Departementene oppfatter at det er utfordrende for kommunen å gjennomføre denne rollen som fasilitator og tvisteløser i saker som dette hvor det ofte er høyt konfliktnivå. Det er grunn til å anta at det kan være en av flere årsaker til at det er få saker som løses med hjemmel i viltloven § 37.

En annen årsak til at det er få saker kan være at jordskiftelova gir alternative, og trolig bedre, muligheter for grunneiere som mener det er behov for å slå sammen jakt- og fangstområder. Jordskiftealternativet kan løse mer enn bare det å slå sammen viltområdet. Ved krav etter jordskiftelova er det tilstrekkelig at en av grunneierne krever sak, rettens avgjørelse får tvangskraft etter tvangsfullbyrdsloven, de involverte partene kan få avklart uklarheter om rettighetsforhold blant annet knyttet til jakt og fangst ved dom, og de kan få utarbeidet vedtekter som skal følges i årene etter at jordskiftet er gjennomført. Det er videre grunn til å tro at jordskifteretten er en mer profesjonell tvisteløser enn ansatte i viltforvaltningen i kommunen. Samlet sett oppfatter departementene etter dette at sammenslåing til felles viltområde gjennom jordskifte er et godt egnet verktøy for å skape felles viltområder.

Sett i lys av beskrivelsen av jordskiftealternativet, er det et spørsmål om regelen i viltloven § 37 om tvangssammenslåing er nødvendig. Tvangssammenslåing etter viltlovens regel er aktuell hvor det foreligger et flertallsvedtak om å slå flere eiendommer sammen i et felles viltområde, men hvor ingen av dem som har deltatt i flertallet ønsker å reise krav om sak for jordskifteretten. Det er grunn til å tro at det kan være ulike årsaker til at ingen ønsker å reise sak for jordskifteretten. En mulig årsak kan for eksempel være at verdien av jakt og fangst er lav, en annen kan være et ønske om å opprettholde godt naboskap. Departementene kan i de situasjonene som her er beskrevet ikke se at det er hensiktsmessig at viltmyndighetene overstyrer grunneierne og fastsetter felles viltområde slik regelen er i dag etter viltloven § 37.

Departementene ser det heller ikke som et egnet alternativ at viltmyndigheten gis kravskompetanse etter jordskiftelova § 1-5 til å reise sak for jordskifteretten. Hvis viltmyndigheten krever slik sak for jordskifteretten, har viltmyndigheten ingen selvstendig rolle eller partsstatus i jordskiftesaken. Grunneierne påtvinges dermed en rettslig prosess, en rettslig avgjørelse de er bundet av og kostnadene forbundet med prosessen uten at noen av dem kan motsette seg det. Etter departementenes vurdering står de eventuelle fordelene ved at det offentlige skal kunne kreve sak i tilfeller som dette ikke i samsvar med ulempene en slik regel kan få for de involverte grunneierne.

Departementene foreslår etter dette at viltloven § 37 ikke videreføres i forslaget til ny lov. Forslaget innebærer likevel at en grunneier som mener det er behov for å slå flere eiendommer sammen til i et felles viltområde, på samme måte som etter gjeldende regler, kan kreve sak for jordskifteretten for å oppnå dette. Når det gjelder

sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt, vises det til departementenes forslag og redegjørelse i punkt 12.3.

11.12 Retten til å sanke egg og dun

11.12.1 Gjeldende rett

Viltloven § 44 regulerer adgangen til å ta bort egg og dun fra fuglereir. I bestemmelsen står det at grunneieren eller bruker bare kan ta bort egg og dun fra fuglereir av slike fuglearter, til slike tider og i slike områder som departementet bestemmer. For omtale av den delen av viltloven § 44 som gjelder *adgangen* til å ta bort egg og dun fra hvilke fuglearter, til hvilket tider og i hvilke områder vises det til punkt 8.2.

Når det gjelder *retten* til å ta bort egg og dun, kan bestemmelsen leses på to måter. Den kan enten leses slik at den gir grunneier eller bruker enerett til å ta bort egg og dun fra fuglereir. Bestemmelsen kan også leses slik at den bare regulerer grunneiers og brukers adgang til å ta bort egg og dun fra fuglereir, men at også andre kan ta bort egg og dun fra fuglereir. Bestemmelsen er i praksis forstått slik at grunneier og bruker har enerett til å ta bort egg og dun fra fuglereir, på samme måte som grunneier har enerett til jakt og fangst etter viltloven § 27.

Viltloven § 48 første ledd regulerer eiendomsretten til blant annet «forlatte egg og egg som oppbevares ulovlig». Det følger av bestemmelsen at slike egg, eller verdien av eggene, tilfaller Viltfondet. Se punkt 14.3 for omtale av viltloven § 48.

Etter viltforskriften § 3-5 kan Miljødirektoratet tillate fjerning, flytting eller skade på egg fra viltarter. Det følger av viltforskriften § 3-13 første og andre ledd at den som gjennomfører uttak i medhold av slik tillatelse på forhånd skal varsle grunneier, og at dersom uttaket krever faste monteringer i terrenget eller inngrep i naturen skal det innhentes tillatelse til dette fra grunneier.

11.12.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene viser til punkt 8.2.2, der det foreslås at innholdet i viltloven § 44 deles i to bestemmelser. Departementene foreslår at *retten* til sankning av egg og dun går tydeligere frem i forslaget til ny lov og i tråd med forvaltningens praksis, se lovforslaget § 37. Forslaget til bestemmelse må ses i sammenheng med lovforslaget § 29 om grunneiers enerett til jakt og fangst. Departementene foreslår en tilsvarende lovfesting av grunneiers enerett til sankning av egg fra fuglearter og sankning av dun fra fuglereir.

I tråd med lovforslaget § 9, foreslås det at ordlyden i bestemmelsen endres fra å «ta bort» egg og dun til å «sanke» egg og dun. Dette tydeliggjør at bestemmelsen regulerer rettighetene til å høste egg. Fjerning av egg for skadeformål skal følge reglene i medhold av naturmangfoldloven § 18. Se også begrunnelse for forslaget om å endre ordlyden fra å «ta bort» til å «sanke» i forbindelse med lovforslaget § 9 under punkt 8.2.2.

På samme måte som i lovforslaget § 9, foreslås det at bestemmelsen gjelder sankning av egg fra fuglearter generelt, og ikke kun egg i fuglereir. Det videreføres at grunneiers enerett til sankning av dun gjelder for dun i fuglereir. Se punkt 8.2.2 for begrunnelse for å fortsatt knytte sankning av dun til fuglereir.

Departementene foreslår at grunneiers enerett til sankning gjelder «med mindre annet følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov». Dette innebærer blant annet at grunneiers enerett til å sanke egg og dun gjelder innenfor rammene som er fastsatt i jakttidforskriften. Etter lovforslaget § 47 er forlatte egg Viltfondets eiendomsrett. Regelen i lovforslaget § 47 er ikke til hinder for grunneiers sankning av egg og dun.

Retten til sankning av egg fra fuglearter og sankning av dun fra fuglereir har nær sammenheng med viltloven § 27 om grunneiers enerett til jakt og fangst og forslag til § 29. Departementene foreslår at bestemmelsen plasseres i kapittel 6 i forslaget til ny lov. Departementene foreslår også at det i forslag til § 37 andre punktum slås fast at reglene om grunneiers rett til jakt og fangst i kapittel 6 gjelder så langt de passer også for sankning av egg fra fuglearter og sankning av dun fra fuglereir. Bestemmelser som er særlig relevante, er forslagene til § 30 om rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst og § 31 om grunneiers adgang til å overlate retten til jakt og fangst til andre. Se nærmere omtale i punkt 11.2 og 11.3.

12 Jakt på hjortevilt og bever

12.1 En arealbasert forvaltning

Jakt på hjorteviltartene skjer gjennom en arealbasert lokal forvaltning. Det er krav om et visst minsteareal som forutsetning for fastsetting av fellingskvoter. Dette skiller seg fra den øvrige forvaltningen av høstbare viltarter. Hjorteviltet står i tillegg i en særstilling når det gjelder antall felte individ, økonomisk betydning og jaktlig interesse, se punkt 3.3. Prinsippet om en arealbasert lokal forvaltning er også lagt til grunn for forvaltning av bever, hvor kommunen kan fastsette fellingskvoter innenfor et bestemt område i kommunen.

Viltloven kapittel V, §§ 16-18, inneholder regler som medfører en rekke forvaltningsoppgaver knyttet til hjorteviltartene elg, hjort, villrein, rådyr og dåhjort. Dette gjelder særlig for kommunene og villreinnemndene når det blant annet gjelder fastsetting av minsteareal og fellingskvoter og tildeling av fellingstillatelser. Reglene i viltloven kapittel V er i hovedsak en videreføring fra jaktloven av 1951.

Nærmere regler om hjorteviltforvaltningen følger av forskrift 8. januar 2016 nr. 12 om forvaltning av hjortevilt (hjorteviltforskriften). Forskriften gjelder for elg, hjort, rådyr og villrein. Miljødirektoratet har i tillegg gitt en egen veileder til forskriften, jf. veileder M-478/2016. Se punkt 12.2 for nærmere omtale av jakt på hjortevilt.

Viltloven kapittel V gjelder også for bever. Se nærmere omtale i punkt 12.5.

12.2 Jakt på hjortevilt (fellingstillatelse, minsteareal mv.)

12.2.1 Gjeldende rett

Etter villtloven § 16 første ledd er det direktoratet som bestemmer i hvilke områder jakt på elg, hjort, villrein, rådyr og dåhjort kan drives. Bestemmelsen må ses i sammenheng med at det er jaktidsforskriften, jf. villtloven § 9 og naturmangfoldloven § 16, som gir de overordnede rammene for jakt på hjorteviltartene. Etter hjorteviltforskriften § 5 er det kommunen som fastsetter åpning av jakt på elg, hjort og/eller rådyr i kommunen. Bestemmelsen må ses i sammenheng med at jakt og fangst av elg, hjort, rådyr og bever forutsetter at det er gitt kommunale forskrifter som åpner for jakt eller fangst på disse villtartene. Når det gjelder villrein er det Miljødirektoratet som fastsetter forskrift om åpning av jakt i det aktuelle villreinområdet, jf. hjorteviltforskriften § 22.

I villtloven § 16 andre ledd første punktum fremgår det at direktoratet fastsetter minsteareal eller kvoter for felling av dyr av arter som nevnt i første ledd. Det følger av villtloven § 16 andre ledd andre punktum at kommunen utsteder fellingstillatelse i samsvar med areal- eller kvotefastsettelsen etter første punktum.

Viltmyndigheten fastsetter og tildeler fellingstillatelser basert på arealvilkår. I forvaltningen benyttes to ulike arealbegrep, jf. hjorteviltforskriften § 2 bokstav b og c.

«Tellende areal», jf. hjorteviltforskriften § 2 bokstav b, er arealet som kommunen legger til grunn ved tildeling av fellingstillatelser. Det følger av hjorteviltforskriften § 8 første ledd første punktum at som tellende areal for elg, hjort og rådyr skal kommunen som hovedregel regne skogareal og myr under skoggrensa. Med skogareal menes produktiv og uproduktiv skog, og lauvskog og barskog jf. hjorteviltforskriften § 8 første ledd andre punktum. For villrein er hovedregelen at alt areal over skoggrensa er tellende areal, jf. hjorteviltforskriften § 23.

«Minsteareal», jf. hjorteviltforskriften § 2 bokstav c, angir størrelsen på det tellende arealet som normalt skal ligge til grunn for hvert dyr det gis fellingstillatelse på. For villrein regnes minstearealet ut etter at den årlige fellingskvoten er vedtatt, jf. hjorteviltforskriften § 28 tredje ledd. Etter hjorteviltforskriften § 6 fastsetter kommunen minsteareal for elg, hjort og/eller rådyr i forskrift. For villrein, er myndigheten til å vedta årlig fellingskvote lagt til villreinnemnda, jf. hjorteviltforskriften § 28 første ledd.

Viltloven § 16 tredje ledd er en generell unntaksbestemmelse, som åpner for at direktoratet kan gjøre unntak fra reglene i villtloven § 16 andre ledd når det foreligger særlige omstendigheter. Villtloven § 16 tredje ledd kom inn ved lovendring i 1993. I forarbeidene, Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 25, fremgår det at stor bestandstetthet, store skader på jord- eller skogbruk, høyt antall kollisjoner på vei eller jernbane og dårlig ressursutnytting av viltstammer er forhold som kan begrunne et slikt unntak. I forarbeidene er det også vist til at når direktoratet gjør slikt unntak, åpnes det for jakt uavhengig av det fastsatte minstearealet og kvoter. Departementene er ikke kjent med at unntaksbestemmelsen har vært brukt i praksis.

Etter villtloven § 17 første ledd kan det fastsettes vilkår i fellingstillatelse etter villtloven § 16 om at det skal felles hann eller hunn og eldre eller yngre individ av vedkommende villtart. Dette er også omtalt som rettet avskyting. Det innebærer at fellingskvoten kan spesifiseres etter alder og kjønn. Det følger av hjorteviltforskriften §§ 18 og 29 at vilkår om rettet avskyting kan settes for hjorteviltartene elg, hjort og villrein. Hensikten med reglene om rettet avskyting var opprinnelig å oppnå en mer produktiv hjorteviltstamme ved å spare voksne hunndyr og legge en større del av avskytingen på hanndyr og yngre årsklasser, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 53. For rådyr følger det av hjorteviltforskriften § 20 femte ledd at fellingstillatelsen for rådyr i vald uten tillatelse til kvotefri jakt, ikke skal fordeles på definerte kjønns- og aldersgrupper. Rettighetshavernes bestandsplan vil kunne gi føringer på fordelingen på definerte kjønns- og aldersgrupper for rådyr.

I villtloven § 17 andre ledd gis departementet myndighet til å fastsette nærmere regler om utstedelse av fellingstillatelse. Denne forskriftsmyndigheten er delegert til Miljødirektoratet. Forskriftshjemmelen i andre ledd åpner i tillegg for at det kan settes som vilkår for storviltjakt at eiendommer slås sammen etter reglene i villtloven kapittel VIII. Se punkt 12.3 for nærmere omtale av sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt.

Viltloven § 18 oppstiller hvilke hensyn som skal tas ved fastsetting av minsteareal og fellingskvote etter § 16 andre ledd. Hensynene som fremgår av loven er bestandens størrelse, artens levevilkår i det enkelte distrikt og den skade vedkommende villtart volder. I forarbeidene, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 53, sies det at bestemmelsen angir de vurderingstemaene som skal legges til grunn for avgjørelsen. Bestemmelsen bygger på § 29 tredje ledd siste setning i jaktloven av 1951, og Jaktlovutvalgets utkast til § 28 der det fremgår at det skal tas hensyn til bestandens sammensetning og størrelse, artenes levevilkår i distriktet og den skade dyrene volder. Ordet «sammensetning» ble ikke med i lovbestemmelsen da villtloven ble vedtatt, men det forutsettes i forarbeidene at dette hensynet også får betydning for fastsettelse av minsteareal. Viltloven § 18 må ses i sammenheng med reglene om rettet avskyting i villtloven § 17.

Viltloven § 26 nr. 3 og nr. 10 er forskriftshjemler som blant annet åpner for at Kongen kan gi nærmere regler om storviltjakten.

Jakt på elg, hjort og villrein innebærer også krav om innbetaling av fellingsavgift, jf. villtloven § 40 andre ledd. Fellingsavgifter er nærmere omtalt under punkt 7.4.

Andre relevante bestemmelser

Beiteskader fra hjortevilt kan i visse områder føre til at det blir vanskelig for skogeier å forynge skog etter hogst. Lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk (skogbrukslova) § 9 andre ledd inneholder en plikt for kommunen som viltmyndighet til å vurdere behovet for å regulere bestanden av hjortevilt der beiting enten fører til vesentlig skader på skog som er under forynging, eller er en vesentlig hindring for å overholdeplikten til å forynge skog. Denne regelen må ses i sammenheng med de virkemidlene som kommunen har etter villtloven kapittel V og hjorteviltforskriften.

Naturmangfoldloven inneholder også en særregel knyttet til regulering av hjortevilt. Det følger av naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd at kommunen kan gi tillatelse til uttak av hjortevilt og bever for å avverge skade etter § 18 første ledd bokstav b, det vil si for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. Etter viltloven § 35 andre ledd kan direktoratet bestemme at felling som nevnt i første ledd og felling etter naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd kan utføres av andre enn den jaktberettigede.

I viltforskriften § 3-5 er det åpnet for skadefelling etter beslutning av kommunen, jf. naturmangfoldloven § 18. I forskriften § 3-5 andre ledd fremgår det at kommunen av eget tiltak kan iverksette uttak av bestemte individ av alle hjorteviltartene og villsvin når de oppholder seg på trafikkerte eller tettbygde områder, og de utgjør en fare for skade på person eller skaper trafikkfarlige situasjoner.

12.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å samle bestemmelser knyttet til jakt på hjortevilt i én lovbestemmelse, se lovforslaget § 38. Viltloven kapittel V inneholder oppgaver som er lagt til kommune, direktorat og departement. I hjorteviltforskriften er kommunen i mange tilfeller delegert tilsvarende kompetanse lagt til direktoratet etter viltloven kapittel V. Som nevnt i punkt 7.2, ønsker departementene å tydeliggjøre at oppgaver til kommunene blir i størst mulig grad er tildelt kommunen, i stedet for delegert. Kommunens oppgaver som en del av viltforvaltningen, bør derfor som et utgangspunkt fremgå ved tildeling i lov, men kan også utfylles gjennom forskrifter med hjemmel i loven. Etter departementenes vurdering bør også villreinnemndas oppgaver og kompetanse fremgå av lovens ordlyd.

Departementenes forslag til lovbestemmelse bygger på en avgrensning til de hjorteviltartene som er gjenstand for nærmere regulering i hjorteviltforskriften. Det fremgår av forskriften § 2 bokstav a at med hjortevilt forstås elg, hjort, rådyr og villrein. I viltloven § 16 første ledd fremgår dåhjort på listen over hjortevilt. Dåhjort er ikke lenger omfattet av virkeområdet i hjorteviltforskriften, og kan jaktes uten arealbegrensning og uten krav om kommunal fellingstillatelse. Dåhjort er ansett som en fremmed art, og har regulert jakttid gjennom jakttidforskriften. Departementene mener at dåhjort ikke bør omfattes av forslaget til ordlyd. Forslag til bestemmelse som handler om bever omtales i punkt 12.5.

Departementene foreslår i § 38 første ledd første punktum at det er kommunen som, innenfor rammene av § 8, er gitt myndighet til å fastsette forskrift som åpner for jakt på elg, hjort og rådyr. Bestemmelsen viderefører forutsetningen etter gjeldende rett om at jakt på hjorteviltartene elg, hjort og rådyr bare er tillatt dersom kommunen har åpnet for slik jakt gjennom kommunal forskrift. Bestemmelsen innebærer også en lovfesting av hjorteviltforskriften § 5 første ledd første punktum.

Departementene foreslår i § 38 første ledd andre punktum at jakt på elg, hjort eller rådyr krever fellingstillatelse fra kommunen. Kravet om fellingstillatelse er en forutsetning for å jakte på de nevnte viltartene. Departementene mener at dette bør tydeliggjøres i lovbestemmelsen. Departementene foreslår i § 38 første ledd tredje

punktum at kommunen tildeler fellingstillatelse basert på fastsatt minsteareal. Forslaget viderefører innholdet i viltloven § 16 andre ledd andre punktum og hjorteviltforskriften § 6 første ledd første punktum.

Lovforslaget § 38 andre ledd første punktum gjelder villrein, og det fremgår at Kongen i forskrift kan åpne for jakt på villrein. Bestemmelsen tydeliggjør at jakt på villrein, innenfor rammene av § 8, bare er tillatt dersom det er gitt forskrifter som åpner for slik jakt med en bestemt geografisk avgrensning av villreinområdet. Bestemmelsen innebærer også en lovfesting av innholdet i hjorteviltforskriften § 22, men der myndigheten etter forslaget legges til Kongen. I lovforslaget § 38 andre ledd andre punktum følger det at jakt på villrein krever fellingstillatelse fra villreinnemnda med utgangspunkt i fastsatt fellingskvote. Forslaget er en lovfesting av innholdet som følger av hjorteviltforskriften § 28.

Lovforslaget § 38 tredje ledd er en videreføring av viltloven § 18, men med en mindre endring. Det følger av forslaget til bestemmelse at det ved fastsetting av minsteareal og fellingskvoter skal det tas hensyn til bestandens størrelse og sammensetning, artens levevilkår i det enkelte distrikt, og den skade viltarten volder. Departementene mener det er en svakhet ved dagens bestemmelse at den ikke eksplisitt nevner at det også kan legges vekt på bestandens sammensetning. Departementene foreslår å tydeliggjøre at viltmyndighetene også har anledning til å fastsette minsteareal og fellingskvoter med utgangspunkt i bestandens størrelse og «sammensetning». Med bestandens sammensetning menes her særlig hvordan individene er fordelt på kjønn og alder, men også andre egenskaper, som for eksempel genetisk variasjon, kan inngå. Dette har vært foreslått ved tidligere lovrevisjoner, men uten at det har blitt gjenspeilet i lovbestemmelsen. Departementene mener forslaget åpner for at forvaltningen, herunder kommunen og villreinnemnda, i større grad kan vektlegge bestandens sammensetning ved fastsetting av minsteareal og fellingskvoter, og slik at det kan tildeles fellingstillatelser på de dyrene som er mest egnet for å nå kommunens bestandsmål.

Lovforslaget § 38 fjerde ledd åpner for at Kongen kan gi forskrift om forvaltningen av hjortevilt, blant annet om hvilke oppgaver kommunen eller villreinnemnda skal ha, fastsettelse av arealkrav, organisering av vald, vilkår for å fastsette og å tildele fellingstillatelser, krav til bestandsplaner og rapportering. Forskriftshjemmelen vil være hjemmelsgrunnlag for reglene i hjorteviltforskriften. Forslaget spesifiserer særskilt at Kongen i forskrift kan gi regler om hvilke oppgaver kommunen skal ha i forbindelse med hjorteviltforvaltningen, og vil være tilpasset de føringene som følger av kommuneloven § 2-1.

Etter viltloven § 17 første ledd kan det settes som vilkår i fellingstillatelsen at det skal felles hann eller hunn, og eldre eller yngre individ av vedkommende viltart. Departementene foreslår at innholdet i bestemmelsen ikke videreføres som en egen bestemmelse, men viser til at ordlyden i lovforslaget § 38 fjerde ledd vil gi adgang til å gi nærmere regler i forskrift som åpner for å stille vilkår i fellingstillatelsene. Slike regler fremgår for øvrig i dag av hjorteviltforskriften §§ 18 og 29. Dette vil etter departementenes vurdering gi en bedre sammenstilling over de samlede reglene knyttet til fellingstillatelse som i dag fremgår av hjorteviltforskriften.

I lovforslaget § 38 femte ledd foreslår departementene en forskriftshjemmel som åpner for at Kongen kan gi forskrift om at kommunen og villreinnemnda kan nekte å tildele fellingstillatelser helt eller delvis, eller tildele ekstra fellingstillatelser i gjeldende jaktperiode for å nå fastsatte forvaltningsmål. Departementene viser til at hjorteviltforvaltningen bygger på et samspill mellom grunneiere, jegere og kommunen/villreinnemnda. Målet om en kunnskapsbasert forvaltning innebærer at viltmyndighetene mottar nødvendig informasjon, som igjen har en innvirkning på fellingstillatelser som tildeles. Departementene er kjent med at de fleste jaktvald har gode rutiner på rapportering av jaktutbytte og innbetaling av fellingsavgift. I de tilfellene hvor dette ikke etterleves, har imidlertid kommunen begrensede virkemidler. Hjorteviltforskriften § 34 inneholder enkelte bestemmelser som åpner for å trekke tilbake tillatelser som følge av manglende rapportering.

Departementenes forslag innebærer at det i forskrift blant annet kan innføres bestemmelser som innskrenker retten en grunneier eller jaktvald har til å få tildelt fellingstillatelser selv når kravet til minsteareal er oppfylt. Formålet med forslaget er å legge til rette for at kommunen og villreinnemnda skal nå fastsatte forvaltningsmål ved å bruke fellingstillatelser som et aktivt virkemiddel i hjorteviltforvaltningen. Det vil for eksempel kunne gis regler i forskrift om justering av fellingstillatelser der det er mangler ved jegernes rapporteringsforpliktelser, pålagt innlevering av prøver eller deler av vilt, samt tilfeller der vald ikke har betalt fellingsavgift i tide.

Forskriftshjemmelen vil i tillegg åpne for at det kan gis regler om at kommunen og villreinnemnda kan gis adgang til å nekte å utstede fellingstillatelser helt eller delvis til vald der fellingsresultatet over tid ikke er i samsvar med fastsatte forvaltningsmål. Forslaget til § 38 femte ledd er tenkt som et virkemiddel for viltmyndighetene også i de tilfeller hvor et vald ikke innretter seg etter uttaket i henhold til fastsatt bestandsplan.

Departementene foreslår at viltloven § 16 tredje ledd ikke videreføres. Bakgrunnen er at bestemmelsen ikke har vært bruk i praksis. I tillegg åpner lovforslaget § 38 femte ledd opp for at det kan gis forskrift om at kommunen i større grad kan benytte fellingstillatelser som virkemiddel for å nå fastsatte forvaltningsmål for hjortevilt. Departementene vil også vise til at lovforslaget § 49 om bestandsregulering under særegne forhold kan benyttes blant annet der det er behov for å regulere hjorteviltbestanden i et bestemt område. Departementene viser også til at det foreslås at Kongen gis en omgjøringskompetanse etter forvaltningsloven § 35 på vedtak kommunen fatter etter lovforslaget § 38. Departementene mener derfor det ikke er behov for å videreføre innholdet i viltloven § 16 tredje ledd.

12.3 Sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal

12.3.1 Gjeldende rett

Viltloven § 38 inneholder regler om sammenslåing av eiendommer for å oppnå minsteareal for jakt på hjortevilt. I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 63, fremgår det at bestemmelsen er «en særregel til fremme av en effektiv

gjennomføring av hjorteviltjakt når eiendommer hver for seg ikke når opp i minsteareal for felling.» Bestemmelsen må også ses i sammenheng med viltloven § 37 om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde, jf. omtale i punkt 11.11.

Det følger av § 38 første ledd at for eiendommer som hver for seg ikke når opp i minsteareal for felling av hjortevilt, skal kommunen søke å få i stand frivillig sammenslåing. Det fremgår av andre ledd at dersom frivillig ordning ikke oppnås, kan direktoratet etter forslag fra kommunen treffe vedtak om tvungen sammenslåing. Tredje ledd åpner for at de jaktberettigede kan bestemme fordeling av fellingskvote og utbytte. Blir enighet ikke oppnådd, treffer kommunen avgjørelse, som kan påklages til direktoratet.

I viltloven § 38 fjerde ledd er det en forskriftshjemmel om at departementet kan gi nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsen. Dette er gitt ved forskrift 24. oktober 1984 nr. 1879 om gjennomføring av bestemmelsene om sammenslåing for å oppnå minsteareal for hjorteviltjakt i viltloven § 38. I forskriften er det blant annet gitt regler om varsel og kunngjøring om hvilke eiendommer som er aktuelle for tvungen sammenslåing, om fastsetting av forvaltningsregler og regler der eiendommene ligger i forskjellige kommuner eller fylker.

Viltloven § 17 andre ledd er en forskriftshjemmel som gir departementet myndighet til å fastsette nærmere regler om utstedelse av fellingstillatelse og «herunder sette som vilkår for storviltjakt at eiendommer slås sammen etter reglene i kapittel VIII». Forskriftshjemmelen henviser til reglene i viltloven §§ 37 og 38.

12.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene er kjent med at viltloven § 38 i en viss utstrekning ble benyttet på 1980- og 1990-tallet. Den praktiske nytten var den gang avgrenset til å tvangsorganisere mindre eiendommer som hver for seg var for små til å oppnå minstearealet. Regelverket knyttet til forvaltningen av hjortevilt har utviklet seg mer i retning av større frihetsgrader i forvaltningen med mål om å etablere store og hensiktsmessige forvaltningsenheter. Dette førte til at strukturen med vald og jaktfelt ble endret, ettersom grunneiere fant det fordelaktig å organisere seg i større enheter. I 2007 ble også samvirkelova vedtatt, og grunneierorganisasjonene utarbeidet senere normalvedtekter for utmarkslag som i dag nyttes i stor grad med formål om å samordne og ivareta grunneierinteressene.

Som følge av denne utviklingen har viltloven § 38 i stor grad mistet sin aktualitet gjennom de siste tiår, og departementene er ikke kjent med at reglene benyttes lengre. Departementene vil videre peke på at gjeldende regler innebærer at forvaltningen må sette av betydelige ressurser dersom eiendommer skal slås sammen enten på frivillig grunnlag eller ved tvang. Departementene foreslår at reglene i viltloven § 38 ikke videreføres.

Departementene viser også til forslaget om å ikke videreføre viltloven § 37 om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde i forslaget til ny lov, jf. omtale i punkt 11.11. Departementene begrunner dette blant annet med at jordskiftelova gir alternative, og trolig bedre, muligheter for grunneiere som mener at det er behov for å slå sammen jakt- og fangstområder. Departementene viser også til at det ikke er

et egnet alternativ at viltmyndighetene gis kravkompetanse etter jordskiftelova § 1-5 til å reise sak for jordskifteretten.

Som en følge av forslagene om at viltloven §§ 37 og 38 ikke videreføres i forslaget til ny lov, er det også naturlig at den delen av forskriftshjemmelen i viltloven § 17 andre ledd som viser til disse reglene, ikke videreføres.

Som en konsekvens av departementenes forslag, vil forskrift 24. oktober 1984 nr. 1879 om gjennomføring av bestemmelsene om sammenslåing for å oppnå minsteareal for hjortevilt i viltloven § 38 oppheves.

12.4 Svømmende hjortevilt

12.4.1 Gjeldende rett

Viltloven § 22 oppstiller et forbud mot jaging eller avliving av svømmende hjortevilt med mindre det forfølges som såret. I forarbeidene til viltloven, Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 68, fremgår det at bestemmelsen må ses på som sikring av human jakt. Viltloven § 22 må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 15 første ledd tredje punktum der det fremgår at unødig jaging av viltlevende dyr skal unngås. I tillegg kommer dyrevelferdslovens §§ 3, 12 og 20 til anvendelse.

Hovedregelen som følger av bestemmelsen, er at det er forbudt å jage eller avlive svømmende hjortevilt. Bakgrunnen for forbudet er at skudd mot vann kan medføre fare for rikosjett og dermed fare for omgivelsene. I tillegg er det krevende å avlive svømmende hjortevilt gitt at treffpunktet er begrenset til den delen av dyret som er over vannflaten.

Unntaket fra denne hovedregelen er dersom hjorteviltet forfølges som såret. Dette innebærer som regel at det foreligger en ettersøksituasjon, og at dyrevelferdsmessige hensyn er grunnlaget for å gjøre unntak fra hovedregelen. Slik avliving må avgjøres konkret, under hensyn til hvilke lidelser viltet er påført og risikoen for å påføre dyret ytterligere lidelser.

12.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre innholdet viltloven § 22, men med enkelte justeringer, se lovforslaget § 39. Departementene har vurdert om unntaket bør tas inn i lovforslaget § 19 som regulerer ettersøk i forbindelse med jaktutøvelse, men har kommet til at forbudet mot å jage eller avlive svømmende hjortevilt er det sentrale i bestemmelsen. Departementene mener på den bakgrunn at bestemmelsen bør videreføres som en egen lovbestemmelse.

Departementenes forslag innebærer en mindre endring av gjeldende bestemmelse. Departementene legger til grunn at begrepet «forfølges» må forstås å dekke situasjoner der jeger eller jaktlag utfører et jaktlig ettersøk av påskutt og såret hjortevilt, men også andre situasjoner hvor en jeger eller jaktlag kommer over et svømmende hjortevilt som er såret. Bestemmelsen vil også gjelde i de situasjonene hvor det foreligger et offentlig ettersøk, jf. lovforslaget § 51.

I lovforslaget § 39 fremgår det tydeligere at adgangen til å jage eller avlive svømmende hjortevilt er avgrenset til de situasjonene hvor det skjer i forbindelse med et ettersøk av såret hjortevilt i medhold av lovforslaget §§ 19 og 51, eller i situasjoner der dyrevelferdsmessige hensyn tilsier det. Det vises her til dyrevelferdsloven regler om hjelpeplikt og avliving, jf. dyrevelferdsloven §§ 4 og 12.

Departementene foreslår også en endring av overskriften, ved at «Svømmende dyr» endres til «Svømmende hjortevilt». Endringen vil gjøre at det blir bedre samsvar med innholdet i bestemmelsen.

12.5 Jakt og fangst av bever

12.5.1 Gjeldende rett

Viltloven §§ 16 til 18 gjelder også ved jakt og fangst av bever. Departementene viser til omtale av bestemmelsene i punkt 12.2. Nærmere regler er gitt i forskrift 26. april 2017 nr. 519 om forvaltning av bever. Forvaltningen av bever skiller seg noe fra forvaltningen av hjorteviltartene og fra de andre småviltartene. Kommunen vedtar et mål for bærekraftig forvaltning av bestandene av bever i kommunen, og kan gjennom lokal forskrift åpne for jakt og fangst i hele eller deler av kommunen innenfor gjeldende jakttid for bever, jf. forskrift om forvaltning av bever § 2 og § 3 første ledd. Etter forskriften § 3 andre ledd kan kommunen velge å fastsette en kvote for uttaket.

12.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene vil peke på at reglene i viltloven kapittel V i mindre grad er relevant for forvaltningen av jakt og fangst av bever i dag. Kravet om fellingstillatelse ved jakt på bever ble opphevet i 2017 ved innføring av forskrift om forvaltning av bever. Kommunen kan likevel fastsette en kvote for uttaket, jf. forskrift om forvaltning av bever § 3 andre ledd. Dette er også bakgrunnen for at departementene foreslår å ikke regulere bever i samme bestemmelse som jakt på hjorteviltartene elg, hjort, rådyr og villrein, jf. lovforslaget § 38.

Av de høstbare viltartene er det kun hjortevilt og bever som er regulert særskilt gjennom egne forskrifter. Når det gjelder bever, er departementene i tvil om det fortsatt er nødvendig å forvalte bever gjennom en egen forskrift. For å kunne jakte eller drive fangst av bever, er det en forutsetning at kommunen gjennom lokal forskrift har åpnet for jakt og fangst i det aktuelle området i kommunen. Gjeldende regler innebærer derfor noe mer ressursbruk i kommunene, og det kan stilles spørsmål om det er behov for særskilte forvaltningsregler for forvaltningen av beverbestanden. På den annen side, oppfatter departementene at dagens forvaltning av bever gjennom egen forskrift er lite omstridt, og at denne forvaltningsordningen fungerer bra.

Departementene foreslår at det tas inn en egen bestemmelse med en forskriftshjemmel i lovforslaget § 40. Gitt at kommunen har en sentral rolle i

gjeldende forvaltningsordning for bever, foreslår departementene at det også bør komme tydelig frem av forslaget.

Lovforslaget § 40 første ledd har den samme inngangen som lovforslaget § 38 ved at det vises til lovforslaget § 8. Det er en forutsetning at det er adgang til jakt og fangst på bever etter lovforslaget § 8 for at kommunen kan åpne for jakt og fangst på bever gjennom lokal forskrift. Videre går det frem av lovforslaget § 40 første ledd at kommunen kan åpne for jakt og fangst i hele eller deler av kommunen og at kommunen kan fastsette en kvote for uttaket. Oppgavene som spesifiseres er ikke ment å være uttømmende. Oppgavene gjenspeiler deler av innholdet i § 3 i forskrift om forvaltning av bever.

Lovforslaget § 40 andre ledd åpner for at Kongen kan gi forskrift om jakt og fangst av bever, blant annet legge oppgaver til kommunen. Den foreslåtte forskriftshjemmelen vil innebære at forskrift om forvaltning av bever, samt gjeldende kommunale forskrifter, kan videreføres med hjemmel i ny lov.

Departementene ønsker at høringsinstansene gir sitt syn på om det er grunn til å ha en egen forskriftshjemmel i ny lov som gir hjemmel for å videreføre gjeldende forskrift om bever, samt de kommunale forskriftene som er fastsatt i medhold av forskriften, eller om det er grunn til å forvalte bever som annet småvilt.

13 Felling etter naturmangfoldloven § 18 mv.

13.1 Forholdet mellom felling etter naturmangfoldloven § 18 og reglene i viltloven om jakt og fangst

13.1.1 Innledning

Jakt og fangst av vilt gjennomføres av jegere, og er knyttet til utøvelse av blant annet friluftsliv og matauk. Felling av vilt etter naturmangfoldloven § 18, som lisensfelling av rovvilt, skadefelling av rovvilt og annet vilt, samt felling av vilt som myndighetene har iverksatt av eget tiltak, gjennomføres for å ivareta en rekke mer konkrete formål. Formålet med slik felling kan være å avverge skade på natur eller på privat eiendom, eller å ivareta hensyn til helse og sikkerhet. I noen tilfeller utføres slik felling av skadefellingslag eller av myndighetene selv. Felling av vilt som myndighetene iverksetter av eget tiltak gjennomføres tilnærmet utelukkende av myndighetene.

Det er i dag gjennomgående lite tydelig om, og eventuelt i hvilken utstrekning, bestemmelsene i viltloven om jakt- og fangstutøvelse gjelder for felling av vilt som er tillatt i medhold av naturmangfoldloven § 18. Dette skyldes at de fleste av bestemmelsene i viltloven gjelder for «jakt» og/eller «fangst». Det kan være uklart om lisensfelling, skadefelling, felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak, eventuelt annet uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18, anses omfattet av begrepene «jakt» og «fangst».

I praksis er det i stor grad lagt til grunn eller fastsatt at reglene om jakt- og fangstutøvelse som et utgangspunkt også gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18.

Enkelte bestemmelser i viltloven regulerer uttrykkelig annen felling av vilt enn ved jakt og fangst, for eksempel ved skadefelling av rovvilt og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak. Departementene viser til viltloven §§ 26 nr. 4, 26 nr. 8, § 35, § 42, § 48 første ledd og § 51 andre ledd. Enkelte av disse bestemmelsene forutsetter at regler i viltloven gjelder for felling. Departementene viser videre til at viltloven § 35 gir adgang til å fravike reglene i viltloven kapittel VI og grunneiers enerett til jakt og fangst, ved angitte former for felling etter naturmangfoldloven § 18. Viltloven § 35 forutsetter at viltlovens regler om utøvelse av jakt og fangst og viltlovens regler om retten til jakt gjelder ved de angitte formene for felling. Dette underbygges også av viltloven § 42, som gir adgang til å fritas for betaling av jegeravgift ved «felling som ikke er ledd i vanlig jakt og fangst».

Det er gitt nærmere regler om gjennomføring av felling etter naturmangfoldloven § 18 i viltforskriften, rovviltforskriften og utøvelsesforskriften. I disse forskriftene er det delvis lagt til grunn at regler i viltloven gjelder ved slik felling, og delvis fastsatt at slik felling skal følge regler i viltloven.

13.1.2 Departementenes overordnede vurderinger og forslag

Etter departementenes syn er det en svakhet ved gjeldende regelverk at det er uklarerheter knyttet til om fellingsformer som lisensfelling, skadefelling og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak, følger reglene for jakt og fangst. Departementene mener koblingen mellom reglene for jakt- og fangstutøvelse i viltloven og felling etter naturmangfoldloven § 18 bør tydeliggjøres i ny lov.

Flere alternativer som kan bidra til tydeliggjøring er vurdert. Et alternativ er at det slås fast i en egen bestemmelse hvilke regler i viltressursloven som gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18. Et annet alternativ er at det i den enkelte bestemmelse i loven angis om bestemmelsen gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18. Begge alternativene vil bidra til å tydeliggjøre reglene for gjennomføring av felling etter naturmangfoldloven § 18, og departementene mener det er fordeler og ulemper med begge løsningene.

Å slå fast i en egen bestemmelse hvilke regler i loven som gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18 kan gi en lett tilgjengelig oversikt over viltlovens regulering av felling etter naturmangfoldloven § 18. En slik løsning samsvarer også bedre med dagens inndeling av forvaltningsansvaret mellom departementene for viltartene. Samtidig kan en slik løsning i større grad innebære at det må vurderes om enkelte bestemmelser i loven gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18, og kan gi større rom for klarhet om bestemmelser i lovforslaget gjelder for slik felling.

Å angi i den enkelte bestemmelse om den gjelder for felling etter naturmangfoldloven § 18, vil gjøre anvendelsesområdet til den enkelte bestemmelse mer utvetydig, og kan sånn sett anses å være mer pedagogisk. Samtidig vil en slik løsning gjøre bestemmelsene noe mer omfattende, fordi det gjennomgående må henvises til felling etter naturmangfoldloven § 18. Begrepet «felling», uten at det

kommer frem at det er felling etter naturmangfoldloven § 18, er ikke et godt alternativ, da begrepet også er et innarbeidet begrep i forbindelse med jakt på hjortevilt og benyttes i bestemmelsene om jakt på hjortevilt, herunder blant annet «fellingstillatelse» og «fellingsavgift».

På bakgrunn av dette foreslår departementene egne bestemmelser om lisensfelling, se lovforslaget § 41 og punkt 13.2, skadefelling, se lovforslaget § 42 og punkt 13.3, og felling som myndighetene har iverksatt av eget tiltak, se lovforslaget § 43 og punkt 13.4. Det foreslås at bestemmelsene samles i kapittel 8 i ny lov, sammen med en bestemmelse om adgangen til å gi vederlag for felling av vilt.

Overordnet innebærer forslaget at reglene om forutsetninger for å drive med jakt og fangst, det vil si reglene om blant annet jegerprøve, jegeravgift, aldersgrenser, eventuelle særlige kompetansekrav og krav om skyteprøve, også gjelder ved slik felling. Forslaget innebærer også at reglene om retten til jakt og fangst og om bruk av virkemidler ved jakt og fangst, gjelder ved slik felling. En mer detaljert beskrivelse av hvilke regler for jakt og fangst som skal gjelde også ved lisensfelling, skadefelling og ved felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak, følger under punkt 13.2.2, 13.3.2 og 13.4.2. Forslaget innebærer også at det er adgang til å fravike reglene for jakt og fangst ved lisensfelling, skadefelling og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak. Dette omfatter for eksempel en adgang til å tillate jaktmetoder som ikke er tillatt etter kapittel 5 i lovforslaget, at felling kan gjennomføres uavhengig av krav til for eksempel betaling av jegeravgift eller krav om skyteprøve, eller at felling kan gjennomføres uten hensyn til om grunneier har gitt tillatelse til felling på sin eiendom. Forslaget innebærer også en adgang til å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføringen av lisensfelling, skadefelling og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak.

13.2 Lisensfelling

13.2.1 Gjeldende rett

Om fellingsformen

Lisensfelling er en ordning som er etablert i rovviltforskriften for felling av nærmere angitte rovviltarter som det ikke er åpnet for jakt eller fangst av, for å begrense veksten og/eller utbredelsen av bestandene. Rovviltforskriften åpner for at det kan tillates lisensfelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv. Gaupe har jakttid, jf. viltloven § 9 og naturmangfoldloven § 16, og forvaltes i dag gjennom ordinær, men kvoteregulert, jakt, med hjemmel i jakttidforskriften § 2 og rovviltforskriften § 11. Ordningen med lisensfelling omfatter derfor i praksis bjørn, jerv og ulv.

Bakgrunnen for ordningen med lisensfelling, er at de aktuelle artene er fåtallige og fredet, og at Norge har forpliktet seg til å gi disse artene en særlig beskyttelse etter Bernkonvensjonen. Det innebærer at det ikke er anledning til å tillate ordinær jakt eller fangst av artene, jf. blant annet Bernkonvensjonen artikkel 6. Samtidig har Stortinget vedtatt konkrete bestandsmål for artene i Norge, som innebærer at det er et behov for å regulere bestandene. Det er også lagt til grunn at en forvaltning av disse artene som er mer lik forvaltningen av jaktbare viltarter, vil bidra til å øke

aksepten for rovviltets tilstedeværelse. Dette går blant annet frem av kongelig resolusjon 18. mars 2005 om fastsettelse av rovviltforskriften, hvor det uttales at:

Departementet legger til grunn at rovviltforvaltningen skal bli mer lik forvaltningen av andre viltarter. For å få til dette skal reguleringen av de ulike bestandene i størst mulig grad skje gjennom lisensfelling [...]. Ved bruk av lisensfelling [...] vil vanlige jegere få anledning til å regulere rovviltet mer på linje med det jaktbare viltet. En alminneliggjøring av forvaltningen av rovviltbestandene vil også være med på å øke aksepten for rovviltets tilstedeværelse lokalt.

Det er gitt regler om lisensfelling i rovviltforskriften og utøvelsesforskriften. I rovviltforskriften § 2 bokstav g er lisensfelling definert som «[f]elling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å kunne delta». Lovhjemmelen for lisensfelling er naturmangfoldloven § 18, og formålet med felling kan enten være å avverge skade på blant annet beitedyr, jf. § 18 første ledd bokstav b, eller å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. § 18 første ledd bokstav c. Lisensfelling gjennomføres på grunnlag av kvoter som vedtas av regionale rovviltnemnder, eventuelt Miljødirektoratet, jf. rovviltforskriften §§ 10 og 13.

Regler om gjennomføring av lisensfelling

Det er lagt til grunn i praksis at lisensfelling skal følge reglene i viltloven om jakt og fangst, i tråd med intensjonen om at rovvilt skal forvaltes mer på linje med jaktbart vilt. Lisensfelling gjennomføres av jegere som har registrert seg som lisensjegere i Jegerregisteret. Av den personlige lisensen som utstedes til registrerte lisensjegere, går det frem at felling skal følge de alminnelige reglene for jakt og fangst. Dette innebærer blant annet at lisensfelling følger kapittel VI i viltloven om utøvelse av jakt og fangst, og kapittel VII om retten til jakt og fangst.

Samtidig som lisensfelling bygger på en intensjon om at rovvilt skal forvaltes mer på linje med jaktbart vilt, er det fastsatt noen særlige vilkår for deltakelse i lisensfelling. Dette skal blant annet bidra til å ivareta folkerettslige forpliktelser for forvaltning av bjørn, jerv og ulv. Bernkonvensjonen stiller blant annet krav om rapportering på felling av disse artene, jf. konvensjonens artikkel 9 nr. 2.

Viltloven § 26 inneholder en rekke forskriftshjemler, som sammen med blant annet naturmangfoldloven § 18 og viltloven § 35, er benyttet som hjemmelsgrunnlag for regler om lisensfelling i rovviltforskriften og utøvelsesforskriften. For eksempel kan det gis nærmere regler om blant annet felling og fangst av vilt for «særlige formål uten hensyn til de regler som ellers gjelder» etter viltloven § 26 nr. 4. Se nærmere omtale av § 26 nr. 4 under punkt 14.6.

For å delta i lisensfelling stilles det vilkår om at man er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for den enkelte rovviltart for det enkelte jaktåret, jf. rovviltforskriften § 15 første ledd og utøvelsesforskriften § 13 første ledd. Registreringskravet gjelder

også for personer som deltar som hundefører. For å kunne registrere seg som lisensjeger må man ha betalt jegeravgift for det aktuelle jaktåret og overholdt rapporteringsplikten som er angitt i rovviltforskriften § 16, jf. § 15 andre ledd og utøvelsesforskriften § 13 andre ledd. Lisensjegere skal medbringe personlig lisens for gjeldende art og jaktår under felling, jf. rovviltforskriften § 15 og utøvelsesforskriften § 13.

Rovviltforskriften § 16 stiller særlige krav om rapportering, meldeplikt og undersøkelse av felte dyr ved lisensfelling. Felling eller forsøk på felling i forbindelse med lisensfelling skal umiddelbart meldes til statsforvalteren, og eventuelt andre dersom det er bestemt i vedtak om lisensfelling, jf. rovviltforskriften § 16 første ledd første punktum. Lisensjeger skal fremvise felt dyr for Statens naturoppsyn for umiddelbar kontroll, merking og prøvetaking av biologisk materiale, og jeger skal kunne påvise fellingssted etter anmodning fra Statens naturoppsyn, politiet eller statsforvalteren, jf. rovviltforskriften § 16 første ledd andre punktum. Lisensjeger plikter vederlagsfritt å innlevere felt dyr til vitenskapelige formål, jf. rovviltforskriften § 16 andre ledd. Jeger eller preparant (taksidermist) plikter å innlevere dyret innen 1. juni. Dersom felt rovvilt først leveres til preparant, skal dette gjøres innen 1. mai. Dersom innleveringsplikten ikke overholdes, tilfaller individet i sin helhet viltfondet, jf. rovviltforskriften § 16 andre ledd siste punktum.

I rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 28 er det gitt særlige regler om ettersøk ved blant annet skadeskyting av bjørn, jerv og ulv under lisensfelling. Se punkt 10.2.3 for en nærmere beskrivelse av rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27.

Brudd på gjeldende bestemmelser og fastsatte vilkår for lisensfelling kan medføre nektelse av registrering som lisensjeger, jf. rovviltforskriften § 15 fjerde ledd og utøvelsesforskriften § 13 fjerde ledd. Tilsvarende gjelder i andre særlige tilfeller, som regnes som «deltakelse i ulovlig felling eller forsøk på felling, og annen atferd som anses uforenlig med rovviltforvaltningen», jf. rovviltforskriften § 15 fjerde ledd og utøvelsesforskriften § 13 fjerde ledd.

Etter viltloven § 35 første ledd og andre ledd kan direktoratet bestemme at felling av bjørn, jerv ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe og tamrein kan utføres «uten hensyn til reglene i viltloven kapittel VI», og at fellingen kan utføres «av andre enn den jaktberettigede». Dette gir adgang til å fravike reglene i viltloven om utøvelse av jakt og fangst, og om retten til jakt og fangst, ved lisensfelling som er hjemlet i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Ordlyden «bestemme» har blitt tolket slik at dette kan skje både ved enkeltvedtak og i forskrift.

Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet har i svært få tilfeller ansett det som aktuelt å fravike reglene om utøvelse av jakt og fangst i viltloven i forbindelse med lisensfelling gjennom vedtak eller ved regler i forskrift. Dette må ses i lys av at ordningen skal innebære at rovvilt forvaltes mer på linje med de jaktbare artene. Klima- og miljødepartementet ga etter søknad en nærmere avgrenset dispensasjon fra forbudet i viltloven § 23 mot bruk av løs, på drevet halsende hund ved lisensfelling av ulv i forbindelse med et skadefellingsprosjekt i Nord-Østerdalen, for lisensfellingsperioden 2023/2024. Dispensasjonen er hjemlet i viltloven § 35 første

ledd. Det er gitt en særregel knyttet til gjennomføring av lisensfelling i utøvelsesforskriften § 29b. Bestemmelsen åpner for å bruke fastmontert kunstig lys ved åtejakt på jerv som skjer som del av lisensfelling. Dette er et unntak fra forbudet i viltloven § 20 om bruk av kunstig lys. Utøvelsesforskriften § 29b er ikke hjemlet i viltloven § 35, men i viltloven § 20 som gir hjemmel for å gi regler om bruk av kunstig lys i andre tilfeller enn nevnt i § 20 tredje ledd.

Da ordningen med lisensfelling ble innført, var det praksis for at felling ble unntatt fra grunneierretten med hjemmel i viltloven § 35, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999-2000) s. 29. Dette ble endret ved fastsettelsen av rovviltforskriften, der det ble lagt til grunn at lisensfelling av bjørn, jerv og ulv skulle knyttes til grunneierretten, jf. kongelig resolusjon 18. mars 2005 om fastsetting av rovviltforskriften. Begrunnelsen var blant annet hensynet til samordning med annen jakt i lisensfellingsperioden, bedre lokal forankring og økt alminneliggjøring av rovviltforvaltningen.

13.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Egen bestemmelse i loven om lisensfelling

Etter departementenes syn burde det gå tydeligere frem i ny lov at lisensfelling følger reglene for jakt og fangst. Departementene foreslår at sammenhengen mellom lisensfelling og de relevante reglene i ny lov slås fast i en egen bestemmelse, se lovforslaget § 41. Det foreslås også at bestemmelsen inneholder en hjemmel til å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av lisensfelling. En definisjon av lisensfelling foreslås tatt inn i forslaget til § 3 om definisjoner, se punkt 6.3.2.

Det foreslås at kravet om registrering som lisensjeger i Jegerregisteret går frem av lovforslaget § 41 første ledd. Dette er et grunnleggende element som skiller utøvelse av lisensfelling fra vanlig jakt og fangst. Etter departementenes syn er det hensiktsmessig at kravet går frem av loven.

Koblingen mellom reglene om jakt og fangst og lisensfelling

Det foreslås at bestemmelsene i lovforslaget kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av §§ 34 og 37, kapittel 11, og §§ 11, 47, 54, 55 og 57, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene, skal gjelde ved lisensfelling. Ettersøk i forbindelse med lisensfelling følger § 19 første, andre, fjerde og sjette ledd i denne loven. skal gjelde ved lisensfelling, se lovforslaget § 41 andre ledd. Dette gjelder også forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene. Forslaget innebærer en videreføring av gjeldende rett, da det er lagt til grunn at lisensfelling følger reglene i viltloven for jakt og fangst. Bestemmelser som ikke er listet opp i forslaget til § 41 andre ledd anses ikke relevante ved lisensfelling. Det vises blant annet til lovforslaget § 34 om reindriftssamenes rett til jakt og fangst, og lovforslaget § 37 om retten til sanking av egg og dun.

I lovforslaget § 19 om ettersøk av påskutt vilt er det foreslått ulike regler for varsling, gjennomføring og avslutning av ettersøk av henholdsvis påskutt hjortevilt, villsvin og muflon, og av påskutt gaupe. Ettersøk i forbindelse med lisensfelling skal følge samme regler som ettersøk ved jakt på gaupe. For å gjøre det tydelig hvilke deler av lovforslaget § 19 som gjelder ved lisensfelling, foreslås det at det presiseres i

lovforslaget § 41 andre ledd andre setning at «ettersøk i forbindelse med lisensfelling følger § 19 første, andre, fjerde og sjette ledd». Dette er en videreføring av gjeldende regulering i rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27 andre ledd.

Forslaget innebærer videre at §§ 47, 54, 55 og 57 i lovforslaget skal gjelde ved lisensfelling. Lovforslaget § 47 om eiendomsretten til fallvilt og ulovlig felt vilt mv. regulerer uttrykkelig eiendomsretten til vilt som er avlivet med hjemmel i naturmangfoldloven § 18. Det foreslås at det slås fast at § 47 gjelder ved lisensfelling, for å tydeliggjøre at henvisningen til naturmangfoldloven § 18 også omfatter vilt felt ved slik felling. Lovforslaget § 54 om bruk av åte til jakt, fangst og felling regulerer uttrykkelig adgangen til å legge ut åte eller til å føre vilt i forbindelse med «felling». Det foreslås at det slås fast at § 54 gjelder ved lisesfelling, for å tydeliggjøre at «felling» etter bestemmelsen også omfatter lisensfelling. Det foreslås også at det slås fast at § 55 om overtredelsesgebyr og § 57 om straff gjelder for § 41.

Adgang til å fravike regler i loven ved lisensfelling

Etter departementenes syn bør det fortsatt være en adgang til å fravike regler for jakt og fangst i lovforslaget ved lisensfelling. Det vises til at det ble gitt dispensasjon fra forbudet mot bruk av løs, på drevet halsende hund ved lisensfelling av ulv i et avgrenset tilfelle i lisensfellingsperioden 2023/2024, med hjemmel i viltloven § 35. Det vises også til at lovforslaget § 49 gir en adgang til å gi forskrift om bestandsregulering av høstbart vilt ved særegne forhold, som fraviker regler i loven, se punkt 14.5.

Departementene foreslår at adgangen til å fravike regler for jakt og fangst ved lisensfelling skal gjelde i «særlige tilfeller», se § 41 tredje ledd. I dag stiller ikke viltloven et slikt vilkår for å fravike regler i loven ved lisensfelling. Etter departementenes syn vil det primært foreligge et «særlig tilfelle» der kunnskapsbaserte vurderinger tilsier at det er et reelt behov for å fravike regler i loven for å oppnå nødvendig bestandsregulering av de aktuelle rovviltartene.

Bakgrunnen for forslaget om å ta inn et vilkår om at det må foreligge et «særlig tilfelle» for å fravike regler i loven, er at lisensfelling gjennomføres for å regulere størrelsen på bestander av rovvilt, og ikke for å avverge konkrete skade- eller problemsituasjoner. Det medfører at behovet for å fravike regler for jakt og fangst er begrenset sammenlignet med blant annet skadefelling. At det praktiske behovet for å fravike regler for jakt og fangst ved lisensfelling er begrenset, underbygges av at reglene i viltloven i liten grad er fraveket i forbindelse med lisensfelling. Som nevnt gir lovforslaget § 49 adgang til å fravike regler i loven i forskrift om bestandsregulering av høstbare arter, der det foreligger «særegne forhold» av bestandsmessig karakter. Fordi lisensfelling bygger på en intensjon om at rovviltet skal forvaltes mer på linje med de jaktbare viltartene, er det naturlig å se hen til adgangen til å fravike regler i loven i forbindelse med jakt og fangst av jaktbare viltarter.

Forslaget innebærer at det blant annet kan åpnes for virkemidler som bruk av motorkjøretøy eller drivende hunder ved lisensfelling, at krav til jegeren om for

eksempel jegerprøve eller betalt jegeravgift kan fravikes, eller at fellingen kan gjennomføres uavhengig av grunneiers tillatelse, dersom det foreligger et «særlig tilfelle».

Eventuelle unntak fra villlovens regler om utøvelse av jakt og fangst må vurderes i lys av Bernkonvensjonen. I lys av forpliktelser etter Bernkonvensjonen og alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet, vil det være et avveiningsspørsmål hva som kan og bør tillates i det enkelte tilfelle. Etter departementenes syn vil intensjonen om at lisensfelling skal bidra til at bjørn, jerv og ulv forvaltes mer på linje med de jaktbare artene, medføre at det er bestemmelser i lovforslaget som det vil være lite praktisk å fravike. Det vises for eksempel til at rovviltforskriften bygger på at lisensfelling skal være knyttet til grunneierretten.

I dag innebærer villloven § 35 et skille mellom lisensfelling som gjennomføres for å avverge skade på bufe eller tamrein, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, og lisensfelling som gjennomføres for å ivareta offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, når det gjelder direktoratets adgang til å bestemme at felling kan utføres uten hensyn til regler om utøvelse av og retten til jakt og fangst. I begge tilfeller dreier lisensfelling seg om bestandsregulering, og etter departementenes syn kan det ikke anses å være større eller mindre behov for å fravike regler i loven ved felling hjemlet i bokstav b enn i bokstav c. Departementenes forslag innebærer derfor at adgangen til å fravike regler i loven om jakt og fangst skal gjelde ved «lisensfelling», som omfatter lisensfelling hjemlet både i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b eller c. Dette vises til forslaget til definisjon av lisensfelling i § 2 bokstav c.

Etter departementenes syn bør eventuelle fravikelser fra regler i lovforslaget ved lisensfelling som et utgangspunkt skje ved forskrift. Det foreslås at en slik forskriftskompetanse går frem av § 41 tredje ledd. Det vises til at villloven § 26 nr. 4 og § 35 gir adgang til å gi forskrift som fraviker regler i loven. Dersom det er aktuelt å fravike regler i loven ved lisensfelling, vil en forskriftsprosess sikre en grundig prosess med involvering og kunngjøring. Etter departementenes syn kan det være særlig viktig med en involverende prosess dersom det vurderes å fravike regler i loven ved lisensfelling. Dette kan oppfattes kontroversielt, og det bør legges opp til prosesser som i størst mulig grad bidrar til aksept for forvaltningen. Departementene antar også at eventuell åpning for bruk av jaktmetoder i strid med kapittel 5 i lovforslaget, unntak fra krav i kapittel 4 etc., i de fleste tilfeller vil falle inn under forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b, fordi dette som oftest vil gjelde for en mer eller mindre ubestemt krets av personer (lisensjegere).

Departementene er i tvil om det i tillegg er behov for en adgang til å fravike regler i lovforslaget ved vedtak direkte i medhold av loven. Villloven § 35 gir en slik adgang i dag, for reglene i loven om utøvelse av og retten til jakt og fangst. Etter departementenes syn er det hensyn som taler for og mot en slik adgang ved lisensfelling. På den ene siden gjennomføres lisensfelling for å regulere størrelsen på bestander av bjørn, jerv og ulv, og er ikke knyttet til konkrete skade- eller problemsituasjoner. Behovet for raske avgjørelser om å fravike regler for jakt og fangst i lovforslaget fremstår derfor begrenset. Dette underbygges av at det i svært

liten grad har vært ansett aktuelt å bruke fleksibiliteten etter viltloven § 35 til å fravike regler for jakt og fangst ved lisensfelling ved vedtak direkte i medhold av loven. På den andre siden gir viltloven § 35 en fleksibilitet som kan ivareta behov i spesielle situasjoner, eller behov som er knyttet til så avgrensede situasjoner at det kan anses unødvendig og lite hensiktsmessig med en forskriftsprosess. Samtidig er det ikke klart at et vedtak direkte i medhold av loven, for eksempel om å bruke motorkjøretøy ved lisensfelling, vil kunne fattes raskere enn fastsettelse av forskrift om det samme. Et vedtak om å tillate lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18 er et enkeltvedtak, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd. Departementene legger til grunn at et vedtak om å fravike regler om jakt og fangst i lovforslaget ved lisensfelling også vil være et enkeltvedtak. Det innebærer at forvaltningslovens regler om klage, inkludert klagefristen på tre uker etter forvaltningsloven § 29, vil gjelde. Det er mulig å gjennomføre høring og fastsette forskrift etter forkortede frister, dersom det er grunnlag for det. Det vises også til at det vil kunne fastsettes regler i forskrift som gir aktuell beslutningsmyndighet adgang til å ved enkeltvedtak fravike regler i lovforslaget, i medhold av forslaget til § 41 tredje ledd. På bakgrunn av dette ber departementene om høringsinstansenes syn på om det skal være adgang til å i særlige tilfeller fravike regler i lovforslaget ved enkeltvedtak direkte i medhold av loven, i tillegg til at dette kan fastsettes i forskrift. Se alternativt forslag i klammer i § 41 fjerde ledd i lovforslaget.

Forskriftshjemmel

Det foreslås en hjemmel for Kongen til å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av lisensfelling, se § 41 siste ledd. Det vises til at rovviltforskriften og utøvelsesforskriften er hjemlet blant annet i viltloven § 26 nr. 3 og 4, som kun delvis foreslås videreført. Naturmangfoldloven § 18 gir adgang til å i forskrift «tillate» blant annet lisensfelling. Departementene mener det er hensiktsmessig at forslaget til ny lov inneholder en hjemmel for å gi regler i forskrift om gjennomføringen av lisensfelling. Det vil gi en tydelig lovhjemmel for å gi slike regler i forskrift, som er plassert sammen med lovbestemmelsene som gjelder for gjennomføring av lisensfelling.

Det foreslås at det går frem av § 41 tredje ledd at det blant annet kan gis regler om å «nekte registrering som lisensjeger». Slike regler er gitt i rovviltforskriften § 15 fjerde ledd og utøvelsesforskriften § 13 fjerde ledd. Fordi kravet om registrering som lisensjeger i Jegerregisteret er foreslått tatt i loven, jf. forslaget til § 41 første ledd, er det hensiktsmessig at det også går frem av loven at registrering kan nektes.

Det presiseres at forskriftshjemmelen i lovforslaget § 41 siste ledd gjelder for gjennomføring av lisensfelling som er tillatt i medhold av naturmangfoldloven § 18. Naturmangfoldloven § 18 er hjemmelsgrunnlaget for å gi regler i forskrift om å tillate lisensfelling.

13.3 Skadefelling

13.3.1 Gjeldende rett

Om fellingsformen

Begrepet «skadefelling» benyttes hovedsakelig om felling av vilt for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom, hjemlet i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Skadefelling kan også omfatte felling av vilt med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav a (beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer), bokstav c (ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning) eller bokstav g (fremmede organismer).

Myndigheten til å tillate skadefelling etter naturmangfoldloven § 18 ligger som utgangspunkt til Kongen (Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet). Kommunen er gitt myndighet til å gi tillatelse til uttak av hjortevilt og bever for å avverge skade etter § 18 første ledd bokstav b, samt til å fjerne beverbolig eller dam for å hindre vesentlig skade ved oversvømmelse, jf. naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd.

Det er gitt nærmere regler om skadefelling av vilt i viltforskriften kapittel 3. Reglene i viltforskriften om skadefelling gjelder ikke for smågnagere og krypdyr som gjør skade på person eller eiendom, jf. naturmangfoldloven § 17 første ledd, hjortevilt og bever som gjør skade på avling, skog, vann eller annen eiendom, jf. naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd, eller for gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn, jf. rovviltforskriften. Viltforskriften er gitt med hjemmel i både viltloven og naturmangfoldloven. Etter viltforskriften kapittel 3 kan skadelidte selv gjennomføre skadefelling av enkelte arter etter egen beslutning, mens det for andre arter kreves tillatelse fra kommunen, statsforvalteren eller Miljødirektoratet.

Nærmere regler om å tillate skadefelling av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv er gitt i rovviltforskriften. Rovviltforskriften er, som viltforskriften, gitt med hjemmel i både viltloven og naturmangfoldloven. For skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv brukes begrepet «betinget skadefelling», som er definert som «[v]edtak med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b) om felling av enkeltindivider av rovvilt for å stanse eller forhindre skader på husdyr, tamrein eller annen eiendom som nevnt i loven § 18 første ledd b), der det på forhånd er fastsatt kvote og vilkår av overordnet myndighet», jf. rovviltforskriften § 2 første ledd bokstav a. Skadefelling av bjørn, gaupe, jerv og ulv i henhold til rovviltforskriften §§ 8, 9 og 13 gjennomføres normalt av kommunale eller interkommunale skadefellingslag.

Skadefelling har som formål å avverge skade forårsaket av vilt i situasjoner hvor det foreligger et konkret skadepotensial. Skadefelling rettes mot ett eller flere bestemte individer av en viltart, jf. viltforskriften § 3-3 første ledd bokstav c og rovviltforskriften § 2 bokstav a.

Regler om gjennomføring av skadefelling

Gjennomføring av skadefelling av vilt er i en viss utstrekning regulert direkte i viltloven. Rovviltforskriften og viltforskriften inneholder utfyllende regler. Generelt sett gir regelverket en vid adgang til å fravike de alminnelige reglene om jakt- og

fangstutøvelse ved skadefelling. I den grad det er lagt til grunn i regelverket at skadefelling følger reglene i viltloven om retten til jakt og fangst, gir regelverket også en adgang til å fravike disse reglene.

Viltloven § 26 inneholder en rekke forskriftshjemler, som sammen med blant annet naturmangfoldloven § 18 og viltloven § 35 er benyttet som hjemmelsgrunnlag for regler om skadefelling i rovviltforskriften og utøvelsesforskriften. For eksempel kan det etter viltloven § 26 nr. 4 gis nærmere regler om blant annet felling og fangst av vilt for «særlige formål uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Se nærmere omtale av § 26 nr. 4 under punkt 14.6.

Ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein er det forutsatt i viltloven § 35 første ledd at viltloven kapittel VI om utøvelse av jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder. For skadefelling av andre viltarter går ikke dette frem av viltloven, men av forskrift. Det er fastsatt i viltforskriften § 3-13 første ledd at ved uttak av vilt etter denne forskriften «gjelder viltloven kapittel VI og forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om utøvelse av jakt, felling og fangst hvis ikke annet er bestemt i tillatelsen».

Viltloven § 35 første ledd gir direktoratet adgang til å bestemme at reglene om utøvelse av jakt og fangst kan fravikes ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein. Ordlyden «bestemme» er i praksis tolket til å innebære at reglene kan fravikes ved enkeltvedtak og i forskrift. En slik regel er gitt i rovviltforskriften § 9. I rovviltforskriften § 9 siste ledd andre punktum er det fastsatt at statsforvalteren kan knytte nærmere vilkår til skadefellingstillatelser, herunder «metoder for felling». I Klima- og miljødepartementets kommentar til bestemmelsen er det presisert at dette innebærer at regler som ellers gjelder i viltloven om felling/jakt- og fangstmetoder kan settes til side der statsforvalteren iverksetter skadefelling av rovvilt. Eksempler er bruk av motorkjøretøy for å lete etter spor og bruk av feller til levende fangst. Miljødirektoratet har i brev av 14. juli 2017 delegert myndighet til å fravike forbudet mot bruk av løs, på drevet halsende hund ved skadefelling av ulv til statsforvalteren. Statsforvalteren gir tillatelse til bruk av løs, på drevet halsende hund ved skadefelling av ulv etter en konkret vurdering. I veilederen M-1440, 2019 «Veileder for gjennomføring av fellingsoppdrag» har Miljødirektoratet for øvrig gjennomgått og vurdert metodebruk ved skadefelling av rovvilt.

Ved skadefelling av annet vilt enn bjørn, jerv, gaupe og ulv er det fastsatt i viltforskriften § 3-13 første ledd andre punktum at «beslutningsmyndigheten kan tillate andre metoder for uttak» enn de som følger av viltlovens regler om utøvelse av jakt og fangst. Eksempler på tilfeller hvor det er behov for å benytte andre metoder for felling, som for eksempel innebærer at man fraviker reglene for bruk av feller eller våpen, kan være ved skadefelling i tettbygde strøk, i næringsmiddellegg eller på flyplasser. Etter § 3-13 andre ledd kan Miljødirektoratet etter søknad gi «firma som driver med skadedyrbekjempelse generelle tillatelser til andre avlivingsmetoder på nærmere angitte vilkår».

Ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein, er det forutsatt i viltloven § 35 andre ledd at viltlovens regler om retten til

jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder, siden regelen åpner for at det kan bestemmes at felling kan utføres av andre enn den jaktberettigede. For skadefelling av øvrig vilt går ikke dette frem av viltloven, og i viltforskriften § 3-14 er det lagt til grunn at uttak etter forskriften ikke er omfattet av grunneierretten. Det er fastsatt at den som gjennomfører skadefelling i medhold av tillatelse etter viltforskriften på forhånd skal varsle grunneier.

Ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å forhindre skade på bufe og tamrein gir viltloven § 35 direktoratet adgang til å bestemme at fellingen kan «utføres av andre enn den jaktberettigede». Det vil si at viltlovens regler om retten til jakt og fangst kan fravikes. En slik regel er gitt i rovviltforskriften § 9. Det følger av rovviltforskriften § 9 siste ledd siste punktum at statsforvalteren kan bestemme at skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv kan «gjennomføres uavhengig av grunneiers jaktrett, jf. viltloven § 35».

Etter viltloven § 42 kan departementet i forskrift gi regler om å fritta for betaling av jegeravgift ved felling som ikke er ledd i vanlig jakt og fangst. En slik regel er fastsatt i viltforskriften § 3-13 tredje ledd. Det følger av viltforskriften § 3-13 at det ikke er krav om betalt jegeravgift ved skadefelling av vilt etter denne forskriften, men den som bruker skytevåpen eller felle ved uttak skal være registrert i Jegerregisteret.

Eiendomsretten til vilt som er felt ved skadefelling ligger til Viltfondet, jf. viltloven § 48 første ledd andre setning, se nærmere omtale under punkt 14.3.

I rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27 er det gitt særlige regler om ettersøk av bjørn, jerv, kongeørn og ulv. Disse reglene gjelder blant annet for ettersøk av disse artene i forbindelse med skadefelling. Se punkt 10.2 for en nærmere beskrivelse av rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27.

13.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Egen bestemmelse om gjennomføring av skadefelling

Departementene foreslår at sammenhengen mellom skadefelling og reglene i lovforslaget om jakt og fangst slås fast i en egen bestemmelse, se lovforslaget § 42. En definisjon av skadefelling er foreslått i lovforslaget § 3 om definisjoner, se punkt 6.3.

Overordnet innebærer forslaget at skadefelling som et utgangspunkt blir koblet til de aller fleste reglene i lovforslaget om jakt og fangst, herunder reglene om metoder for utøvelse av jakt og fangst, krav om jegerprøve, skyteprøve etc. og reglene om retten til jakt og fangst. Samtidig er det behov for å videreføre fleksibiliteten til blant annet å kunne gjennomføre skadefelling uavhengig av tillatelse fra grunneier, og til å bruke metoder som gir tilstrekkelig effektiv felling. Det foreslås derfor at bestemmelsen gir adgang til å fravike reglene i lovforslaget om jakt og fangst ved skadefelling, se § 42 andre og tredje ledd. Det foreslås også en hjemmel for å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av skadefelling, se § 42 tredje ledd.

Forslaget innebærer en tydeligere og mer helhetlig regulering i lov av gjennomføringen av skadefelling, enn etter gjeldende rett. Departementenes vurdering er at forslaget i stor grad innebærer en tydeliggjøring og lovfesting av

utgangspunktene som gjelder etter gjeldende rett, men på noen punkter innebærer forslaget endringer. Forslaget medfører behov for endringer i viltforskriften og rovviltforskriften, for å videreføre den fleksibiliteten som i dag er knyttet til gjennomføring av skadefelling. Dette vil bli fulgt opp i en gjennomgang av forskriftene etter viltloven, i etterkant av et eventuelt lovvedtak.

Koblingen mellom regler for jakt og fangst og skadefelling

Departementene mener at skadefelling som et utgangspunkt bør følge de fleste reglene om jakt og fangst i lovforslaget, se § 42 første ledd. Det foreslås konkret at bestemmelsene i kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av § 34, kapittel 11, og §§ 47, 54, 55 og 57, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene, skal gjelde ved skadefelling, se § 42 første ledd. Bestemmelsene som ikke er listet opp, anses ikke relevante ved skadefelling. Det vises blant annet til at lovforslaget § 34 om reindriftssamenes rett til jakt og fangst ikke anses relevant. Det vises også til at det i dag er lagt til grunn at viltloven § 10 om dager med jaktforbud ikke gjelder for skadefelling. Dette foreslås videreført, slik at § 11 i lovforslaget ikke skal gjelde ved skadefelling.

Forslaget innebærer for det første at kapittel 1 og 2, samt kapittel 11, skal gjelde ved skadefelling. Disse bestemmelsene utgjør rammer for bestemmelser i loven og bør gjelde ved skadefelling.

Forslaget innebærer videre at kapittel 4 om jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift mv. skal gjelde ved skadefelling. Det vil si at krav om blant annet jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift, eventuelle krav om skyteprøve og andre særskilte kompetansekrav, som alderskrav, gjelder for den som skal gjennomføre skadefelling. Det går ikke frem av viltloven at disse kravene gjelder ved skadefelling i dag, utover at viltloven § 42 forutsetter at kravet om betaling av jegeravgift som et utgangspunkt gjelder for annen felling enn vanlig jakt og fangst. Det er som nevnt behov for å videreføre den fleksibiliteten som ligger i regelverket i dag, når det gjelder gjennomføring av skadefelling. Det tas derfor sikte på å videreføre regelen i viltforskriften § 3-13 tredje ledd om at det ikke er krav om betalt jegeravgift ved skadefelling av vilt etter viltforskriften.

Forslaget innebærer at kapittel 5 om utøvelse av jakt og fangst skal gjelde ved skadefelling. Det vises til at viltloven § 35 i dag forutsetter at reglene om utøvelse av jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder for skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å avverge skade på bufe og tamrein. For skadefelling av rovvilt i de nevnte tilfellene, er forslaget en videreføring av gjeldende rett. For skadefelling av vilt etter viltforskriften innebærer forslaget en lovfesting av regelen i viltforskriften § 3-13. For annen skadefelling, det vil si skadefelling av rovvilt for å ivareta andre hensyn enn å avverge skade på bufe og tamrein og skadefelling av hjortevilt og bever etter naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd, må forslaget anses som en videreføring av utgangspunktet som er lagt til grunn etter gjeldende rett.

I § 19 om ettersøk av påskutt vilt er det foreslått ulike regler for varsling, gjennomføring og avslutning av ettersøk av henholdsvis påskutt hjortevilt, villsvin og muflon, og av påskutt gaupe. Regelen i § 19 for gaupe er en videreføring av

gjeldende regler for ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv i rovviltforskriften § 17 og utøvelsesforskriften § 27 andre ledd. Det foreslås derfor at det tydeliggjøres at ettersøk av bjørn, jerv, gaupe og ulv i forbindelse med skadefelling følger § 19 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd, som ved jakt på gaupe, se lovforslaget § 42 første ledd andre punktum.

Forslaget innebærer videre at kapittel 6 om retten til jakt og fangst skal gjelde ved skadefelling. I dag forutsetter viltloven § 35 at reglene om retten til jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder for skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å avverge skade på bufe og tamrein. Forslaget er en tydeliggjøring av gjeldende rett for skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv i de nevnte tilfellene, og er ikke ment å medføre noen realitetsendring. Regelen i rovviltforskriften § 9, om at skadefelling som iverksettes av statsforvalteren etter bestemmelsen kan «gjennomføres uavhengig av grunneiers jaktrett», vil bli videreført. Det er nødvendig å etablere en tilsvarende bestemmelse i rovviltforskriften § 13, i forbindelse med Miljødirektoratets myndighet til å fatte vedtak om felling etter rovviltforskriften. For skadefelling etter viltforskriften innebærer forslaget en endring sammenlignet med gjeldende rett. Dette er ikke ment å medføre en realitetsendring, og det vil bli tatt inn en bestemmelse i viltforskriften om at skadefelling etter forskriften kan gjennomføres uavhengig av reglene i lovforslaget om retten til jakt og fangst.

Forslaget innebærer videre at §§ 47, 54, 55 og 57 i lovforslaget skal gjelde ved skadefelling. Lovforslaget § 47 om eiendomsretten til fallvilt og ulovlig felt vilt mv. regulerer uttrykkelig eiendomsretten til vilt som er avlivet med hjemmel i naturmangfoldloven § 18. Det foreslås at det slås fast at § 47 gjelder ved skadefelling, for å tydeliggjøre at henvisningen til naturmangfoldloven § 18 også omfatter vilt felt ved skadefelling. Lovforslaget § 54 om bruk av åte til jakt, fangst og felling regulerer uttrykkelig adgangen til å legge ut åte eller til å føre vilt i forbindelse med «felling». Det foreslås at det slås fast at § 54 gjelder ved skadefelling, for å tydeliggjøre at «felling» etter bestemmelsen også omfatter skadefelling. Det foreslås også at det slås fast at § 55 om overtredelsesgebyr og § 57 om straff gjelder for § 42. At lovforslaget § 55 om overtredelsesgebyr gjelder for § 42 går også frem av § 55.

Adgang til å fravike regler i loven

Departementene mener det er behov for en adgang til å fravike reglene for jakt og fangst ved skadefelling. Ved skadefelling kan det som nevnt gjøre seg gjeldende særlige behov for effektivitet og presisjon. Det kan for eksempel være behov for å gjennomføre felling uavhengig av om det innhentet tillatelse fra grunneier eller uten at det er betalt jegeravgift for aktuelt jaktår, eller for å bruke virkemidler som bruk av motorkjøretøy eller kunstig lys i forbindelse med fellingen. På bakgrunn av dette foreslås det i § 42 andre og tredje ledd en adgang for Kongen til å fravike regler i lovforslaget ved skadefelling.

I § 42 andre ledd foreslås det at Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av skadefelling, «herunder gi regler som fraviker bestemmelser i denne loven eller forskrift gitt i medhold av loven». Det vises til at flere bestemmelser i viltloven, viltforskriften og rovviltforskriften enten fraviker de alminnelige reglene om jakt og

fangst ved skadefelling, forutsetter at disse reglene ikke gjelder ved skadefelling, eller gir adgang til å fravike regler om jakt og fangst ved skadefelling. Det er behov en tydelig hjemmel i ny lov for å videreføre fleksibiliteten som ligger i disse bestemmelsene.

I § 42 tredje ledd foreslås det at «Kongen kan ved enkeltvedtak fravike første ledd». Det vises til at viltloven § 35 gir direktoratet adgang til å «bestemme» at reglene om utøvelse av jakt og fangst i kapittel VI kan fravikes ved felling av bjørn, jerv, gaupe og ulv for å avverge skade på bufe og tamrein. Direktoratet kan også bestemme at felling av rovvilt som nevnt, og skadefelling av hjortevilt og bever etter naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd, kan utføres av andre enn den jaktberettigede. Viltloven § 35 har blitt tolket slik at dette kan skje både ved enkeltvedtak og i forskrift. Etter departementenes syn er det hensiktsmessig å videreføre adgangen til å fravike disse reglene ved vedtak direkte i medhold av loven ved skadefelling. Departementene mener også at det er hensiktsmessig at denne adgangen utvides til å gjelde for skadefelling generelt, og for alle regler i lovforslaget som gjelder ved skadefelling. Vedtak om å tillate felling etter naturmangfoldloven § 18 er et enkeltvedtak, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd. Departementene legger til grunn at en avgjørelse om å fravike regler i loven for gjennomføring av slik felling også vil være et enkeltvedtak.

Eventuelle unntak fra viltlovens regler om utøvelse av jakt og fangst må vurderes i lys av Bernkonvensjonen. I lys av alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet og forpliktelser etter Bernkonvensjonen, vil det være et avveiningsspørsmål hva som kan og bør tillates i det enkelte tilfelle.

Departementene legger til grunn at en adgang til å bestemme at felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd kan skje uten hensyn til utgangspunktet om at grunneier har enerett til jakt og fangst på sin eiendom, ikke er i strid med forpliktelser etter EMK tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 1 (P1-1).

Forskriftshjemmel

I forslaget til § 42 tredje ledd foreslås det en hjemmel for Kongen til å gi regler i forskrift om gjennomføring av skadefelling. Det vises til at rovviltforskriften og utøvelsesforskriften er hjemlet blant annet i viltloven § 26 nr. 3 og 4, som kun delvis foreslås videreført. Naturmangfoldloven § 18 gir adgang til å «tillate» blant annet skadefelling i forskrift. Departementene mener det er hensiktsmessig med en hjemmel i ny lov for å gi regler i forskrift om gjennomføring av skadefelling, slik at man får en tydelig hjemmel for å gi slike regler, som står i forbindelse med lovreglene som gjelder for gjennomføring av skadefelling.

Departementene presiserer at forskriftshjemmelen gjelder for gjennomføring av skadefelling. Naturmangfoldloven § 18 hjemmelsgrunnlaget for å gi regler i forskrift om å tillate skadefelling.

13.4 Felling myndighetene iverksetter av eget tiltak

13.4.1 Gjeldende rett

Om fellingsformen

Etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd kan myndigheten etter loven av eget tiltak iverksette uttak av vilt for formål som nevnt i § 18 første ledd. Det innebærer at felling kan besluttes uavhengig av søknad om fellingstillatelse. Eksempler på tilfeller der det kan være aktuelt at myndighetene iverksetter uttak av eget tiltak, kan være situasjoner der vilt har forvillet seg inn i bebyggelse og utgjør en fare for personer eller eiendom, eller uttak som krever særlige vurderinger og kompetanse, som for eksempel hiuttak av jerv.

Myndigheten til å iverksette uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd er ved kongelig resolusjon 19. juni 2009 nr. 705 lagt til Klima- og miljødepartementet. Departementet har i brev 8. november 2012 delegert myndigheten videre til Miljødirektoratet. Statens naturoppsyn, som er en del av Miljødirektoratet, gjennomfører i de fleste tilfeller felling som Klima- og miljødepartementet eller Miljødirektoratet har iverksatt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd.

Miljødirektoratet har delegert myndighet til å iverksette uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd til kommunen og statsforvalteren i noen nærmere angitte problemområder og skadesituasjoner, jf. brev 16. september 2013 med referanse 2013/5052.

Kommunen er delegert myndighet til å iverksette uttak av bestemte individ av alle hjorteviltartene og villsvin når de oppholder seg på trafikkerte eller tettbygde områder og utgjør en fare for skade på person eller skaper trafikkfarlige situasjoner. Kommunen er også delegert myndighet til å iverksette uttak av særlig aggressive individ av knoppsvane og kanadagås når de oppholder seg på områder hvor de utgjør en fare for skade på person, eller hindrer ferdsel.

Videre er statsforvalteren delegert myndighet til å iverksette uttak av bestemte individ av moskus når de vandrer til eller oppholder seg i tettbygde områder slik at de kan utgjøre en fare for skade på person eller skaper trafikkfarlige situasjoner, og punktering av egg tilhørende knoppsvane og kanadagås når disse hekker ved områder hvor de er til hinder for ferdsel eller trafikkavvikling, når disse ved tilgrising av badeplasser, friområder eller lignende utgjør en helsemessig risiko, eller når disse på hekkeplassen fortrenger andre naturlig forekommende arter.

Regler om utførelse av felling som myndighetene har iverksatt av eget tiltak

Det følger av naturmangfoldloven § 18 tredje ledd andre punktum at felling etter bestemmelsen om nødvendig kan skje på annens eiendom. I forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 390 står det blant annet følgende om naturmangfoldloven § 18:

Uttak etter første ledd vil bli foretatt av grunneieren eller annen rettighetshaver, eller noen som har fått fullmakt fra en av disse. Slike tiltak kan bare skje på egen grunn. Myndighetens uttak etter tredje ledd kan i medhold av annet punktum skje uten hensyn til

grunneierens eller andres enerett til jakt og fangst (jf. særlig viltloven § 27), og om nødvendig også andre steder enn i utmarka, f.eks. når elg har forvillet seg inn i bebyggelsen eller når en bjørn har tatt opphold i tettbygd strøk og opptrer usky og nærgående overfor mennesker.

Etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd siste punktum kan Kongen gi nærmere forskrift om slikt uttak. Slik forskrift er ikke gitt.

Etter viltloven § 35 første og andre ledd kan direktoratet bestemme at felling kan utføres uten hensyn til reglene i kapittel VI (utøvelse av jakt og fangst), og av andre enn den jaktberettigede. Det siste vil si at fellingen kan utføres uten hensyn til reglene om grunneiers enerett til jakt og fangst. Viltloven § 35 forutsetter at reglene i viltloven kapittel VI om utøvelse av jakt og fangst, og viltloven § 27 om grunneieres enerett til jakt og fangst, som et utgangspunkt gjelder ved felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak.

Med hjemmel i viltloven § 35 er det fastsatt i rovviltforskriften § 13 at Miljødirektoratet, eller den direktoratet bemyndiger, «kan, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, av eget tiltak iverksette felling av vilt, når dette anses nødvendig for å ivareta offentlige interesser av betydning, herunder å forhindre skade på person, vesentlig skade på eiendom, eller skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer, jf. naturmangfoldloven § 18 tredje ledd».

Etter viltforskriften § 3-13 gjelder viltloven kapittel VI om utøvelse av jakt og fangst som et utgangspunkt ved uttak som Miljødirektoratet iverksetter av eget tiltak etter viltforskriften § 3-7, jf. viltforskriften § 3-13 første ledd. Miljødirektoratet kan tillate andre metoder for uttak, jf. § 3-13 første ledd.

Lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn (naturoppsynsloven) regulerer oppgavene og fullmaktene til Statens naturoppsyn. Oppsynets oppgaver følger av naturoppsynsloven § 2. Av loven § 3 første ledd første punktum følger det at «Oppsynet har rett til å ferdes med bruk av motorkjøretøy, båt eller luftfartøy når dette er nødvendig for utføring av oppsynets oppgaver». Forholdet til viltlovens regler går ikke frem av naturoppsynsloven.

Klima- og miljødepartementet har opprettet et statlig fellingslag, som er organisert som en integrert del av Statens naturoppsyn, jf. instruks for det statlige fellingslaget ved uttak av vilt (versjon 2). Instruksen er fastsatt i medhold av lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn (naturoppsynsloven) § 2 fjerde ledd og § 5. Fellingslaget skal blant annet lede og gjennomføre uttak når Miljødirektoratet av eget tiltak beslutter, eller etter søknad treffer vedtak om uttak av vilt med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, og vedtar at det statlige fellingslaget tar ansvaret for fellingen, jf. fellingsinstruksen punkt 2.1. I fellingsinstruksen er i punkt 3 fastsatt følgende om metodebruk at:

3.1 Det statlige fellingslaget kan, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, jf. viltloven § 35, velge den etter forholdene mest hensiktsmessige metode i arbeidet med uttak av dyr innenfor de rammer Bern-konvensjonen setter.

3.2 Uttak etter denne instruks er å anse som en del av det statlige naturoppsynets oppgaver i henhold til naturoppsynsloven. Motorisert ferdsel i forbindelse med uttak av dyr er således tillatt med hjemmel i naturoppsynsloven § 3 første ledd og motorferdselloven § 4 første ledd bokstav a, jf. samme lovs § 8.

3.3 Det statlige fellingslaget skal opparbeide kompetanse innenfor aktuelle metoder for uttak av dyr, og utvikle mest mulig effektive, sikre og dyrevelferdsmessige forsvarlige metoder.

Med hjemmel i fellingsinstruksen punkt 3.1 og viltloven § 35, benytter Statens naturoppsyn i enkelte tilfeller virkemidler som er forbudt etter viltloven kapittel VI. Eksempler er bruk av motorkjøretøy, håndvåpen til avliving og medikamenter til immobilisering.

For de tilfellene kommunen og statsforvalteren er delegert myndighet til å iverksette uttak av vilt etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, er følgende fastsatt om gjennomføring av uttaket, jf. brev 16. september 2013 med referanse 2013/5052:

Felling av vilt i medhold av delegasjonen skal som hovedregel foregå i samsvar med gjeldende regler for ordinær jakt- og fangstutøvelse. Gjeldende regler om våpen og ammunisjon skal følges. Reglene kan bare fravikes der dette er strengt nødvendig for å ivareta en rask og effektiv felling i vanskelige situasjoner. I særlig akutte situasjoner kan kommunen/fylkesmannen bestemme at det kan benyttes motorisert kjøretøy, annet egnet fangstredskap enn de ellers lovlige, og kunstig lys.

Når kompetent viltmyndighet gjennomfører felling av eget tiltak må det foregå i nært samarbeid med politiet. Dette gjelder i forhold til politiet som ordensmakt dersom trafikk og tilskuere i en gitt situasjon må omdirigeres, og det gjelder i forhold til bruk av våpen i tettbygde områder. Det er et overordnet mål at hensynet til borgernes sikkerhet alltid går foran ved vurdering av felling av vilt i tettbygde områder.

Den som gjennomfører uttaket, skal være registrert i jegerregisteret med betalt jegeravgift. For felling av storvilt skal skyteprøve være avlagt for siste jaktår.

13.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Egen bestemmelse om felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak

Departementene mener at felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd burde kobles til relevante regler i ny lov, på samme måte som lisensfelling og skadefelling. Dette vil gi en mer helhetlig regulering av gjennomføringen av felling etter naturmangfoldloven § 18 i ny lov. Det vises også til at viltloven § 35 i dag gir adgang til å fravike regler i viltloven ved felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak. Det er behov for å videreføre

denne adgangen, og lovtekniske hensyn tilsier at utgangspunktet om at slik felling følger reglene for jakt og fangst burde gå tydeligere frem.

Overordnet innebærer forslaget at felling som myndighetene iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd blir koblet til de aller fleste reglene i lovforslaget om jakt og fangst, herunder reglene om metoder for utøvelse av jakt og fangst, krav om jegerprøve, skyteprøve etc. og reglene om retten til jakt og fangst. Samtidig er det behov for å videreføre en betydelig fleksibilitet i forbindelse med slik felling, blant annet til å kunne gjennomføre slik felling uavhengig av tillatelse fra grunneier og til å bruke metoder som gir tilstrekkelig effektiv felling. Det foreslås derfor at bestemmelsen gir adgang til å fravike reglene for jakt og fangst ved slik felling, se § 43 andre og tredje ledd. Adgangen til å benytte andre metoder for felling etc. etter viltforskriften § 3-13, rovviltforskriften § 13, fellingsinstruksen for det statlige fellingslaget og delegasjonsvedtak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, skal videreføres. Det foreslås også en hjemmel for å gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av skadefelling, se § 43 tredje ledd.

Koblingen mellom regler for jakt og fangst og felling som myndighetene iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd

Det foreslås at kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av § 34, kapittel 11, og §§ 47 og 54, samt forskrift gitt i medhold av bestemmelser i disse kapitlene gjelder ved felling som myndighetene iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, med mindre annet er bestemt, se lovforslaget § 43 første ledd.

Bestemmelsene som ikke er listet opp, anses ikke relevante ved slik felling. Det vises blant annet til at lovforslaget § 34 om reindriftssamenes rett til jakt og fangst. Forslaget innebærer også at regelen om dager med jaktforbud, se lovforslaget § 11, ikke skal gjelde ved slik felling. Det er en videreføring av gjeldende rett. Felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd gjennomføres av forvaltningen, og det er ikke naturlig at § 55 om overtredelsesgebyr eller § 57 om straff, gjelder for § 43.

Forslaget innebærer at kapittel 1 og 2, samt kapittel 11, skal gjelde ved slik felling. Bestemmelsene i disse kapitlene setter rammer for bestemmelser i loven.

Forslaget innebærer at reglene i kapittel 4 om jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift og krav om skyteprøve eller andre kompetansekrav som et utgangspunkt gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd. At dette går frem av regelverket er nytt sammenlignet med gjeldende viltlov, men dette anses å ikke medføre endring i praksis.

Departementene legger til grunn at ansatte i Statens naturoppsyn, kommunen, eller i andre deler av forvaltningen som gjennomfører felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, oppfyller krav om jegerprøve, jegeravgift, og andre særskilte kompetansekrav.

Forslaget innebærer at reglene i kapittel 5 om utøvelse av jakt og fangst som et utgangspunkt gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd. Dette viderefører systemet etter viltloven § 35 første ledd, som forutsetter at reglene i viltloven om utøvelse av jakt og fangst gjelder ved slik felling.

Forslaget innebærer at reglene i kapittel 6 om retten til jakt og fangst, med unntak av § 34, som et utgangspunkt gjelder ved felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd. Dette er en videreføring av systemet etter viltloven § 35 andre ledd, som forutsetter at reglene i viltloven om retten til jakt og fangst gjelder ved slik felling.

Det foreslås også at det slås fast at §§ 47 og 54 i lovforslaget gjelder ved felling som myndighetene iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd.

Adgangen til å fravike regler i loven

Det er i særskilte problem- eller skadesituasjoner at myndighetene av eget tiltak iverksetter felling. Slike situasjoner kan innebære særlige krav til effektivitet og presisjon, eller kan på annen måte stille særlige krav til virkemidler ved fellingen. Departementenes vurdering er at det er behov for å videreføre fleksibiliteten til å fravike regler i loven ved slik felling. Det vises blant annet til at fellingsinstruksen til det statlige fellingslaget bygger på en slik adgang til å avgjøre hva som er den mest hensiktsmessige metodebruken i det konkrete tilfellet.

Ordningen etter viltloven § 35 om at direktoratet kan fravike reglene i loven både ved beslutning og i forskrift, foreslås videreført og utvidet til å gjelde alle reglene i loven som gjelder ved slik felling, se forslaget til § 43 andre og tredje ledd.

Departementet legger til grunn at en beslutning om at felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd kan gjennomføres uten hensyn til reglene i kapittel VI, ikke er et enkeltvedtak. Naturmangfoldloven § 18 klargjør at selve uttaket ikke regnes som enkeltvedtak, og da er det desto mindre grunnlag for å anse bestemmelser om fremgangsmåten som enkeltvedtak, jf. også Prop. 118 L (2015-2016) s. 36. Det forslås at dette går frem av loven, se forslaget til § 43 tredje ledd andre setning.

Eventuelle unntak fra viltlovens regler om utøvelse av jakt og fangst må vurderes i lys av forpliktelsene etter Bernkonvensjonen. I lys av alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet og forpliktelser etter Bernkonvensjonen, vil det som ved annen felling etter naturmangfoldloven § 18 være et avveiningsspørsmål hva som kan og bør tillates i det enkelte tilfelle.

Departementene legger til grunn at en adgang til å bestemme at felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd kan skje uten hensyn til utgangspunktet om at grunneier har enerett til jakt og fangst på sin eiendom, ikke er i strid med forpliktelser etter EMK tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 1 (P1-1).

Naturmangfoldloven § 18 tredje ledd siste punktum inneholder en hjemmel til å gi forskrift om felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak etter denne bestemmelsen. Hensynet til å unngå dobbeltregulering taler mot at det etableres en mer generell forskriftshjemmel for å gi regler om gjennomføringen av felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd i forslaget til ny lov. På den andre siden kan det være hensiktsmessig med en slik forskriftshjemmel i ny lov når lovreglene for gjennomføringen av fellingen går frem av denne bestemmelsen, og bestemmelsen også omfatter en adgang til å fravike reglene om jakt og fangst i forskrift. Det foreslås at § 43 andre ledd lyder «Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, blant annet om at felling kan

gjennomføres uten hensyn til bestemmelser i loven her eller forskrift i medhold av loven her».

Forslag til endring i naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 18 tredje ledd andre punktum inneholder en regel om adgangen til å fravike grunneierretten ved uttak myndighetene iverksetter av eget tiltak. Etter bestemmelsen kan slike uttak «om nødvendig skje på annens eiendom».

Det vises til at viltloven § 35 gir adgang til å bestemme at felling av rovvilt for å forhindre skade på bufe og tamrein, og felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, kan utføres av andre enn den jaktberettigede. Viltloven § 35 stiller ikke opp et vilkår om at dette må være nødvendig. Det vises også til at et slikt vilkår om «nødvendig» heller ikke følger av lakse- og innlandsfiskloven § 13 om dispensasjon for tiltak som har vern eller utvikling av fiskestammer som formål. Etter lakse- og innlandsfiskeloven § 13 kan departementet «uten hensyn til den enkelte grunneier eller rettighetshaver» gi tillatelse til å fange stamfisk og settefisk og til vitenskapelige undersøkelser eller praktiske forsøk og fiskekulturtiltak. Det følger av bestemmelsen at før fangst eller arbeid igangsettes, «skal grunneiere og fiskeberettigete varsles».

Behovet for fleksibilitet ved gjennomføring av uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk gjør seg generelt sett sterkere gjeldende der myndigheten av eget tiltak iverksetter uttak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, enn ved uttak etter naturmangfoldloven § 18 første ledd. Departementenes vurdering er at det ikke er naturlig at det gjelder et strengere vilkår for å gjennomføre felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd på annens eiendom, enn for annen felling etter naturmangfoldloven § 18. Etter departementenes syn ivaretas også hensynet til eiendomsretten og grunneiers rettigheter av reglen i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd om at uttak etter bestemmelsen bare kan tillates dersom formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd.

Myndighetene kan derfor bare iverksette felling av vilt eller andre uttak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, eventuelt på annens eiendom, der det ikke finnes andre aktuelle løsninger for å oppnå det aktuelle formålet.

På bakgrunn av dette foreslå departementene at naturmangfoldloven § 18 tredje ledd andre punktum endres, ved at vilkåret «om nødvendig» tas ut. Endringen kan gi bedre samsvar mellom bestemmelsene i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, viltloven § 35 og lakse- og innlandsfiskeloven § 13. Departementene anser at endringen ikke vil føre til at uttak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd i flere eller færre tilfeller gjennomføres på annens eiendom. Forslaget innebærer at regelen i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd andre punktum, om at uttak som myndighetene iverksetter av eget tiltak kan skje på annens eiendom, opprettholdes for øvrig. Bestemmelsen omfatter flere former for uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk enn felling av vilt og innfangning av stamfisk og settefisk, undersøkelser eller praktiske forsøk og fiskekulturtiltak.

13.5 Vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18

13.5.1 Gjeldende rett

Vederlag for å avverge skade

Det følger av viltloven § 51 andre ledd at vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b kan fastsettes av departementet. Naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b regulerer felling av viltarter som gjennomføres for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. I forarbeidene til viltloven § 51 andre ledd, Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 68, er det beskrevet at bestemmelsen gir adgang til å fastsette vederlag for felling av pattedyr og fugler som anses særlig skadelige, og at bestemmelsen tar sikte på tilfeller hvor det er særlig påkrevd å oppnå felling, for eksempel på grunn av ekstra store rovdyrskader på bufe. Myndigheten etter § 51 andre ledd er delegert til Miljødirektoratet, jf. forskrift 2. april 1982 nr. 592.

Viltloven § 51 andre ledd må ses i sammenheng med viltloven § 51 første ledd. Etter § 51 første ledd kan skuddpremie bare fastsettes for viltarter som har jakttid og som gjør skade. Se nærmere omtale i punkt 14.4.

I rovviltforskriften § 9a er det gitt regler om godtgjøring ved skadefelling av bjørn, jerv, gaupe og ulv. Etter § 9a kan kommunen utbetale godtgjøring for den tid kommunalt/interkommunalt oppnevnt fellingslag benytter til skadefellingsforsøk, på grunnlag av satser fastsatt av Klima- og miljødepartementet.

Vederlag for innsamling av vitenskapelig materiale

I enkelte tilfeller utbetaler myndighetene vederlag for innsamling av viltmateriale for vitenskapelige formål på privatrettslig grunnlag gjennom avtale. Som eksempel kan rødvuttaket i Varanger nevnes. Gjennom forskningsprosjektet COAT betaler Universitetet i Tromsø vederlag for å kjøpe skrotten av felt rødv, der alle rødrevene levert inn til prosjektet blir brukt som forskningsmateriale. Uttaket gjennomføres for å støtte fjellrevpopulasjonen i Varanger, fordi rødv er en overlegen konkurrent til fjellrev. Et annet eksempel på vederlag for innsamling av vitenskapelig materiale er vederlag for innsending av prøver fra felte villsvin. Ordningen ble innført av Mattilsynet 1. juli 2020 gjennom handlingsplanen mot villsvin.

13.5.2 Departementenes forslag

Departementene mener det fortsatt bør være adgang til å fastsette vederlag for felling av viltarter for å avverge skade. Vederlag kan være en forutsetning for å sikre effektiv skadefelling. Det foreslås at regelen i viltloven § 51 andre ledd, om at vederlag for felling som er hjemlet i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b kan fastsettes av departementet, videreføres, jf. § 44 første ledd. Dette er også ment å omfatte felling av hjortevilt og bever som kommunen har gitt tillatelse til, jf. naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd.

Etter ordlyden gir viltloven § 51 andre ledd departementet myndighet til å fastsette vederlag også for lisensfelling som er hjemlet i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Departementenes forslag innebærer at dette videreføres.

Departementene mener likevel at det som et utgangspunkt er lite aktuelt å yte fellingsvederlag ved lisensfelling. Adgangen til å fastsette fellingsvederlag ved skadefelling ivaretar i stor grad behov for vederlag ved felling av store rovdyr. Det vises til at lisensfelling er bestandsregulering av bjørn, jerv og ulv, som gjennomføres av jegere som har registrert seg som lisensjeger i Jegerregisteret. Til sammenligning gjennomføres skadefelling av rovvilt av kommunale eller interkommunale skadefellingslag for å avverge konkrete og akutte skadesituasjoner. Ved skadefelling er det vurdert at det er behov for å yte vederlag for å oppnå tilstrekkelig effektiv felling. De samme hensynene gjør seg ikke gjeldende ved lisensfelling.

Det vises også til praksis med å utbetale vederlag for innsamling av viltmateriale for vitenskapelige formål på privatrettslig grunnlag gjennom avtale. Det foreslås at det går frem av loven at vederlag for innsamling av viltmateriale for vitenskapelige formål i forbindelse med felling etter naturmangfoldloven § 18 kan fastsettes av Kongen.

Departementene mener adgangen til å fastsette fellingsvederlag etter bestemmelsen skal være begrenset til kompensasjon for medgått tid og nødvendige utgifter ved felling eller fellingsforsøk. Dette anses dekkende for hva det kan være behov for å kompensere i forbindelse med felling etter naturmangfoldloven § 18. Det innebærer blant annet at det ikke vil være adgang til å gi regler om vederlag per antall felte individer av en art ved felling etter naturmangfoldloven § 18. Dette følger også av lovforslaget § 48, som fastsetter at skuddpremie bare kan gis for jakt av viltarter som har jakttid og som gjør skade. Skuddpremie er definert som godtgjøring per antall felte individer av en viltart, se punkt 14.4. Forslaget avgrenses også mot lønn som gis for felling i ansettelsesforhold, som for eksempel felling som utføres av Statens naturoppsyn.

Ordlyden «fastsette» innebærer at vederlag kan fastsettes ved enkeltvedtak. Det er også nødvendig med en hjemmel for å gi regler i forskrift om vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18. Det vises til ordningen som er etablert i rovviltforskriften § 9a. Det foreslås at forslaget til § 44 inneholder en hjemmel for Kongen til å gi regler om vederlag som nevnt i første ledd i forskrift. Etter rovviltforskriften § 9a er kommunen gitt myndighet til å utbetale godtgjøring ved skadefelling av rovvilt. Det foreslås at det at det går frem av lovbestemmelsen at kommunen kan tildeles oppgaver knyttet til vederlag for felling, jf. kommuneloven § 2-1.

14 Diverse bestemmelser

14.1 Forbud mot hold av vilt i fangenskap

14.1.1 Gjeldende rett

Viltloven § 7 første ledd oppstiller et forbud mot å holde vilt i fangenskap, med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. I viltloven § 7 andre ledd

er det en forskriftshjemmel som gir Kongen myndighet til å gi forskrift om adgang til å holde vilt i fangenskap, og om oppdrett, farming og utsetting av vilt i innhegnet område. I forskrift kan det videre settes krav om tillatelse og særskilte håndhevingsregler for å stanse ulovlig virksomhet.

I tillegg gjelder dyrevelferdsloven for alt hold av dyr. Forskrift 5. september 2016 nr. 1035 om dyrevelferd ved fremvisning av dyr gjelder for dyreparker. Forskriften angir en positiv liste over dyrearter som kan holdes uten nærmere søknad. Listen omfatter ikke viltlevende pattedyr, men dyreparker kan søke om tillatelse fra Mattilsynet til å fremvise andre arter enn de som fremgår av vedlegg 1, jf. forskriften § 4 andre ledd. Det fremgår videre av § 4 femte ledd at tillatelse etter denne forskriften fritar ikke for plikt til å påse at fremvisning er tillatt etter annet regelverk.

Forbudet mot hold av vilt i fangenskap ble, med bakgrunn i dyrevelferdshensyn, tatt inn i viltloven ved lovendring 11. juni 1993, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993). Bestemmelsen ble da tatt inn som en tredje setning i viltloven § 3 første ledd om fredningsprinsippet. Ved ikrafttredelse av naturmangfoldloven 1. juli 2009 ble fredningsprinsippet flyttet til naturmangfoldloven, men forbudet mot hold av vilt i fangenskap ble beholdt i viltloven og flyttet til § 7.

Forbudet mot hold i fangenskap gjelder «vilt». I viltloven § 2 første ledd er vilt definert som alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr. Forbudet ble tidligere også håndhevet for eksotiske reptiler og krypdyr fordi det ble ansett som «vilt» i henhold til definisjonen. Forvaltningspraksis ble endret da Borgarting lagmannsrett ved dom 20. januar 2015 (LB-2014-93257) tolket viltbegrepet innskrenkende til å kun gjelde arter som lever eller kan leve vilt innenfor lovens virkeområde. Departementene viser til nærmere omtale av viltbegrepet i punkt 6.3. I dag omfattes hold av eksotiske reptiler og krypdyr av forskrift 11. mai 2017 nr. 597 om forbud mot å innføre, omsette og holde eksotiske dyr. Forskriften er gitt med hjemmel i dyrevelferdsloven, og gir unntak for hold av nærmere listede arter.

Med hjemmel i viltloven § 7 andre ledd er det gitt flere forskriftsbestemmelser om hold av vilt i fangenskap. Departementene viser blant annet til viltforskriften § 4-2 om forbud mot hold av vilt for bestemte formål. Etter bestemmelsens første ledd er det ikke tillatt å holde vilt når formålet er jakt i innhegnet område, fremvisning i sirkus, falkoneri eller hold som kjæledyr eller hobbydyr. I viltforskriften § 4-2 andre ledd presiseres at trening av hund på vilt i fangenskap ikke er tillatt. I viltforskriften §§ 4-6 til 4-9 er det gitt konkrete unntak fra forbudet mot hold av vilt i fangenskap, blant annet som grunnlag for næringsutvikling. Dette gjelder forskjellige former og krav til viltoppdrett, hold av vilt i dyrepark eller for midlertidig fremvisning, og hold av vilt for å gjenoppbygge bestander eller andre særlige formål. I tillegg er det i viltforskriften § 2-10 gitt anledning til innfangning av skadd vilt for kortvarig rehabilitering. I viltforskriften § 4-4 er det oppstilt en plikt til å sikre at vilt som holdes ikke kan rømme, og forskriften kapittel 5 har regler om vilt som har rømt.

I viltforskriften kapittel 6 er det gitt regler om utsetting av vilt i naturen. Utsetting av vilt er kun tillatt når dette følger bestemmelsene i forskriftens kapittel 6 og reglene i forskrift om fremmede organismer, jf. viltforskriften § 6-1. Forskrift om fremmede organismer, jf. naturmangfoldloven § 30 og 31, gir blant annet regler om forbud mot

utsetting av nærmere angitt organismer og stiller krav om tillatelse for utsetting av blant annet vilt av arter, underarter eller bestander som ikke fra før finnes i distriktet og organismer som ikke hører til noen art, stamme eller bestand som forekommer naturlig på stedet.

14.1.2 Departementenes vurderinger og forslag

Forbudet mot hold av vilt i fangenskap er en sentral og viktig bestemmelse som bør opprettholdes. Når vilt holdes fanget kan dette stride mot de verdier viltloven og dyrevelferdsloven bygger på. Vilt har sitt naturlige tilhold i vill tilstand og vil lett kunne lide i fangenskap. Hold av vilt kan også innebære uheldige følger for naturmangfoldet, på grunn av risikoen for rømming og spredning av sykdommer. Norsk viltforvaltning har gjennom langvarig forvaltningspraksis hatt en restriktiv holdning til hold av vilt i fangenskap. Forslaget til § 45 viderefører dette utgangspunktet.

Departementene foreslår å videreføre et forbud mot hold av vilt i fangenskap i forslag til § 45 første ledd. Departementet foreslår en språklig endring i ordlyden ved at det kommer tydeligere frem at bestemmelsen handler om et forbud. Forslaget er at «Ingen skal holde vilt i fangenskap [...]» i viltloven § 7 endres til «Det er forbudt å holde vilt i fangenskap [...]». Dette foreslås også gjenspeilet i overskriften til bestemmelsen.

Forslaget til § 45 første ledd må ses i sammenheng med forslaget til definisjon av begrepet «vilt» i lovutkastet § 3 bokstav e. Vi viser her til departementenes vurderinger og forslag i punkt 6.3.2. Det foreslås blant annet at begrepet «vilt» skal forstås på samme måte som i naturmangfoldloven § 3 bokstav p. Dette innebærer at viltbegrepet ikke er begrenset til arter som lever eller kan være viltlevende i Norge. Som en følge av dette, vil flere arter omfattes av forbudet mot hold av vilt i fangenskap i forslaget til § 45.

Departementene foreslår at ordlyden i viltloven § 7 første ledd «[...] med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov» endres til «[...] med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov». Forslaget til endring er i tråd med tilsvarende ordlyd i forslag til andre bestemmelser som bygger på samme utgangspunkt med hovedregel og unntak i lov eller i forskrift. Forslaget til endring av ordlyd er ikke til hinder for at viltmyndighetene eller Mattilsynet kan fatte enkeltvedtak om hold av vilt når det er hjemmel til dette i lov eller forskrift. Se for eksempel viltforskriften § 4-8 første ledd.

Departementene foreslår å videreføre forskriftshjemmelen i viltloven § 7 andre ledd med noen endringsforslag til ordlyden. Departementene foreslår blant annet at begrepet «farming» ikke tas med videre. Etter departementenes syn vil ordlyden «oppdrett» dekke det som i dag anses som farming etter gjeldende bestemmelse. Departementene foreslår også at ordlyden «[...] og utsetting av vilt i innhegnet område» ikke tas med videre. Denne ordlyden vil etter departementenes syn dekkes av ordlyden om hold vilt i fangenskap eller av opprett av vilt. Det anses ikke nødvendig å presisere at også utsetting av vilt i innhegnet område omfattes av forslaget til forskriftshjemmel.

I gjeldende forskriftshjemmel står det at det kan settes krav om tillatelse og særskilte håndhevsregler for å stanse ulovlig virksomhet. Departementene foreslår å videreføre disse momentene om hva det kan gis forskrift om. Departementene foreslår også at det inntas i forskriftshjemmelen at det kan gis regler om tilsyn, og regler om gebyr ved behandling av søknader om hold av vilt i fangenskap. Siden rømming av vilt fra hold kan få uheldige følger for naturmangfoldet, er det også behov for en hjemmel til å gi nærmere regler i forskrift om ansvar og plikter i forbindelse med rømming. Bestemmelsen skal blant annet gi hjemmel for reglene i viltforskriften kapittel 5 om varsling ved rømming, om rett, plikt og tillatelse til innfangning eller avlaving av vilt som har rømt fra fangenskap, og om ansvar for utgifter i tilknytning til rømming.

Det foreslås også en tydeligere hjemmel for å gi regler i forskrift om utsetting av vilt i naturen som ikke omfattes av reglene i naturmangfoldloven kapittel IV og forskrift om fremmede organismer. Det vises til at naturmangfoldloven § 30 gir hjemmel for å gi nærmere regler i forskrift om «krav om tillatelse for utsetting av organismer som ikke fra før finnes naturlig på stedet» og om «forbud mot utsetting og omsetning av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold». Reglene i viltforskriften kapittel 6 omfatter også vilt som forekommer naturlig på stedet. Det foreslås at «Kongen kan gi forskrift om utsetting av vilt som forekommer naturlig på stedet, herunder om adgangen til å avlive vilt som er ulovlig utsatt og dekning av utgifter. Utsetting av vilt som ikke forekommer naturlig på stedet følger reglene i naturmangfoldloven kapittel IV», jf. lovforslaget til § 45 tredje ledd.

14.2 Oppbevaring og omsetning av fredet vilt

14.2.1 Gjeldende rett

Viltloven § 48a ble tilføyd ved lov 11. juni 1993 nr. 106, og trådte i kraft 1. januar 2005. Bakgrunnen for bestemmelsen var et behov for bedre virkemidler for å hindre miljøkriminalitet, både internasjonalt og nasjonalt, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 5 og 6. Bestemmelsen ble også ansett som sentral for å oppfylle Norges forpliktelser etter CITES-konvensjonen og Bernkonvensjonen. Bernkonvensjonen forbyr besittelse av og innenlands handel med viltarter listet på vedlegg II, levende eller døde, herunder utstoppede dyr eller lett kjennelige produkter av disse, der dette vil bidra til å effektivisere bestemmelsene i artikkelen, jf. artikkel 6 bokstav e. Når det gjelder CITES-konvensjonen har bestemmelsen mistet sin praktiske betydning etter at naturmangfoldloven § 26 om handel mv. ble vedtatt. Naturmangfoldloven § 26 gir det rettslige grunnlaget for å gjennomføre forpliktelsene etter CITES-konvensjonen og er hjemmel for CITES-forskriften (forskrift 15. juni 2018 nr. 889 om innførsel, utførsel, besittelse mv. av truede arter av vill fauna og flora).

Viltloven § 48a første ledd fastslår at ingen må oppbevare eller omsette fredet vilt eller fredede egg uten at vedkommende for det enkelte eksemplar kan godtgjøre å ha nødvendig tillatelse. Det følger av Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27 at med

«fredet vilt» menes vilt det ikke er jakttid på, og med «fredede egg» menes egg det ikke er adgang til å sanke. Begrepet «egg» omfatter både levende egg, råteegg (med dødt foster) og ubefruktede egg (uten foster). Videre følger det av Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27 at alternativet «oppbevare» i utgangspunktet vil ramme alle former for forvaring eller besittelse. En rent midlertidig besittelse, som har sin bakgrunn i at det er søkt om tillatelse til å beholde det fredede viltet eller de fredede eggene, vil ikke rammes. For midlertidig besittelse er det fastsatt regler som blant annet setter frist for å søke om tillatelse til å få beholde viltet, se viltforskriften §§ 7-4 og 7-7. Alternativet «omsette» får selvstendig betydning når omsetning, eller medvirkning til omsetning, finner sted uten at det er i forbindelse med oppbevaring. Dette alternativet markerer i tillegg det spesielt straffbare i å omsette fredet vilt, se Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27. Ettersom dette er Viltfondets eiendom kan også straffelovens bestemmelser om heleri og underslag være aktuelle.

Dersom vedkommende «godtgjør» å ha nødvendig tillatelse, er ikke handlingen (besittelsen) straffbar. «Godtgjøre» innebærer at vedkommende må bevise å inneha nødvendig tillatelse, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27. Bestemmelsen inneholder i praksis en omvendt bevisbyrde. Det er vedkommende som er i besittelse av viltet som må godtgjøre eierskapet. Slik tillatelse må foreligge for hvert enkelt eksemplar. Dersom dokumentasjon på eierskapet ikke kan fremlegges, vil viltet tilfalle det statlige viltfondet etter viltloven § 48. Uten dokumentasjon på eierskapet er besittelsen straffbar etter viltloven § 56.

Etter viltloven § 48a andre ledd kan Kongen gjøre unntak for eldre individer av nærmere bestemte arter av fredet vilt og egg som var i privat besittelse før bestemmelsens ikrafttreden. Bestemmelsen ble gitt fordi det i en overgangsperiode var nødvendig å kunne registrere eller utstede tillatelse for eldre individer av søkepliktig fallvilt som ble omfattet av første ledd, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 28. Unntaksbestemmelsen ble også benyttet for arter som det har vært vanlig å tildele privatpersoner for preparering i til dels stort omfang.

Det ble gitt regler om registrerings- og merkingsplikt for eldre preparater av dødt vilt i forskrift 21. mars 2005 nr. 247 om registrering og merking av eldre preparater av dødt vilt. Plikten til etterregistrering og merking gjaldt dverggås, kongeørn, jaktfalk, vandrefalk, havørn, snøugle, slagugle og lappugle av eldre dato enn forskriftens ikrafttredelse (21. mars 2005). Etterregistreringen og merkingen skulle gjennomføres i perioden 21. mars 2005 til 31. desember 2007. For slike eldre preparater var det ikke nødvendig å bevise eller sannsynliggjøre at opprinnelsen til preparatet var lovlig.

14.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår at regelen i § 48a første ledd videreføres, men med enkelte endringer, se lovforslaget § 46. Viltloven § 48a benyttes jevnlig som grunnlag for tiltalebeslutninger og for inndragning av ulovlig vilt til viltfondet. Videre er bestemmelsen viktig for å oppfylle Norges forpliktelser etter Bernkonvensjonen, og utfylles delvis av viltforskriften kapittel 7.

Departementene foreslår en endring i bestemmelsen ved at «fredede egg» erstattes av «egg fra viltarter». Egg fra alle viltarter har lenge vært både registrerings- og merkepliktige. Endringen vil forenkle bestemmelsen for brukere og forvaltning. Det foreslås samtidig at det presiseres at forbudet mot oppbevaring og omsetning ikke gjelder for egg som er lovlig sanket eller lovlig oppdrettet og som omsettes som mat, se lovforslaget § 46 andre ledd. Presiseringen klargjør at det ikke skal gjelde et forbud mot salg av egg som er lovlig sanket i samsvar med forskriften om jakttider og tider for sanking av egg og dun mv. Det vises til at det for eksempel foregår salg av måkeegg som er sanket innenfor rammene av denne forskriften. Presiseringen klargjør også at det ikke skal gjelde et forbud mot salg av egg fra viltarter som holdes i lovlig oppdrett, som vaktelegg. Samtidig bør det, ut fra miljøkriminalitetshensyn, bare i begrenset grad legges til rette for marked for salg av egg. Derfor foreslås det at unntaket i andre ledd gjelder for egg som oppbevares og omsettes for matformål. Slik bruk av egg har flere steder lange tradisjoner.

Videre foreslår departementene endringer i ordlyden ved at «[...] uten at han for det enkelte eksemplar kan godtgjøre at han har nødvendig tillatelse» endres til «[...] uten å kunne bevise å ha nødvendig tillatelse for det enkelte eksemplar». Dette forslaget til endring er kun av språklig karakter.

Viltloven § 48a andre ledd var hjemmel for en overgangsordning med begrenset varighet, fra 21. mars 2005 til 31. desember 2007. Det er nå mer enn 16 år siden overgangsordningen ble avsluttet. Departementene kan ikke se behov for videre bruk av unntaksregelen, og foreslår at denne ikke videreføres.

14.3 Eiendomsrett til fallvilt og ulovlig felt vilt med videre

14.3.1 Gjeldende rett

Viltloven § 48 første ledd første punktum regulerer viltfondets og kommunens eiendomsrett til vilt som ulovlig er felt, innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller til verdien av dette viltet. Bestemmelsen definerer eiendomsretten til vilt som det ikke foreligger en lovlig rett til å besitte. Nærmere omtale av viltfond følger av punkt 7.4.

Levende vilt er eiendomsløst, med mindre det er gitt tillatelse til å eie og holde viltet fanget. Dødt vilt er også eiendomsløst, helt til noen tar dyret i sin besittelse. I det noen tar dyret i sin besittelse, etableres eiendomsretten gjennom viltloven § 48. Det innebærer at utgangspunktet er at ingen, utenom viltfondet og kommunen, kan etablere eiendomsrett til funn av dødt vilt i naturen. Det er likevel tillatt å tilegne seg fallvilt av arter som ikke er registreringspliktige, jf. viltforskriften § 7-2 og vedlegg til viltforskriften. Den som ønsker å overta eiendomsretten til fallvilt av registreringspliktig vilt, må levere viltet til autorisert preparant (taksidermist) innen fire uker, og preparanten må søke om å overføre eiendomsretten fra viltfondet, jf. viltforskriften § 7-4 første og andre ledd.

Det stilles ikke vilkår om at det foreligger en straffbar handling eller at det er utvist skyld for å kunne inndra vilt etter viltloven § 48. Bestemmelsen omfatter både hele dyr, og deler av dyr, og inneholder ingen størrelse- eller vektavgrensing.

At viltet er «ulovlig felt» innebærer at det er felt uten hjemmel, jf. naturmangfoldloven § 15, eller at det er felt i strid med regler gitt i, eller i medhold av viltloven. Det følger av lovens forarbeider at bestemmelsen tar sikte på å ramme felling i strid med pålegg om rettet avskyting, felling uten at det er innhentet fellingstillatelse og lignende situasjoner, se Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 65.

Når viltet er «ulovlig» innført er det innført i strid med lov eller forskrift. For eksempel mangler en tillatelse til å innføre viltet der regelverket krever tillatelse. Viltet må være innført til Norge, jf. viltloven § 48 første ledd første punktum. Bestemmelsen omfatter ulovlig innførsel av både dødt og levende vilt. For fremmede viltarter som ble innført før 1. januar 2016, fulgte krav om tillatelse av viltloven § 47. For vilt innført etter 1. januar 2016, følger kravet om tillatelse av naturmangfoldloven § 29 om fremmede organismer. Det er i tillegg flere forskrifter som regulerer adgangen til å innføre vilt til landet, eksempelvis forskrift 19. juni 2015 nr. 716 om fremmede organismer og forskrift 15. juni 2018 nr. 889 om innførsel, utførsel, besittelse mv. av truede arter av vill fauna og flora (CITES-forskriften). Brudd på forskrifter som regulerer innføring av vilt, vil også medføre at viltet er «ulovlig innført» etter viltloven § 48.

Også vilt som holdes ulovlig i fangenskap tilfaller viltfondet. Etter viltloven § 7 er det forbudt å holde vilt i fangenskap, med noen unntak. I hvilke tilfeller vilt lovlig kan holdes i fangenskap, er omtalt i punkt 14.1.

Det følger videre av viltloven § 48 første ledd andre punktum at også forlatte egg, egg som oppbevares ulovlig, fallvilt, og vilt som er felt ved skadefelling eller lisensfelling etter naturmangfoldloven §§ 17, 17 a og 18 tilfaller viltfondet. Med «egg» menes både levende egg, råteegg (egg med dødt foster) og ubefruktede egg (egg uten foster), jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 27. Fallvilt er dødt vilt som ikke er felt under lovlig jakt, fangst eller lisensfelling, jf. viltforskriften § 1-4 bokstav a.

Dersom viltet nevnt i viltloven § 48 første ledd er hjortevilt eller bever, tilfaller det kommunen, jf. viltloven § 48 andre ledd første punktum. Det samme gjelder om viltet er villsvin, jf. viltforskriften § 7-2 fjerde ledd og § 7-3 første ledd. Inntekter fra omsetning av ulovlig felt vilt og fallvilt av hjortevilt og bever, samt hjortevilt og bever som felles etter tillatelse gitt i medhold av naturmangfoldloven § 18 kan regnes som inntekt til det kommunale viltfondet, jf. forskrift 15. mai 2011 nr. 537 om kommunale viltfond m.m. § 3 bokstav b. Alt annet vilt som er ulovlig felt, innført eller fanget, eller verdien av det, tilfaller viltfondet.

Det følger av § 48 andre ledd andre punktum at ved ulovlig felling av hjortevilt eller bever i jakttid, kan kommunen overlate viltet, eller dets verdi, til den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i vedkommende sin fellingskvote. Bestemmelsen omfatter hjortevilt eller bever felt i strid med viltloven eller naturmangfoldloven, eller bestemmelser gitt i medhold av disse, men innenfor den fastsatte jakttiden for arten. For at kommunen skal kunne overlate viltet, eller dets verdi, til den jaktberettigede og gjøre tilsvarende fradrag i fellingskvoten til vedkommende, må den jaktberettigede fortsatt ha gjenstående kvote. Kravet om fellingstillatelse for felling

av bever ble opphevet i 2017 ved forskrift om forvaltning av bever. Kommunen kan likevel fastsette en kvote for uttaket, jf. forskrift om forvaltning av bever § 3 andre ledd.

Viltloven § 48 tredje ledd oppstiller en plikt for kommunen til å sørge for at viltet blir tatt vare på. Det følger av lovens forarbeider at plikten innebærer ansvar for ivaretagelsen og omsetningen av viltet, herunder egg, i tillegg til ansvaret for forvaltningen av midlene, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999–2000) s. 52. Kommunens ansvar etter § 48 tredje ledd er følgelig ikke begrenset til hjortevilt og bever, men omfatter alt vilt som er det statlige viltfondets eller kommunens eiendom etter viltloven § 48 første eller andre ledd. Plikten gjelder for både dødt og levende vilt. Kommunens plikt etter § 48 tredje ledd gjelder likevel ikke for bjørn, jerv, gaupe eller ulv. Det følger av rovviltforskriften § 16 andre ledd første punktum at den som feller gaupe, jerv, bjørn eller ulv plikter å innlevere dyret til vitenskapelige formål.

14.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i hovedsak å videreføre innholdet i viltloven § 48, men med enkelte oppdateringer og presiseringer, se lovforslaget § 47. I tillegg foreslår departementene å innføre en forskriftshjemmel for nærmere regulering av det statlige viltfondets eiendomsrett, saksbehandling, og kommunens plikt til å ivareta vilt og egg på vegne av det statlige viltfondet og kommunen.

I lovforslaget § 47 første ledd første punktum foreslår departementene at vilt som er ulovlig felt, ulovlig innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller verdien av dette, tilfaller det statlige viltfondet. «Ulovlig felt» innebærer at viltet er felt i strid med regler gitt i, eller i medhold av viltloven eller naturmangfoldloven. Forslaget er en videreføring av gjeldende rett. Nærmere omtale om det statlige viltfondet følger av punkt 7.4.

Departementene mener det er behov for presiseringer knyttet til alternativet «innført», slik det fremstår i gjeldende regel i viltloven § 48. Departementene foreslår å presisere i lovteksten til § 47 første ledd første punktum at det er «ulovlig» innført vilt som rammes. Med «ulovlig innført» menes at viltet er innført i strid med lov eller forskrift. For eksempel mangler en tillatelse til å innføre viltet der regelverket krever tillatelse. Videre må det ulovlig innførte viltet være innført til Norge. Regelen omfatter ulovlig innførsel av både dødt og levende vilt.

Alternativet i lovforslaget § 47 første ledd første punktum om at vilt «ulovlig holdes fanget» tilfaller det statlige viltfondet, må ses i sammenheng med lovforslaget § 45 om forbud mot hold av vilt i fangenskap. Etter lovforslaget § 45 er det forbudt å holde vilt i fangenskap, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov. Dersom vilt holdes i fangenskap uten slik hjemmel, omfattes forholdet etter lovforslaget § 47 første ledd første punktum. Det er uten betydning hvordan viltet er anskaffet. Det avgjørende for det statlige viltfondets eiendomsrett er om viltet holdes ulovlig i fangenskap.

I § 47 første ledd første punktum foreslår departementene at «Viltfondet» erstattes med «det statlige viltfondet». Forslaget til presisering er også benyttet i lovforslaget

§ 7 første ledd. Etter departementenes vurdering gir dette bedre sammenheng i regelverket.

Departementene foreslår i § 47 første ledd andre punktum å videreføre at også forlatte egg, egg som oppbevares ulovlig, fallvilt og vilt som er avlivet med hjemmel i naturmangfoldloven §§ 17, 17 a og 18 tilfaller det statlige viltfondet. Med «egg» menes både levende egg, råteegg (egg med dødt foster) og ubefruktede egg (egg uten foster).

I § 47 andre ledd første punktum foreslår departementene at dersom viltet nevnt i § 47 første ledd er hjortevilt eller villsvin, tilfaller det kommunen. Det innebærer blant annet at fallvilt av hjortevilt og villsvin, og ulovlig felt hjortevilt og villsvin, tilfaller kommunen.

Departementenes forslag til § 47 andre ledd første punktum skiller seg fra gjeldende regel i viltloven § 48 andre ledd første punktum ved at bever ikke er videreført og at villsvin er lagt til. Bakgrunnen for forslaget om at bever som er ulovlig felt, ulovlig innført eller ulovlig holdes fanget ikke lenger skal tilfalle kommunen, er at kravet om fellingstillatelse for felling av bever ble opphevet ved forskrift 26. april 2017 om forvaltning av bever. Når kravet om fellingstillatelse er bortfalt, er det heller ingen fellingskvote å gjøre fradrag i. Etter departementenes vurdering er det følgelig ikke lenger aktuelt at bever som er ulovlig felt, ulovlig innført eller ulovlig holdes fanget tilfaller kommunen. Forslaget innebærer at fallvilt av bever og bever som er ulovlig felt, ulovlig innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller verdien av det, tilfaller det statlige viltfondet etter § 47 første ledd.

Videre tilfaller verdien av ulovlig felt eller ulovlig innført villsvin det kommunale viltfondet etter viltforskriften § 7-3 første ledd andre punktum. Også fallvilt av villsvin tilfaller det kommunale viltfondet, jf. viltforskriften § 7-2 fjerde ledd. Etter departementenes vurdering vil det bli et mer helhetlig regelverk om alternativet «villsvin» inngår i loven. Departementene foreslår etter dette at villsvin tilføyes i bestemmelsens andre ledd.

Departementene foreslår i § 47 andre ledd andre punktum at kommunen kan overlate hjortevilt som er ulovlig felt i jakttid, eller hjorteviltets verdi, til den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i vedkommendes fellingskvote. Dette er hovedsakelig en videreføring av viltloven § 48 andre ledd andre og tredje punktum. At hjortevilt er ulovlig felt i jakttid, innebærer at det er felt i strid med regler gitt i eller i medhold av viltloven eller naturmangfoldloven, men innenfor jakttiden til den aktuelle arten. I § 47 andre ledd tredje punktum foreslås det en presisering av hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven, og en presisering av at det er ved felling av hjortevilt etter naturmangfoldloven § 18 innenfor jakttiden for hjorteviltet at det er aktuelt at kommunen overlater hjorteviltet eller dets verdi til den jaktberettigede. Dette henger sammen med at overdragelsen skjer mot fradrag i jaktberettigedes fellingskvote, som gjelder innenfor artens jakttid.

Nærmere regler om det statlige viltfondets eiendomsrett følger av viltforskriften § 7-1 til § 7-5. Forskriftsbestemmelsene utfyller lovforslaget § 47. Departementet foreslår i § 47 tredje ledd at Kongen kan gi forskrift om nærmere regulering av det statlige viltfondets eiendomsrett og om saksbehandling. Videre mener departementene at

kommunens plikter til å ivareta vilt nevnt i første og andre ledd bør klargjøres. Det er lite hensiktsmessig å lage uttømmende regler i loven over hvilke arter, og i hvilke tilfeller, vilt bør tas vare på. Det kan være ulike grunner til at dødt eller levende vilt skal ivaretas, slik som for eksempel sykdomsutbrudd eller endret bestandssituasjon. Dette er også forhold som kan endre seg i løpet av kort tid. Departementene foreslår en forskriftshjemmel om at Kongen kan gi forskrift om kommunens plikt til å ivareta vilt på vegne av det statlige viltfondet og kommunen.

14.4 Skuddpremie

14.4.1 Gjeldende rett

I NOU 1974: 21 *Viltstellet, jakt og fangst* s.114 vurderte Jaktlovutvalget blant annet om det i det hele tatt burde være adgang til å stille opp premier for felling eller fangst av skadevilt, sett på bakgrunn av et overordnet formål med loven om å opprettholde landets naturlige artsrikdom av vilt. Utvalget kom til at det burde være en viss mulighet for slik premiering, og foreslo at det kunne fastsettes premier for felling eller fangst av pattedyr og fugler som ble ansett som særlig skadelige.

Da viltloven ble vedtatt av Stortinget i 1981 var forslaget i viltloven § 51 første ledd et forbud mot skuddpremier. Etter viltloven § 51 andre ledd kunne departementet likevel fastsette vederlag for felling av pattedyr og fugler som ble ansett som særlig skadelige. I Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 67 står det:

Departementet går inn for at det i utgangspunktet settes forbud mot skuddpremier. Det er fra flere høringsinstanser blitt påpekt at bruk av skuddpremier harmonerer dårlig med moderne viltforvaltning og de prinsipper lovforslaget ellers bygger på. Departementet er enig i dette og vil her peke på at det etter lovforslagets § 1 er en målsetting å bevare naturens artsrikdom.

I Innst. O. nr. 50 (1980–1981) s. 11 delte kommunal- og miljøvernkomitéen seg i to ved vurderingen av det foreslåtte forbudet mot skuddpremier. Flertallet støttet forslaget. Komitéens mindretall viste til økning av rovviltskade, og mente det burde være anledning til å bruke skuddpremie for rovvilt det er fastsatt jakttid for.

Den vedtatte bestemmelsen ble imidlertid ikke satt i kraft samtidig som resten av loven, jf. kgl.res. 2. april 1982. Kort tid etter at viltloven trådte i kraft ble bestemmelsen endret ved lov 8. april 1983 nr. 17, og forbudet i daværende § 51 første ledd ble opphevet. Adgang til å gi skuddpremie etter viltloven § 51 ble endret til å gjelde viltarter som har jakttid og som gjør skade, slik bestemmelsen i hovedsak lyder i dag.

Viltloven § 51 første ledd åpner for å tillate skuddpremier. Det er to vilkår som må være oppfylt for at skuddpremier kan tillates. For det første må viltarten det skal utbetales skuddpremie for ha jakttid. Det betyr at det må være fastsatt jakttid, jf. viltloven § 9 andre ledd med tilhørende forskrifter. For det andre må viltarten gjøre en form for skade. Hva som utgjør «skade» er ikke definert i loven. Vilkåret er

knyttet til skade forårsaket av viltarten som sådan, og ikke til skade forårsaket av konkrete individ av arten.

Begrepet «skuddpremie» er heller ikke definert i loven, og heller ikke nærmere forklart i lovens forarbeider. I juridisk teori er det lagt til grunn at «[s]kuddpremier knytter seg til ordninger hvor felling av vilt gir pengepremier eller annet vederlag», se Håvard H. Holdø, *Viltloven. Lovkommentar*, [§ 51. \(skuddpremier\)](#), [Juridika](#) (kopiert 20. februar 2024).

Av viltloven § 51 første ledd andre punktum fremgår det at fastsettelse av skuddpremie trenger godkjennelse av fylkeskommunen, eller den fylkeskommunen i samråd med direktoratet gir fullmakt. Miljødirektoratet ga i brev 13. januar 2014 fylkeskommunene myndighet til å delegere tillatelse til å fastsette skuddpremie til kommunene. Det er ingen rapporteringsplikt for opprettelse av slike ordninger. Departementene har derfor begrenset oversikt over omfanget av skuddpremieordninger i landet. Informasjon fra fylkeskommunene indikerer at det ikke har vært mange nye søknader om skuddpremieordninger de siste ti årene.

Viltloven regulerer ikke hvem som skal eller kan finansiere skuddpremieordninger. Departementet legger til grunn at utgangspunktet er at den som søker om godkjenning av skuddpremie selv må finansiere ordningen. Det følger av forskrift 15. mai 2011 nr. 537 om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort § 5 bokstav b at kommunale eller fylkeskommunale viltfond ikke kan brukes til skuddpremier.

Viltloven § 51 andre ledd regulerer adgangen til å yte vederlag ved felling i medhold av naturmangfoldloven § 18 bokstav b, det vil si felling for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. Departementene viser til nærmere omtale av adgangen til å yte vederlag ved felling i medhold av naturmangfoldloven § 18 bokstav b i punkt 13.5.

14.4.2 Departementenes vurderinger og forslag

Bruk av skuddpremier er ett av flere virkemidler i viltlovgivningen som har til formål å regulere bestander som gjør skade. Departementene har merket seg at det har kommet flere innspill i forbindelse med lovarbeidet om at skuddpremier bør forbys. Etter departementenes oppfatning kan økonomiske virkemidler være egnet til å motivere til jakt på viltarter som gjør skade i et område. Det fordrer, etter departementenes vurdering, en bedre kontroll med dette virkemiddelet enn det som har vært tilfellet de senere årene. Departementene foreslår å videreføre adgangen til å fastsette skuddpremier i § 48, men med visse endringer.

Med «skuddpremieordninger» i lovforslaget § 48 første ledd første punktum mener departementene ordninger hvor det ytes økonomisk kompensasjon for hvert individ av en art som felles. Kompensasjonen må ha en viss økonomisk verdi, men er ikke begrenset til rene pengeutbetalinger. Økonomisk kompensasjon kan både være rene pengeutbetalinger, men også tilfeller der jegeren for eksempel får et lodd i trekningen av noe med økonomisk verdi. Kompensasjon for medgått tid, som ikke er knyttet til fellingsresultatet, er ikke en skuddpremie.

Forslaget til § 48 første ledd første punktum gjelder «viltarter som har jakttid». Det betyr at det må være fastsatt ordinær jakttid for arten, jf. lovforslaget § 8.

Respekten for jakt og fangst er avhengig av formålet med jakt- og fangstutøvelsen. Departementene mener det er viktig at en skuddpremieordning bare fastsettes når det foreligger et behov for å redusere skade. Departementene foreslår å videreføre vilkåret i gjeldende regel om at en skuddpremieordning bare kan fastsettes for viltarter som gjør «skade», se § 48 første ledd første punktum. Skadebegrepet er ment å være videre enn etter lovforslaget § 35 om jaging og lokking og etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Lovforslaget § 48 omfatter også skade på blant annet naturmangfold, arten selv eller andre arter.

I § 48 første ledd andre punktum foreslår departementene å videreføre kravet om at en skuddpremieordning trenger godkjenning. En skuddpremieordning som ikke er godkjent, er ulovlig. Departementene foreslår at myndigheten til å godkjenne skuddpremieordninger legges til kommunen, som kjenner de lokale behovene best. Det innebærer at statsforvalteren blir klageinstans for vedtak kommunen fatter etter § 48, jf. lovforslaget § 5 andre ledd.

Bruk av skuddpremie er et tema med sterke kryssende interesser. Hensynet til dyrevelferd og dyrs egenverdi står ofte mot hensynet til effektivt uttak av vilt som gjør skade. Selv om kommunen får tildelt ansvar for godkjenning av skuddpremieordninger, er det likevel hensyn som taler for at statlige viltmyndigheter ønsker å følge med på utviklingen av bruken av skuddpremieordninger etter forslaget til § 48. Dette gjelder særlig fordi omfang av skuddpremier etter gjeldende regelverk har vært preget av manglende oversikt over slike ordninger. Departementene foreslår i § 48 første ledd tredje punktum at kopi av vedtak om skuddpremieordninger skal sendes til Kongen. Kongens myndighet kan delegeres til departementet eller direktoratet etter vanlige forvaltningsrettslige regler. Med «vedtak» menes både kommunens vedtak i førsteinstans og et eventuelt klagevedtak fra statsforvalteren.

Departementene foreslår i § 48 andre ledd at det ikke kan fastsettes skuddpremieordninger for gaupe, selv om gaupe er en viltart med jakttid. Gaupe er en jaktbar art, jf. jakttidforskriften §§ 2 og 3. Den er samtidig sterkt truet (Norsk rødliste for arter 2021). Etter departementenes syn bør det ikke være adgang til å fastsette skuddpremie på en sterkt truet art som gaupe. Hensynet til å redusere konflikter knyttet til rovviltforvaltningen kan også tale mot en adgang til å fastsette skuddpremie på gaupe. Gaupe er i tillegg underlagt et særlig forvaltningsregime med et bestandsmål som forvaltningen følger opp, og med ordninger for kvoter for jakt og skadefelling. Av denne grunn anser departementene også at behovet for skuddpremie som et økonomisk virkemiddel for å motivere til jakt på gaupe stiller seg annerledes enn for andre høstbare arter.

14.5 Forskriftshjemmel om bestandsregulering

14.5.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 26 nr. 4 at Kongen kan gi nærmere regler om «innsamling av egg og deler av vilt og om felling, merking og fangst av vilt for vitenskapelige eller andre særlige formål uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Hva som menes med «andre særlige formål» er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57:

Andre særlige formål enn rent vitenskapelige, kan være statistiske formål, eller veterinærmedisinske, med sikte på bekjempelse ved felling av vilt for å hindre spredning av smittsomme viltsykdommer. Et annet tiltak som denne bestemmelsen vil åpne adgang for, er bestandsregulering av f.eks. villrein for å hindre at bestanden blir så stor at beitegrunnlaget ødelegges. Slike tiltak bør bare komme på tale hvor utvidet jakttid og økte fellingskvoter ikke fører frem.

Forskriftshjemmelen i viltloven § 26 nr. 4 åpner for at det i forskrift kan gis nærmere regler om bestandsregulering. Det forutsettes i Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57 at forskrift om bestandsregulering bare bør «komme på tale hvor utvidet jakttid og økte fellingskvoter ikke fører frem».

I viltloven § 26 nr. 4 står det videre at det er adgang til å gi forskrift «uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Dette må forstås som en adgang til å fravike reglene i viltloven og forskrifter fastsatt i medhold av viltloven. Det er frem til i dag ikke gitt forskriftsbestemmelser i medhold av forskriftshjemmelen som er begrunnet ut fra hensynet til bestandsregulering. Det vises til punkt 14.6 for omtale av det øvrige innholdet i viltloven § 26 nr. 4.

Andre bestemmelser særskilt rettet mot bestandsregulering

Viltloven § 36 handler om viltorganenes mulighet til å pålegge en eller flere grunneiere å selge jaktkort til allmennheten der det kan oppstå uheldige bestandsforhold, fordi grunneiere vedvarende har unnlatt å utnytte småviltjakten. Se nærmere omtale i punkt 11.8. Viltloven § 51 første ledd åpner for å tillate skuddpremier på vilt som har jakttid og gjør skade. Se nærmere omtale i punkt 14.4.

Jakttidsforskriften § 3 inneholder en rekke bestemmelser som delegerer myndighet til å fravike den generelle jakttiden for enkelte arter. Et eksempel på dette er jakttidsforskriften § 3 nr. 1, der statsforvalteren, etter nærmere vilkår, kan åpne for jakt på grågås utenom den ordinære jakttiden når det foreligger en godkjent lokal forvaltningsplan.

Bestandsutvikling er også et sentralt hensyn i kommunenes vurdering av om det skal åpnes for jakt av elg, hjort og rådyr, jf. hjorteviltforskriften § 5. Etter hjorteviltforskriften § 3 skal kommunen vedta mål for utvikling av bestander av elg, hjort og rådyr, der det er åpnet for jakt på disse. Det følger videre av hjorteviltforskriften § 4 første ledd at kommunene bør samarbeide om felles mål for hjorteviltbestandene når det er hensiktsmessig å samordne bestandsplanleggingen over kommunegrenser. Når det gjelder skadefelling av hjortevilt, er kommunene gitt myndighet til å tillate uttak av hjortevilt for å avverge skade etter naturmangfoldloven

§ 18 første ledd bokstav b, jf. § 18 fjerde ledd. Skadefelling er nærmere regulert i viltforskriften kapittel 3.

Matloven

Lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) har enkelte bestemmelser som kan virke inn på bestander av høstbart vilt i tilfeller av dyresykdommer, dyrelidelser mv. Det følger av matloven § 23 første ledd første setning at Mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelser gitt i eller i medhold av matloven. Dette inkluderer blant annet nødvendig vedtak om «avlivning». I matloven § 19 tredje ledd er det videre en forskriftshjemmel, som gir Kongen myndighet til å gi nærmere forskrifter for å forebygge, overvåke og bekjempe dyresykdommer og smittestoffer. Det er i bestemmelsen (a-f) opplistet en rekke momenter som faller inn under forskriftshjemmelen. Forskriftskompetansen er ved delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790 og 7. april 2006 nr. 444 gitt til Mattilsynet.

14.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Jakt og fangst kan være en effektiv måte å regulere bestander på. For enkelte høstbare arter kan særegne forhold føre til en økning av bestandsstørrelsen som i sin tur medfører uønskede effekter på naturgrunnlag og samfunnsinteresser. I slike tilfeller kan høsting gjennom jakt og fangst etter de alminnelige reglene være utilstrekkelig.

Departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre innholdet i villtloven § 26 nr. 4 som er rettet mot bestandsregulering. Gjeldende forskriftshjemmel er noe «bortgjemt», og gir vide rammer for å fravike villtloven og forskriftsverket.

Departementene foreslår at forskriftshjemmelen tydeliggjøres, og fremgår som en egen bestemmelse i forslaget til ny lov. Dersom det er aktuelt med forskrift om bestandsregulering etter lovforslaget, vil det innebære et krav om innhenting av kunnskapsgrunnlag, dokumentasjon og en involverende prosess med høring av et eventuelt forskriftsforslag.

I § 49 foreslår departementene en forskriftshjemmel som gir mulighet for å regulere bestandsstørrelsen av høstbare arter. Forslaget til bestemmelse må ses på som en sikkerhetsventil der terskelen for at det skal kunne gis forskrift er høy. Forslaget til forskriftshjemmel er i utgangspunktet ment å være et langsiktig virkemiddel, der naturmangfoldlovens regler om skadefelling ikke passer. Skadefelling etter naturmangfoldloven § 18 er ment å rette seg mot enkeltindivider eller grupper av skadevoldende individer, mens forskriftshjemmelen vil rette seg mot tilfeller der det er behov for virkemidler for å regulere bestanden av en høstbar viltart som sådan.

Videre bygger forslaget på at jakt og fangst etter ordinære regler skal være forsøkt uten tilstrekkelig resultat før bestemmelsen kan tas i bruk. Dette samsvarer med uttalelser i Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57 om at forskrift om bestandsregulering bare bør «komme på tale hvor utvidet jakttid og økte fellingskvoter ikke fører frem».

Forslaget gjelder viltarter som har jakttid. Dette innebærer at en forskrift om bestandsreguleringen må holde seg innenfor rammene som følger av lovforslaget § 8 og jakttidforskriften. For viltarter det ikke er jakttid på, må eventuell regulering

av bestander håndteres etter annet regelverk, for eksempel etter naturmangfoldloven § 18.

I forslag til § 49 første punktum kan Kongen i forskrift gi regler om å regulere bestanden av viltarter som har jakttid dersom det foreligger «særegne forhold». Med «særegne forhold» menes tilfeller der bestandens størrelse eller sammensetning over tid gir uheldige effekter på naturgrunnet eller samfunnsinteresser. Dette kan for eksempel være konsekvenser for landbruk, skog eller for samfunnet, for eksempel utfordringer knyttet til antall trafikkpåkørsler eller lignende. Det kan også gis forskrift av hensyn til arten selv eller av hensyn til andre arter. Dette kan for eksempel gjelde der en viltart fortrenger andre arter eller påvirker økosystemer på en uheldig måte.

Departementene foreslår å videreføre muligheten for at det i forskrift kan gis bestemmelser som fraviker loven eller forskrift i medhold av loven innenfor fastsatt jakttid. Adgangen til å fravike loven eller forskrift i medhold av loven, omfatter ikke lovforslaget § 8 eller jakttingsforskriften. Dersom det er aktuelt å fravike bestemmelser i lov eller forskrift må det angis hvilke bestemmelser som konkret kan fravikes. Dette må vurderes ut fra hvilken art det dreier seg om og hvilket virkemiddel som er best egnet eller vil gi mest effekt.

Departementene legger til grunn at bestemmelsen skal kunne gi anledning til å fravike grunneierretten, jf. viltloven § 27 og forslaget til § 29. Dette vil innebære at grunneier ikke kan nekte jakt og fangst på sin eiendom. I et slikt tilfelle må forskriften inneholde regler om varsling av grunneier. Det kan diskuteres om fravikelse av grunneierretten kan komme i konflikt med EMK tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 1 (P1-1), dersom grunneier nekter jakt- eller fangst på sin eiendom av ulike grunner. Forholdet til EMK første tilleggsprotokoll må konkret vurderes, dersom det i forskrift er aktuelt å fravike grunneierretten.

Når det i forskrift skal vurderes hvilke virkemidler som er aktuelle for den konkrete høstbare arten, må forholdet til Bernkonvensjonen vurderes, jf. omtalte i punkt 4.3.1. Dersom den høstbare arten er opplistet i vedlegg III, må virkemidlene i forskriften holde seg til metoder som ikke er forbudte i vedlegg IV. Det kan ikke velges virkemidler som er i strid med konvensjonen, med mindre det er gitt unntak i norsk rett i tråd med konvensjonen artikkel 9.

I utgangspunktet vil virkemidlene i forskriften rette seg mot allmennheten, det vil si at målet er å øke jakt- eller fangstinnsetningen på den høstbare arten. Departementene legger til grunn at det også kan være aktuelt at selve gjennomføringen organiseres av det offentlige. Dette må tydelig forutsettes i en eventuell forskrift, sammen med ordninger for godtgjørelse med videre som er relevant for gjennomføringen.

Departementene foreslår at det bare kan gis forskrift for en tidsperiode av inntil fem år av gangen, jf. lovutkastet § 49 andre punktum. Det vil være anledning til å forlenge forskriften med ytterligere femårs-perioder, men da vil det kreve oppdatert dokumentasjon og vurderinger i en ny høring. Bakgrunnen for å foreslå en tidsbegrensning i loven er å sikre at forskriften ikke blir en permanent løsning for å fravike bestemmelser bestemt i lov.

14.6 Merking, innsamling, felling mv. for vitenskapelig eller annet særlig formål

14.6.1 Gjeldende rett

Viltloven § 26 nr. 4

Viltloven § 26 nr. 4 gir Kongen hjemmel til å gi nærmere regler om «innsamling av egg og deler av vilt og om felling, merking og fangst av vilt for vitenskapelige eller andre særlige formål uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Myndigheten til å gi regler i forskrift etter § 26 nr. 4 er delegert til Miljødirektoratet, jf. forskrift 2. april 1982 nr. 592 og forskrift 15. mars 2013 nr. 283.

Innsamling av deler av vilt kan blant annet dreie seg om innsamling av vingefjær til aldersbestemmelse, og merking tar sikte på ringmerking av fugl, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57.

Tiltakene kan ha to formål; vitenskapelige eller andre særlige formål. Hva som kan omfattes av «andre særlige formål» er utdypet i forarbeidene til bestemmelsen, se Ot.prp. nr. 9 (1980–1981) s. 57. Dette kan for eksempel være statistiske, veterinærmedisinske eller bestandsregulerende formål. Veterinærmedisinske regler kan gis med sikte på å hindre spredning av smittsomme viltsykdommer, eksempelvis ved felling av vilt. For omtale av bestandsregulerende formål vises det til punkt 14.5.

Bestemmelsen gir adgang til å gi forskrift som fraviker restriksjoner som følger av regler i viltloven. Det innebærer at det kan gis forskrift i medhold av § 26 nr. 4 som setter til side regler om for eksempel jaktbarhet, jakttid, prinsippet om human jakt og bruk av jakt- og fangstmetoder.

Viltloven § 26 nr. 4 må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 18, og særlig første ledd bokstav f som inneholder en delvis overlappende bestemmelse. Etter naturmangfoldloven § 18 kan det ved forskrift eller enkeltvedtak tillates «annet uttak av vilt», og etter § 18 første ledd bokstav f kan det tillates uttak av vilt for «forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet». Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 390, at:

Første ledd bokstav f gir hjemmel til å tillate uttak for forsknings- og undervisningsformål og til taksonomisk virksomhet.

Forskningsformål kan f.eks. være innfangning og avliving av individer av en art for å undersøke påvirkninger av forurensning.

Undervisningsformål kan f.eks. være dissekering av eksemplarer av arter i naturfagsammenheng. Begrepet «forsknings- og undervisningsformål» kan foruten rent vitenskapelige formål også omfatte statistiske eller veterinærmedisinske formål. Bestemmelsen vil også kunne omfatte forsøk med dyr for å vinne kunnskap av biologisk, psykologisk, etnologisk, fysikalsk eller kjemisk art, jf. lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern og forskrift 15. januar 1996 nr. 23 om forsøk med dyr.

Naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav f er snevrere og mer spesifikk enn viltloven § 26 nr. 4, siden § 18 kun gjelder for uttak av vilt for forskning, mens § 26 nr. 4 gir hjemmel for uttak også for andre særlige formål. Naturmangfoldloven § 18 stiller også som vilkår for å tillate uttak at formålet med uttaket ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte og at uttaket ikke vil true bestandens overlevelse, jf. bestemmelsens andre ledd. I tillegg gir viltloven § 26 nr. 4 adgang til å gi forskrift som setter til side regler i viltloven. Naturmangfoldloven § 18 gir ikke adgang til det.

Viltloven § 26 nr. 4 må også ses i sammenheng med dyrevelferdsloven § 10, som regulerer merking av dyr av hensyn til dyrevelferd. Bestemmelsen gjelder også for merking av ville dyr. Ved merking av dyr skal det benyttes forsvarlige metoder som ikke påfører dyret atferdsmessige begrensninger eller unødige påkjenninger og belastninger, jf. § 10 første ledd. Etter dyrevelferdsloven § 10 andre ledd kan Kongen gi nærmere forskrifter om krav til merking av dyr, herunder påby og forby merking og merkemetoder, påby at merkede dyr skal være registrert i et register og bestemme hvem som skal ha innsyn i registeret.

Viltforskriften er gitt med hjemmel i viltloven § 26 nr. 4. I viltforskriften §§ 2-3 til 2-7 er det gitt regler om tillatelse til merking av vilt, utstedelse av lisens for ringmerking, bruk av fangstredskaper ved ringmerking og rapportering ved ringmerking. Etter viltforskriften § 3-11 kan Miljødirektoratet etter søknad gi tillatelse til eller av eget tiltak iverksette uttak av vilt til «forskning, undervisning, museumsvirksomhet eller andre særlige formål». Det følger av viltforskriften §§ 3-12 at søknad om uttak av vilt etter § 3-11 skal fremmes skriftlig, og at når søknaden avgjøres skal det særlig legges vekt på «formålet med og behovet for uttaket, bestandssituasjonen, dyrevelferd for dyret og dets avkom, mulige virkninger for naturmangfoldet og andre samfunnsmessige hensyn». I viltforskriften §§ 3-13 og 3-14 er det gitt regler om metoder og varsling ved slike uttak.

Viltloven § 26 nr. 5

Etter viltloven § 26 nr. 5 kan Kongen gi nærmere regler i forskrift om «innfangning av vilt for overføring i live til annet område». Myndigheten etter bestemmelsen er delegert til Miljødirektoratet, jf. forskrift 2. april 1982 nr. 592 og forskrift 15. mars 2013 nr. 283.

Viltforskriften er gitt med hjemmel i § 26 nr. 5. Viltforskriften kapittel 2 inneholder regler om innfangning av vilt fra naturen. Innfangning av vilt for blant annet overføring til annet område er regulert i viltforskriften § 2-2. I viltforskriften §§ 2-8 til 2-10 er det gitt regler om innfangning av vilt for overføring til viltoppdrett, overføring til dyrepark og rehabilitering. Regler om saksbehandling, merking av fangstredskaper og varsling ved innfangning av vilt er gitt i viltforskriften §§ 2-11 til 2-14. I viltforskriften § 6-2 er det gitt regler om utsetting av vilt som er innfanget i medhold av tillatelse etter viltforskriften kapittel 2.

Viltloven § 26 nr. 5 må ses i sammenheng med naturmangfoldloven § 18. Naturmangfoldloven § 18 gir regler om «annet uttak» av vilt, som omfatter innfangning og flytting av levende vilt, jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav o. Naturmangfoldloven § 18 gir blant annet hjemmel for å tillate innfangning av vilt «til gjenoppbygging av bestander», jf. første ledd bokstav d, og til «lovlig

oppdrettsvirksomhet», jf. første ledd bokstav e. Forskriftshjemmelen i viltloven § 26 nr. 5 er videre enn hjemmelen i naturmangfoldloven § 18, siden viltloven § 26 nr. 5 ikke stiller krav til formålet med flytting av vilt, utover at viltet skal overføres i live til et annet område. Naturmangfoldloven § 18 stiller i tillegg som vilkår for å tillate innfangning av vilt at formålet med uttaket ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte og at uttaket ikke vil true bestandens overlevelse, se bestemmelsens andre ledd.

14.6.2 Departementenes vurderinger og forslag

Overordnet om forslaget

Departementene foreslår en bestemmelse som gir adgang for Kongen til å gi forskrift om merking av levende vilt, innsamling av deler av vilt, innsamling av egg, innfangning, fangst og felling av vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål, se § 50 første punktum. Forslaget er i all hovedsak en videreføring av innholdet i viltloven § 26 nr. 4 og § 26 nr. 5, som foreslås samlet i en bestemmelse. Forslaget innebærer også videreføring av deler av viltloven § 49a, som i dag gir hjemmel til å gi forskrift om blant annet merking av dødt og levende vilt. Se nærmere omtale av viltloven § 49a under punkt 14.7.

Etter forslaget til § 50 første punktum kan det gis regler for to formål, vitenskapelig eller annet særlig formål. For kategorien «vitenskapelig formål» mener departementene det er naturlig å se hen til forståelsen av «forskning» i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav f, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 390. Foruten rent vitenskapelige formål, må også statistiske og veterinærmedisinske formål anses omfattet av kategorien «vitenskapelig formål». Departementene mener kategorien «annet særlig formål» skal omfatte særegne og enkeltstående unntakssituasjoner, hvor det er et behov for håndtering av vilt.

I dag gir viltloven § 26 nr. 5 hjemmel for å gi forskrift om «innfangning av vilt for overføring i live til annet område», uten at det dette knyttes til noe nærmere formål enn at viltet skal flyttes til et annet område. Forslaget om å slå sammen viltloven § 26 nr. 4 og nr. 5 innebærer en endring i adgangen til å gi forskrift om «innfangning av vilt for overføring i live til annet område», da det etter lovforslaget § 50 vil kunne gis forskrift om innfangning av vilt for overføring i live i live til annet område dersom dette skjer for vitenskapelig eller annet særlig formål. Etter departementenes syn vil endringen få liten praktisk betydning, fordi innfangning av vilt for forflytting til et annet område kun er aktuelt i mer særegne situasjoner.

Etter viltloven § 26. nr. 4 omfatter ordlyden «andre særlige formål» også bestandsregulering, jf. Ot.prp. nr. 9 (1980-1981) s. 57. Departementene har i § 49 foreslått en egen forskriftshjemmel om bestandsregulering, se punkt 14.5. Som en følge av dette, mener departementet at hensyn til bestandsregulering av arter som har jakttid ikke lenger skal innfortolkes i begrepet «annet særlig formål» i lovforslaget § 50. Dersom det er tale om bestandsregulering av arter som har jakttid, er det lovforslaget § 49 som gjelder.

I §§ 41 til 43 foreslås det egne bestemmelser om lisensfelling, skadefelling og felling som myndighetene iverksetter av eget tiltak. Dersom det er tale om slike former for

felling, gjelder §§ 41 til 43. Andre former for uttak av vilt som er tillatt i medhold av naturmangfoldloven § 18, for eksempel flytting av vilt som myndighetene av eget tiltak iverksetter etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, kan reguleres med hjemmel i § 50.

Hva som kan omfattes av «vitenskapelig eller annet særlig formål» utdypes videre i forbindelse med omtale av de enkelte tiltakene under.

Nærmere beskrivelse av tiltakene det kan gis forskrift om

Den foreslåtte bestemmelsen i § 50 vil gi adgang til å gi forskrift om merking av levende vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål. Merking av dødt vilt og merking av levende og døde egg reguleres i § 52 i lovforslaget. Bestemmelsen i § 50 vil gi hjemmel for merking av viltlevende individer av viltarter og merking av vilt som holdes i fangenskap. Bestemmelsen vil også gi hjemmel for regler om gjennomføringen av slik merking. Det kan for eksempel gis regler om varsling, bruk av fangstredskaper, rapportering, og om saksbehandlingen. Merking av viltlevende individer av vilt gjennomføres for eksempel for å samle inn kunnskap om viltbestandene, både av myndighetene og av organisasjoner som har tillatelse til det. Dette er et formål som vil omfattes av kategorien «vitenskapelig» formål. Merking for «annet særlig formål» kan for eksempel være forvaltningsmerking av vilt. Forvaltningsmerking gjennomføres blant annet for å gi forvaltningen oversikt over bestandssituasjonen for enkelte arter, eller for å oversikt over enkelte individ av viltarter.

Bestemmelsen vil videre gi adgang til å gi regler om innsamling av deler av vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål. Forslaget innebærer at det blant annet kan gis regler om adgangen til innsamling av deler av vilt, om gjennomføring av innsamling og om saksbehandling knyttet til innsamling. Det er ikke gitt forskrift om innsamling av deler av vilt i dag, men departementene mener det er hensiktsmessig å videreføre en mulighet for å regulere slik innsamling. Innsamling av vingefjær fra levende fugl for aldersbestemmelse er et eksempel på en form for innsamling av deler av vilt som det kan gis regler om etter bestemmelsen.

Bestemmelsen vil også gi adgang til å gi forskrift om innsamling av egg og innfangning, fangst og felling av vilt, for vitenskapelig eller annet særlig formål. Begrepet «egg» er ment å omfatte både levende egg, råteegg og ubefruktede egg. Bestemmelsen vil gi hjemmel for regler om adgangen til innsamling av egg og til innfangning, fangst og felling av vilt, om gjennomføringen av slike tiltak og om tilknyttet saksbehandling.

Regler om adgangen til innsamling av egg og til innfangning, fangst og felling av vilt, vil i de fleste tilfeller kunne hjemles i naturmangfoldloven § 18. Naturmangfoldloven § 18 gir hjemmel for ved enkeltvedtak eller forskrift tillate uttak av vilt for en rekke formål. Det vises til at innfangning av vilt blant annet kan tillates for gjenoppbygging av bestander, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav d og for oppdrett, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav d, og at uttak mer generelt kan tillates for forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav f. Etter departementenes syn skal naturmangfoldloven § 18

være den primære hjemmelen for forskrift om å tillate annet uttak av vilt enn ved høsting.

Samtidig er ikke forskriftshjemmelen i naturmangfoldloven § 18 dekkende for alle tilfeller der det kan være behov for å gi forskrift om innsamling av egg eller om innfangning, fangst eller felling av vilt. Det vises til reglene i viltforskriften §§ 2-2, 2-9 og 3-11. Innholdet i disse bestemmelsene dekkes ikke fullt opp av forskriftshjemmelen i naturmangfoldloven § 18. Det er behov for å videreføre en lovhjemmel for reglene i viltforskriften om å tillate innfangning av vilt for overføring i live til annet område, herunder for overføring til dyrepark, og om å tillate innfangning og annet uttak av vilt for annet særlig formål. Kategorien «annet særlig formål» er som nevnt ment å omfatte mer særegne og enkeltstående unntakstilfeller. Etter departementenes syn er det behov for at myndighetene det er en fleksibilitet i regelverket som gjør det mulig å tillate for eksempel innfangning eller felling av vilt i slike tilfeller. Et eksempel kan være felling av vilt som har kommet seg til holmer eller øyer, hvor de ikke kan leve. Et annet eksempel kan være situasjoner hvor enkeltindivider av viltarter, som i utgangspunktet ikke er del av norsk fauna, innvandrer naturlig og derfor ikke anses som en fremmed organisme, men hvor det er et behov for å felle individet.

Naturmangfoldloven § 18 er utformet for å gjennomføre forpliktelser etter Bernkonvensjonen. Uttak av viltarter som er listet i konvensjonens vedlegg II er som utgangspunkt ikke tillatt, men kan likevel tillates dersom vilkårene i konvensjonens artikkel 9 er oppfylt. Naturmangfoldloven § 18 er utformet for å gjennomføre artikkel 9. Forskrift om å tillate innsamling av egg, innfangning, fangst eller felling av viltarter listet i Bernkonvensjonens vedlegg II, skal derfor hjemles i naturmangfoldloven § 18.

Adgang til å fravike de restriksjoner som følger av loven

Det foreslås at det skal være adgang til å gi forskrift merking av levende vilt, innsamling av deler av vilt, innsamling av egg, innfangning, fangst og felling av vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål, som fraviker regler i lovforslaget, se § 50 andre punktum. Ved tiltak som nevnt som gjennomføres for vitenskapelig formål, kan det være behov for å fravike de rammene som loven setter for utøvelse av jakt og fangst. Som beskrevet over, skal kategorien «annet særlig formål» omfatte særegne og enkeltstående og unntakssituasjoner hvor det er behov for å håndtere vilt. Departementenes vurdering er at det også er behov for å ha fleksibilitet til å kunne fravike de restriksjonene som lovforslaget innebærer i slike tilfeller.

I dag gir viltloven § 26 nr. 4 adgang til å gi regler i forskrift «uten hensyn til de regler som ellers gjelder». Forslaget innebærer en videreføring av denne regelen. Viltloven § 26 nr. 5 inneholder ikke en adgang til å gi regler som fraviker regler i viltloven. Siden det foreslås at viltloven § 26 nr. 4 og nr. 5 slås sammen i § 50, innebærer forslaget også at restriksjoner som følger av lovforslaget kan fravikes ved innfangning av vilt.

Forslaget innebærer at det kan gis regler om merking av levende vilt, innsamling av egg, innfangning, fangst og felling av vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål, som for eksempel fraviker krav om jaktbarhet, jakttider, regler om metoder for jakt og fangst, krav om jegeravgift eller skyteprøve, eller grunneierretten. Forslaget til

§ 50 er ment å også gi adgang til å gi regler som fraviker forskrift gitt i medhold av bestemmelser i lovforslaget.

Eventuelle regler som fraviker regler i loven, eller forskrift i medhold av loven, må vurderes i lys av forpliktelsene etter Bernkonvensjonen. Bernkonvensjonens regler, og alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet, innebærer at det er et avveinings spørsmål hva som kan og bør tillates.

14.7 Merke- og registreringsplikt

14.7.1 Gjeldende rett

Etter viltloven § 49a første punktum kan Kongen fastsette forskrifter om merking og registrering av dødt og levende vilt, preparater av vilt, og egg. Av andre punktum fremgår det at preparater og/eller andre kan pålegges plikt til å utføre merking av preparater og gi opplysninger til et sentralt register om preparant, oppdragsgiver og preparat. Tredje punktum slår fast at det kan pålegges betaling av gebyr for gjennomføring av merking og registrering.

Bestemmelsen er en ren forskriftshjemmel. Myndigheten til å gi forskrift er delegert til Miljødirektoratet i forskrift 13. september 2019 nr. 1124.

Bestemmelsen ble tilføyd viltloven ved lov 11. juni 1993 nr. 106. Utgangspunktet for lovendringen var et behov for bedre virkemidler for å hindre miljøkriminalitet, både nasjonalt og internasjonalt. Også hensynet til CITES-konvensjonen var sentralt. Det følger av lovens forarbeider at bestemmelsen tar sikte på å minske bevisproblemene når det er tvil om viltets opprinnelse, og at den var ment å supplere § 48a om oppbevaring mv. av fredet vilt, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s. 10 og 28. I forarbeidene ble det vist til et klart behov for at også eldre individer skulle merkes og registreres, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–1993) s.11.

Merke- og registreringsplikten er i dag regulert nærmere i viltforskriften kapittel 7. Plikten omfatter kun døde eksemplarer av nærmere angitte arter. Vedlegg 1 til viltforskriften inneholder en liste over artene som er merke- og/eller registreringspliktige. Døde eksemplarer av registreringspliktige viltarter registreres i Fallviltbasen, jf. viltforskriften § 7-6. Fallviltbasen er et nasjonalt søknadssystem for dødt vilt av arter som er registrerings- og merkepliktige.

Gebyrhjemmelen i tredje punktum innebærer at det i forskrift kan gis bestemmelser om gebyr for merking og registrering av arter som er merkepliktige og/eller registreringspliktige. Det er gitt nærmere regler om gebyr i viltforskriften § 7-13. Gebyret gjelder preparater som både registreres og merkes. Gebyret skal dekke opprettelse, drift og vedlikehold av Fallviltbasen og gjennomføring av merkeordningen. De arter som bare er registreringspliktige føres inn i Fallviltbasen uten krav om betaling av gebyr.

14.7.2 Departementenes vurderinger og forslag

Viltloven § 49a er hjemmel for regler i viltforskriften kapittel 7, og departementene legger til grunn at innholdet i bestemmelsen bør videreføres, se lovforslaget §§ 50 og 52.

Departementene viser til behovet for effektive virkemidler for å hindre miljøkriminalitet, og til Norges forpliktelser etter CITES-konvensjonen. Behovet for bestemmelser som kan motvirke ulovlig handel, blant annet ved å minske bevisproblemene når det er tvil om viltets opprinnelse, har ikke blitt mindre siden den gang lovbestemmelsen ble vedtatt.

Viltpreparater omtales i dag som «taksidermister». Departementene foreslår at ordlyden endres i tråd med dette.

Videre foreslår departementene at dagens hjemmel i forskrift til å pålegge preparater og andre plikt til å merke «preparater» og gi opplysninger til et sentralt register, utvides til å gjelde «preparater og egg».

Dagens lovbestemmelse i § 49 a gir hjemmel til å gi forskrift om «merking og registrering av dødt og levende vilt, preparater av vilt, og egg». I forslaget til § 52 er den tilsvarende formuleringen «merking og registrering av dødt vilt, preparater av vilt og levende og døde egg, og om registrering av levende vilt». Grunnen til at adgangen til å gi forskrift om merking av levende vilt er tatt ut her, er at dette dekkes av forslaget til forskriftshjemmel i § 50 om blant annet merking av levende vilt for vitenskapelig eller annet særlig formål.

14.8 Innførsel og utførsel av levende vilt og egg

14.8.1 Gjeldende rett

Viltloven § 26 nr. 9 gir hjemmel for å fastsette forskriftsregler «om innførsel og utførsel av dødt og levende vilt og av egg». Bakgrunnen for at bestemmelsen i sin tid ble innført, var Norges ratifisering av Konvensjonen om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES-konvensjonen). Bestemmelsen skulle sikre en hjemmel for de forskriftene som var nødvendige for å gjennomføre CITES-konvensjonen, når det gjelder de arter som omfattes av viltloven.

Viltloven § 26 nr. 9 er senere erstattet av naturmangfoldloven § 26. Det følger av naturmangfoldloven § 26 at «[f]or å gjennomføre konvensjon 3. mars 1973 om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES) eller andre internasjonale forpliktelser, eller for øvrig for å bevare naturlig viltlevende arter, kan Kongen gi forskrift om inn- og utførsel, transport, omsetning og oppbevaring eller besittelse av levende eller døde eksemplarer eller deler av slike».

Det er gitt en forskrift om CITES i medhold av viltloven § 26 nr. 9. Denne forskriften er senere opphevet og erstattet av forskrift 15. juni 2018 nr. 889 om innførsel, utførsel besittelse mv. av truede arter av vill fauna og flora (CITES-forskriften), som er gitt i medhold av blant annet naturmangfoldloven § 26. Innførsel og utførsel av

fremmede organismer, inkludert levende vilt og egg, reguleres av forskrift 19. juni 2015 nr. 716 om fremmede organismer.

Da naturmangfoldloven ble vedtatt, ble det samtidig vedtatt at bestemmelsen i viltloven § 26 nr. 9 oppheves fra den tid Kongen bestemmer, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009). På s. 460 i proposisjonen står det om viltloven § 26 nr. 9 at «hjemmelen i nr. 9 blir erstattet av den generelle regelen for alle arter i naturmangfoldloven § 26». Så langt er opphevelsen ikke satt i kraft.

Matloven gir hjemmel til å regulere import og handel med levende dyr ut fra dyrehelsehensyn, jf. §§ 12 og 19.

14.8.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene ser ikke behov for å beholde viltloven § 26 nr. 9 i forslaget til ny lov, eller for å overføre innholdet i bestemmelsen til naturmangfoldloven. Bestemmelsen i viltloven ble som nevnt innført for å gi hjemmel for å gi nærmere regler for gjennomføring av CITES-konvensjonen. Hjemmelen i naturmangfoldloven § 26 dekker i dag det som det er behov for. «Inn- og utførsel» i viltlovens bestemmelse dekkes av «internasjonal handel» i naturmangfoldlovens bestemmelse, og «dødt og levende vilt og av egg» dekkes i denne sammenheng av «truede arter av vill flora og fauna». Departementene foreslår på denne bakgrunn at bestemmelsen ikke videreføres i forslaget til ny lov.

14.9 Håndtering av dødt vilt, autorisasjon av taksidermister mv.

14.9.1 Gjeldende rett

Viltloven § 49 første ledd gir Kongen hjemmel til å fastsette forskrifter om autorisasjon av viltpreparanter og om plikt for viltpreparanter til å føre skriftlige oppgaver over vilt som mottas og hvem det mottas fra. Viltorganene kan kreve de skriftlige oppgavene fremlagt. Myndigheten etter første ledd er delegert til Miljødirektoratet gjennom forskrift 13. september 2019 nr. 1124. I bestemmelsens andre ledd er direktoratet gitt hjemmel for å gi forskrifter om preparanternes og andres adgang til håndtering, utstopping og omsetning av dødt vilt.

Bakgrunnen for bestemmelsen var blant annet å oppfylle Norges forpliktelser etter CITES-konvensjonen og Bernkonvensjonen.

Viltloven § 49 første ledd bidrar til å føre kontroll med omsetningen av vilt, og dermed følge opp de forpliktelser Norge har påtatt seg i konvensjonene.

Bestemmelsen, og forskriftene knyttet til den, er et virkemiddel for å føre kontroll med at gjeldende fredningsbestemmelser overholdes.

Autorisasjonsordningen omfatter all ervervsmessig preparering samt preparering av registreringspliktig vilt. Den er særlig viktig for registreringspliktige arter, fordi dette er arter som har spesiell miljømessig, samfunnsmessig, vitenskapelig og/eller viltfaglig interesse. Autorisasjonsordningen skal sikre fagmessig utøvelse. Preparanter uten offentlig autorisasjon kan kun preparere til eget bruk, og kan ikke

preparere arter som er betegnet som registreringspliktige i vedlegg 1 til viltforskriften.

Autorisasjon av preparanter er nærmere regulert i viltforskriften kapittel 7 om ivaretagelse av dødt vilt, og § 8-2 om tilsyn.

Viltloven § 26 nr. 11 ble tatt inn i viltloven ved vedtakelsen av lov 19. juni 2009 nr. 103 om tjenestevirksomhet (tjenesteloven). Bestemmelsen er gitt av hensyn til gjennomføring av tjenstedirektivet (direktiv 2006/123/EF) i norsk rett. Bestemmelsen gir Kongen hjemmel til å gi nærmere regler blant annet om saksbehandlingen til utfylling av reglene i tjenesteloven for autorisasjon av preparanter, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Det følger av bestemmelsen at unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

14.9.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene mener at forskriftshjemlene i viltloven § 49 første og andre ledd må videreføres. Bestemmelsene er viktige som et virkemiddel for å motvirke miljøkriminalitet og forhindre brudd på fredningsbestemmelsene, og for å oppfylle Norges forpliktelser etter internasjonale konvensjoner til å forhindre ulovlig omsetning av vilt. Det er likevel behov for språklig modernisering av bestemmelsen.

Viltpreparanter omtales i dag som taksidermister, og «skriftlige oppgaver» i § 49 første ledd er i dag erstattet av registrering i datasystem. Departementene foreslår å endre bestemmelsens ordlyd slik at den er oppdatert på disse punktene. Viltloven § 49 andre ledd foreslås videreført i § 53 første ledd bokstav a. I forslaget tydeliggjøres også at det i forskrift kan gis bestemmelser om taksidermistens og andres adgang til «oppbevaring» av dødt vilt. Det er enkelte bestemmelser om dette i viltforskriften i dag.

Viltloven § 49 første ledd om autorisasjon av taksidermister foreslås videreført i forslag til § 53 første ledd bokstav b.

Departementene foreslår også å tydeliggjøre at det kan gis forskrift om taksidermistens plikt til å registrere *opplysninger* om vilt som mottas, og ikke kun at det mottas og hvem det mottas fra, se § 53 første ledd bokstav c.

Departementene viser til viltforskriften § 8-2, som har regler om tilsyn hos autoriserte preparanter. Tilsyn kan oppfattes inngripende overfor den som kontrolleres. Det foreslås det tas inn en uttrykkelig hjemmel for å gi forskrift om tilsyn med taksidermister, se § 52 første ledd bokstav d.

Forskriftshjemmelen i viltloven § 26 nr. 11 er nødvendig av hensyn til gjennomføring av tjenstedirektivet, og foreslås videreført i § 53 andre ledd.

Behandling av personopplysninger i Fallviltbasen

Departementene viser til forslag til § 53 første ledd bokstav c og § 52 om at Kongen kan gi forskrift om taksidermister og andres plikt til å gi opplysninger om taksidermist, oppdrags giver og preparat til et sentralt register. Det er gitt utfyllende

bestemmelser i viltforskriften kapittel 7 om plikten til å registrere opplysninger i et sentralt register, også kalt *Fallviltbasen*. I Fallviltbasen registreres blant annet eierskap til det ferdige preparatet. Eierskap og eventuelt overføring av eierskap mellom personer sikrer at det aktuelle preparatet har en verifiserbar eier. Identifikasjon av eier innebærer registrering av personopplysninger.

Departementene viser til omtale av personopplysningsloven og personvernforordningen i punkt 0. Mange av de samme hensynene ved behandling av personopplysninger i Jegerregisteret gjelder for behandling av personopplysninger i Fallviltbasen. Departementene mener det er et behov for å tydeliggjøre det rettslige grunnlaget for behandling av personopplysninger i tråd med gjeldende regelverk om dette. Departementene foreslår i § 53 første ledd bokstav e en hjemmel til å gi forskrift om behandling av nødvendige personopplysninger ved taksidermister og andres registrering av opplysninger i et sentralt register. Det vil bli lagt opp til en etterfølgende prosess med å utrede og sende på høring forslag til forskriftsbestemmelser.

Aktuelle behandlingsgrunnlag for registrering av opplysninger i Fallviltbasen er artikkel 6 nr. 1 bokstav c og b. Etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 3 krever behandling av personopplysninger med grunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e et supplerende rettsgrunnlag. For behandlingsgrunnlagene i bokstav c og e oppstilles et krav om nødvendighet, noe som innebærer at behandlingen av personopplysninger må være nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse, utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller for å utøve offentlig myndighet.

Lovforslaget § 53 første ledd bokstav e gir hjemmel til å gi regler om behandling av nødvendige personopplysninger ved taksidermister og andres registrering av opplysninger i et sentralt register, jf. bokstav c og § 52, blant annet om formålet med behandlingen av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, innsyn, retting, sperring og sletting av opplysninger og om informasjonssikkerhet og internkontroll.

Forslaget til bestemmelse, vil sammen med nødvendige forskriftsbestemmelser, fungere som et supplerende rettsgrunnlag. Momentene det kan gis forskriftsbestemmelser om er ikke uttømmende, og er ment å dekke innholdet i personvernforordningen.

14.10 Bruk av åte til jakt, fangst og felling mv.

14.10.1 Gjeldende rett

Det følger av viltloven § 26 nr. 8 at Kongen kan gi nærmere regler om adgangen til å legge ut åte i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt eller for andre særlige formål, herunder om utlegging av åte for å lokke til seg vilt når dette kan skade viltet eller naturmiljøet. Forskriftshjemmelen ble tilføyd ved lov 17. september 2010 nr. 57 om endringer i naturmangfoldloven, viltloven mv. (nødverge, bruk av åte).

Bakgrunnen for endringen omtales i forarbeidene, Prop. 75 L (2009–2010) s. 6:

Vilt vil naturlig oppsøke konsentrasjoner av mat/næring. Ved menneskeskapte konsentrasjoner av mat/næring i form av et åte vil det kunne oppstå forhold som påvirker det enkelte individ eller det aktuelle miljø, og under gitte forutsetninger representerer en risiko for både vilt, miljø og i unntakstilfeller mennesker. Etter departementets syn er det behov for en lovhjemmel for en betryggende håndtering og regulering i forskrifts form av bruk av åte for ulike formål.

I Prop. 75 L (2009–2010) s. 37 står det videre:

Endringen innebærer at det kan gis forskrift som regulerer, herunder forbyr, utlegging av åte for jakt-, fangst- eller fellingsformål, eller andre særlige formål. Adgangen til å regulere i forskrift omfatter bl.a. utlegging av åte for å lokke til seg vilt der dette kan skade viltet eller naturmiljøet. Bestemmelsen retter seg mot utlegging. Hjemmelen skal for eksempel ikke være til hinder for at et selvdødt hjortevilt, eller et hjortevilt som er nedlagt av rovvilt, oppsøkes for å studere de rovdyr som eter byttedyret.

Miljødirektoratet har ved delegert forskriftsmyndighet fastsatt forskrift 17. desember 2019 nr. 1878 om utlegging av åte og føring av vilt (åteforskriften). Forskriften trådte i kraft 1. januar 2020, og skiller mellom utlegging av åte og føring. Bruk av åte betyr å legge ut dyre- eller plantemateriale for å trekke vilt til åteplassen for jakt, fangst, merking, felling, overvåking, fotografering eller lignende. Føring innebærer å legge ut dyre- eller plantemateriale for å gi næring til vilt, eller avlede vilt fra avlinger, trafikk, bebyggelse eller andre områder. Det følger av forskriften at utlegging av åte er tillatt, men at det er restriksjoner eller forbud knyttet til enkelte viltarter, herunder store rovdyr, kongeørn og villsvin. Forskriften slår fast at all føring av store rovdyr, kongeørn og villsvin er forbudt, mens aktsom føring av andre arter er tillatt. Statsforvalteren og kommunen kan ved lokal forskrift begrense eller regulere utlegging av åte nærmere. Se omtalen av matlovens regulering av føring i punkt 11.10.

14.10.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår i § 54 å videreføre en hjemmel for å kunne regulere bruken av åte i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt eller for andre særlige formål i forskrift. Forslaget bygger på ordlyden i viltloven § 26 nr. 8, men er noe forenklet ved at «[...] herunder om utlegging av åte for å lokke til seg vilt når dette kan skade viltet eller naturmiljøet» ikke tas med. Departementene mener setningen er uklar og at den ikke er nødvendig å videreføre. Departementene foreslår videre at forskriftshjemmelen også omfatter det å regulere «føring». Det fremgår av lovforslaget at Kongen kan gi forskrift om adgangen til å legge ut åte eller å føre vilt i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt eller for andre særlige formål.

Det er en viss forskjell mellom å legge ut åte og det å fôre. Denne forskjellen følger også av åteforskriften § 4 om definisjoner. Forslaget vil samsvare bedre med innholdet i åteforskriften som regulerer både det å legge ut åte og det å fôre.

Hva som menes med «særlige formål» er ikke nærmere beskrevet i forarbeidene til gjeldende bestemmelse, se Prop. 75 L (2009–2010). Departementene viser til at formålsbestemmelsen i åteforskriften lister opp jakt, fangst, felling, men også «fotografering, observasjon eller andre formål». Opplistingen i åteforskriftens formålsbestemmelse er ikke uttømmende, men departementene mener det er naturlig å se disse bestemmelsene i sammenheng, og at «fotografering, observasjon eller andre formål» er ment å være eksempler på «særlige formål».

15 Håndheving og sanksjoner

15.1 Innledning

Etterlevelse av viltloven med tilhørende forskrifter er viktig for å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Flere av bestemmelsene i regelverket regulerer handlinger av høy alvorlighetsgrad, slik som å ivareta dyrevelferd, sikkerhet og enkeltpersoners rettigheter. Det er mange overtredelser som ikke kan repareres ved retting, tilbakeføring eller andre avbøtende tiltak. Andre lovbrudd har mindre alvorlig karakter.

Viltloven inneholder kun én sanksjonsbestemmelse. Det følger av viltloven § 56 at påtalemyndigheten kan ilegge bot eller fengsel til den som overtrer reglene. Ut over denne bestemmelsen, er det ikke andre sanksjonsmuligheter for forvaltningen ved brudd på viltlovens regler. Veiledning, informasjon og kommunikasjon kan bidra til forståelse for lovens verdier, og er viktig for å oppnå god etterlevelse av regelverket. Slike virkemidler vil imidlertid ikke alltid være tilstrekkelig. Departementene mener det er et behov for at forslaget til ny lov inneholder bestemmelser som gir forvaltningen virkemidler som kan bidra til en effektiv oppfølging av regelverket.

Regler om administrative sanksjoner og straff kan bidra til at brukerne av regelverket innretter seg i tråd med de rammer som regelverket setter.

Forvaltningsloven kapittel IX inneholder regler om administrative sanksjoner. Det følger av forvaltningsloven § 43 at en administrativ sanksjon er en negativ reaksjon som kan ilegges av et forvaltningsorgan, som retter seg mot en begått overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som regnes som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK).

Anmeldelse, påtale og straff i form av bøter eller fengsel er kostnads- og tidkrevende. Ved mindre alvorlige lovbrudd er straffeforfølgning sjelden hensiktsmessig, og disse sakene blir gjerne ikke prioritert av politiet. Allmennpreventive hensyn taler for at også disse lovbruddene i større grad bør sanksjoneres. Departementene legger til grunn at det også er behov for andre

virkemidler enn viltlovens straffebestemmelse for å sanksjonere overtredelser av bestemmelser i forslaget til ny lov og tilhørende forskrifter på viltfeltet. Slike virkemidler kan blant annet være administrative sanksjoner etter forvaltningsloven kapittel IX, jf. omtale i punkt 15.2 og 15.3. Å innføre regler om administrative sanksjoner vil samsvare med anbefalingen i NOU 2003:15 Fra bot til bedring. Også i Stortingsmelding om Miljøkriminalitet, Meld. St. 19 (2019-2020), foreslås det å styrke den strafferettslige og administrative håndhevingen av miljøkriminalitet.

Departementene foreslår at det innføres bestemmelser om overtredelsesgebyr og administrativt rettighetstap i ny lov, se punkt 15.2.2 og 15.3.2. Departementene ber høringsinstansene om innspill på om det er behov for andre administrative sanksjoner, som administrativt beslag og administrativ inndragning.

Videre foreslår departementene å videreføre gjeldende straffebestemmelse, se punkt 15.5.2.

15.2 Overtredelsesgebyr

15.2.1 Gjeldende rett

Etter forvaltningsloven § 44 første ledd kan forvaltningsorganer ilegge overtredelsesgebyr der det er fastsatt i lov. Overtredelsesgebyr er et administrativt fastsatt pålegg om at en person eller et foretak skal betale et pengebeløp til det offentlige på grunn av et lovbrudd, når dette utgjør straff etter EMK, se Prop. 62 L (2015-2016) s. 22.

Etter forvaltningsloven § 44 andre ledd kan overtredelsesgebyr ilegges etter faste satser, eller utmåles i det enkelte tilfelle (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme som må fastsettes i eller i medhold av lov. Videre følger det av forvaltningsloven § 44 tredje ledd at ved individuell utmåling av overtredelsesgebyr mot fysiske personer, kan det blant annet legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, fordeler som er eller kunne ha vært oppnådd ved lovbruddet, samt overtreders skyld og økonomiske evne. Dersom overtredelsesgebyr ilegges på stedet, følger det av forvaltningsloven § 44 fjerde ledd at forhåndsvarsel kan unnlates. Av forvaltningsloven § 44 femte ledd første punktum følger det videre at oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet, mens det av andre punktum følger at det kan fastsettes en lengre frist i vedtaket eller senere.

Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen, jf. forvaltningsloven § 44 sjette ledd.

Viltloven inneholder ingen bestemmelser om overtredelsesgebyr. Ved brudd på plikten til å gi viltorganene opplysninger om jaktutbytte med videre etter viltloven § 50 første punktum, gir viltloven § 50 andre punktum hjemmel til å ilegge tilleggsavgift på jegeravgiften det påfølgende året. En slik tilleggsavgift ligger nært opp til overtredelsesgebyr. Tilleggsavgiften etter viltloven § 50 legges til jegeravgiften det påfølgende året. Det innebærer at dersom vedkommende velger å ikke betale jegeravgift det påfølgende året, faller kravet bort.

15.2.2 Departementenes vurderinger og forslag

Som nevnt i punkt 15.1, mener departementene det er behov for administrative sanksjoner i forslaget til ny lov. Etter viltloven § 56 kan overtredelser av regler gitt i eller i medhold av loven blant annet straffes med bøter. Overtredelsesgebyr kan i stor grad ha samme preventive og pønale virkning som en bot. Etter departementenes vurdering vil overtredelsesgebyr være en egnet administrativ sanksjon for overtredelse av flere av bestemmelsene i forslaget til ny lov. Departementene foreslår i § 55 en bestemmelse om overtredelsesgebyr.

Departementene foreslår i § 55 første ledd at bestemmelsen skal omfatte de fleste brudd på viltloven, med unntak av de mest alvorlige overtredelsene og brudd på regler som regulerer forhold mellom private eller forhold som gjelder plikter opp mot det offentlige. Mindre alvorlige forhold, som gjerne ikke prioriteres av politiet, bør som hovedregel sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Også der overtredelsen kan konstateres uten skjønnsmessige vurderinger, kan overtredelsesgebyr være en hensiktsmessig sanksjon. Dersom det derimot må foretas en skjønnsmessig vurdering for å konstatere overtredelse av loven, kreves gjerne etterforskning for å belyse faktum. Slik departementene ser det, bør disse sakene vurderes av politiet. Videre er det departementenes vurdering at overtredelsesgebyr er lite egnet ved brudd på bestemmelser som skal ivareta rettighetsforhold mellom private, som for eksempel jakt uten grunneiers tillatelse. I slike tilfeller er det ikke naturlig at det reageres fra det offentlige uten at grunneier er involvert, for eksempel ved anmeldelse. Overtredelsesgebyr er som regel heller ikke hensiktsmessig ved lovbrudd der det er behov for å reagere med både straff, inndragning og rettighetstap. Det samme gjelder der lovbrøyteren har begått flere lovbrudd som bør avgjøres samlet, og hvor noen lovbrudd kun kan forfølges i straffesporet. I slike saker er det behov for en samlet reaksjon, og den må gjøres av påtalemyndigheten, som kan reagere med inndragning og tap av jaktrett.

I § 55 første ledd foreslår departementene at myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr legges til Kongen. Det innebærer at myndigheten kan delegeres til underliggende organer, slik som for eksempel departementene eller til direktoratsnivå.

Etter forslaget til § 55 første ledd «kan» overtredelsesgebyr ilegges ved overtredelse av de opplistede bestemmelsene, eller forskrifter med hjemmel i disse bestemmelsene. Avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges eller ikke, skjer etter en samlet vurdering av en rekke hensyn. I tillegg til avveiningene mellom straffesporet eller forvaltningssporet, som følger av punkt 15.4, er momentene i forvaltningsloven § 44 tredje ledd om utmåling av overtredelsesgebyr også egnet ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges eller ikke.

Departementene foreslår også i § 55 første ledd at skyldkravet er forsett eller uaktsomhet. Etter departementets vurdering tilsier preventive hensyn at også uaktsomme overtredelser bør kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Dette samsvarer også med skyldkravet til straff i lovforslaget § 57 første ledd tredje punktum.

Enkelte av overtredelsene departementene foreslår sanksjonert med overtredelsesgebyr, kan være begått av noen som handler på vegne av et foretak. Det kan for eksempel være brudd på reglene i viltforskriften knyttet til taksidermisters registreringsplikt. I § 55 andre ledd foreslår departementene at også foretak kan ilegges et overtredelsesgebyr. Etter forvaltningsloven § 46 første ledd første punktum er skyldkravet for å ilegge et foretak en administrativ sanksjon «uaktsomhet». Departementene kan ikke se at det er grunnlag for å fravike dette utgangspunktet i viltloven. Vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges et foretak, reguleres nærmere av forvaltningsloven § 46 andre ledd. Momentene som listes opp i forvaltningsloven § 46 andre ledd, gjelder også ved individuell utmåling av gebyr for foretak.

Etter lovforslaget § 55 tredje ledd kan Kongen gi forskrift om nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr. Det gjør at utmåling kan tilpasses behovene i viltloven. En slik forskrift skal også fastsette øvre ramme for individuelt utmålte overtredelsesgebyrer, jf. forvaltningsloven § 44 andre ledd.

Etter departementenes syn bør et vedtak om overtredelsesgebyr avgjøres i rimelig tid etter at overtredelsen har skjedd. Oppdagelsesrisikoen for enkelte overtredelser er lav, og det kan ta tid for forvaltningen å klargjøre saksforholdet. Departementene foreslår i § 55 fjerde ledd første punktum at adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Dette samsvarer med foreldelsesfristen for bøter i straffeloven § 86 første ledd bokstav a. I andre punktum foreslår departementene at toårsfristen avbrytes når det er gitt forhåndsvarsel eller fattet vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementene foreslår videre i § 55 femte ledd at vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven) § 7-2 første ledd bokstav e.

15.3 Administrativt rettighetstap

15.3.1 Gjeldende rett

Forvaltningsloven § 45 gjelder administrativt rettighetstap. Etter forvaltningsloven § 45 første ledd første punktum kan forvaltningsorganer ilegge administrativt rettighetstap når det er fastsatt i lov. Etter forvaltningsloven § 45 første ledd andre punktum er administrativt rettighetstap en administrativ sanksjon som trekker tilbake eller begrenser en offentlig tillatelse. Det innebærer at tilbakekallet eller begrensningen i den offentlige tillatelsen utgjør straff etter EMK, jf. forvaltningsloven § 43. I lovens forarbeider presiseres det at det finnes mange vedtak om å kalle tilbake offentlige tillatelser som ikke utgjør straff etter EMK, se Prop. 62 L (2015-2016) s. 22. Hvorvidt en reaksjon må anses som et administrativt rettighetstap eller et tilbakekall av en offentlig tillatelse, vil i stor grad bero på begrunnelsen for reaksjonen. Grensen mellom et administrativt rettighetstap og et tilbakekall av offentlig tillatelse er nærmere omtalt i Prop. 62 L (2015-2016) s. 91 flg.

Administrativt rettighetstap kan bare ilegges så langt det etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessig, jf. forvaltningsloven § 45 andre ledd første punktum. Videre følger det av forvaltningsloven § 45 andre ledd andre punktum at vedtaket skal gjelde for en bestemt tid. At vedtaket skal gjelde «for en bestemt tid» er ikke til hinder for at opphør av rettighetstapet knyttes til at bestemte forhold inntreffer, for eksempel at visse formalfeil begått av den private parten og som dannet grunnlag for rettighetstapet, blir rettet opp, se Prop. 62 L (2015-2016) s. 198.

Dagens viltregelverk har ingen generell hjemmel for administrativt rettighetstap. Regelverket inneholder enkelte hjemler for inndragning av rettigheter. Eksempler på det er viltforskriften § 2-4 tredje ledd, som gir hjemmel til å trekke tilbake lisens for ringmerking, viltforskriften § 7-12, som gir hjemmel til å trekke tilbake autorisasjon som preparant (taksidermist), og utøvelsesforskriften § 12 a andre ledd, som hjemler tilbakekall av autorisasjon som jegerprøveinstruktør.

15.3.2 Departementenes vurderinger og forslag

Rettighetstap kan hindre at lovovertridere med spesielle autorisasjoner eller tillatelser, gis handlingsrom for å begå gjentatte lovbrudd. Muligheten for å ilegge rettighetstap, administrativt eller straffeprosessuelt, anses nødvendig av allmennpreventive grunner. Rettighetstap kan også bidra til økt respekt for regelverket, og økt tillit til at utøvelse av jakt, fangst og felling, og forvaltningen av vilt skjer på en trygg og lovlig måte.

Rettighetstap som ledd i en straffesak forutsetter at politiet prioriterer saken. Brudd på bestemmelsene som i dag kan medføre rettighetstap etter viltlovgivningen, anses ikke nødvendigvis som alvorlige i strafferettslig forstand. Disse overtredelsene bør likevel kunne medføre et rettighetstap. Departementene foreslår i § 56 å innføre hjemmel for administrativt rettighetstap.

Administrativt rettighetstap kan ilegges som eneste sanksjon mot en lovovertrедelse, eller i kombinasjon med overtredelsesgebyr. Forbudet mot dobbeltstraff etter EMK protokoll 7 artikkel 4 nr. 1 forutsetter imidlertid at der forvaltningen mener det bør reageres med både administrativt rettighetstap og overtredelsesgebyr, må det skje samtidig.

Departementenes forslag til hvilke rettigheter som kan trekkes tilbake eller begrenses gjennom administrativt rettighetstap, samsvarer med rettighetene som kan tilbakekalles i dag. Det innebærer at det er tillatelse til å innfange og merke vilt eller til å være instruktør i jegerprøveopplæringen, samt autorisasjon som preparant, som kan trekkes tilbake gjennom administrativt rettighetstap. Dette er rettigheter som er gitt under forutsetning av at de utøves i samsvar med detaljerte regler i viltforskriften og utøvelsesforskriften.

Departementene foreslår i § 56 første ledd at administrativt rettighetstap kan ilegges for forsettlig og uaktsomme overtredelser av særskilte bestemmelser. Preventive hensyn tilsier at også uaktsomme overtredelser kan medføre administrativt rettighetstap. Dette samsvarer også med skyldkravet til straff i lovforslaget § 57 første ledd tredje punktum.

I § 56 første ledd foreslår departementene videre at myndigheten til å ilegge administrativt rettighetstap legges til Kongen. Det innebærer at myndigheten kan delegeres til underliggende organer, slik som for eksempel departementene eller til direktoratsnivå.

Departementene mener at administrativt rettighetstap bare skal kunne ilegges hvis det ut fra overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessig. Dette følger også av forvaltningsloven § 45 andre ledd. Departementene mener at vilkåret av pedagogiske hensyn også bør følge av villtlovens bestemmelse om administrativt rettighetstap, og foreslår at det tas inn i § 56 andre ledd første punktum. Forholdsmessighetsbegrensningen gjelder både ved avgjørelse om rettighetstap bør ilegges, og ved avgjørelse av hva rettighetstapet nærmere skal gå ut på, inkludert lengden og eventuelle vilkår eller krav som følger av vedtaket om rettighetstap. Hva som er forholdsmessig, må vurderes konkret. Et utgangspunkt for forholdsmessighetsvurderingen er overtredelsens art og alvor, vurdert opp mot de konkrete virkningene av et rettighetstap for den private part. Også rettighetstapets lengde og omfang er eksempler på momenter som kan være relevante i forholdsmessighetsvurderingen. Dette er også relevante momenter for forholdsmessighetsvurderingen etter forvaltningsloven § 45 andre ledd, jf. Prop. 62 L (2015-2016) s. 198.

Videre bør en hjemmel for administrativt rettighetstap fastsette at rettighetstapet må være tidsbestemt, samt angi en maksimal varighet rettighetstap kan ilegges. I Prop. 62 L (2015-2016) s. 198 står det at det:

[...] bare unntaksvis kan bli aktuelt å fastsette rettighetstap for et lengre tidsrom enn to år, for eksempel dersom det dreier seg om en omfattende overtredelse som krenker vesentlige interesser og som har skjedd forsettlig eller grovt uaktsomt, jf. NOU 2003:15 punkt 13.8. En så alvorlig overtredelse bør – ut fra departementets anbefalinger om bruk av straff og administrative sanksjoner – normalt anmeldes til politiet, uavhengig av hva som måtte følge av forholdsmessighetsbegrensningen.

Departementene legger til grunn at det ikke er spesielle forhold ved villtforvaltningen som tilsier at maksimal tid for administrativt rettighetstap bør overstige utgangspunktet om to år. Departementene foreslår i § 56 andre ledd andre punktum at vedtaket skal gjelde for en viss tid, og at rettighetstapet maksimalt kan vare to år. Fristen på to år regnes fra tidspunktet for endelig vedtak om rettighetstap.

Etter departementenes syn bør også ileggelse av administrativt rettighetstap avgjøres i rimelig tid etter at overtredelsen har skjedd. Oppdagelsesrisikoen for enkelte overtredelser er lav, og det kan ta tid for forvaltningen å klargjøre saksforholdet. Departementene foreslår i § 56 tredje ledd første punktum at adgangen til å ilegge administrativt rettighetstap foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Dette samsvarer med forslaget til foreldelsesfrist for overtredelsesgebyr i lovforslaget § 55 fjerde ledd. I andre punktum foreslår departementene at toårsfristen avbrytes når det er gitt forhåndsvarsel eller fattet vedtak om administrativt rettighetstap.

Departementene foreslår i § 56 fjerde ledd at Kongen kan gi forskrift om fastsettelse og gjennomføring av rettighetstap. Bestemmelsen åpner for at det kan gis nærmere regler om saksbehandlingen. Forskriften kan ikke utvide adgangen for å ilegge rettighetstap ut over det som følger av første ledd.

15.4 Forholdet mellom administrative sanksjoner og straff

Der det er ilagt en administrativ sanksjon på grunn av en lovovertrødelse, kan ikke parten senere straffeforfølges for det samme lovbruddet på grunn av forbudet mot dobbeltstraff i EMK protokoll 7 artikkel 4 nr. 1. Ved å innføre bestemmelser om administrative sanksjoner må forvaltningen ta stilling til hvilke saker som bør anmeldes og følge straffesporet, og hvilke saker som bør forfølges administrativt. Dette følger også av forvaltningsloven § 47, som inneholder regler om samordning av sanksjoner.

Sporvalget må avgjøres etter en konkret vurdering av alvorlighetsgraden i den handlingen eller unnløtelsen som har skjedd. Som et utgangspunkt bør de mest alvorlige sakene følge straffesporet. Det innebærer at saker av en slik art og omfang at overtrødelsen, etter gjeldende rettspraksis, kan medføre fengselsstraff, normalt bør følge straffesporet. Hensynet til effektiv saksbehandling og ønsket om å reagere raskt, må tillegges vekt ved sporvalget. Et vedtak om administrativ sanksjon kan ilegges raskere enn straff. Slike vedtak vil normalt også kunne følges opp mer effektivt av forvaltningen enn gjennom ordinær straffeforfølging.

Administrative sanksjoner er mer egnet ved enkle lovbrudd med liten grad av skjøn. I saker som krever skjønsmessige avveininger er det nødvendig med etterforskning for å kunne konstatere overtrødelse, som for eksempel brudd på plikten til forsvarlig jaktutøvelse, jf. lovforslaget § 18. Slike saker bør derfor alltid følge straffesporet. Som et utgangspunkt er administrative sanksjoner heller ikke ønskelig ved gjentatte brudd på samme bestemmelse, der lovbruddet kan utløse både straff, inndragning og rettighetstap, eller der saken gjelder flere lovbrudd som bør avgjøres samlet og noen av lovbruddene bare kan følges opp gjennom straff. Etter departementenes vurdering er administrative sanksjoner heller ikke godt egnet ved brudd på bestemmelser som ivaretar private rettigheter. Slike rettigheter bør kunne ivaretas ved at rettighetshaver tar saken opp, enten ved anmeldelse til politiet eller i form av krav om erstatning for skade. Eksempler på dette er jakt uten grunneiers tillatelse.

15.5 Straff

15.5.1 Gjeldende rett

Viltloven § 56 omhandler straff. Første ledd er generelt utformet, og retter seg mot alle type overtrødelse av viltloven og tilhørende forskrifter. Strafferammen for overtrødelse etter første ledd er bøter eller fengsel i inntil ett år. Under særlig skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil to år anvendes. En skjerpene

omstendighet kan blant annet være at det har foregått en organisert og/eller systematisk jakt eller fangst av totalfredede arter, jf. Ot.prp. nr. 54 (1992–93) s. 28. Utgangspunktet for skyldkravet i straffeloven § 21 er at straffelovgivningen bare rammer forsettlig lovbrudd med mindre annet er bestemt. Det følger av viltloven § 56 første ledd siste setning at også uaktsomme lovbrudd omfattes.

Viltloven § 56 andre ledd er en særregel for brudd på retten til jakt og fangst, og slår fast at slike overtredelser kun straffes med bøter. Andre ledd regulerer straff dersom noen krenker en annens rett ved å jakte, sette fangstredskaper for, fange eller drepe eierløse dyr. En «annens rett» vil typisk være den rett til jakt- eller fangst vedkommende har i kraft av å være grunneier eller å ha jakt- eller fangstrett på annen måte. For å kunne straffe etter § 56 andre ledd må dyret være eierløst. Hvis dyret eies av noen, som for eksempel tamrein og husdyr, kommer straffelovens bestemmelser om tyveri, underslag eller skadeverk til anvendelse. Skyldkravet etter viltloven § 56 andre ledd er forsett.

I viltloven § 56 tredje ledd er det presisert at overtredelser som også medfører brudd på naturmangfoldloven, skal straffes etter naturmangfoldloven § 75. Hvis det oppstår et spørsmål om lovvalg mellom viltloven og naturmangfoldloven har sistnevnte forrang, jf. HR-2016-1253-A avsnitt 26.

Både medvirkning til og forsøk på overtredelser av bestemmelsene i viltloven med tilhørende forskrifter er straffbart. For medvirkning følger det av straffeloven § 15. At forsøk på overtredelse etter § 56 første ledd er straffbart, følger av straffeloven § 16. Sammenhengen til straffeloven § 16 innebærer likevel at kun forsettlig forsøk er straffbare. Uaktsomme forsøk er ikke straffbare. Når det gjelder forsøk på overtredelse etter § 56 andre ledd, følger det av viltloven § 56 andre ledd andre punktum at forsøk er straffbart.

15.5.2 Departementenes vurderinger og forslag

Departementene foreslår å videreføre gjeldende straffebestemmelse, jf. § 57. Bakgrunnen for dette er at det pågår et arbeid i forbindelse med regjeringens oppfølging av Meld. St. 19 (2019–2020) om miljøkriminalitet.

Stortingsmeldingen presenterer en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot miljøkriminalitet nasjonalt og internasjonalt. Hovedformålet er å redusere den negative påvirkningen miljøkriminalitet har på klima og miljø. Stortingsmeldingen, som ble behandlet i Stortinget 24. november 2020, legger grunnlaget for et langsiktig oppfølgingsarbeid på tvers av ulike sektorer, inkludert straff ved overtredelse av regler som regulerer gjennomføring av jakt, felling og fangst. I stortingsmeldingen er det blant annet pekt på behovet for å heve strafferammen i flere lover, blant annet viltloven. Det omfatter både viltlovens alminnelige strafferamme på ett år og regelen om forlenget straff ved skjerpene omstendigheter hvor strafferammen er to år. Det er i meldingen vist til at strafferammen i viltloven § 56 i dag er lavere enn i naturmangfoldloven, hvor strafferammen er henholdsvis ett og fem år. Det vises til at heving av strafferammen vil gi et tydelig signal om at alvorlige brudd på viltloven ikke anses som mindre alvorlige enn brudd på andre miljølover, blant annet naturmangfoldloven.

I tillegg til å vurdere heving av strafferammen, viser meldingen til NOU 2003: 15 *Fra bot til bedring* og omtalen der om endringer og utforming av straffebestemmelser. Dette inkluderer vurdering av behovet for å bruke straff for hver enkelt handlingsnorm, samt å vurdere strafferammen i lys av blant annet strafferammene i andre miljølover og i straffeloven.

Som ledd i regjeringens oppfølging av stortingsmeldingen, har Klima- og miljødepartementet gitt Miljødirektoratet i oppdrag å utforme forslag til lovbestemmelser og levere et utkast til høringsnotat. Arbeidet inkluderer forslag til ny straffebestemmelse som skal erstatte viltloven § 56. Oppdraget utføres sammen med Riksantikvaren.

Departementene foreslår å videreføre innholdet og utformingen av dagens straffebestemmelse inntil videre, og vurdere eventuelle endringer i forbindelse med arbeidet med oppfølgingen av stortingsmeldingen om miljøkriminalitet.

16 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelse og endringer i andre lover

16.1 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelse

Forslag til lov gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Forskrifter gitt i medhold av viltloven vil fortsette å gjelde til de blir endret eller opphevet. Forslaget til ny lov krever en gjennomgang og oppdatering av en rekke tilhørende forskrifter på enkelte tema.

Gitt at tilhørende forskrifter skal gjennomgås og endres, mener departementene at det ikke er behov for generelle eller konkrete overgangsbestemmelser i loven, men at det er tilstrekkelig at overgangsbestemmelser fastsettes i forskrift.. I forskrift om overgangsbestemmelser blir det naturlig å se hen til hvordan man skal stille seg til søknader som sendes inn under dagens viltlov, men hvor saksbehandlingen eller klagesaksbehandlingen skjer etter ikrafttreden av ny lov.

16.2 Endringer i andre lover

Forslaget til ny lov innebærer at viltloven oppheves, og erstattes med viltressursloven. Dette påvirker ni andre lover som inneholder henvisninger til viltloven generelt og/eller til spesifikke bestemmelser i den. Endringene i disse lovene er foreslått gjennomført ved lovforslaget § 59.

Lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigeendom (oreigningslova)

Oreigningslova § 30 nr. 22 fastsetter at saksbehandlingsreglene i oreigningslovas skal utfylle viltloven ved eiendomsinngrep med hjemmel i sistnevnte. I punkt 11.8.2 er det foreslått at viltloven § 36, som gir hjemmel for inngrep i grunneiers enerett til jakt, oppheves. Det samme gjelder viltlovens §§ 37 og 38 som regulerer tvangssammenslåing av eiendommer til henholdsvis felles viltområde og for å oppnå minsteareal for storviltjakt, se punkt 11.11.3 og 12.3.2. Det er derfor ikke lenger nødvendig med henvisningen til viltloven i oreigningslova § 30 nr. 22, og denne foreslås opphevet.

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)

Departementene foreslår at henvisningen til viltloven § 56 første ledd i straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav c endres til «viltressursloven 57 første ledd».

Lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger (bygdeallmenningsloven)

Etter bygdeallmenningsloven § 7-3 kan allmenningsstyret beslutte at bygdeallmenning eller del av bygdeallmenning skal inngå i slike felles viltområder som er omhandlet i lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet §§ 37 og 38. Viltloven §§ 37 og 38 foreslås opphevet i punkt 11.11.3 og 12.3.2. Departementene foreslår derfor at bygdeallmenningsloven § 7-3 oppheves.

Lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlige naturoppsyn (naturoppsynsloven)

Departementene foreslår en endring i naturoppsynsloven § 2 første ledd nr. 5 som innebærer at henvisningen til viltloven erstattes med viltressursloven.

Lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven)

Forslaget til endring i kystvaktloven § 11 første ledd bokstav f innebærer at henvisningen til viltloven endres til lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven).

Lov 7. april 2003 nr. 74 om forsvarlig hundehold (hundeloven)

Departementene foreslår en endring i hundeloven § 8 andre ledd, som innebærer at henvisningen til viltloven § 23, jf. § 26 endres til viltressursloven § 24. Det foreslås også at henvisningen til viltloven i hundeloven § 9 tredje ledd erstattes med viltressursloven.

Lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (Finnmarksloven)

Departementene foreslår en endring i Finnmarksloven § 21 første ledd som innebærer at henvisningen til viltloven erstattes med viltressursloven.

Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Departementene foreslår en endring i naturmangfoldloven § 16 første ledd som innebærer at henvisningen i bestemmelsen endres fra lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven) til lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven).

Om forslaget til endringer i naturmangfoldloven § 17 første ledd vises det til omtale i punkt 10.4.2. Om forslaget til endringer i naturmangfoldloven § 18 tredje ledd vises det til omtale i punkt 13.4.

I lov 20. april 2018 nr. 7 om våpen, skytevåpen, våpendeler og ammunisjon (våpenlova)

Departementene foreslår en endring i våpenlova § 11 andre ledd innebærer at henvisningen til viltloven § 20 endres til viltressursloven 21.

17 Administrative og økonomiske konsekvenser

Målet med den nye loven er å sikre bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Lovforslaget viderefører i hovedsak gjeldende rett og etablerte forvaltningsprinsipper på viltområdet, moderniserer og forenkler viltlovgivningen. Forslaget gir rammer for jakt- og fangstutøvelsen som er tilpasset utviklingen i annet lovverk og tilgjengelige teknologiske virkemidler.

Loven er utformet som en fullmaktslov basert på generelle bestemmelser, der det også er tatt inn hjemler for å fastsette nærmere regler i forskrifter. Enkelte bestemmelser i den eksisterende lovgivningen er over tid erstattet av annen lovgivning. Lovforslaget fremstår forenklet og bedre samordnet med andre lover sammenliknet med gjeldende lov. Enkelte forskriftshjemler i gjeldende lov som ikke har blitt tatt i bruk, er ikke videreført i forslaget til ny lov. Nødvendig utforming av forskrifter til den nye loven vil bli fulgt opp så snart som mulig etter at Stortinget har vedtatt loven.

I den nye loven er viltmyndigheten lagt til Kongen. Kongen kan delegere myndighet til andre statlige forvaltningsnivåer. Bestemmelsene fører ikke til vesentlige nye oppgaver for viltmyndighetene, og oppgavefordelingen mellom statlige myndigheter endres ikke. Enkelte bestemmelser tydeliggjør og lovfester kommunens ansvar.

Uavhengig av lovarbeidet besluttet regjeringen i mars 2023 å flytte direktoratsansvaret for høstbare viltressurser fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet. Ansvars- og oppgavefordelingen mellom direktoratene vil i etterkant av vedtak av ny lov bli fulgt opp gjennom delegering fra departementet til rette vedkommende direktorat.

Lovforslaget etablerer på en del områder et tydeligere hjemmelsgrunnlag for nærmere regler, og større grad av innramming av plikter og oppgaver som er lagt til jegere og offentlige myndigheter. Forslaget innebærer også blant annet lovfesting av enkelte regler som i eksisterende regelverk er gitt i forskrift.

Det er tatt inn en egen forskriftshjemmel om bestandsregulering. Hjemmelen må anses som en sikkerhetsventil, og vil kunne bli tatt i bruk hvis det foreligger særegne forhold. Fastsettelse av en forskrift vil innebære krav om innhenting av kunnskapsgrunnlag, dokumentasjon og en involverende, situasjonsbestemt prosess som vil kunne innebære merarbeid for forvaltningen.

Departementene foreslår at bestemmelsene om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde ikke videreføres. Ved eventuell tvist eller uklarhet har rettighetshaverne mulighet til å kreve sak for jordskifteretten for å fastslå rettigheter, eller ordne bruken. Etter departementenes vurdering kan jordskifteretten mer effektivt enn viltmyndighetene bidra til å løse de problemene som kan oppstå.

Lovutkastet skiller mellom ettersøk etter påskutt og såret vilt ved jaktutøvelse, og offentlige ettersøk etter sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse, lovfester kommunens plikter ved ettersøk, og gir hjemmel for å fastsette nærmere regler om det offentliges oppgaver ved ettersøk. Eventuelle økonomiske konsekvenser av at forskriftshjemmelen tas i bruk vil bli fulgt opp i ordinære budsjettprosesser.

Lovforslaget inneholder en ny hjemmel for Kongen til å fastsette vederlag for innsamling av viltmateriale til vitenskapelig formål ved felling etter naturmangfoldloven § 18. Staten utbetaler i noen utstrekning slikt vederlag i dag, på privatrettslig grunnlag. Høringsforslaget legger ikke opp til etablering av noen konkrete, nye ordninger for utbetaling av slikt vederlag med hjemmel i denne bestemmelsen, men eventuelle nye vederlagsordninger kan medføre en økonomisk kostnad og noe merarbeid for forvaltningen ved administrasjon av ordningen. Det foreslås også å videreføre bestemmelsen om at vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b kan fastsettes av Kongen. Bestemmelsen er hjemmel for ordningen for godtgjøring av kommunale og interkommunale fellingslag ved skadefelling av rovvilt.

Av lovforslaget fremgår en ny oppgave for kommunen som innebærer å godkjenne skuddpremieordninger. Omfanget av skuddpremieordninger vil normalt være begrenset, og forslaget anses ikke å gi vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser for kommunene. Statsforvalteren vil være klageinstans for kommunens vedtak om skuddpremieordninger, og vil følgelig kunne få noe merarbeid knyttet til behandling av klagesaker.

Lovforslaget viderefører de sentrale virkemidlene i viltforvaltningen, som blant annet gebyrfinansiert obligatorisk jegerprøve, jegerregister, og ordningen med innbetaling av jeger- og fellingsavgifter til inntekt for et statlig viltfond, samt kommunale viltfond. Departementene foreslår at også rådyr skal omfattes av krav om fellingsavgift, og at dette på lik linje med fellingsavgifter for elg og hjort, tilfaller kommunale viltfond. Viltfondsmidlene skal som tidligere brukes til forvaltningstiltak som kommer viltet og allmennheten til gode, herunder grunnlag for en kunnskapsbasert viltforvaltning gjennom bestands- og helseovervåking av viltbestander samt tilrettelegging for jegerrapportering og jaktstatistikk. Satser for gebyr og avgifter til inntekt for viltfond vil i tråd med tidligere praksis bli fastsatt av Stortinget ved behandlingen av de årlige budsjettproposisjonene. Departementenes lovforslag medfører således ikke særskilte nye økonomiske konsekvenser for jegere eller for forvaltningsmyndighetene.

18 Lovforslaget

Lov om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)

Kapittel 1 Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1 Formål

Loven har til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven.

Innenfor denne ramme kan viltressursene høstes gjennom utøvelse av jakt og fangst, og reguleres gjennom felling og annen håndtering av vilt.

§ 2 Geografisk virkeområde

Loven gjelder på norsk landterritorium, også innsjøer og vassdrag, i norsk territorialfarvann ved Fastlands-Norge og i Norges økonomiske sone ved Fastlands-Norge opprettet i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone.

§ 3 Definisjoner

I loven forstås med:

- a. Fangst: høsting av vilt ved bruk av felle som avliver viltet eller fanger viltet for avliving
- b. Jakt: høsting av vilt ved bruk av skytevåpen [*med ladning av krutt*] som avliver viltet, og den forutgående lokaliseringen av viltet og ettersøk og avliving av påskutt vilt
- c. Lisensfelling: felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b eller c, der kvoten er fastsatt av en offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å delta
- d. Skadefelling: felling av ett eller flere bestemte individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav a, b, c eller g, og fjerde ledd
- e. Vilt: naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, amfibier og krypdyr også krysninger med andre arter.

Kapittel 2 Viltforvaltning

§ 4 Statlige viltmyndigheter

Kongen, departementet, direktoratet og statsforvalteren er viltmyndigheter på statlig nivå, og skal arbeide for å fremme formålet med loven og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning.

Kongen kan gi forskrift om opprettelse av villreinnemnder, regionale rovviltneemnder og andre særlige samarbeidsorganer og deres virksomhet.

§ 5 Fylkeskommunens og kommunens oppgaver etter loven, klagerett og omgjøring

Fylkeskommunens og kommunens oppgaver følger av denne loven eller forskrift i medhold av loven. Fylkeskommunen og kommunen skal arbeide for å fremme formålet med loven, og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning.

Statsforvalteren er klageinstans for vedtak truffet av kommunen etter loven eller forskrift i medhold av loven.

Når vilkårene for omgjøring etter forvaltningsloven § 35 er oppfylt, kan kommunenes vedtak etter §§ 38 og 48 også omgjøres av Kongen.

Kongen kan gi forskrift om at oppgaver etter loven her skal legges til fylkeskommunen eller kommunen.

§ 6 Jegerregisteret

Kongen skal føre et sentralt jegerregister over nødvendige opplysninger for at jakt, fangst og felling kan utøves og viltet forvaltes i samsvar med denne loven.

Kongen kan gi forskrift om behandling av personopplysninger i registeret, blant annet om formålet med behandling av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, retting, sperring og sletting av opplysninger, informasjonssikkerhet og internkontroll.

§ 7 Viltfond, fastsetting av jegeravgift og fellingsavgift

Kongen forvalter et statlig viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen. Kongen kan fastsette satser og regler for jegeravgift. Kongen kan fastsette rammer for fellingsavgifter og kreve inn fellingsavgift for hvert dyr som felles av villrein. Inntektene fra jegeravgiften og fellingsavgiften for villrein tilfaller det statlige viltfondet.

Fylkeskommuner som mottar overføring fra det statlige viltfondet, skal etablere fylkeskommunale viltfond.

I kommuner der det er adgang til jakt på elg, hjort eller rådyr, skal det opprettes et kommunalt viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen i kommunen. Kommunen kan fastsette og kreve inn fellingsavgift for hvert dyr som

felles av elg, hjort og rådyr, innenfor rammer gitt av Kongen. Inntekter fra fellingsavgiftene tilfaller det kommunale viltfondet.

Kongen kan gi forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond, blant annet om hvilke inntekter som skal eller kan tilfalle viltfondene og hvordan midlene kan disponeres.

Kapittel 3 Adgangen til jakt og fangst, sankning av egg og dun mv.

§ 8 Adgangen til jakt og fangst

Jakt og fangst av vilt er bare tillatt når det er åpnet for det i lov eller i vedtak med hjemmel i lov.

Innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16 kan Kongen gi forskrift om å tillate jakt og fangst av vilt, blant annet om hvilke viltarter det er tillatt å jakte på eller drive fangst av, og om til hvilke tider og i hvilke områder det er tillatt med jakt og fangst. Det kan fastsettes ulike tider for jakt og fangst for de enkelte deler av landet. Tidsrammen kan gjelde en bestemt tid av døgnet eller uken, og den kan settes forskjellig avhengig av viltets kjønn og alder. Det kan fastsettes kvoter for jakt og fangst av vilt.

I forskrift etter andre ledd bør det ikke tillates jakt og fangst i hekke- eller yngletiden for vedkommende art.

Kongen kan gi forskrift om å tildele fylkeskommunen og kommunen oppgaver etter andre ledd.

§ 9 Sanking av egg og dun

Sanking av egg fra fuglearter og sankning av dun fra fuglereir er bare tillatt dersom det er åpnet for det i lov eller i vedtak med hjemmel i lov.

Innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16 kan Kongen gi forskrift om å tillate sankning av egg fra fuglearter, blant annet om hvilke fuglearter det kan sankes egg fra, og til hvilke tider og i hvilke områder det kan sankes. Kongen kan gi forskrift om rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål i forbindelse med sankning av egg.

Kongen kan gi forskrift om å tillate sankning av dun fra fuglereir, blant annet om hvilke fuglearter det kan sankes dun fra, og til hvilke tider og i hvilke områder det kan sankes.

[Alternativ 2 jf. punkt 8.3 i høringsnotatet:

§ 10 Lodden (vårjakt på ender) av hensyn til samisk tradisjon og sedvane

Innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16 kan Kongen gi forskrift om å tillate og regulere lodden (vårjakt på ender) i Kautokeino kommune, blant annet om

hvilke arter det er tillatt å jakte på, i hvilke områder og til hvilke tider det kan utøves jakt, kvoter for jakten, vilkår for deltakelse i jakten og plikter ved deltakelse i jakten.

Kongen kan tildele kommunen oppgaver i forskrift etter første ledd.]

§ 11 *Dager med jakt- og fangstforbud*

Jakt og fangst er ikke tillatt fra 24. desember til 31. desember eller på langfredag, påskeaften og første påskedag.

Kapittel 4 Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift mv.

§ 12 *Jegerprøve*

Den som skal utøve jakt og fangst, skal ha bestått jegerprøven.

Kongen kan gi forskrift om jegerprøven, blant annet om krav til alder, obligatorisk kurs og eksamen, kursavgift, eksamensgebyr, autorisasjon som jegerprøveinstruktør og unntak fra kravet om å ha bestått jegerprøven. Kongen kan gi forskrift om at oppgaver om gjennomføring av jegerprøven legges til kommunen.

§ 13 *Registrering i Jegerregisteret*

Den som skal utøve jakt og fangst, skal være registrert i Jegerregisteret, jf. § 6.

§ 14 *Betaling av jegeravgift*

Den som utøver jakt og fangst, skal ha betalt jegeravgift for det aktuelle jaktåret. Jaktåret regnes fra og med 1. april til og med 31. mars.

Dokumentasjon på betalt jegeravgift skal medbringes under jakt og fangst og fremvises på forespørsel fra grunneier, noen som opptrer på grunneiers vegne eller jakttoppsynet.

Kongen kan gi forskrift om jegeravgift, blant annet om fritak fra betaling av jegeravgift og krav til gyldig dokumentasjon for betalt jegeravgift.

§ 15 *Aldersgrenser ved utøvelse av jakt og fangst*

Kongen kan gi forskrift om aldersgrenser ved utøvelse av jakt og fangst.

§ 16 *Rapportering til statistiske eller vitenskapelig formål*

Kongen kan gi forskrift om rapportering til statistiske eller vitenskapelig formål i forbindelse med jakt og fangst, blant annet om registrering av opplysninger, innlevering av hele eller deler av viltet og om betaling av tilleggsavgift til jegeravgiften ved manglende rapportering.

§ 17 Skyteprøve og andre særskilte kompetansekrav

Kongen kan gi forskrift om krav til bestått skyteprøve for jakt på storvilt og organisering av en slik prøve, eller at andre særskilte kompetansekrav må være oppfylt før utøvelse av jakt og fangst.

Kapittel 5 Utøvelse av jakt og fangst

§ 18 Forsvarlig jakt- og fangstutøvelse

Jakt og fangst skal utøves på en slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser eller fare for unødige lidelser, og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom.

§ 19 Ettersøk av påskutt og såret vilt

Den som under jakt skyter mot vilt, plikter å forvise seg om viltet er truffet. Et påskutt og såret vilt skal avlives på sikker måte og så snart som mulig.

En jeger som ikke finner det påskutte dyret ved umiddelbar undersøkelse av og rundt skuddstedet, plikter å iverksette et ettersøk. Jegeren skal ikke jakte på nye dyr mens ettersøket pågår.

Ved ettersøk av hjortevilt, villsvin og muflon, skal jegeren varsle kommunen dersom det skadde dyret ikke blir funnet innen utgangen av den dagen det ble påskutt og såret. Jegeren skal vederlagsfritt gjennomføre ettersøket frem til dyret blir avlivet, gjenfunnet dødt, eller kommunen beslutter at ettersøket avsluttes. Kommunen kan beslutte å ta ledelsen av eller yte bistand ved slikt ettersøk, og beslutte at ettersøket avsluttes.

Ved ettersøk av gaupe skal jegeren varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet uten opphold, og i tillegg varsle kommunen dersom det skadde dyret ikke blir funnet innen utgangen av den dagen det ble påskutt og såret. Statsforvalteren avgjør den videre gjennomføringen og avslutningen av ettersøk av gaupe. Jegeren skal vederlagsfritt bistå forvaltnings- eller politimyndigheten i det videre ettersøket.

Andre til fjerde ledd gjelder også for jaktlag i de tilfellene hvor jegeren deltar i et jaktlag.

Etter at kommunen har besluttet å avslutte ettersøket etter tredje ledd, kan kommunen beslutte å starte søk etter dyret som et offentlig ettersøk, jf. § 51.

Kongen kan gi forskrift om ettersøk, blant annet om jegerens og jaktlagets plikter ved ettersøk, om ettersøkets varighet og krav om ettersøkshund.

§ 20 Rett til å forfølge såret storvilt på annens grunn ved ettersøk

Den som under jakt sårer storvilt, har rett til å forfølge og tilegne seg viltet også på grunn der en annen enn jegeren har retten til jakt og fangst. Jegeren har bevisbyrden for lovlig forfølgning. Forfølgningsretten opphører ved utgangen av den dag da viltet kom inn på en annens grunn. Kommunen kan ved ettersøk etter § 18 tredje ledd beslutte å forlenge adgangen til å forfølge viltet på annens grunn.

Jegeren skal snarest mulig gi grunneieren og kommunen melding om forfølgning som nevnt i første ledd og om utfallet.

Grunneieren har ikke rett til å jakte på eller fange vilt som forfølges etter reglene i første ledd. Grunneieren kan likevel avlive viltet på forfølgerens vegne når dyrevelferdshensyn tilsier det.

Den som utøver forfølgingsrett etter første ledd, må ikke løsne skudd i andres hage eller gårdstun. Jegeren plikter å erstatte skade som forfølgning påfører andres eiendom.

Alternativ 1, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet:

§ 21 Jaktvåpen og ammunisjon

Til jakt kan det bare brukes skytevåpen med ladning av krutt. Vilkår for erverv av søknadspliktig skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt følger av våpenlova § 11.

Bruk av selvskudd til jakt er forbudt.

Kongen kan gi forskrift om hvilke skytevåpen, våpendeler og hva slags ammunisjon som er tillatt å bruke under jakt.

Alternativ 2, jf. punkt 10.3.2 i høringsnotatet:

§ 21 Jaktvåpen og ammunisjon

Til jakt kan det bare brukes skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som er egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Vilkår for erverv av søknadspliktig skytevåpen, våpendeler og ammunisjon til jakt følger av våpenlova § 11.

Bruk av selvskudd til jakt er forbudt.

Kongen kan gi forskrift om de skytevåpen, våpendeler og hva slags ammunisjon som er tillatt å bruke under jakt.

§ 22 Fangst

Bruk av feller til fangst av vilt er forbudt, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov.

Bruk av feller til avliving av smågnagere og til innfangning eller avliving av krypdyr i medhold av naturmangfoldloven § 17 første ledd er tillatt.

Kongen kan gi forskrift om bruk av feller, hvilke arter som det tillates fangst av ved bruk av feller, hvilke feller som er tillatt, krav om merking av feller, krav om tilsyn, håndtering av fanget vilt og fjerning av ulovlige feller. Det kan også gis forskrift om typegodkjenning av feller og om organisering av en godkjenningsordning, inkludert fastsetting av gebyr for godkjenning.

Kongen kan gi forskrift om skytevåpen og ammunisjon eller andre metoder som kan brukes ved avliving av levende fanget vilt.

§ 23 Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler

Bruk av lyskilder som gir synlig lys under jakt og fangst er forbudt med mindre annet følger av lov eller forskrift. Det samme gjelder bruk av restlysførsterkende og termiske siktemidler, og andre siktemidler med teknologi som har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller viltet for jegeren.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra forbudet etter første ledd og gi nærmere regler om slik bruk, blant annet krav om varsling og rapportering.

§ 24 Bruk av hund og jakthundtrening

Bruk av hund under jakt og jakthundtrening er tillatt med mindre annet følger av lov eller forskrift.

Hundefører må påse at bruken av hund under jakt og jakthundtrening skjer på en aktsom måte og i tråd med aktsomhetskravene i hundeloven §§ 3 og 9.

Regler om sikring av hund, opptak av løs hund, avliving av hund, reaksjoner mot hundeholderen med videre følger av hundeloven.

Kongen kan gi forskrift om

- a. til hvilke tider jakt med hund og jakthundtrening kan foregå
- b. begrensninger og vilkår for bruk av hund under jakt og for jakthundtrening
- c. forbud mot bruk av hund med bestemte funksjonsmåter eller særlige egenskaper til jakt og jakthundtrening
- d. krav til ettersøksekvipasjer og om krav om tilgang til godkjent ettersøkshund
- e. trening av hund til jakt og for jakthundprøver.

§ 25 Særskilte forbud mot å løsne skudd

Det er forbudt under jakt å løsne skudd på eller over offentlig vei eller jernbane, og fra luftfartøy eller motorkjøretøy. Kongen kan gi forskrift om unntak fra forbudet mot å løsne skudd under jakt fra motorkjøretøy for bevegelseshemmede.

§ 26 Forbud mot bruk av luftfartøy, motorkjøretøy og motorfartøy

Det er forbudt under jakt

- a. å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy til forfølgning av vilt eller til avledning av viltets oppmerksomhet fra jegeren
- b. å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy utenfor vei til lokalisering av vilt
- c. å bruke fartøy med motor innen en avstand av 2 kilometer fra land, også holmer og skjær.

Ved ettersøk etter § 19 av påskutt fugl i sjø gjelder ikke forbudet i første ledd bokstav c, forutsatt at fartøyets hastighet ikke overstiger 5 knop. Jegeren har bevisbyrden for lovlig påskyting og skal snarest varsle politiet og kommunen om bruk av motor under ettersøket.

§ 27 Forbud mot bruk av kjemikalier og gift

Bruk av kjemikalier og gift ved jakt og fangst, og annen form for avliving av vilt, er forbudt.

Bruk av kjemikalier eller gift til avliving av smånagere etter naturmangfoldloven § 17, er tillatt.

Kongen kan gi forskrift om bruk av kjemikalier og gift ved medikamentell immobilisering av levende vilt, blant annet om varslingsregler.

§ 28 Forbud mot avspilling av lokkelyder, nett, lim mv.

Det er under jakt og fangst forbudt å bruke

- a. teknisk eller elektronisk avspilling av lokkelyder
- b. elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme
- c. speil eller andre blendende innretninger
- d. gass eller utrøyking
- e. sprengstoff
- f. nett
- g. kroker
- h. lim
- i. levende dyr brukt som lokkedyr.

Kongen kan gi forskrift om å tillate og regulere bruk av metoder angitt i første ledd, og om å forby ikke-selektive metoder for jakt og fangst eller metoder for jakt og fangst som kan forårsake at den lokale bestanden av en viltart forsvinner eller forstyrres alvorlig.

Kapittel 6 Retten til jakt og fangst mv.

§ 29 *Grunneiers enerett til jakt og fangst*

Grunneier har enerett til jakt og fangst, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov.

§ 30 *Rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst*

I elv og innsjø går grunneiers rett til jakt og fangst så langt som eiendomsretten.

Mot hav og fjord går grunneiers rett til jakt og fangst så langt som landet ligger tørt. Utenfor grensen for grunneiers rett til jakt og fangst, har allmennheten rett til jakt og fangst med de begrensninger som ellers følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov. Andre punktum gjelder også på grunner og skjær som er overskyllt ved alminnelig høyvann, med mindre retten til jakt og fangst fra gammelt av tilligger noens eiendom som kobbeveide.

Eier av vei har ikke rett til jakt og fangst på veien, med mindre eieren også er grunneier av tilstøtende eiendom. Dersom grunneier eier grunnen på begge sider av en vei, har grunneier også rett til jakt og fangst på veien selv om veien eies av en annen. Hvis en vei danner grense mellom grunn som tilhører forskjellige grunneiere og ingen av disse eier veien, har hver av grunneierne også rett til jakt og fangst på veien.

Tredje ledd gjelder tilsvarende for jernbane, rørgate, gate for kraftledning og lignende anlegg.

§ 31 *Grunneiers adgang til å overlate retten til jakt og fangst*

Dersom grunneier overlater sin eiendom helt eller delvis til andre ved forpakting, tomtefeste eller annen lignende leie, skal brukeren også ha retten til jakt og fangst med mindre annet er avtalt.

Retten til jakt og fangst kan ikke skilles fra eiendommen for lengre tid enn ti år om gangen.

Første og andre ledd gjelder ikke der jordskifteretten på jordskifte har bestemt noe annet, jf. jordskiftelova kapittel 3.

Fremleie av retten til jakt og fangst kan ikke finne sted uten samtykke fra grunneier. Kongen kan gi forskrift om forbud mot fremleie av retten til jakt og fangst.

Den som mot eller uten vederlag stiller jakt og fangst til rådighet for en annen, plikter å forvise seg om og er selv ansvarlig for at vedkommende har betalt jegeravgift.

Dersom grunneier overlater retten til jakt og fangst til en annen enn grunnens bruker, er også grunneier ansvarlig for å dekke skade som jakt og fangst volder brukeren.

§ 32 *Jakt og fangst i sameie mellom eiendommer*

Ved sameie mellom eiendommer gjelder grunneiers enerett til jakt og fangst i § 29 tilsvarende.

Er det uklart hvem som er grunneier i et sameie som nevnt i første ledd, fordi eiendoms- eller bruksrett til skog, beite, slått eller grunn tilhører flere eiendommer, har alle som har slik bruksrett også en rett til jakt og fangst.

Jakt og fangst på eiendom som nevnt i annet ledd kan bare utøves av én person av gangen.

Andre og tredje ledd gjelder ikke der annet følger av avtale eller annet rettsgrunnlag.

§ 33 *Rett til jakt og fangst på statens grunn som ikke omfattes av fjellova*

På den del av statens grunn som ikke omfattes av fjellova, er småviltjakt og fangst tillatt mot løsning av jaktkort og betaling av vederlag for norske statsborgere og for alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge.

Kongen kan gi forskrift om all jakt og fangst på statens grunn som ikke omfattes av fjellova, blant annet om lavere pris og fortrinnsrett til jakt og fangst for fast bosatte i kommunen og om utlendingers jaktadgang.

§ 34 *Reindriftssamenes rett til jakt og fangst*

Reindriftssamenes rett til jakt og fangst i forbindelse med lovlig utøvelse av reindrift, følger av reindriftsloven § 26.

§ 35 *Ferdseil med skytevåpen og feller på annen eiendom*

Ferdseil med skytevåpen eller feller er forbudt på eiendom der man selv ikke har rett til jakt og fangst, med mindre det skjer i lovlig ærend og våpenet bæres uladd.

§ 36 *Forbud mot jaging og lokking av vilt fra andres jaktområder*

Vilt må ikke jages eller lokkes bort fra andres jaktområder med hensikt, med mindre annet følger av avtale.

Grunneier eller bruker av eiendommen kan skremme eller jage bort vilt når det er nødvendig for å avverge skade på person, avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom.

§ 37 *Grunneiers enerett til sanking av egg og dun*

Grunneier har enerett til å sanke egg fra fuglearter og dun fra fuglereir, med mindre annet følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov. Reglene om grunneiers

enerett til jakt og fangst i dette kapittelet gjelder så langt de passer for sanking av egg fra fuglearter og sanking av dun fra fuglereir.

Kapittel 7 Jakt på hjortevilt og bever

§ 38 Åpning for jakt på hjortevilt og krav om fellingstillatelse

Innenfor rammene av § 8, er jakt på elg, hjort og rådyr bare tillatt dersom kommunen i forskrift har åpnet for slik jakt. Jakt på elg, hjort eller rådyr krever fellingstillatelse fra kommunen. Kommunen tildeler fellingstillatelse basert på fastsatt minsteareal.

Innenfor rammene av § 8, er jakt på villrein bare tillatt dersom Kongen i forskrift har åpnet for slik jakt. Jakt på villrein krever fellingstillatelse fra villreinnemnda med utgangspunkt i fastsatt fellingskvote.

Ved fastsettelse av minsteareal og fellingskvoter skal det tas hensyn til bestandens størrelse og sammensetning, artens levevilkår i det enkelte distrikt, og den skade viltarten volder.

Kongen kan gi forskrift om forvaltningen av hjortevilt, blant annet om hvilke oppgaver kommunen eller villreinnemnda skal ha, fastsettelse av arealkrav, organisering av vald, vilkår for å fastsette og å tildele fellingstillatelser, krav til bestandsplaner og rapportering.

Kongen kan gi forskrift om at kommunen og villreinnemnda kan nekte å tildele fellingstillatelser helt eller delvis eller tildele ekstra fellingstillatelser i gjeldende jaktperiode for å nå fastsatte forvaltningsmål.

§ 39 Svømmende hjortevilt

Det er forbudt å jage eller avlive svømmende hjortevilt, med mindre det forfølges som såret i forbindelse med et ettersøk i medhold av §§ 19 og 51, eller i situasjoner der dyrevelferdsmessige hensyn tilsier det.

§ 40 Jakt og fangst av bever

Innenfor rammene av § 8, er jakt og fangst av bever bare tillatt dersom kommunen gjennom lokal forskrift har åpnet for jakt og fangst i hele eller deler av kommunen og fastsatt kvote for uttaket.

Kongen kan gi forskrift om jakt og fangst av bever, blant annet legge oppgaver til kommunen.

Kapittel 8 Felling etter naturmangfoldloven § 18 mv.

§ 41 Lisensfelling

Den som skal delta i lisensfelling, må være registrert som lisensjeger i Jegerregisteret.

Ved lisensfelling gjelder bestemmelsene i kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av §§ 34 og 37, kapittel 11, og §§ 11, 47, 54, 55 og 57, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ettersøk i forbindelse med lisensfelling følger § 19 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av lisensfelling, blant annet om å nekte registrering som lisensjeger og om at felling i særlige tilfeller kan gjennomføres uten hensyn til bestemmelser i denne loven eller forskrift i medhold av denne loven.

[Alternativt forslag, jf. punkt 13.2 i høringsnotatet: Kongen kan ved enkeltvedtak fravike andre ledd i særlige tilfeller.]

§ 42 Skadefelling

Ved skadefelling gjelder bestemmelsene i kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av § 34, kapittel 11, og §§ 47, 54, 55 og 57, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ettersøk i forbindelse med skadefelling av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv følger § 19 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av skadefelling, blant annet om at felling kan gjennomføres uten hensyn til bestemmelser i denne loven eller forskrift i medhold av denne loven.

Kongen kan ved enkeltvedtak fravike første ledd.

§ 43 Felling iverksatt av myndighetene

Ved felling iverksatt av myndighetene etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd gjelder kapittel 1, 2, 4, 5, kapittel 6 med unntak av § 34, kapittel 11, og §§ 47 og 54, samt forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ved ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv i forbindelse med felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, gjelder § 19 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd i loven her.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, blant annet om at felling kan gjennomføres uten hensyn til bestemmelser i loven her eller forskrift i medhold av loven her.

Kongen kan beslutte å fravike første ledd. En slik beslutning er ikke et enkeltvedtak, jf. naturmangfoldloven § 18 tredje ledd.

§ 44 Vederlag for felling

Vederlag for felling for å avverge skade etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, og for innsamling av viltmateriale til vitenskapelig formål ved felling etter naturmangfoldloven § 18, kan fastsettes av Kongen.

Kongen kan gi forskrift om vederlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b og for innsamling av viltmateriale til vitenskapelig formål ved felling etter naturmangfoldloven § 18, blant annet om å tildele kommunen oppgaver i forbindelse med slikt vederlag.

Kapittel 9 Diverse bestemmelser

§ 45 *Forbud mot hold av vilt i fangenskap mv.*

Det er forbudt å holde vilt i fangenskap, med mindre annet følger av lov eller forskrift i medhold av lov.

Kongen kan gi forskrift om adgang til å holde vilt i fangenskap og om oppdrett av vilt, blant annet om krav til tillatelse, gebyr for behandling av søknad om hold av vilt i fangenskap, tilsyn med hold og oppdrett, håndhevingsregler for å stanse ulovlig virksomhet og regler om ansvar og plikter i forbindelse med rømming.

Kongen kan gi forskrift om utsetting av vilt som forekommer naturlig på stedet, blant annet om adgangen til å avlive vilt som er ulovlig utsatt og dekning av utgifter. Utsetting av vilt som ikke forekommer naturlig på stedet følger reglene i naturmangfoldloven kapittel IV.

§ 46 *Oppbevaring og omsetning av fredet vilt og egg*

Oppbevaring eller omsetning av fredet vilt eller egg fra viltarter er forbudt, med mindre man kan bevise å ha nødvendig tillatelse for det enkelte eksemplar.

Første ledd gjelder ikke for egg som er lovlig sanket eller lovlig oppdrettet og som oppbevares og omsettes som mat.

§ 47 *Eiendomsrett til fallvilt og ulovlig felt vilt mv.*

Vilt som ulovlig er felt, ulovlig innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller verdien av dette, tilfaller det statlige viltfondet etter § 7 første ledd. Det samme gjelder forlatte egg, egg som oppbevares ulovlig, fallvilt og vilt som er avlivet med hjemmel i naturmangfoldloven §§ 17, 17 a og 18.

Hvis viltet som nevnt i første ledd er hjortevilt eller villsvin, tilfaller viltet i stedet kommunen. Kommunen kan likevel overlate hjortevilt som er ulovlig felt i jakttid, eller hjorteviltets verdi, til den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i vedkommendes fellingskvote. Tilsvarende gjelder når hjortevilt er felt med tillatelse av kommunen etter naturmangfoldloven § 18 i jakttid.

Kongen kan gi forskrift om nærmere regulering av det statlige viltfondets eiendomsrett, om saksbehandling og om kommunens plikt til å ivareta vilt og egg nevnt i første og andre ledd.

§ 48 *Skuddpremier*

En skuddpremieordning kan bare fastsettes for viltarter som har jakttid og som gjør skade. Fastsetting av en skuddpremieordning må godkjennes av kommunen. Kopi av vedtak om skuddpremieordning skal sendes Kongen.

En skuddpremieordning kan ikke fastsettes for gaupe.

§ 49 *Bestandsregulering under særegne forhold*

Kongen kan gi forskrift om å regulere bestander av viltarter som har jakttid dersom det foreligger særegne forhold, blant annet bestemmelser som fraviker loven her eller forskrift i medhold av den. Det kan gis forskrift for en periode på inntil fem år av gangen.

§ 50 *Merking av levende vilt, innfangning, felling mv. for vitenskapelig eller særlig formål*

Kongen kan gi forskrift om merking av levende vilt, innsamling av deler av vilt, innsamling av egg, og om innfangning, fangst og felling av vilt, for vitenskapelig eller annet særlig formål. Det kan gis forskrift etter første punktum som fraviker regler i denne loven.

§ 51 *Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse*

Kommunen skal i rimelig utstrekning sørge for ettersøk og håndtering av sykt vilt og vilt som er skadd utenom jaktutøvelse. Grunneiers enerett til jakt og fangst etter § 29 gjelder ikke ved offentlig ettersøk.

Ved ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv som er sykt eller skadd utenom utøvelse av jakt og felling, skal kommunen uten opphold varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Statsforvalteren avgjør videre gjennomføring og avslutning av slikt ettersøk, og kan beslutte at ettersøket skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell.

Kommunale viltfond kan benyttes til å dekke kommunens kostnader etter første ledd.

Kongen kan gi forskrift om varsling, om viltmyndighetenes oppgaver ved ettersøk og avliving av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse og om rapportering av offentlig ettersøk og fallvilt til statistiske eller vitenskapelige formål.

§ 52 *Merke- og registreringsplikt*

Kongen kan gi forskrift om merking og registrering av dødt vilt, preparater av vilt og levende og døde egg, og om registrering av levende vilt, blant annet om taksidermisters og andres plikt til å utføre merking av preparater og egg, taksidermisters og andres plikt til å gi opplysninger om taksidermist, oppdragsgiver og preparat til et sentralt register og om plikt til å betale gebyr for gjennomføring av merking og registrering.

§ 53 Håndtering av dødt vilt, autorisasjon av taksidermister mv.

Kongen kan gi forskrift om

- a. taksidermisters og andres adgang til håndtering, utstopping, oppbevaring og omsetning av dødt vilt
- b. autorisasjon av taksidermister
- c. taksidermisters plikt til å registrere opplysninger om vilt som mottas og hvem det mottas fra i et sentralt register
- d. tilsyn med autoriserte taksidermister og kontroll med vilt som oppbevares
- e. behandling av nødvendige personopplysninger ved taksidermister og andres registrering av opplysninger i et sentralt register, jf. bokstav c og § 51, blant annet om formålet med behandlingen av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, innsyn, retting, sperring og sletting av opplysninger og om informasjonssikkerhet og internkontroll.

Kongen kan også gi forskrift om saksbehandlingen til utfylling av reglene i tjenesteloven for autorisasjon av taksidermister, blant annet om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

§ 54 Bruk av åte til jakt, fangst og felling mv.

Kongen kan gi forskrift om adgangen til å legge ut åte eller til å føre vilt i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt eller for andre særlige formål.

Kapittel 10 Håndheving og sanksjoner

§ 55 Overtredelsesgebyr

Kongen kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 7 første og tredje ledd, § 8, § 9, § 10, § 11, § 12 andre ledd, § 13, § 14, § 15, § 16, § 17, § 19 andre, tredje, fjerde og sjette ledd, § 22, § 23, § 24 første og fjerde ledd, § 25, § 26, § 28, § 31 femte ledd, § 35, § 36, § 37, § 38 første, andre og fjerde ledd, § 39, § 40, § 41, § 42, § 44, § 45, § 46, § 47, § 48, § 50, § 52, § 53, § 54, bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i de nevnte bestemmelsene, eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i de nevnte bestemmelsene.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr for overtredelser av bestemmelsene nevnt i første ledd når overtredelsen er begått forsettlig eller uaktsomt av noen som har handlet på vegne av foretaket.

Kongen kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 56 Administrativt rettighetstap

Kongen kan trekke tilbake eller begrense en tillatelse eller autorisasjon hvis overtrederen forsettlig eller uaktsomt overtrer § 12 andre ledd, § 50, § 53, bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i de nevnte bestemmelsene, eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i de nevnte bestemmelsene.

Rettighetstap etter første ledd kan bare ilegges hvis det etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessig. Vedtak om rettighetstap skal gjelde for en bestemt tid, og rettighetstapet kan maksimalt vare 2 år.

Adgangen til å ilegge administrativt rettighetstap foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når det er gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om administrativt rettighetstap.

Kongen kan gi forskrift om fastsettelse og gjennomføring av administrativt rettighetstap etter første ledd.

§ 57 Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som overtrer regler gitt i eller i medhold av denne lov dersom ikke forholdet rammes av strengere straffebud. Under særlig skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil 2 år anvendes. Uaktsom overtredelse er straffbar.

Den som krenker en annens rett ved å jage, sette fangstredskaper for, fange eller drepe dyr som ikke er i noens eie, straffes med bøter. Forsøk er straffbart.

Gjelder overtredelsen også naturmangfoldloven, skal straffebestemmelsen i naturmangfoldloven § 75 anvendes.

Kapittel 11 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelse og endringer i andre lover

§ 58 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Kongen kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

§ 59 Endringer i andre lover

1. Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven). Kongen kan oppheve de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

2. I lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom gjøres følgende endring:
§ 30 nr. 22 oppheves.

3. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endring:

§ 67 andre ledd bokstav c skal lyde:

c) overtredelse av militær straffelov § 34 annet ledd annet straffalternativ, jf. tredje ledd, vareførselsloven § 12-9, skatteforvaltningsloven §§ 14-12 og 14-13, utlendingsloven § 108 tredje ledd, jf. sjette ledd, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, bokføringsloven § 15 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, alkoholloven § 10-1 annet ledd, arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, allmenngjøringsloven § 15, kystvaktloven § 36 annet ledd, *viltressursloven § 57 første ledd*, forurensningsloven § 78 første ledd og § 79 tredje ledd, produktkontrollloven § 12 første ledd, svalbardmiljøloven § 99 første ledd første punktum og transplantasjonslova § 23a.

4. I lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger gjøres følgende endring:

§ 7-3 oppheves.

5. I lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlige naturoppsyn (naturoppsynsloven) gjøres følgende endring:

§ 2 første ledd nr. 5 skal lyde:

5. lov [...] om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven),

6. I lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven) gjøres følgende endring:

§ 11 første ledd bokstav f. skal lyde:

f. lov [...] om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven),

7. I lov 7. april 2003 nr. 74 om forsvarlig hundehold (hundeloven) gjøres følgende endringer:

§ 8 andre ledd skal lyde:

For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også *viltressursloven* § 24, reindrifftsloven § 65 og naturmangfoldloven § 34 med forskrifter.

§ 9 tredje ledd første punktum skal lyde:

En hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet uten hinder av § 4 fjerde ledd når dette ikke er i strid med *viltressursloven*, naturmangfoldloven, reindrifftsloven eller regler om båndtvang.

8. I lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (Finnmarksloven) gjøres følgende endring:

§ 21 første ledd første punktum skal lyde:

Finnmarkseiendommen skal forvalte de fornybare ressursene på sin grunn i samsvar med lovens formål og innenfor de rammer som følger av *viltressursloven*, lakse- og innlandsfiskloven og annen lovgivning.

9. I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) gjøres følgende endringer:

§ 16 første ledd skal lyde:

Vedtak om å tillate høsting av vilt treffes med hjemmel i lov [...] om utøvelse av jakt, fangst og felling av vilt mv. (*viltressursloven*).

§ 17 første ledd skal lyde:

Smågnagere og lakse- og innlandsfisk kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom. *Krypdyr kan innfanges dersom det er nødvendig for å hindre slik skade, og kan avlives dersom det er strengt nødvendig.*

§ 18 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan skje på annens eiendom.

10. I lov 20. april 2018 nr. 7 om våpen, skytevåpen, våpendeler og ammunisjon (våpenlova) gjøres følgende endring:

§ 11 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Dei skytevåpna som er nemnde i første og andre punktum, må i tillegg oppfylle krava til jaktvåpen som er gjevne i eller i medhald av *viltressursloven* § 21.

